SANCTVS MARCVS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI.
GERMANI.

דמרקוס

בכרוזותא א

ריש דאונגליון דישוע משיחא ברה דאלהא׃

Il principio de l'Euangelio di IESV CHRISTO *Figliuol di Dio.*

2 איך דכתיב באשעיא נביא דהא משדר אנא מלאכי קדם פרצופך דנתקן אורחך׃

Si come è scritto ne i Profeti, Ecco io mando il mio messagiero dinanzi à la tua faccia, il quale apparecchiara la tua via innanzi à te.

3 קלא דקרא במדברא טיבו אורחה דמריא ואשוו שבילוהי׃

La voce di colui chè grida nel diserto, Apparechiate la via del Signore, fate dritti i suoi sentieri.

4 הוא יוחנן במדברא מעמד ומכרז מעמודיתא דתיבותא לשובקנא דחטהא׃

Giouanni era nel deserto à battezare, e à predicare il battesimo de la penitentia, in remissione de peccati.

5 ונפקא הות לותה כלה כור דיהוד וכלהון בניאורשלם ומעמד הוא להון ביורדנן נהרא כד מודין בחטהיהון׃

E tutta la region de la Giudea, e quei di Ierusalem andauano à lui, & erano tutti battezati da esso nel fiume Giordano, confessando i lor peccati.

6 הו דין יוחנן לביש הוא לבושא דסערא דגמלא ואסיר הוא ערקתא דמשכא בחצוהי ומאכולתה איתיה הות קמצא ודבשא דברא׃

Ora Giouanni era vestito di pels di camello, e cinto da vna cintura di cuoio intorno à i suoi financhi: e mangiaua locuste e mele saluatico.

כפי מרקוס

א

ראשית הבשורת ישוע המשיח בן־אלהים׃

Comiença el Euangelio de Iesus el Christo hijo de Dios,

2 כאשר נכתב בנביאים הנני שולח מלאכי לפניך ופנה דרכך לפניך׃

Como esta escripto en los prophetas, Hea qui yò embió mi Angel delante de tu faz, que apareje tu camino delante de ti.

3 קול קורא במדבר פנו דרך יהוה ישרו בערבה מסלה לאלהינו׃

Boz del que clama enel desierto, Aparejad el camino del Sennor: endereçad sus veredas.

4 היה יוחנן טובל במדבר וקורא טבילת התשובה לסליחת חטאים׃

Baptizaua Ioan enel desierto, y predicaua el baptismo de penitencia para remission de peccados.

5 ויצאו אליו כל־ארץ יהודה ואשר־בירושלים ויטבלו ממנו כלם בירדן הנהר מתודים את־חטאתם׃

Y salia à el toda la prouincia de Iudea, y los de Ierusalem: y eran todos baptizados deel enel rio del Iordan, confessando sus peccados.

6 ויהי־יוחנן בעל שער כי לבושו משערות גמלים ואזור עור אזור במתניו ואכלו ארבה ודבש היער׃

Y Ioan andaua vestido de pelos de camello, y de vna cinta de cuero arredor de sus lomos: y comia langostas y miel montés.

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

α

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Le commencement de l'Euangile de Iesus Christ Fils de Dieu.

2. Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

Ainsi qu'il est escrit ès Prophetes, Voici, i'enuoye mon messager deuant ta face, qui preparera ta voye au deuant de toi.

3. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

La voix de celui qui crie au desert est, Accoustrez le chemin du Seigneur dreissez les sentiers.

4. Ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Iehan baptizoit au desert, & preschoit le Baptesme de repentance, en remission des pechés.

5. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et tout le païs de Iudee, & ceux de Ierusalem alloyent vers lui, & estoyent tous baptizés? par lui au fleuue du Iordain, confessans leurs pechés.

6. Ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

Or Iehan estoit vestu de poils de chameau, & auoit vne ceinture de cuir autour de ses reins: & mangeoit des sauterelles & du miel sauuage.

S. MARCI.

CAP I.

INITIVM evangelii Iesu Christi filii Dei.

The beginning of the Gospel of Jesus Christ the Sonne of God:

2. Sicut scriptum est in Isaia propheta : Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

As it is written in ŷ Prophets. Behold, I send my messenger before thy face, which shall prepare thy way before thee.

3. Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

The voyce of him that cryeth in the wildernes is, Prepare the way of the Lorde: make his paths straight.

4. Fuit Iohannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

John did baptize in the wildernes, and preache the baptisme of amendement of life, for remission of sinnes.

5. Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ierosolymitæ universi : & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine confitentes peccata sua.

And all the countrey of Judea, & they of Jerusalem went out unto him, and were all baptized of him, in the river Jordan, confessing their sinnes.

6. Et erat Iohannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius : & locustas & mel sylvestre edebat.

Nowe John was clothed with camels heare, and with a girdle of a skinne about his lonnes : and he did eate locustes and wilde hony.

S. Marcus.

Das erste Capitel.

DJß ist der Anfang deß Evangelij von Jesu Christo / dem Son Gottes.

DEtte er Euangelij begyndelse om Jhesu Christo / Guds Son.

2. Als geschriben stehet in den Propheten: Sihe / ich sende meinen Engel für dir her / der da bereite deinen Weg für dir.

Som staar screffuit i Propheterne. See / Jeg sender min Engel faar dig / som skal berede din vey faar dig.

3. Es ist eine stimme eines Predigers inn der Wüsten: Bereitet den Weg deß HERRN / machet seine Steige richtig.

Det er en Predikeris rost i Orcken / Bereder HERRENS vey / gører hans stij rette.

4. Johannes der war inn der Wüsten / tauffet vnnd prediget von der Tauffe der Busse / zur vergebung der sünden.

Johannes vaar i Orcken / dobte oc predickede om Penitentzis Daab / til syndernis forladelse.

5. Vnd es gieng zu jm hinaus das gantze Jüdische Land / vnnd die von Jerusalem / vnnd liessen sich alle von jm tauffen im Jordan / vnnd bekenneten jre sünde.

Oc det ganske Jødeland gick vd til hannem / oc de aff Jerusalem / oc lode sig alle døbe aff hannem i Jordan / oc bekende deris Synder.

6. Johannes aber war bekleidet mit Kamelhaaren / vnd mit einem ledern Gürtel vmb seine Lenden / vnnd aß Hewschrecken vnd wild Honig.

Oc Johannes vaar klæd met Kamels haar / oc met it Belte aff læder om sine lender oc ocd Greshopper oc vilt Hunnig.

S. Marek.

Kapitola I.

POčátek Ewangelium Gežjsse Krysta Syna Božjho.

POczatek Ewánieliey Jezusa Krystusa Syná Bożego.

2. Yakož psáno gest v Izayásse Proroka: Ay Já posýlám Angela mého před Twáři twau / kterýž připrawij Cestu twau před tebau.

Jáko nápisano iest w prorocech / Otho ia posylam poslá mego przed obliczności twoia / ktory zgotnie droge twa przed toba.

3. Hlas wolagijcýho na Paussti / připrawugte Cestu PANě / přijmé čiňte stezky geho.

Glos wolaiacego na puszczy ien iest / Gotuycie droge Pánska / czyncie prostesciesżki iego.

4. Byl Jan na Paussti / a křtil / y kázal Křest pokánij na odpusstěnij hřijchůw.

A byl Jan ná puszczy krzczac / á opowiedal Krzest vznánia ku odpuszczeniu grzechow.

5. Y wycházeli k němu ze wssý Kraginy Zidowské / y Geruzalémssti wssyckni : a křtili se od něho w Jordánské Řece / wyznáwagijce hřijchy swé.

Wyszla tedy wszytka ziemia Judska ku niemu y Jerozolimczycy / á wszyscy od niego krzczeni byli w rzece Jordanie / wyznawáiac grzechy swoie.

6. A byl Jan odijn srstmi Welblaudowými a Pás kozenný na bedrách geho : a Kobylky gedl a Med lesnij.

A Jan obloczyl sie w kiersc wielbladza / y pásem skorzánym okolo biodr swych / á iadal szárańcze y miod leśny.

א

7 וּמַכְרֶז הֲוָא וְאָמַר הָא
אָתֵא בָּתְרַי דְּחַילְתָּן מֶנַּי
הוּ דְּלָא שָׁוֵא אֲנָא ר
דְּאֶתְגְּהֶן אֶשְׁרָא עַרְקָתָא
דַּמְסָנוֹהִי׃

E predicaua, dicendo, Doppo me vien colui che è piu potente di me, del quale io non son degno inchinandomi, di sciogliere la corregia de le scarpe.

8 אֲנָא אַעְמֶדְתְּכוֹן בְּמַיָּא
הוּ דֵּין יַעְמֶדְכוֹן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא׃

E vero ch'io v'ho battezati con acqua: ma egli vi battezarà con lo Spirito santo.

9 וַהֲוָא בְּיַוְמָתָא הָנוּן
אֶתָא יֵשׁוּע מֶן נָצְרַת
דְּגָלִילָא וְאֶתְעַמַּד בְּיוּרְדְּנָן
מֶן יוּחַנָּן׃

Et occorse che in quei giorni venne IESV da Nazaret di Galilea, e fu battezato da Giouanni nel Giordano.

10 וּמֶחְדָא דְּסְלֶק מֶן
מַיָּא חֲזָא דְּאֶסְתְּדַקוּ
שְׁמַיָּא וְרוּחָא אַיְךְ יַוְנָא
דְּנָחְתַת עֲלַוְהִי׃

Et incontinente vscendo egli de l'acqua, vidde aprirsi i cieli, e lo Spirito come vna colomba, scender sopra esso.

11 וְקָלָא הֲוָת מֶן שְׁמַיָּא
אַנְתְּ הוּ בְּרַי חַבִּיבָא דְּבָךְ
אֶצְטְבִית׃

Et vscì vna voce dal cielo, che disse, Tu sei il mio Figliuol diletto, nel quale io mi sono bene compiaciuto.

12 וּמֶחְדָא אַפְּקַתֵּהּ
רוּחָא לְמַדְבְּרָא׃

E subbito lo Spirito il sospinse al diserto.

13 וַהֲוָא תַּמָּן בְּמַדְבְּרָא
יַוְמָתָא אַרְבְּעִין כַּד מ
מֶתְנַסֵּא מֶן סָטָנָא ו
וְאִיתוֹהִי הֲוָא עַם חַיְוָתָא
וּמְשַׁמְּשִׁין הֲווּ לֵהּ מ
מַלְאַכָא׃

E fu iui nel diserto per quaranta giorni, doue era tentato da satana: e staua con le bestie seluaggie: e gli Angeli gli seruiuano.

14 בָּתַר דְּאֶשְׁתְּלֶם דֵּין
יוּחַנָּן אֶתָא לֵהּ יֵשׁוּע
לַגְלִילָא וּמַכְרֶז הֲוָא ס
סְבַרְתָּא דְּמַלְכוּתֵהּ ד
דַּאלָהָא׃

Poi che Giouanni fu preso, IESV venne in Galilea, predicando l'Euangelio del regno di Dio.

א

7 וַיִּקְרָא לֵאמֹר בָּא אַחֲרַי הַגִּבּוֹר
מִמֶּנִּי וַאֲנִי קָטֹנְתִּי מִשּׁוֹחַ וּמִפַּתֵּחַ
אֶת־שְׂרוֹךְ נַעֲלָיו׃

Y predicaua, diziendo, Viene tras mi el que es mas fuerte que yo, àl qual no soy digno de desatar encoruado la correa de sus çapatos.

8 כִּי־אֲנִי טָבַל אֶתְכֶם בַּמַּיִם
וְהוּא יִטְבֹּל אֶתְכֶם בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃

Yo à la verdad os he baptizado con agua, mas el os baptizará con Espiritu Sancto.

9 וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיָּבוֹא
יֵשׁוּעַ מִן־נָצֶרֶת הַגָּלִיל וַיִּטָּבֵל
מִן־יוֹחָנָן בַּיַּרְדֵּן׃

Y aconteció en aquellos dias, que Iesus vino de *Nazareth* de Galilea, y fue baptizado de Ioan en el Iordan.

10 וּפִתְאֹם עָלָה מִמַּיִם וַיַּרְא
וְהִנֵּה נִבְקָעִים הַשָּׁמַיִם וְרוּחַ
כְּמוֹ יוֹנָה יוֹרֶדֶת עָלָיו׃

Y luego, subiendo del agua, vido abrirse los cielos, y àl Espiritu, como paloma, que decendia, (y reposaua) sobre el.

11 וַיְהִי־קוֹל מִשָּׁמַיִם אַתָּה הוּא
בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי׃

Y fue vna boz de los cielos, que dexia, Tu eres mi Hijo amado: en ti tomo contentamiento.

12 וְגַם פִּתְאוֹם הִשְׁלִיכָה אוֹתוֹ
רוּחַ אֶל־הַמִּדְבָּר׃

Y luego el Espiritu Sancto lo impelle àl desierto:

13 וַיְהִי שָׁם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים
יוֹם לְהִנָּסוֹת מִן־הַשָּׂטָן וַיְהִי
עִם הַבְּהֵמוֹת וְהַמַּלְאָכִים
שֵׁרְתוּהוּ׃

Y estuuo alli en el desierto quarenta dias (y quarenta noches:) y era tentado de Satanas: y estaua con las fieras: y los Angeles le seruian.

14 וְכַאֲשֶׁר נִמְסַר יוֹחָנָן בָּא יֵשׁוּעַ
בַּגָּלִילָה מְבַשֵּׂר אֶת־בְּשׂוֹרַת
מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Mas despues que Ioan fue entregado, Iesus vino à Galilea predicando el Euangelio del Reyno de Dios.

α.

7. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου, ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

Et preschoit, disant, Celui qui est plus fort que moi, vient apres moi, duquel ie ne suis digne en me baissant de deslier la courroye des souliers.

8. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι. αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Vrai est que ie vous ai baptizés d'eau: mais il vous baptizera du sainct Esprit.

9. Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην.

Or aduint en ces iours-la que Iesus vint de Nazareth, ville de Galilee, & fut baptizé par Iehan au Iordain.

10. Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν.

Et soudain comme il sortoit hors de l'eau, Iehan vid les cieux se fendre, & le sainct Esprit comme vne colombe descendant sur icelui.

11. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Adonc fut faite vne voix venante des cieux, disant, Tu es mon fils bien aimé, auquel i'ai prins mon bon plaisir.

12. Καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

Et incontinent l'Esprit le poussa au desert.

13. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

Et fut là au desert quarante iours estant tenté de Satan: & estoit auec les bestes sauuages, & les Anges le seruoyent.

14. Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Or apres que Iehan eut esté mis en prison, Iesus vint en Galilee, preschant l'Euangile du royaume de Dieu.

CAP. I.

7. Et prædicabat dicens, Venit fortior me poſt me: cuius non ſum dignus procumbens ſolvere corrigiam calceamentorum eius.

And preached/ ſaying / A ſtronger then I/ commeth after me/ whoſe ſhoes latched I am not worthy tho ſtoupe downe/ and vnlooſe.

8. Ego baptizavi vos aqua: ille verò baptizabit vos ſpiritu ſancto.

Trueth it is / I haue baptized you with water : but he will baptize you with the holie Ghoſt.

9. Et factum eſt in diebus illis, venit Ieſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Iohanne in Iordane.

And it came to paſſe in thoſe dayes/ that Jeſus came from Nazaret a citie of Galile / and was baptized of John in Jordan.

10. Et ſtatim adſcendens de aqua, vidit cælos apertos, & Spiritum tanquam colũbam deſcendentem & manentem in ipſo.

And aſſoone as he was come out of the water / John ſawe the heauens clouen in twaine / & the holy Ghoſt deſcending vpon him like a doue.

11. Et vox facta eſt de cælis, Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

Then there was a voyce from heauen/ ſaying/ Thou art my beloued Sonne / in whome I am well pleaſed.

12. Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum.

And immediately the Spirit driueth him into the wildernes.

13. Et erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à ſatana, eratq; cum beſtiis, & angeli miniſtrabant illi.

And he was there in the wildernes fourtie dayes / and was tempted of Satan: hee was alſo with the wilde beaſtes / and the Angels miniſtred vnto him.

14. Poſtquam autem traditus eſt Iohannes, venit Ieſus in Galilæam, prædicans evangelium regni Dei.

Now after that John was committed to priſon/ Jeſus came into Galile / preaching the Goſpell of the kingdome of God.

Das I. Capitel.

7. Vnd prediget / vnnd ſprach: Es kompt einer nach mir / der iſt ſtercker denn ich / dem ich nicht gnugſam bin/ daß ich mich für jm bücke/ vnd die riemen ſeiner Schuch aufflöſe.

Oc predickede / oc ſagde / Der kommer en efter mig hand er ſterckere end ieg/ Huilcken ieg er icke verdig til/ at bucke mig ned faar hannem/ oc opløſe hans Skotuenge.

8. Ich tauffe euch mit Waſſer/ aber er wird euch mit dem heiligen Geiſt tauffen.

Jeg døber eder med Vand / Men hand ſkal døbe eder met den hellige Aand.

9. Vnnd es begab ſich zu derſelbigen zeit/ daß Jeſus auß Galilea von Nazareth kam/ vnd ließ ſich tauffen von Johanne im Jordan.

Oc der hende ſig paa den ſamme tid at Jheſus kom aff Galilea fra Nazareth / oc loed ſig døbe aff Johanne i Jordan.

10. Vnnd als bald ſteig er auß dem Waſſer/vnd ſahe/daß ſich der Himel auffthat/vnd den Geiſt/gleich wie eine Taube herab kommen auff jhn.

Oc hand ſtigde ſtrax op aff Vandet / oc ſaa/ at Himmelen obnedis/ Oc Aanden komme ned paa hannem lige ſom en Due.

11. Vnnd da geſchach eine ſtimme vom Himmel: Du biſt mein lieber Son/ an dem ich wolgefallen habe.

Oc der ſkede en roſt aff Himmelen / Du eſt min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer behaglighed.

12. Vnd bald treib jhn der Geiſt in die Wüſten.

Oc ſtrax dreff Aanden hannem vd i Ørcken.

13. Vnnd war allda in der Wüſten viertzig tage / vnd ward verſucht von dem Sathan/vnd war bey den Thieren / vnd die Engel dieneten jm.

Oc hand vaar der fyretiue dage i Ørcken/ Oc bleff friſter aff Satan / oc vaar hoſſ Diur/ Oc Englene tiente hannem.

14. Nach dem aber Johannes überantwortet ward/kam Jeſus in Galilea / vnd prediget das Evangelium vom Reich Gottes.

Men effter at Johannes bleff greben / kom Jheſus i Galilea / oc predickede Euangelium om Guds rige.

Kapitola I.

7. A hláſal/ řka: Přiſſel ſylněgſſý po mně nežli já gſem/ kteréž hožto negſem hoden padna rozwázati Řzemýnka obuwij geho.

Y kazał mowiąc/ Idźieć zá mną ten ktory możnieyszy ieſt niźli ia/ ktoremum ia nie godźien nákloniwszy ſię rozwiązáć rzemyká trzewikow iego.

8. Ják gſem wás křtil Wodau/ ale onť wás křtijti bude Duchem Swatým.

Ieżliem ia was krzcił wodą/ álec on będźie was krzcił Duchem świętym.

9. Y ſtalo ſe w těch dnech/ přiſſel Gežijš z Nazaréthu Galilegſkého / a pokřtil ſe w Jordáně od Jana.

Y ſtáło ſię na on czás iż Iezus przyſzedł od Názareth miáſtá Galileyſkiego/ á okrzczon ieſt od Iána w Iordanie.

10. A hned hažž wyſtaupil z wody/ vzřel Nebeſa otewřená/ a Ducha na kožto Holubicy ſſtupugijcyho/ a zůſtáwagijcyho na něm.

Ktory iáko ſkoro wyſzedł z wody / vyzrzał iż ſię roſtępowało niebo/ á Duchá iáko gołębicę náń zſtępuiącego.

11. A hlas ſe ſtal s Nebe: Ty gſy Syn můg milý/ w toběť gſem ſobě zalijbil.

Y ſtał ſię głos z niebá / mowiąc/ Tyś ieſt on námilszy Syn moy/ w ktorym ia przeſtawam.

12. A y hned Duch wypudil gey na pauſſť.

A natychmiaſt Duch wyrzucił gi na puſzczą.

13. Y byl na pauſſti čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocý / a pokauſſýn geſt od Diábla / a byl s Zwěřij / a Angelé poſluhowali gemu.

Y był tám na puſzczy przez czterdźieśći dni / będąc kuſzon od szátáná / y był z źwierzęthy / á Aniołowie ſłużyli iemu.

14. A když pak byl wſazen Jan / přiſſel Gežijš do Galilee/zwěſtuge Ewangelium králowſtwij Božijho.

Potym gdy Ian był wydan / przyſzedł Iezus do Gálileiey / opowiedáiąc Ewanielią Krolestwa Bożego.

א

15 ואמר שלם לה זבנא ומטת מלכותא דאלהא תובו והימנו בסברתא:

E dicendo, Egli è compiuto il tempo, & il regno di Dio s'appressa. Rauuedeteui, e credete à l'Euangelio.

16 וכד מהלך הדרי ימא דגלילא חזא לשמעון ולאנדראוס אחוהי דרמין מצידתא בימא איתיהון הוו גיר צידא:

E caminando lungo il mare de la Galilea, vidde Simone & Andrea suo fratello, che gittauano le reti nel mare: percioche erano peſcatori.

17 ואמר להון ישוע תו בתרי ואעבדכון צידא דבני נשא:

E IESV disse loro, Venite dietro à me, e farauui eſſer peſcatori d'huomini.

18 ומחדא שבקו מצידתהון ואזלו בתרה:

Et eſſi ſubbito laſſate le loro reti, lo ſeguitorono.

19 וכד עבר קליל חזא ליעקוב בר זבדי וליוחנן אחוהי ואף להון בספינתא דמתקנין מצידתהון:

E di li caminando vn poco piu oltre, vidde Iacopo, ſiliuol di Zebedeo, e Giouanni ſuo fratello, che racconciauano le loro reti ne la naue.

20 וקרא אנון ומחדא שבקו לזבדי אבוהון עם אגירא ואזלו בתרה:

E ſubbito li chiamò: & eſſi laſſato il padre loro Zebedeo ne la naue co i mercenarij, lo ſeguitorono.

21 וכד עלו לכפר־נחום מחדא מלף הוא בשבא בכנושתהון:

E coſi ſen' entrano in Capernaum: & egli ſubbito nel giorno del Sabbato entrado ne la ſinagoga, inſegnaua.

22 ותמיהין הוו ביולפנה מלף הוא להון גיר איך משלטנא ולא איך ספריהון:

E ſtupiuanſi de la ſua dottrina: imperoch'egli inſegnaua loro come perſona che ha autorità, e non come gli Scribi.

א

15 לאמר כי נמלאה העת וקרב מלכות אלהים שובו אל־יהוה והאמינו לבשורה:

Y diziendo, El tiempo es complido: Y, El Reyno de Dios eſtà cerca: enmendaos, y creed àl Euangelio.

16 ויתהלך בשפת ים הגליל וירא את שמעון ואת אנדראס אחי שמעון שלכים את־רשתים בים כי דיגים המה:

Y paſſando junto à la mar de Galilea, vido à Simon, y à Andres ſu hermano que echauan la red en la mar, porque eran peſcadores.

17 ויאמר להם ישוע לכו אחרי להיות דיגי אנשים:

Y dixoles Ieſus, Venid en pos de mi, y haré que ſeays peſcadores de hombres.

18 ופתאם עזבו את־רשתותם וילכו אחריו:

Y luego, dexadas ſus redes, lo ſiguieron.

19 ויתהלך משם מעט וירא את יעקב הזבדי ויוחנן אחיו והמה באניה ויכוננו את־הרשתים:

Y paſſando de alli vn poco mas adelãte, vido à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan ſu hermano, tambien ellos en el nauio, que adereçauan las redes:

20 ופתאם קרא אותם ויעזבו את־אביהם הזבד באניה עם שכרים וילכו אחריו:

Y luego los llamó, y dexando à ſu padre Zebedeo en el nauio con los jornaleros, fueron en pos deel.

21 ויקרבו אל־כפר־נחום ומיד בשבתות בא אל־העדה וילמד:

Y entran en Capernaum, y luego, los Sabbados entrando en la Synoga enſennaua.

22 ויחרדו על־תלמודו כי היה מלמד אותם כמו שלטן לו ולא כמו הסופרים:

Y eſpantauanſe de ſu doctrina: porque los enſennaua como quien tiene poteſtad: y no como los Eſcribas.

ά.

15. Καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Et diſant, Le temps eſt accompli & le royaume de Dieu eſt approché: amédez-vous, & croiez à l'Euangile.

16. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ Σίμωνος βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς·

Or en cheminant aupres de la mer de Galilee, il vid Simon & André ſon frere, iettans leurs filés en la mer (car ils eſtoyent peſcheurs)

17. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Adonc Ieſus leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai eſtre peſcheurs d'hommes.

18. Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et ſoudain laiſſans leurs filés, ils le ſuiuirent.

19. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.

Et de là paſſant vn peu plus outre, il vid Iaques fils de Zebedee, & Iehan ſon frere, qui racouſtroyent leurs filés en la naſſelle.

20. Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

Et incontinent les appela, & iceux laiſſans leur pere Zebedee en la naſſelle auec les ouuriers, le ſuiuirent.

21. Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.

Puis ils entrerent en Capernaum: & toſt apres au iour du Sabbat eſtant entré en la ſynagogue, il enſeignoit.

22. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Et ils s'eſtonnoyent de ſa doctrine: car il les enſeignoit comme ayant authorité, & non point comme les Scribes.

S. MARCVS.

CAP. I.

15. Et dicens, Quoniam impletum est tempus, & appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, & credite Evangelio.

And saying, The time is fulfilled, and the kingdome of God is at hand: repent and beleeue the Gospell.

16. Et præteriens secus Mare-Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare (erant enim piscatores.)

And as he walked by the sea of Galile, hee sawe Simon, and Andrewe his brother, casting a net into the sea, (for they were fishers.)

17. Et dixit eis Iesus, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

Then Jesus saide vnto them, Follow me, and I will make you to be fishers of men.

18. Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum.

And straight way they forsooke their nets, and followed him.

19. Et progressus inde pusillum vidit Iacôbum Zebedæi & Iohannem fratrem eius, & ipsos componentes retia in navi.

And when hee had gone a litle farther thence, he sawe James the sonne of Zebedeus, and John his brother, as they were in the ship, mending their nets.

20. Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum.

And anon hee called them: and they left their father Zebedeus in the shippe with his hyred seruaunts, and went their way after him.

21. Et ingrediuntur Capharnaum: & statim sabbathis ingressus in synagogam, docebat eos.

So they entred in to Capernaum, & straight way on the Sabbath day he entred into the Synagogue, and taught.

22. Et stupebant super doctrina eius, erat enim docens eos quasi potestatē habens, & non sicut Scribæ.

And they were astonied at his doctrine: for he taught them as one that had authoritie, and not as the Scribes.

S. Marcus.

Das I. Capitel.

15. Vnd sprach: Die zeit ist erfüllet/ vnnd das Reich Gottes ist herbey kommen/ thut busse/ vnd glaubet an das Evangelium.

Oc sagde/ Tiden er fuldkommen/ oc Guds rige er nær/ Bedrer eder oc troer Euangelium.

16. Da er aber an dem Galileischen Meer gieng/ sahe er Simon vnd Andreas seinen Bruder/ daß sie jhre Netz ins Meer worffen/ denn sie waren Fischer.

Oc der hand gick hoss det Galileiske haff/ Saa hand Simon och hans broder Andreas/ at de kaste deris garn i haffuit/ Thi de vaare Fiskere.

17. Vnd Jesus sprach zu jnen: Folget mir nach/ ich wil euch zu Menschenfischern machen.

Och Jhesus sagde til dem/ Folger mig effter/ Jeg vil gøre eder til Menniskens fiskere.

18. Also bald verliessen sie jre Netze/ vnd folgeten jhm nach.

Oc de forlode strax deris garn oc fulde hannem effter.

19. Vnd da er von dannen ein wenig fürbaß gieng/ sahe er Jacobum den Son Zebedei/ vnd Johannem seinen Bruder/ daß sie die Netze im Schiff flickten.

Oc som hand gick de fra lidet lenger frem/ saa hand Jacobum Zebedei søn/ och hans broder Johannem/ at de bøte garn i skibet.

20. Vnd bald rieff er jhnen. Vnd sie liessen jhren Vater Zebedeum im Schiff mit den Taglönern/ vnnd folgeten jm nach.

Och hand kallede strax at dem. Oc de forlode deris fader Zebedeum i skibet met Daglønerne/ oc fulde hannem effter.

21. Vnnd sie giengen gen Capernaum/ vnd bald an den Sabbathen gieng er in die Schulen/ vnd lehrete.

Oc de ginge ind i Capernaum/ oc strax om Sabbathen gick hand i Scholen/ oc lærde.

22. Vnd sie entsatzten sich über seiner Lehre/ denn er lehret gewaltiglich/ vnnd nicht wie die Schrifftgelehrten.

Oc de forundrede dem paa hans lerdom/ Thi hand lerde veldelige/ och icke som Scriffikloge.

S. Marek.

Kapitola I.

15. A řka: Naplnil se čas/ a přiblijžilo se králowstwij Božij: Cžiňte pokánij/ a wěřte Ewangelium.

A mowiac/ Wypelnił się czas y przybliża się Krolestwo Boże: Oznayciež się a wierzcie Ewanieliey.

16. A chodě wedlé Moře Galilegského/ vzřel Ssimona a Ondřege bratra geho/ ani paussťěgij sýti do moře/ neb byli Rybáři.

Przechadzáiac się tedy nád morzem Gáliley skim/ vyzrał Symon y Andrzeia bráthá iego/ iż zarzucáli śieci do morzá/ bo byli rybitwi.

17. I řekl gim Gežijs: Podtež za mnau/ a včinijm wás Rybáře Lidij.

Ku ktorym rzekł Jezus/ Podźcie zá mną/ á ia vczynie iż bedźiecie rybitwi ludzkimi.

18. A oni hned opustiwsse Sýti/ ssli za nim.

Oni tedy nátychmiast opuśćiwszy śieci swe/ szli zá nim.

19. A possed odtud maličko/ vzřel Jakuba Zebedeowa/ a Jana Bratra geho/ y ty ani na Lodij skládagij Sýti swé.

Z támtąd odszedszy máluczko/ vyzrał Jákubá syná Zebedeuszowego/ y Janá brátá iego/ ktorzy opráwowáli śieci swe w lodźi.

20 A y hned powolal gich. A oni opustiwsse Otce swého Zebedea na Lodij s pacholky/ ssli za njm.

Y wnet ich záwołał/ á oni zostáwi wszy oycá swego w lodźi z naiemniki/ poszli zá nim.

21. Y wessli do Kaffarnaum: A y hned w Sobo tu wssed Gežijs do Sskoly/ včil ge.

Potym weszli do Kápernáum/ á wnet w Sábát wszedszy do bożnice/ vczył.

22. Y diwi li se s swachem Včenij geho/ nebo byl vče ge yako moc mage/ a ne yako Včitelé gegich.

Y zdumiewáli się ná náuke iego/ ábowiem ie vczył iáko máiac zwierzchność/ á nie thák iáko Náuczycielowie.

א

23 ואית הוא בכנושתהון גברא דאית הוא בה רוחא טמאתא וקעא:

Hor ne la loro sinagoga era vn huomo che hauena vn spirito immondo, il qual gridò.

24 ואמר מא לן ולך ישוע נצריא אתית למובדותן ידע אנא לך מן אנת קדישא דאלהא:

Dicendo, Ohime, che hai tu à far con esso noi, IESV Nazareno? Sei tu venuto à distruggerci? io so chi tu sei, cioè, il Santo di Dio.

25 וכאא בה ישוע ואמר סכור פומך ופוק מנה:

E IESV il riprese grauemente, dicendo, Taci, & esci fuor di costui.

26 ושדיתה רוחא טנפתא וקעת בקלא רמא ונפקת מנה:

Allora lo spirito immondo poi che l'hebbe sconquassato gridando ad alta voce, sen' vsci.

27 ואתדמרו כלהון ובעין הוו חד עם חד ואמרין דמנא הי הדא ומנא הו הנא יולפנא חדתא דבשולטנא ואף לרוחא טנפתא פקד ומשתמעין לה:

Et tutti se ne stupirono, in tal modo che tra loro ricercauano, dicendo, Che cosa è questa? che nuoua dottrina è questa? ch'egli comanda con autorità etiandio à gli spiriti immondi, & essi gli obediscono?

28 ומחדא נפק טבה בכלה אתרא דגלילא:

E subbito andò la fama di lui per tutta la contrada circonuicina di Galilea.

29 ונפקו מן כנושתא ואתו לביתה דשמעון ודאנדראוס עם יעקוב ויוחנן:

E incontinente vsciti de la sinagoga, se ne vennero insieme con Iacopo e Giouanni à la casa di Simone e d'Andrea.

30 וחמתה דשמעון רמיא הות באשתא ואמרו לה עליה:

Hor la suocera di Simone giaceua in letto con la febre: e subbito gli parlano di essa.

א

23 ויהי בעדתם אנוש ברוח טמאה ויקרא:

Y auia en la Synoga deellos vn hombre con espiritu immundo, el qual dió bozes.

24 לאמר מה לנו ולך ישוע הנצרי באת לאבד אתנו ידעתיך מי אתה קדוש אלהים:

Diziendo, Ea, que has con nosotros Iesus Nazareno? Has venido à destruyrnos? Sé quien eres, el Sancto de Dios.

25 ויגער בו ישוע לאמר חסם וצא ממנו:

Y rinnole Iesus, diziendo, Emmudece, y sal deel.

26 וכאשר מרטה אותו הרוח טמאה ותזעק זעקה גדולה ותצא ממנו:

Y haziendolo pedaços el espiritu immundo, y clamando à gran boz salió deel.

27 ונבעתו כלם לשאול ביניהם לאמר מה זה הוא מה למוד החדש הזה כי בשלטון גם לרוחות טמאות מצוה וישמעות בו:

Y todos se marauillaron, de tal manera que inquirian entresi, diziendo, Que es esto? Que nueua doctrina es esta, que con potestad aun à los espiritus immundos manda, y le obedecen.

28 ותצא השמועה ההיא פתאם בכל ככר הגליל:

Y luego vino su fama por toda la prouincia (arredor) de Galilea.

29 וכאשר יצאו מן העדה באו אל בית שמעון ואנדראוס עם יעקב ויוחנן:

Y luego salidos de la Synoga, vinieron à casa de Simon y de Andres, con Iacobo y Ioan.

30 וחמות שמעון חולה בחמה ומיד דברו לו עליה:

Y la suegra de Simon estaua acostada con callentura: y dixeron le luego deella.

α΄.

23. Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε.

Or se trouua en leur synagogue vn homme qui auoit vn esprit immonde, lequel s'escria.

24. Λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

Disant, Harqu' y a-il entre toi & nous, Iesus Nazarien? es tu venu pour nous destruire? ie sai qui tu es assauoir le Sainct de Dieu.

25. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

Mais Iesus le tansa, disant, Tai-toi, & sors de dedans lui.

26. Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

Adonc l'esprit immonde le desronpant, & s'escriant à haute voix, sortit hors d'icelui.

27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Et tous furent en esmoi, tellement qu'ils s'enqueroyent entr' eux, disans, Qu'est-ceci? quelle doctrine nouuelle est ceste-ci? qu'il commande d'authorité, mesmes aux esprits immondes, & ils lui obeissent?

28 Ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.

Par ainsi sa renommee courut soudain par toute la contree d'alentour Galilee.

29. Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

Et tost apres estans sortis de la synagogue, ils vindrent auec Iaques & Iehan en la maison de Simon & André.

30. Ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.

Or la bellemere de Simon gisoit malade de fieuere: & soudain ils lui parlent d'elle.

CAP. I.

23. Et erat in ſynagoga eorum, homo in ſpiritu immundo: & exclamavit.

And there was in their Synagogue a man which had an vncleane ſpirite/ and he cryed.

24. Dicens, Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.

Saying/ Ah/ what haue we to doe with thee/ O Jeſus of Nazaret? Art thou come tho deſtroy vs? I knowe thee what thou art/ euen that holy one of God.

25. Et comminatus eſt ei Ieſus, dicens, Obmuteſce, & exi de homine.

And Jeſus rebuked him/ ſaying/ Holde thy peace/ and come out of him.

26. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.

And the vncleane ſpirit tare him/ and cried with a loud voyce/ and came out of him.

27. Et mirati ſunt omnes: ita ut conquirerent inter ſe dicentes, Quid nam eſt hoc? quænā doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

And they were all amaſed/ ſo that they demaunded one of another/ ſaying: What thing is this? what new doctrine is this? for hee commaundeth the foule ſpirits with authoritie/ and they obey him.

28. Et proceſſit rumor eius ſtatim in omnem regionem Galilææ.

And immediately his fame ſpred abroad throughout all the region bordering on Galile.

29. Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis & Andreę cum Iacobo & Iohanne.

And aſſoone as they were come out of the Synagogue/ they entred into the houſe of Simon and Andrewe/ with James and John.

30. Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans; & ſtatim dicunt ei de illa.

And Simons wiues mother laye ſicke of a feuer/ and anon they told him of her.

Das I. Capitel.

23. Vnd es war in jhren Schulen ein Menſch/ beſeſſen mit einem vnſaubern Geiſt/ der ſchrey.

Oc der vaar it Menniſke i deris Schole/ ſom vaar beſæt met en wren Aand/ den robte/

24. Vnd ſprach: Halt/ was haben wir mit dir zu ſchaffen Jeſu von Nazareth? du biſt kommen vns zuverderben?/ ich weiß wer du biſt/ der heilige Gottes.

Oc ſagde/ Holt/ huad haffue wi met dig at ſkaffe Jeſu aff Nazareth? Du eſt kommen ath forderffue oſſ/ Jeg veed huo du eſt/ Guds hellige.

25. Vnd Jeſus bedrohet jhn/ vnd ſprach: Verſtumme/ vnd fahre auß von jm.

Oc Jheſus truede hannem/ oc ſagde/ Ti ſtille/ oc far vd aff hannem.

26. Vnd der vnſauber geiſt reiß jn/ vnd ſchrey laut/ vnnd fuhr auß von jhm.

Oc den wrene Aand reff hannem/ oc robte hoyt/ och foer vd aff hannem.

27. Vnd ſie entſatzten ſich alle/ alſo/ daß ſie vntereinander ſich befragten/ vnd ſprachen: Was iſt das? Was iſt das für eine neue Lehre? Er gebeut mit gewalt den vnſaubern Geiſtern/ vnnd ſie gehorchen jm.

Oc de bleffue alle forfærdede/ ſaa/ at de beſpurde ſig met huer andre/ oc ſagde/ Huad er det? Huad er dette for en ny Lerdom? Hand biuder de wrene Aander met mact/ oc de lydde hannem.

28. Vnd ſein gerücht erſchall bald vmbher in die grentze Galilee.

Oc hans Rocte vdſpriddis ſtrax trint omkring/ vdi Galilee egn.

29. Vnd ſie giengen bald auß der Schulen/ vnnd kamen in das hauß Simonis vnd Andreas/ mit Jacoben vnd Johannem.

Oc de ginge ſtrax aff Scholen/ oc komme i Simonis oc Andree huſſ met Jacob och Johannes

30. Vnnd die Schwiger Simonis lag vnnd hatte das Fieber/ vnnd als bald ſagten ſie jm von jhr.

Oc Simonis huſtruis Moder laa oc haffde Kaldeſiuge/ oc ſtrax ſagde de hannem aff hende.

Kapitola I.

23. Y byl w Sſkole gegich člowěk/ mage ducha nečiſtého. Y zwolal.

A byl w božnicy ich czlowiek/ w ktorym byl duch nieczyſty/ tenze zâbolat.

24. Řka: Co nám s te bau Gežiſſy Nazarethſký? přiſſel gſy zatratiti nás? wijm že gſy Swatý Božij.

Mowiac/ Ach cožto bie do nas Jezuſie Názárenſki? przyſzedles abyś nas wytrácil? znam cie ktoś ieſt/ to ieſt/ on Swiety Boży

25. Y pohrozyl gemu Gežiſs/ řka: Vmlkni/ a wygdiž z člowěka.

Y ſfukal go Jezus mowiac/ Milcz ze/ á wynidź od niego.

26. Y lomcowal gim Duch nečiſtý/ a křiče hlaſem welikým/ wyſſel od něho.

Tedy rozdárſzy go duch nieczyſty/ wolal gloſem wielkim/ á wyſzedl od niego.

27. Y diwili ſe wſſyckni/ tak že ſe tázali mezy ſebau/ řkauce: Y co gt toto? které gt včenj toto nowé/ že w mocy a w ſýle duchům nečiſtým přikazuge/ a poſlauchagij ho?

Y zlekli ſie wſzyſcy/ ták iž miedzy ſoba pytali/ mowiac/ Y coż to ieſt? á co to za nowa ieſt náuká? Iž moca/ tež y duchom nieczyſtym roſkázuie/ á ſa poſluſzni iemu.

28. Y roznesla ſe powěſt geho hned po wſſý kragině Galilegſké.

A ták o nim przyſzla ſlawá po oney wſzytkie j kráinie podlegley Galileie j.

29. A y hned wyſſedſſe z Sſkoly/ přiſſli do domu Sſimonowa a Ondřegowa s Jakubem a s Janem.

Y nátychmiaſt wyſzedſzy z božnice/ przyſzli do domu Symonowego y Andrzeiowego/ z Jákubem y z Janem.

30. Sſimonowa pak Swekruſſe ležala trpěcy Zymnicy/ a hned gemu powěděli o nij.

A świekrá Symonowá lezalá w febrze/ o ktorey mu wnet powiedziano.

א

31 וקרב אחדה באידה ואקימה ומחדא שבקתה אשתא ומשמשא הות להון:

Et egli accostatosi, la leuò su, pigliandola per la mano: e subito la febre la lassò, onde ella seruì loro.

32 ברמשא דין במערבי שמשא איתיו לותה כלהון אילין דבישאית עבידין ודיוני:

Venuta la sera, poi che fu tramontato il sole, gli portauano tutti gli ammalati, e gl'indemoniati.

33 ומדינתא כלה כנישא הות על תרעא:

Et tutta la città s'era raunata à la porta.

34 ואסי לסגיאא דבישאית עבידין הוו בכורהנא משחלפא ודיוא סגיאא אפק ולא שבק הוא להון לדיוא דנמללון מטל דידעין הוו לה:

Et egli ne guari molti che erano ammalati di varie infermità, e scacciò molti demonij, e non permetteua che i demonij dicessero che lo conosceuano.

35 ובצפרא קדם קם טב ואזל לאתרא חורבא ותמן מצלא הוא:

La mattina poi essendo ancor molto di notte, IESV leuatosi v'scì, & andossene in luogo diserto, & iui faceua oratione.

36 ובעין הוו לה שמעון ודעמה:

E Simone il seguitò, e gli altri che erano con lui.

37 וכד אשכחוהי אמרין לה כלהון אנשא בעין לך:

Et hauendolo ritrouato, gli dissero, Tutti ti cercano.

38 אמר להון הלכו לקוריא ולמדינתא דקריבן דאף תמן אכרז להדא גיר אתית:

Et egli disse loro, Andiamocene à i castelletti vicini, acciochè io predichi ancor là: perciochè per questo sono io venuto.

א

31 ויקרב ויתמך בידה ויקם אתה ותעזבנה החמה פתאם ותשרת להם:

Entonces llegando el, tomóla de su mano y leuantola: y luego la dexó la callentura: y seruiales.

32 ויהי־ערב ובא השמש ויגישו אליו כל־חולים ובעלי שדים:

Y quando fue la tarde, como el Sol se puso trayan à el todos losque tenian mal, y endemoniados.

33 וכל העיר היה נקהלה אל־הפתח:

Y toda la ciudad se juntó à la puerta.

34 וירפא רבים חולים במחלות רבות ושדים רבים הוציא וכלא את־השדים מדבר כי־ידעו אותו:

Y sanó à muchos que estauan enfermos de diuersas enfermedades: y echó fuera muchos demonios: y no dexaua dezir à los demonios que lo conocian.

35 וישכם בבקר ויקם ויצא וילך ישוע במקום המדבר ושם התפלל:

Y leuantandose muy de mannana, aun muy de noche, salió y fuese à vn lugar desierto, y alli oraua.

36 וילכו אחריו שמעון ואשר עמו:

Y siguiólo Simon y losque estauan con el.

37 וכאשר מצאו אותו אמרו לו כי־כלם מבקשים אותך:

Y hallandolo, dizenle, Todos te buscan.

38 ויאמר להם נלכה אל־חוות ועירים הקרובות אשר גם שם אקרא כי־על־זאת באתי:

Y dizeles, Vamos à los lugares vezinos, paraque predique tambien alli: porque para esto he salido.

α.

31. Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Adonc s'approchant, il la leva, en la prenant par la main, & soudain la fieure la laissa, & elle les servoit.

32. Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.

Le soir estant venu, comme le soleil se couchoit, ils lui apportoyent tous ceux qui se portoyent mal, & les demoniaques.

33. Καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν.

Et toute la ville estoit assemblee à la porte.

34. Καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν.

Et il guerit tous ceux qui estoyent malades de diverses maladies: & ietta hors plusieurs diables, ne permettant point que les diables disent, qu'ils le cognussent.

35. Καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.

Puis au matin comme il estoit encore fort nuict, s'estant levé, il sortit, & s'en alla en vn lieu desert & prioit là.

36. Καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Et Simon, & les autres qui estoyent avec lui, le suivirent iusques à ce qu'ils l'eussent trouvé.

37. Καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.

Et quand ils l'eurent trouvé, ils lui dirent, Tous te cerchent.

38. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.

Adonc il leur dit, Allons nous-en aux prochaines bourgades, afin que i'y presche aussi: car pour cela suis-ie venu.

CAP. I.

31. Et accedens elevavit eam apprehensa manu eius: & continuò dimisit eam febris, & ministrabat eis.

And he came & tooke her by the hand, and lift her up, and the fever forsooke her by and by, and she ministred unto them.

32. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebãt ad eum omnes malé habentes & dæmonia habentes:

And when even was come, & the sunne was downe, they brought to him all that were diseased, and them that were possessed with devils.

33. Et erat omnis civitas congregata ad ianuam.

And the whole citie was gathered together at the doore.

34. Et curavit multos qui vexabãtur variis lãguoribus: & dæmonia multa eiiciebat, & non sinebat ea loqui quoniam sciebant eum.

And hee healed many that were sicke of divers diseases: and hee cast out many devils, and suffred not the devils to say that they knewe him.

35. Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum: ibiq; orabat.

And in the morning very early before day, Jesus arose and went out into a solitary place, and there prayed.

36. Et prosecutus est eum Simõ, & qui cum illo erant.

And Simon, & they that were with him, followed after him.

37. Et cum invenissent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

And when they had found him, they saide unto him, All men seeke for thee.

38. Et ait illis, eamus in proximos vicos & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Then hee sayde unto them, Let us goe into the next townes, that I may preache there also: for I came out for that purpose.

Das I. Capitel.

31 Vnd er tratt zu jr / vnd richtet sie auff / vnd hielt sie bey der hand / vnnd das Fieber verließ sie bald / vnd sie dienet jhnen

Oc hand traadde til hende / oc reysde hende op / oc holt hende ved haanden / oc den Kaaldesiuge forlod hende strax / Oc hun tiente dem.

32 Am abent aber / da die Sonne vntergangen war / brachten sie zu jm allerley Krancken vnd besessene.

Men om afftenen der Solen vaar nedgangen / da førde de allehaande Siuge oc besette til hannem.

33. Vnd die gantze Stadt versammlet sich für der thür.

Oc den gantske Stad forsamlede sig faar dørren.

34. Vnnd er halff vilen Krancken / die mit mancherley Seuchen beladen waren / vnd treib vil teufel auß / vnd ließ die teufel nicht reden / denn sie kenneten jhn.

Och hand halp mange Siuge / som vaare beladne met atskillig siugdom / Oc hand vddreff mange Dieffle, och lod Diefflene icke tale / thi de kende hannem.

35. Vnnd des morgens vor tage stund er auff / vnd gieng hinauß. Vnd Jesus gieng in eine wüste stette / vnnd betet daselbs.

Oc om morgenen stod hand op for dag / oc gick hen vd. Oc Jhesus gick til en øde Sted / oc giorde der sin bøn.

36. Vnd Petrus / mit denen die bey jhm waren / eileten jhm nach.

Oc Peder met dem som vaare hoss hannem / skyndede sig effter hannem.

37. Vnnd da sie jn funden / sprachen sie zu jhm: Jederman suchet dich.

Och der de funde hannem sagde de til hannem / Huer mand leder effter dig.

38. Vnd er sprach zu jnen: Last vns in die nechsten Städte gehen / daß ich daselbs auch predige / denn dazu bin ich kommen.

Och hand sagde til dem / lader oss gaa til disse neste Stæder / at ieg oc kand der predicke / Thi ieg er der til kommen.

Kapitola I.

31. A přistaupiw pozdwihl gij / vgaw gi za ruku gegij / a hned ostala gi zymnice / y posluhowala gim.

Tedy przyszedszy / wzwiodł ia viawszy zá rękę / á nátychmiast ia febrá opuściłá / á oná służyłá im.

32. A když byl weřer giž po západu slunce / nosyli k němu wssecky nemocné y ďábelnijky.

A iuž w wieczor gdy słońce záchodziło / przywodzili do niego wszytki niemocne y opętáne.

33. A bylo se wssecko Město sesslo ke dweřuom.

A wszytko miasto zbieżáło sie ku drzwiam.

34. Y vzdrawowal mnohé / kteřijž byli trápeni rozličnými neduhy / a ďabelstwij mnohá wymijtal / a nedopustil gim mluwiti / nebo gsau ho znali.

Y vzdrowiał wiele tych ktorzy rozlicznymi niemocámi złożeni byli / á wyrzucił wiele dyabłow / nie dopuszczáiąc mowic dyabłom żeby go znác mieli.

35. A na vswitě welmi ráno wstaw wyssel / a ssel na pusté mijsto / a tam se modlil.

Gdy potym wsthał bárzo ráno / dobrze przed świtániem wyszedł precz / á szedł na pustynią y tám sie modlił.

36. Y ssel za nim Ssimon / y ti kteřijž s nim byli.

A zá nim szli / Symon y ći ktorzy przy nim byli.

37. A když gey nalezli / řekli gemu: Ze wssyckni tebe hledagij.

Ktorzy gdy go znaleźli / rzekli k niemu / Wszyscy cie szukáią.

38. Y řekl gim: Podme do okolnijch Městeček a Měst / abych y tam kázal / nebo gsem proto přissel.

Thedy im on rzekł / Idźmy do bliższych miásteczek / abych też y tám kázał / ábowiemciem dla tego wyszedł.

א

39 ומכרז הוא בכלהין
בכנושתהון בכלה גלילא
ומפק שאדא:

E cosi predicaua ne le lor sinagoghe, per tutta la Galilea, e scacciaua i demonij.

40 ואתא לותה גרבא
ונפל על רגלוהי ובעא
הוא מנה ואמר לה אן
צבא אנת משכח אנת
למדכיותי:

Et un lebbroso viene à lui, pregandolo, & inginocchiandosigli dauanti, e dicendogli, Se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

41 הו דין ישוע אתרחם
עלוהי ופשט אידה קרב
לה ואמר צבא אנא
אתדכא:

E IESV mossosi à compassione, stese la mano, e toccollo, dicendogli, Io voglio, sij mondato.

42 ובה בשעתא אזל
מנה גרבה ואתדכי:

Et detto questo, di subbito la lebbra si partì da lui, e così fu mondato.

43 וכאא בה ואפקה:

Et hauendolo minacciato, incontinente il mandò via.

44 ואמר לה חזי למא
לאנש אמר אנת אלא זל
חוא נפשך לכהנא וקרב
קורבנא חלף תדכיתך
איכנא דפקד מושא
לסהדותהון:

E dicegli, Guarda di non dir niente à persona: ma vattene, e mostrati al Sacerdote, & offerisci per la tua mondatione quelle cose che Moisè ha comandate in testimonio ad essi.

45 הו דין כד נפק שרי
הוא מכרז סגי ואסבה
למלתא איכנא דלא
נשכח הוא ישוע גליאית
דיעול למדינתא אלא
לבר הוא באתרא חורבא
ואתין הוו לותה מן כל
דוכא:

Ma egli uscito che fu fuore, cominciò à publicar molte cose, e diuolgar il fatto in modo che IESV non poteua piu entrare à la scoperta ne la città, ma si staua fuore in luoghi deserti: e da ogni parte veniuano à lui.

א

39 ויהיה קורא בעדותם בכל־
הגליל ומוציא את־השדים:

Y predicaua en las Synogas deellos en toda Galilea: y echaua fuera los demonios.

40 ויבוא אליו מצרע ויתפלל
אליו ויכרע ויברך ויאמר לו
כי־אם תרצה תוכל לטהרני:

Y vn leproso vino à el, rogandole, y hincada la rodilla dizele, Si quieres, puedes me limpiar.

41 ולישוע נכמרו רחמיו
וישלח ידו ויגע בו ויאמר לו
רציתי הטהר:

Y Iesus auiendo misericordia deel, estendió su mano y tocólo, y dizele, Quiero, se limpio.

42 ובאשר אמר פתאם הלכה
ממנו הצרעת ויטהר:

Y auiendolo el dicho, luego la lepra se fue deel, y fue limpio.

43 ויכלאו פתאם ויוציאו:

Y defendióle, y echolo luego.

44 ויאמר לו ראה פן תאמר
לאיש כי־אם לך והגיד אותך
לכהן והקרב על־טהרתך אשר
צוה משה לעדות להם:

Y dizele, Mira que no digas à nadie nada: sino vé, muestrate al Sacerdote, y offrece por tu limpieza loque Moysen mandó para que les conste.

45 והוא יצא ויחל לקרא כלם
ולהשמיע את הדבר כן אשר
לא יוכל ישוע להלך עוד בגלוי
אל־העיר כי־אם בחוץ
במקומות המדבר להיות כי
באו אליו מכל מקומות:

Y el salido, començó à predicar muchas cosas, y à diuulgar el negocio, que ya Iesus no podia entrar manifiestamente en la ciudad: mas estaua fuera en los lugares desiertos: y venian à el de todas partes.

α.

39. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Il preschoit donc en leurs synagogues, par toute Galilee, & iettoit hors les diables.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτόν, καὶ γονυπετῶν αὐτόν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Et vn lepreux vint à lui le priant, & s'agenouillant devant lui, & disant, Si tu veux, tu peux me nettoyer.

41. Ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθείς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω καθαρίσθητι.

Adonc Iesus esmeu de compassion estendit sa main, & le toucha, & lui dit, Ie le vueil, sois nettoyé.

42. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

Et quand il l'eut dit, la lepre se partit soudain de lui, & il fut nettoyé.

43. Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν.

Et l'ayant menacé, soudain il le renvoya.

44. Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et lui dit, Garde que tu n'en dies rien à personne: mais va-t'en, & te mõstre au Sacrificateur, & presente pour ta purification les choses que Moyse a commandees, pour tesmoignage à iceux.

45. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλά, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

Mais icelui estant parti commença à publier maintes choses, & diuulguer l'affaire: tellement que Iesus ne pouuoit plus entrer à descouuert en la ville, mais il se tenoit dehors ẽ lieux deserts: & de toutes parts on venoit à lui.

CAP. I.

39. Et erat prædicans in synagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

And hee preached in their Synagogues/ throughout all Galile/ and cast the deuils out.

40. Et venit ad eum leprosus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

And there came a leper to him/ beseeching him/ and kneeled downe vnto him/ and saide to him/ If thou wilt, thou canst make me cleane.

41. Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare.

And Jesus had compassion/ and put forth his hande/ & touched him/ and saide to him/ I will: be thou cleane.

42. Et cùm dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est.

And assoone as he had spoken/ immediatly the leprosie departed from him/ and he was made cleane.

43. Et comminatus est ei, statimq; eiecit illam.

And after hee had giuen him a straight commaundement/ hee sent him awaye forthwith.

44. Et dicit ei, Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te principi sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses, in testimonium illis.

And sayde vnto him/ See thou say nothing to any man/ but get thee hence/ and shewe thy selfe to the Priest/ and offer for thy cleansing those thinges/ which Moses commaunded/ for a testimoniall vnto them.

45. At ille egressus cœpit prædicare & diffamare sermonem: ita ut iam non posset manifestè introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset, & conveniebant ad eum undique.

But when he was departed/ he began to tell many thinges/ & to publish the matter: so that Jesus could no more openly enter into the citie/ but was without in desert places: and they came to him from euery quarter.

Das I. Capitel.

39. Vnd er predigete in jhren Schulen/ inn gantz Galilea/ vnd treib die teufel auß.

Oc hand predickede i deris Scholer/ vdi al Galilea/ Oc vddreff Dieffle.

40. Vnd es kam zu jm ein Aussetziger/ der bat jhn/ kniet für jhm/ vnd sprach zu jhm: Wilt du/ so kanst du mich wol reinigen.

Och der kom en Spedalsk til hannem/ bad hannem/ bøyde sine knæ faar hannem/ och sagde til hannem/ Vilt du/ da kant du vel rense mig.

41. Vnd es jammerte Jesum/ vnd recket die hand auß/ rüret jn an/ vnd sprach: Jch wils thun/ sey gereiniget.

Oc Jhesus ynckedis offuer hannem/ Och hand vdracte sin Haand/ rørde ved hannem/ oc sagde/ Jeg vil det gøre/ ver ren.

42. Vnd als er so sprach/ gieng der Aussatz als bald von jm/ vnd er ward rein.

Oc som hand det sagde/ da gick Spedalskheden strax aff hannem/ och hand bleff ren.

43. Vnnd Jesus bedrohet jn/ vnnd treib jhn als bald von sich.

Oc Jhesus truede hannem/ oc dreff hannem strax fra sig.

44. Vnnd sprach zu jhm: Sihe zu/ das du niemand nichts sagest/ sondern gehe hin/ vñ zeige dich dem Priester/ vnd opffere für deine reinigung/ was Moses gebotten hat/ zum zeugniß über sie.

Oc sagde til hannem/ See til/ at du siger ingen det/ Men gack hen/ oc bete dig for Presten/ oc offre for din Renselse/ det som Mose haffuer bafalet/ til it vidnisbyrd offuer dem.

45. Er aber/ da er hinauß kam/ hub er an/ vnd saget vil darvon/ vnd machet die Geschicht ruchtbar/ also/ daß er hinfort nicht mehr kondt öffentlich in der Stadt gehen/ sondern er war haussen in den wüsten örtern/ vnd sie kamen zu jhm von allen enden

Men hand/ der hand kom vd/ begynte hand/ och sagde meget der aff oc kundgiorde den Gerning/ Saa/ at hand kunde der effter icke mere gaa obenbare i Staden/ men hand vaar vden faare i de øde steder/ Och de komme til hannem aff alle Ende.

Kapitola I.

39. Y kázal w Sſkolách gegich/ y we wſſý Galilei/ a ďabelſtwij wymijtal.

Y kazal w bożnicách ich po wszytkiey Galileiey/ wyrzucáiac dyabelſtwá.

40. Tehdy přiſſel k němu Malomocný pro ſe ho/ a pokleknw na kolena/ řekl: Pane/ chceſſli/ můžeſs mne očiſtiti.

Zátym przyſzedl trędowáty proſząc go/ á vpádáiac v kolan iego/ y mowiąc k niemu/ Jeſliż chceſz możeſz mię oczyśćić.

41. A Gežijš ſlitowaw ſe nad nim/ wztáhl Ruku ſwau/ a dotekw ſe ho/ řekl gemu: Chcy/ buď čiſt.

A ták Jezus ruſzony miłoſierdźiem ściągnąwſzy rękę dotknął ſię go/ mowiąc ku niemu/ Chcę/ bądźże oczyśćion.

42. A když to řekl/ y hned odſtaupilo od něho Malomocenſtwij/ a očiſſtěn geſt.

A gdy to on rzekł/ nátychmiáſt trąd zginął z niego/ y był oczyśćion.

43. Y pohrozyl gemu Gežijš/ a y hned kázal gemu preč gijti.

Y zágroziwſzy mu Jezus/ nátychmiaſt go odpráwił.

44. A řekl gemu: Wiz ž aby nižádnému nic neprawil/ ale gdi vkaž ſe Knijžeti Kněžſkému/ a obětug za očiſſtěnij/ což geſt přikazal Možijš na ſwědectwj gim.

A rzekł k niemu/ Strzeżże ábyś nikomu nic nie powiedał/ áleidź á vkaż ſię ſam Kápłanowi/ ofiárowawſzy zá oczyśćienie twe to ko roſkázał Mojżeſz ku świádectwu im.

45. A on wyſſed/ počal wyprawowati a ohlaſſowati tu wěc/ tak že giž Gežijš nemohl do Měſta zgewně wgijti/ ale wně na mijſtech puſtých byl: Y ſchazeli ſe k němu odewſſad.

Ale on odſzedſzy/ począł wiele opowiedáć á rzecz rozſłáwiáć/ thak iż iuż Jezus nie mogł iáwnie wnidź do miáſtá/ ále był ná ſtronie ná mieyſcách puſtych/ gdźie ſie ze wſząd ſchadzáli do niego.

ב

ב

ΚΕΦΑΛ. β'.

1 ועל תוב ישוע לכפר נחום ליומתא וכד שמיעו דבביתא הו׃

Doppo al quanti giorni entrò di nuouo in Capernaum: e s'intese ch'egli era in casa.

1 ועודנו בא בכפר נחום לימים וכאשר נשמע כי־בבית הוא׃

Y Entró otra vez en Capernaum despues de algunos dias: y oyose que estaua en casa.

Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι.

Quel'ques iours apres il entra derechef en Capernaum: & le bruit fut qu' il estoit en la maison.

2 אתכנשו סגיאא איכנא דלא אשכח אחד אנון אף לא קדם תרעא ומתמלל הוא עמהון מ מלתא׃

E subbito vi si rannoron molti, in modo che ne ancor quei luoghi che erano dauanti la porta, ne poteuano piu capere: & egli annuntiaua loro la Parola.

2 ופתאם נקהלו רבים כן אשר לא יוכל לשאת אותם גם לא החצר לפני הדלת וידבר אליהם את־הדבר׃

Y luego se juntaron à el muchos, que ya no cabian ni aun à la puerta: y hablauales la Palabra.

2. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

Et soudain plusieurs s' y assemblerent, tellement que mesme l' endroit d' aupres de la porte ne les pouuoit tenir, & il leur annonçoit la parole,

3 ואתו לותה ואיתיו לה משריא כד שקיל בירת ארבעא׃

Allor vengono à lui certi che portauano vn paralitico, ch'era portato da quattro.

3 ובאו אליו נשאי את־נשול איברים והוא נשא בארבעים׃

Entonces vinieron àel vnos trayendo vn paralytico que era traydo de quatro.

3. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων,

Alors quelques vns vindrent à lui, apportans vn paralytique qui estoit chargé par quatre.

4 ודלא אשכחו למתקרבו לותה מטל כנשא סלקו להון לאגרא וארימו ת תטללא דאתר דאיתוהי הוא ישוע ושבוה לערסא דרמא הוא בה משריא׃

E non potendosi appressare à lui, per la moltitudine, scoperfero il tetto de la casa dou' egli era, e fattaui vn'apertura, caloron giu il letticello, nel quale il paralitico giaceua.

4 וכי לא יוכלו לקרב אליו בעבור הקהל עלו על־הגג ויסירו את־המכסה אשר היה שם ויכרו ויורידו את־הערש אשר בה הנשול אברים שכב׃

Y como no podian llegar à el à causa de la companna, descubrieron la techumbre donde estaua, y horadando abaxan el lecho enque el paralytico estaua echado.

4. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

Mais pource qu' ils ne pouuoyent approcher de lui à cause de la foule, ils descouurirent le toict du lieu, où estoit Iesus, & l' ayant percé, aualerent le petit lict auquel le paralytique gisoit.

5 כד חזא דין ישוע הימנותהון אמר להו מ משריא ברי שביקין לך חטהיך׃

Hor IESV veduta la fede loro, disse al paralitico, Figliuolo, i tuoi peccati ti son perdonati.

5 וירא ישוע את־אמונתם ויאמר לנשול אברים בני נשאו לך פשעיך׃

Y viendo Iesus la fe de ellos: dize al paralytico, Hijo, tus peccados te son perdonados.

5. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Alors Iesus ayant veu leur foy, dit au paralytique, Mon fils, tes pechés te sont pardonnés.

6 אית הוו דין תמן מן ספרא ופרישא דיתבין ומתרעין הוו בלבהון׃

Et alcuni de gli Scribi erano iui à sedere, e pensauano ne cuori loro.

6 ויהיו אחדים מן־הסופרים שם יושבים וחושבים בלבותם׃

Y estauan alli sentados algunos dé los Escribas, los quales pensando en sus coraçones.

6. Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Or quelques vns des Scribes estoyent là assis, & disputoyent en leurs cœurs.

7 דמנא הנא ממלל גודפא מנו משכח ל למשבק חטהא אלא אן חד אלהא׃

Perche dice cosi costui de le bastemmie? Chi puo perdonare i peccati senon Iddio solo?

7 מה זה ככה מדבר גדופות מי־יוכל לשאת פשעים כי אם אלהים לבדו׃

Dezian, Porque habla este blasphemias? Quien puede perdonar peccados, sino solo Dios?

7. Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.

Porquoi cestui-ci prononce-il ainsi des blasphemes? qui est ce qui peut pardonner les peches, sinon vn seul Dieu?

CAP. II.

ET iterum intravit Capharnaum post dies, & auditum est quòd in domo esset.

After a fewe dayes / he entred into Capernaum againe/and it was noysed that he was in the house.

2. Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

And anon / many gathered together/ in so much that the places about the doore could not receiue any more: & hee preached the worde vnto them.

3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

And there came vnto him / that brought one sicke of the palsie / borne of foure men.

4. Et cum non possent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes submiserunt grabâtum in quo paralyticus iacebat

And because they coulde not come neere vnto him for the multitude / they vncouered the roofe of the house where he was: and when they had broken it open / they let downe the bed / where in the sicke of the palsie lay.

5. Cùm autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

Now when Jesus saw their fayth / he said to the sicke of the palsie / Sonne / thy sinnes are forgiuen thee.

6. Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis.

And there were certaine of the Scribes / sitting there / and reasoning in their hearts.

7. Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

Why doeth this man speake such blasphemies? who can forgiue sinnes / but God onely?

Das II. Capitel.

Vnd vber etliche tage gieng er widerumb gen Capernaum / vnnd es ward ruchtbar / daß er im Hause war.

DE nogle dage der effter / gick hand til Capernaum igen/Oc det bleff obenbare/at hand vaar i husit.

2. Vnd als bald versammleten sich vil / also/ daß sie nicht raum hatten/ auch haussen für der thür/ vnnd er saget jnen das wort.

Oc strax forsamledis der mange / saa/ath de haffde icke rom/ oc saa vden faare dørren/ oc hand sagde dem ordet.

3. Vnnd es kamen etliche zu jm / die brachten einen Gichtbrüchtigen/ von vieren getragen.

Oc der komme nogle til hannem/de førde en Verckbrøden/som fire bare.

4. Vnnd da sie nicht kondten bey jn kommen / für dem Volck / deckten sie das Dach auff / da er war/ vnd grubens auff/vnd liessen das Bette hernider/ da der Gichtbrüchtige innen lag.

Oc der de kunde icke komme til hannem / for folck/ da toge de Tager aff/som hand vaar/ oc groffue der op/ oc lode Sengen ned / der den Verckbrødne laa vdi.

5. Da aber Jesus jhren Glauben sahe / sprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Mein Son/ deine sünde sind dir vergeben.

Men der Jesus saa deris Tro / sagde hand til den verckbrødne/Min søn/dine sinder ere dig forladne.

6. Es waren aber etliche Schrifftgelerten/ die sassen allda/ vnd gedachten inn jhren hertzen:

Men der vaare nogle Scrifftkloge / de sade der/och tenckte i deris hierter.

7. Wie redet diser solche Gotteslesterung? Wer kan sünde vergeben/ denn allein Gott?

Hui taler denne saadan Guds bespaattelse? Huo kand forlade synden/vden Gud alene.

Kapitola II.

A Opětwssel do Kaffarnaum po osmi dnech: Y vslyssáno gest žeby w Domu byl.

POtym po kilku dni przyszedł zásie do Kapernaum/y dowiedziano sie że był domá.

2. Y hned sesslo se gich mnoho/ tak že nemohli ani ke dwe-kuom: Y mluwil gim Slowo.

A wnet sie ich wiele zebrálo / ták iż sie zmieścić nie mogli ná onych mieyscách przededrzwiámi/ z oczynił rzecz do nich.

3. Tehdy přissli k němu nesauce sslakem poraženého/ kteřýžto od čtyř nesen byl

Tedy przyszli k niemu niektorzy nio sąc powietrzem ruszonego/ ktorego nieśli czterzey.

4. A když ho nemohli gemu podati pro Zástup/ y trhali střechu kdež byl Gežijs: a probořiwsse/ spustili dolůw Lož ce/ na němž ležal sslakem poražený.

A gdy sie k niemu przyćisnąć nie mogli dla zgromádzenia / oddárli dach tám gdźie był/ á oddarszy/ná powroziech spuścili łożko/ ná ktorym/on po wietrzem ruszony leżał.

5. A když vzřel Gežijs wijru gegich / řekl sslakem poraženému: Synu / odpausstěgijt se tobě hřij chowě twogi.

Tedy Jezus obaczywszy wiarę ich/ rzekł powietrzem ruszonemu/ Synu odpuszczone sa tobie grzechy twoie.

6. Y byli tu někteřij z Včitelůw sedijce / a myslijce w srdcých swých.

Byli teź tám niektorzy z nauczycielow śiedząc y rozmyśláiąc wsercoch swych.

7. Co tento tak mluwij rauhawě? Kdo můž odpustiti hřijchy / gedině sám Bůh?

Rcoż: á tákże ten mowi bluźnierstwa? Rkto z grzechy odpuśćić może iedno sám Bog?

ב

8 ישוע דין ידע ברוחה דהלין מתרעין בנפשהון ואמר להון מנא מתרעין אנתון הלין בלבכון:

E subbito hauendo IESV *conosciuto col suo Spirito, che pensauano cosi in loro stessi, disse loro; Perche pensate voi queste cose ne vostri cuore?*

9 אידא פשיקא למאמר למשריא דשביקין לך חטהיך או למאמר דקום שקול ערסך והלך:

Qual è piu facile dire al paralitico, I tuoi peccati te son perdonati, o dire, Leuati su, e togli il tuo letto, e camina?

10 דתדעון דין דשליט הו ברה דאנשא בארעא למשבק חטהא אמר למשריא:

Hor accioche voi sappiate, ch'el Figliuol de l'huomo ha potestà in terra di perdonare i peccati, (dice al paralitico.)

11 לך אמר אנא קום שקול ערסך וזל לביתך:

Io ti dico, Leuati su, e togli il tuo letto, e vattene a casa tua.

12 וקם בר שעתה ושקל ערסה ונפק לעין כלהון איכנא דיתדמרון כלהון וישבחון לאלהא כד אמרין דלא ממתום חזין הכנא:

E subbito si leuò, e preso il letto, se n'usci in presentia di tutti: in tal modo che furono tutti stupefatti, e glorificauano Iddio, dicendo, Noi non habbiam veduto gia mai cosa tale.

13 ונפק תוב לות ימא וכלה כנשא אתין הוו לותה ומלף הוא להון:

E di nuouo sen'andò verso il mare, e tutto il popolo veniua a lui, & egli insegnaua loro

14 וכד עבר חזא ללוי בר חלפי דיתב בית מכסא ואמר לה תא בתרי וקם אזל בתרה:

E passando IESV, *vide Leui figliuolo d'Alfeo, che sedeua al banco de la cabella, e disseli, Seguitami: & egli leuatosi su, il seguitò.*

ב

8 ופתאם ידע ישוע ברוחו כי כלה חשבו בנפשם ויאמר להם מה זאת חשבתם בלבותיכם:

Y conociendo luego Iesus en su Espiritu que pensauan esto dentro de si, dixoles: Porque pensays estas casas en vuestros coraçones.

9 מה יקשה לאמר לנשול אברים נשאו לך פשעים או לאמר קום נשא ערשך והלך:

Qual es mas facil, Dizir àl paralytico, tus peccados te son perdonados, o dezirle Leuantate, y toma tu lecho y anda?

10 וכי תדעו כי שלטון יש לבן האדם לשאת על הארץ את פשעים אמר לנשול אברים:

Pues porque sepays que el Hijo del Hombre tiene potestad en la tierra de perdonar los peccados, dize àl paralytico.

11 אומר אני לך קום נשא את ערשך ולך לביתך:

A ti digo, Leuantate, y toma tu lecho, y vete à tu casa.

12 ויקם ברגע וישא את ערשו ויצא לפני כלם ויחרדו כלם ויכבדו את האלהים לאמר כי בכל עתותינו כזאת לא ראינו:

Entonces el se leuantó luego: y tomando su lecho saliόse delante de todos, de manera que todos se espantaron, y glorificaron à Dios diziendo, Nunca tal auemos visto.

13 ויצא עוד אל שפת הים וכל הקהל בא אליו וילמדם:

Y boluió à salir à la mar y toda la campanna venia à el, y ensennaualos.

14 ויעבר וירא את לוי האלפי יושב על המכס ויאמר לו בוא אחרי ויקם ויבא אחריו:

Y passando vido à Leui hijo de Alpheo sentado àl vanco de los publicos tributos, y dizele, Sigueme. Y leuantandose, siguiolo.

β′.

8. Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Et incontinent Iesus ayant cognu en son esprit, qu'ils disputoyent ainsi en eux mesmes, leur dit Pourquoi disputez-vous de telles choses, en vos cœurs?

9. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει.

Lequel est plus aisé, ou de dire au paralytique, Tes pechés te sont pardõnés: ou de dire, Leue toi, & charge ton petit lict, & chemine.

10 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· λέγει τῷ παραλυτικῷ.

Or afin que vous sachiez que le Fils de l'homme a authorité de pardonner les pechés en terre (il dit au paralytique.)

11. Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Ie te di, Leue-toi, & charge ton petit lict, & t'en va en ta maison.

12. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

Et iceluisoudain se leua, & ayant chargé son petit lict, il sortit en la presence de tous, tellement qu'ils furent tous estonnés, & glorifioyent Dieu: disans, Onques ne vismes-nous telle chose

13. Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

Adonc il s'en alla derechef vers la mer, & tout le peuple venoit à lui & il les enseignoit.

14. Καὶ παράγων εἶδε Λευῒ τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Et en passant par là, il vid Leui fils d'Alphee assis au lieu du peage, & lui dit, Sui moi: & iceluis'estant leué, le suiuit.

CAP. II.

8. Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis, Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

And immediately when Jeſus perceyued in his ſpirite / that thus they thought with them ſelues / he ſaid vnto them / Why reaſon ye theſe things in your hearts?

9. Quid eſt facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge, tolle grabâtum tuum & ambula?

Whether is it eaſier to ſay to the ſicke of the palſie / Thy ſinnes are forgiuen thee? or to ſaye / Ariſe / and take vp thy bed / and walke?

10. Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)

And that ye may knowe / that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgiue ſinnes / (he ſaid vnto the ſicke of the palſie.)

11. Tibi dico, Surge, tolle grabâtum tuum, & vade in domum tuam.

I ſay vnto thee / Ariſe and take vp thy bed / and get thee hence into thine owne houſe.

12. Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabâto abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, Quia nunquam ſic vidimus.

And by and by he aroſe / and tooke vp his bed / and went forth before them all / in ſo much that they were all amaſed / and glorified God / ſaying / We neuer ſaw ſuch a thing.

13. Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

Then he went againe toward the ſea / and all the people reſorted vnto him / and he taught them.

14. Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

And as Jeſus paſſed by / he ſawe Leui the ſonne of Alpheus ſitte at the receyte of cuſtome / and ſaide vnto him / Followe me. And he aroſe and followed him.

Das II. Capitel.

8. Vnd Jeſus erkeñet bald in ſeinem Geiſt / daß ſie alſo gedachten bey ſich ſelbs / vnd ſprach zu jhnen: Was gedencket jhr ſolchs inn euren hertzen?

Och Jheſus kende ſtrax i ſin Aand / at de tenckte ſaa ved ſig ſelff / oc hand ſagde til dem / Hui tencke i ſaadant i eders hierter?

9. Welchs iſt leichter zu dem Gichtbrüchtigen zu ſagen: Dir ſind deine ſünde vergeben: Oder / ſtehe auff / nim̃ dein Bette vnd wandele:

Huilcket er lettere at ſige til den Verckbrødne / Dine ſynder ere dig forladne? Eller / ſtat op / tag din Seng / oc vandre?

10. Auff daß jr aber wiſſet daß des Menſchen Sohn macht hat / zuvergeben die ſünde auff Erden / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen:

Men paa det i ſkulle vide / At menniſkens Søn haffuer mact / at forlade ſynden paa Jorden / da ſagde hand til den Verckbrødne.

11. Jch ſage dir / ſtehe auff / nimb dein Bette / vnd gehe heim.

Jeg ſiger dig / ſtat op / tag din Seng / oc gack hiem.

12. Vnd als bald ſtund er auff / nam ſein Bette / vnd gieng hinauß für allen / alſo / daß ſie ſich alle entſatzten / vnd preiſeten Gott / vnnd ſprachen: Wir haben ſolchs noch nie geſehen.

Oc hand ſtod ſtrax op / tog ſin Seng / och gick hen vd faar alle / Saa / at de bleffue alle forferdede / oc priſede Gud / oc ſagde / Wi haffue end aldri ſeet ſaadant.

13. Vnd er gieng widerumb hinauß an das Meer / vnd alles volck kam zu jm / vnd er lehret ſie.

Oc hand gick vd igen til Haffuit / oc alt Folcket kom til hannem / oc hand lerde dem.

14 Vnd da Jeſus fürüber gieng / ſahe er Levi / den Son Alphei / am Zol ſitzen / vnd ſprach zu jm: Folge mir nach. Vnnd er ſtund auff / vnnd folgete jhm nach.

Och der Jheſus gick frem / ſaa hand Leui / Alphei ſøn ſide hoſſ Tolden / oc hand ſagde til hannem / Folge mig effter. Oc hand ſtod op / oc fulde hannem effter.

Kapitola II.

8. To hned poznaw Gežiš duchem ſwým / žeby tak myſlili mezy ſebau / řekl gim: Proč o to myſlijte w ſrdcých waſſých?

A poznawſzy wnet Jezus Duchem ſwym iż ták v śiebie myſlili / rzekł do nich / Y czemuż to rozmyſlácie w ſercách wáſzych?

9. Co geſt ſnáze řijcy ſſlakem poraženému: Odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé twogi: čili řijcy / Wſtaň / wezmi Lože twé / a choď?

Y cożkolwiek rzec themu powietrzem ruſzonemu? Odpuſzczone ſą tobie grzechy / Albo rzec / Wſtań á wezmi łożko twe y chodź.

10. Ale abyſſte wěděli / že Syn Cžlowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřijchy. Y řekl ſſlakem poraženému.

A thákżebyśćie wiedźieli / iż Syn cżłowieczy ma tę zwierzchność odpuſzczáć grzechy na źiemi / (rżekł do ruſzonego powietrzem.)

11. Tobě prawjm wſtaň / wezmi Lože twé / a gdi do domu twého.

Tobie mowię wſtań / á wezmi łożko twe y poydź do domu twego.

12. A on hned wſtal / a wzaw Lože ſwé odſſel předewſſemi / tak že ſe diwili wſſyckni / a chwálili Boha / řkauce: Že gſme nikdý tako wé wěcy neuwiděli.

Tedy on nátychmiaſt wſtał / á wźiawſzy łożko wyſzedł przed wſzytkimi / tákiż ſię wſzyſcy zdumieli / á chwalili Boga mowiąc / Nigdyſmy nic tákowego nie widźieli.

13. Y wiſſed opět k Moři / a weſſkeren záſtup přicházel k němu / y včil ge.

Wyſzedł záſię potym do morzá / á wſzytek lud przychodźił ku niemu / y náuczał ie.

14. A když ſſel / uzřel Léwi Alffeowa Syna an ſedj na Cle. Y řekl gemu: Poď za mnau. A on wſtaw ſſel za ním.

A gdy ſzedł dáley / Vyzrał Lewi Syná Alfeuſzowego śiedzącego ná cle / ku ktoremu rzekł / Idź zá mną / á on wſtawſzy ſzedł zá nim.

ב

15 וַהֲוָא כַּד סְמִיךְ בְּבַיְתֵהּ סַגִּיאֵא מָכְסֵא וְחַטָּיֵא סָמִיכִין הֲווּ עַם יֵשׁוּעַ וְעַם תַּלְמִידַוְהִי אִיתַיְהוֹן הֲווּ גֵּיר סַגִּיאֵא דְּאֶתוּ בָּתְרֵהּ׃

Et auuenne, che sedendo egli à tauola in casa di esso Leui, molti publicani e peccatori sedeuano ancor à tauola insieme con IESV, e co i suoi discepoli: percioche veneramo molti che l'haueuan seguitato.

16 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא כַּד חֲזַאוּהִי דְּלָעֵס עַם מָכְסֵא וְעַם חַטָּיֵא אֶמְרוּ לְתַלְמִידַוְהִי מָנוּ עַם מָכְסֵא וְחַטָּיֵא לָעֵס וְשָׁתֵא׃

E gli Scribi e Farisei vedendolo mangiare co i publicani e peccatori, diceuano à i suoi discepoli, Che vuol dire ch'ei mangia e beue co i publicani e peccatori?

17 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין חַלִּימֵא עַל אָסְיָא אֶלָּא אַיְלֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עָבְדִין לָא אֶתִית דְּאֶקְרֵא לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃

E IESV hauendo vdito questo, disse loro, Quei che son sani, non hanno bisogno di medico, ma quelli che sono ammalati. Io non son venuto à chiamare i giusti, ma i peccatori à penitentia.

18 תַּלְמִידַוְהִי דֵּין דְּיוֹחַנָּן וּדְפְרִישֵׁא צָיְמִין הֲווּ וְאֶתוּ וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידַוְהִי דְּיוֹחַנָּן וּדְפְרִישֵׁא צָיְמִין וְתַלְמִידַיךְ דִּילָךְ לָא צָיְמִין׃

Appresso i discepoli di Giouanni e de Farisei digiunauano: e vengono à lui, e diconoli, Perche digiunano i discepoli di Giouanni e de Farisei, e i tuoi discepoli non digiunano?

19 אֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָא מֶשְׁכְּחִין בְּנַוְהִי דְּגַנּוֹנָא כְּמָא דְּחַתְנָא עַמְּהוֹן הוּ דְּנֶצוּמוּן לָא׃

E IESV disse loro, I figliuoli de la casa nuttiale posson eglino, mentre che lo sposo è con loro, digiunare? per tutto'l tempo ch'essi hanno seco lo sposo, non possongia digiunare.

ב

15 וַיְהִי בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְרַבִּים בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְחַטָּאִים יָשְׁבוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו כִּי הָיוּ רַבִּים אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרָיו׃

Y aconteció que estando Iesus à la mesa en casa deel, muchos publicanos y peccadores estauan tambien à la mesa juntamente con Iesus y con sus discipulos: porque auia muchos, y auian lo seguido.

16 וְהַסֹּפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים בִּרְאוֹתָם כִּי אָכַל עִם בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אָמְרוּ לְתַלְמִידָיו מַה זֹּאת כִּי עִם בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה׃

Y los Escribas y los Phariseos, viendolo comer con los publicanos, y con los peccadores, dixeron à sus discipulos, Que es que vuestro Maestro come y beue con los publicanos y con los peccadores?

17 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַגִּבּוֹרִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְרוֹפֵא כִּי אִם הַחוֹלִים לֹא בָאתִי לִקְרֹא אֶת צַדִּיקִים כִּי אִם אֶת חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

Y oyendolo Iesus, dize les, Los sanos no tienen necessidad de medico, mas los que tienen mal No he venido à llamar los justos, mas los peccadores à penitencia.

18 וְתַלְמִידֵי יוֹחָנָן וְתַלְמִידֵי מְפָרְשִׁים צָמִים הָיוּ וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ וְלָמָּה תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן וּמְפָרְשִׁים צָמִים וְתַלְמִידֶיךָ אֵינָם צָמִים׃

Y los Discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunauan, y vienen, y dizenle, Porque los discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunan: y tus Discipulos no ayunan?

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא יוּכְלוּ לָצוּם בְּנֵי הַחֻתָּן בְּעוֹדֶנּוּ יֵשׁ הֶחָתָן אִתָּם בְּכַמָּה הָעֵת יֵשׁ אִתָּם הֶחָתָן לֹא יוּכְלוּ לָצוּם׃

Y Iesus les dize, Pueden ayunar los que son de bodas, quando el Esposo està con ellos? Entretanto que tienen consigo al Esposo no pueden ayunar.

β'.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et aduint comme Iesus estoit à table en la maison d'icelui, que plusieurs peagers & gens de mauuaise vie se mirent aussi à table auec Iesus & ses disciples: car il y en auoit beaucoup qui pareillement l'auoyent suiui.

16. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;

Dont les scribes & Pharisiens voyans qu'il mangeoit auec les peagers & gens de mauuaise vie, disoyent à ses disciples. Porquoi mange-il & boit auec les peagers & mal-viuans?

17. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Et Iesus ayant entendu cela, leur dit, Ceux qui sont en santé n'ont besoin de medicin: mais ceux qui se portent mal: ie ne suis point venu pour appeler les iustes, mais les pecheurs, à repentance,

18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι.

Or les disciples de Iehan & des Pharisiens iusnoyent: lesquels vindrent vers lui, & lui dirent, Pourquoi iusnent les disciples de Iehan & des Pharisiens: mais tes disciples ne iusnent point?

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; Ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

Et Iesus leur respondit, Les gens des nopces peuuent-ils iusner pendant que le nouueau marié est auec eux? durant le temps qu'ils ont le nouueau marié auec eux, ils ne peuuent iusner.

CAP. II.

15. Et factum eſt: cùm accumberet in domo illius: multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cũ Ieſu & diſcipulis eius, erant enim multi qui & ſequebantur eum.

And it came to paſſe / as Jeſus ſate at table in his houſe / many Publicanes and ſinners ſate at table alſo with Jeſus / and his diſciples: for there were many that followed him.

16. Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magiſter veſter?

And when the Scribes and Phariſes ſaw him eat with the Publicanes and ſinners / they ſaid vnto his diſciples / how is it / that hee eateth and drinketh with Publicanes and ſinners?

17 Hoc audito Ieſus ait illis, Non neceſſe habent ſani, medico: ſed qui malè habent, non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

Nowe when Jeſus heard it / he ſayd vnto them / The whole haue no need of the phyſition / but the ſicke. I came not to call the rigtheous / but the ſinners to repentance.

18. Et erant diſcipuli Iohannis & Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli Iohannis & Phariſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant?

And the diſciples of John / and the Phariſes did faſt / and came and ſaid vnto him / Why doe the diſciples of John and of the Phariſes faſt / and thy diſciples faſt not?

19. Et ait illis Ieſus, Nunquid poſſunt filii nuptiarum quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habẽt ſecum ſponſum, non poſſunt ieiunare.

And Jeſus ſayd vnto them / Can the children of the mariage chamber faſt / whiles the bridegrome is with them? as long as they haue the bridegrome with them / they can not faſt.

Das II. Capitel.

15. Vnd es begab ſich / da er zu tiſch ſaß inn ſeinem Hauſe / ſatzten ſich vil zölner vnd Sünder zu tiſch mit Jeſu vnd ſeinen Jüngern / denn jhrer war vil / die ihm nachfolgeten.

Oc det hende ſig / der hand ſad til Bordz i hans Huſſ / da ſette mange Toldere oc Syndere ſig til bordz met Jheſu oc hans Diſciple / Thi at de vaare mange / ſom effterfulde hannem.

16. Vnnd die Schrifftgelerten vnd Phariſeer / da ſie ſahen / daß er mit den zölnern vnnd Sündern aſs / ſprachen ſie zu ſeinen Jüngern: warumb iſſet vnd trincket er mit den zölnern vnnd Sündern?

Och der de Scrifftkloge oc Phariſeer ſaae / at hand aad met Toldere oc Syndere / da ſagde de til hans Diſciple / Hui eder oc dricker hand met Toldere oc Syndere.

17. Da das Jeſus höret / ſprach er zu jnen: Die ſtarcken dörffen keines Artztes / ſondern die krancken. Jch bin kommen zu ruffen den Sündern zur buſſe / vnd nicht den Gerechten.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand til dem. De ſtercke haffue ingen Læge behoff / men de Siuge. Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Retferdige.

18. Vnd die Jünger Johannis vnd der Phariſeer faſteten vil / vnd es kamen etliche / die ſprachen zu jm: Warumb faſten die Jünger Johannis vnd der Phariſeer / vnd deine Jünger faſten nicht?

Oc Johannes Diſciple oc Phariſeernis faſtede meget / Oc der komme nogle / de ſagde til hannem / Huor faare faſte Johannis Diſciple oc Phariſeernis / och dine Diſciple faſte icke.

19. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Wie können die Hochzeitleute faſten / dieweil der Breutigam bey jnen iſt? Alſo lange der Breutigam bey jhnen iſt / können ſie nicht faſten.

Oc Jheſus ſagde til dem / Huorledis kunde Brølups folckene faſte / den ſtund Brudgommen er hoſſ dem? Saa lenge ſom Brudgommen er hoſſ dem? kunde de icke faſte.

Kapitola II.

15. Y ſtalo ſe / když ſeděl za ſtolem w domu geho / mnozý zgewnij a tagnij hřijſſnijcy ſpolu ſeděli s nim a s Včedlnijkogcho / nebo bylo mnoho těch kteřijž ſſli za nim.

A przydáło ſie gdy ſiedział w domu iego / gdźie też śiedźiáło wiele celnikow y grzeſznych ſpolu z Jezuſem / y ze zwolenniki iego / bo ich wiele było ktorzy zá nim ſzli.

16. Včitelé pak a Zákonijcy widauce / žeby gedl s zgewnými a tagnými hřijſſnijky / řekli Včedlnijkům geho: Proč s zgewnými a tagnými hřijſſnijky gij a pige Miſtr wáš?

A gdy vyźrzeli náuczyćielowie y Fáryzeuſzowie iż iadł z celniki y grzeſzniki rzekli do zwolennikow ie°/ Coż to ieſt iż z celniki y z grzeſzniki ie y piie?

17. To vſlyſſaw Gežijš / řekl gim: Nepotřebugij zdrawij lékaře / ale nemocnij: nebť gſem nepřiſſel wolati ſprawedliwých / ale hřijſſných ku pokánij.

Tho gdy vſłyſzał Jezus / rzekł do nich / Ci ktorzy ſą zdrowi nie potrzebuią lekárzá / ále ci ktorzy ſie źle máią. Nie przyſzedłciem abych wzywał ſpráwiedliwych / ále grzeſznych ku vznániu.

1[8]. Když pak Včedlnijcy Janowi a Zákonitſſtij poſtili ſe / y přiſſli a řekli gemu: Proč Včedlnijcy Janowi a Zákonicſſtij poſtij ſe / ale twogi Včedlnijcy ſe nepoſtij?

A zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy pośćili / á przyſzedſzy mowili do niego / Przecz zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy poſzczą? á twoi zwolennicy nie poſzczą?

19. Y řekl gim Gežijš: Zdali mohau Synowé Swatby poſtiti ſe / dokudž geſt s nimi Ženich? Dokawadž magij s ſebau Ženicha / nemohau ſe poſtiti.

Tedy do nich rzekł Jezus / Zali mogą ſynowie oblubieńcowi ná ten czás pośćić poki przy nich ieſt oblubieniec? poki z ſobą oblubieńcá máią / nie mogą pośćić.

ב | ב | β'.

20 ניאתון דין יומתא דמא דאשתקל חתנא מנהון הידין נצומון בהון יומתא :

20 וְיָמִים בָּאִים אֲשֶׁר יִנָּשֵׂא מֵהֶם הֶחָתָן וְאָז יָצוּמוּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה :

20. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Ma verranno i giorni che lo ſpoſo ſarà tolto loro, & allora digiuneranno in quei giorni.

Mas vendrán días, quando el Eſpoſo ſerá quitado de ellos: y entonces, en aquellos dias ayunarán.

Mais les iours viendront que le nouueau marie leur ſera oſté, & adonc ils ieuſneront en ces iours-la.

21 לא אנש רמא אורקעתא חדתא וחאט על מאנא בליא דלא נסבא מליתה הי חדתא מן בליא והוא סדקא יתירא :

21 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח חֲתִיכַת בֶּגֶד הַפָּסוּל עַל־שִׂמְלָה יְשָׁנָה כִּי־יִשָּׂא מְלוֹאָהּ הֶחָדָשׁ מִיָּשָׁן וּבִדְקוֹ רַע מִקֶּדֶם יִהְיֶה :

21. Καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Similmente niuno cuce vno pezzo di panno nuouo in vn veſtimẽto vecchio: altrimenti quel pezzo nuouo meſſo per ſupplimento ſene porta via del vecchio, e faſſi la rottura peggiore.

Nadie echa remiendo de panno rezio en veſtido viejo: de otra manera el miſmo remiendo nueuo tira del viejo, y hazeſe peor rotura.

Auſsi nul ne coud vne piece de drap eſcru à vn vieil veſtement: autrement la piece du drap neuf, qui a eſté miſe pour remplage, emporte la piece du drap vieil, & la rompure en eſt pire.

22 ולא אנש רמא חמרא חדתא בזקא בליתא דלא חמרא מצרא לזקא וזקא אבדין וחמרא מתאשד אלא רמין חמרא חדתא בזקא חדתא :

22 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת בָּלִים פֶּן יְשַׁבֵּר הַיַּיִן הֶחָדָשׁ אֶת־נֹאדוֹת וְהַיַּיִן יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדוֹת יֹאבֵדוּן כִּי־אִם יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת חֲדָשִׁים יְשַׁלְּחוּ :

22. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

Ne alcuno mette il vin nuouo ne i barili vecchij: altrimente il vin nuouo rompe i barili, & il vino ſi verſa, & i barili vanno à male: ma il vin nuouo ſi debbe mettere ne barili nuoui.

Ni nadie echa vino nueuo en odres viejos: de otra manera el vino nueuo rompe los odres, y derramaſe el vino, y los odres ſe pierden: mas el vino nueuo en odres nueuos ſe ha de echar.

Pareillement nul ne met lẽ vin nouueau en vieux ouaires: autrement le vin nouueau rompt les ouaires, & le vin s'eſpand, & les ouaires se perdent: mais le vin nouueau doit eſtre mis en ouaires neufs.

23 והוא דכד אזל ישוע בשבתא בית זרעא תלמידוהי מהלכין הוו ומלגין שבלא :

23 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ בַּשַּׁבָּתוֹת בַּזֵּרוּעִים וַיָּחֵלּוּ תַּלְמִידָיו לַהֲלֹךְ אֶת־הַדֶּרֶךְ וַיִּקְטְפוּ מְלִילוֹת בִּידֵיהֶם :

23. Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.

Et auuenne ch'egli paſſaua in giorno di Sabbato per le biade, & i ſuoi diſcepoli nel caminare comminciorono à ſuellere de le ſpighe.

Y aconteció que paſſando el otra vez por los ſembrados en ſabbado: ſus Diſcipulos andando començaron à arrancar eſpigas.

Et aduint comme il paſſoit vn iour de Sabbat parmi les blés, que ſes diſciples en cheminant ſe prindrent à arracher & froyer des eſpics.

24 ואמרין לה פרישא חזי מנא עבדין בשבתא מדם דלא שליט :

24 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ לוֹ רְאֵה מָה עֹשִׂים בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לָהֶם :

24. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι.

Et i Fariſei gli diſſero, Ecco, perche fanno eglino in giorno di Sabbato quello che non è lecito?

Entonces los Phariſeos le dixerõ, He aqui, porque hazen tus Diſcipulos en Sabbado lo que no es licito?

Adonc les Phariſiens lui direnr, Regarde, pourquoi font-ils ce qui n'eſt loiſible és Sabbats.

25 אמר להון ישוע לא מתום קריתון מנא עבד דויד כד אסתנק וכפן הו ודעמה :

25 וְהוּא אָמַר לָהֶם הֲלֹא בִּימֵיכֶם קְרָאתֶם מָה עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר הָיָה צָרְכּוֹ וְרָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר אִתּוֹ :

25. Καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυίδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ.

Et egli diſſe loro, Non hauete voi mai letto cio che fece Dauid quando hebbe biſogno, & hebbe fame eſſo e quei che erano con eſſo lui?

Y el les dixo, Nunca leyeſtes que hizo Dauid quando tuuo neceſſidad, y vuo hambre, el y los que eſtauan con el?

Mais il leur dit, Ne leuſtes vous iamais ce que fit Dauid quand il eut neceſsité & qu'il eut faim, lui & ceux qui eſtoyent auec lui?

CAP. II.

20. Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes w[ill] come, when the bridegrome ſhall be taken from them, and then ſhall they faſt in thoſe dayes.

21. Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, & maior ſciſſura fit.

Alſo no man ſoweth a piece of new cloth in an olde garment: for elſe the newe piece taketh awaye the filling vp from the olde, and the breach is worſe.

22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpit vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt, ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

Likewiſe, no man putteth newe wine into olde veſſels: for els the newe wine breaketh the veſſels, and the wine runneth out, and the veſſels are loſt: but new wine muſt be put into new veſſels.

23 Et factum eſt iterum cum ſabbathis ambularet per ſata, & diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere ſpicas.

And it came to paſſe as hee went through the corne on the Sabbath daye that his diſciples, as they went on their way, began to plucke the eares of corne.

24. Phariſæi autem dicebant ei, Ecce, quid faciunt (*diſcipuli tui*) ſabbathis quod non licet.

And the Phariſes ſaid vnto him, Behold, why doe they on the Sabbath daye, that which is not lawfull?

25. Et ait illis, Nunquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit & eſuriit ipſe & qui cum eo erant?

And he ſayde to them, Haue ye neuer read what Dauid did, when he had neede, and was an hungred, both he, and they that were with him?

Das II. Capitel.

20. Es wirdt aber die zeit kommen, daß der Breutigam von jnen genommen wirdt, denn werden ſie faſten.

Men den tid ſkal komme, ath Brudgommen ſkal tagis fra dem, Da ſkulle de faſte.

21. Niemand flicket einen Lappen von neuem tuch an ein alt kleid, denn der neue Lappe reiſſet doch vom alten, vnd der riß wird erger.

Ingen bø der it gammelt klede met en klud aff nye Klede, Thi den ny Klud riffuis dog aff det gamle, oc Reſſuen bliffuer verre.

22. Vnnd niemand faſſet Moſt inn alte Schleuche, anders zureiſſet der Moſt die Schleuche, vnd der Wein wird verſchüttet, vnd die Schleuche kommen vmb, Sondern man ſoll Moſt inn neue Schleuche faſſen.

Oc ingen lader Moſt i gamle Flaſker, Ellers riffuer Moſten flaſkerne ſonder, och Vinen ſpildis, och flaſkerne forderffuis, Men mand ſkal lade Moſt i ny flaſker.

23. Vnd es begab ſich, da er wandelte am Sabbath durch die Saat, vnd ſeine Jünger fiengen an, in dem ſie giengen, Ehern außzurauffen.

Oc det hende ſig, der de vandrede om Sabbathen gennem ſæden, oc hans Diſciple begynte, i det de ginge, at plocke ax aff.

24. Vnnd die Phariſeer ſprachen zu jhm: Sihe zu, was thun deine Jünger am Sabbath, das nicht recht iſt?

Oc Phariſeerne ſagde til hannem, See til, huad gøre dine Diſciple om Sabbathen, ſom icke er ræt?

25. Vnd er ſprach zu jhnen: Habt jhr nie geleſen, was Dauid thet, da es jhm not war, vnd jhn hungerte, ſampt denen die bey jhm waren?

Oc hand ſagde til dem, Haffue i icke læſt, huad Dauid giorde, der hand haffde det behoff, oc hannem hungrede met dem, ſom vaare hoſ hannem?

Kapitola II.

20. Ale přigdauk dnowé, kdyžto odyat bude od nich Ženich, a tehdáž ſe budau poſtiti w těch dnech.

Alec przyida czáſy gdy od nich odeyma oblubieńcá, a tedyć będą pośćić w ty czáſy.

21. Nižádný záplaty ſukna nowého nepřiſſijwá k rauchu ſtarému, ginak odtržena býwá záplata nowá od ſtarého, a wětſſij dijra býwá.

A žadenći nie przyſzywa ſukná nowego nie folowánego do ſtarey ſzáty, bo inák oná ſztuka nowa drze ſtáre, y bywa gorſzy roſpor.

22. A žádný newléwa Wijna nowého do Sudůw ſtarých, ginak rozpukij Wijno Sudy a wylige ſe, a Sudowé pokazý ſe: ale Wijno nowé má lito býti do Sudůw nowých.

A žadenći nie leie winá nowego w ſtáre naczynia, bo inák wino nowe rozſadza naczynie, y rozlewa ſie wino, á naczynia giná, Alećwino nowe má byc wlewáne do naczynia nowego.

23. Y ſtalo ſe opět, když w den Swátečnij ſſel Gežijs ſkrze Obilij, a Včedlnijcy geho gdauce, počali wymijnati klaſy.

Stáło ſie potym tž w dźien Sábátny ſzedł przez ſiane polá, á zwolenni cy iego idac droga poczeli wyrywác kłoſy.

24. Thedy Zákonijcy řekli gemu: Hle Včedlnijcy twogi proč činij, což w den Swátečnij neſluſſij?

Thedy rzekli k niemu Fáryzeuſzowie, Przecz o to w Sábáth czynia to co nie ſłuſzy?

25. Y řekl gim: Nikdyliž gſte nečtli, co geſt včinil Dawid když geſt nauzy měl a lačněl, on y kteřijž s nim byli?

A on im powiedźiał, Záśćie nigdy nie czytáli co uczynił Dawid, gdy potrzebował y gdy był łáczen ſam y ci ktorzy z nim byli?

ב

26 איכנא על לביתה
דאלהא כד אביתר רב
כהנא ולחמא דפתורה
דמריא אכל הו דלא
שליט למאכל אלא אן
לכהנא ויהב אף לאילין
דעמה הוו :

Come egli entrò ne la casa di Dio al tẽpo d'Abiatar principal Sacerdote: e mangiò i pani de la propositione, i quali non era lecito mangiare, senon à i Sacerdoti: e dettene etiandio à quelli che erano in sua compagnia?

ב

26 איך בא אל־בית אלהים
אל־אביתר (אבימלך)
הכהן ואת לחם הפנים אכל
אשר לא שוה לו לאכל כי־אם
לכהנים ויתן גם לאלה אשר
אתו היו :

Como eotró en la Casa de Dios, siendo Abiathar Pontifice, y comió los panes de la Proposicion de los quales no es licito comer sino à los Sacerdotes, y aun dio à los que estauan consigo?

β'.

26. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι· καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι.

Comment il entra en la maison de Dieu, au temps d' Abiathar principal Sacrificateur, & mangea les pains de proposition, qu'il n' estoit loisible de manger sinon aux Sacrificateurs? & en donna aussi à ceux qui estoyent auec lui.

27 ואמר להון דשבתא
מטול ברנשא אתבריית
ולא הוא בר נשא מטול
שבתא :

Poi disse loro, Il Sabbato è fatto per l'huomo, e non l'huomo per il Sabbato.

27 ויאמר להם השבת היתה
בעבור האדם ואדם לא בעבור
השבת :

Dixoles tambien, El Sabbado por causa del hombre es hecho no el hombre por causa del Sabbado.

27. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο· οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον·

Puis il leur dit, Le Sabbat est fait pour l' homme, & non point l'homme pour l' Sabbat.

28 מרה הו הכיל ואף
דשבתא ברה דאנשא :

E per tanto il Figliuol de l'huomo è Signore ancor del Sabbato.

28 לכן בן־האדם יש אדון
השבת :

Ansique el Hijo del Hombre Sennor es aun del Sabbado.

28. Ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Par ainsi le Fils de l'homme est Seigneur aussi du Sabbat.

ג

1 ועל תוב ישוע ל
לכנושתא ואית הוא תמן
גברא חד דיבישא אידה :

Vn altra volta ancora entrò ne la sinagoga, & eraui vn huomo che haueua vna man secca.

ג

1 ועודנו בא אל־הקהל ויהי־
שם אדם אשר לו יד יבשה :

Y otra vez entró en la Synoga: y auia alli vn hombre que tenia vna mano seca:

ΚΕΦΑΛ. γ'. 3.

1. Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·

Puis il entra derechef, en la synagogue, & là estoit vn homme qui avoit la main seche.

2 ונטרין הוו לה דאן מ
מאסא לה בשבתא
דנקטרגוניהי :

E poneuan mente s'egli lo risanaua nel dì dal Sabbato, per accusarlo.

2 ויטרוהו אם בשבתות ירפא
אשר ילשינוהו :

Y assechauanlo, si en Sabbado lo sanaria, para accusarlo.

2. Καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et ils prenoyent garde sur lui, pour voir s' il le gueriroit au Sabbat, afin qu' ils l' en accusassent.

3 ואמר להו גברא די
דיבישא אידה קום
במציעתא :

Et egli dice à quell'huomo che haueua la man secca, Sta su nel mezo.

3 ויאמר לאנוש אשר היה לו
יד יבשה קום בתוך :

Entonces dixo àl hombre que tenia la mano seca, leuantate en medio.

3. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.

Lors il' dit à l'homme qui avoit la main seche. Leue-toi en place.

4 אמר דין אף להון ש
שליט בשבתא למעבד
דטב או דביש נפשא
למחיו או למובדו הנון
דין שתיקין הוו :

Poi dice à coloro, E egli lecito far bene ne giorni de Sabbati, o far male? saluare la persona, o pur occiderla? Et essi taceuano.

4 ויאמר להם היש כן להיטיב
בשבת או להרע להושיע נפש
או להרג והמה החרישו :

Y dizeles, Es licito hazer bien en Sabbados, o hazer mal? saluar la persona, o matarla? Mas ellos callauan.

4. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.

Puis il leur dit, Est-il loisible de bien faire és Sabbats, ou de mal faire? de sauuer vne personne, ou de la tuer? mais ils se teurent.

26, Quo-

CAP. II.

26. Quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant?

Howe he went into the houſe of God/ in the dayes of Abiathar the hie Prieſt/ and did eate the ſhew bread/ which were not lawfull to eate/ but for the Prieſtes/ and gaue alſo to them which were with him?

27. Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum eſt: & non homo propter ſabbathum.

And he ſayd to them/ The Sabbath was made for man/ and not man for the Sabbath.

28. Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbathi

Wherefore the Soone of man is Lorde/ euen of the Sabbath.

Das II. Capitel.

26. Wie er gieng in das hauß Gottes/ zur zeit Abiathar des Hohen-Prieſters/ vnd aß die Schaubrodt/ die niemand dorffte eſſen denn die Prieſter/ vnd er gab ſie auch denen/ die bey jhm waren.

Huorledis hand gick i Guds Huſſ/ vdi Abiathars den ypperſte Preſtis tid/ oc oed Skuebrødene/ ſom ingen torde æde// vden Preſterne/ Oc hand gaff oc ſaa dem der aff/ ſom vaare hoſſ hannem.

27. Vnd er ſprach zu jhnen: Der Sabbath iſt vmb des Menſchen willen gemacht/ vnd nicht der Menſch vmb des Sabbaths willen.

Oc hand ſagde til dem/ Sabbathen er giort for Menniſkens ſkyld/ Oc icke Menniſken for Sabbathens ſkyld.

28. So iſt des Menſchen Sohn ein HERR auch des Sabbaths.

Saa er Menniſkens Søn en HERRE/ ocſaa offuer Sabbathen.

Kapitola II.

26. Kterak wſſel do Domu Božjho/ za Abiathara Knjžete Kněžſkého/ y gedl chleby poſwátné/ kterýchžto neſluſſalo gjſti/ gedině ſamým Kněžjm/ á dal y těm kteřjž s nim byli?

To ieſt/ Jako wſzedſzy do Domu Bożego zá Abiathárá Kápláná nawyżſzego/ iadł chleby pokłádne/ ktorych ſie nie godżiło ieść/ iedno Káplanom/ á dawał y tym co z nim byli.

27. Y prawil gim: Den Swátečnij pro člowěka včiněn geſt/ a ne člowěk pro den Swátečnij.

Rzekł im powiedział/ Szábát ći vczyniony ieſt dla czlowieká/ á nie czlowiek dla Szábátu.

28. Protož Syn člowěka Pán geſt také y dne Swátečnijho.

A ták żeć Syn czlowieczy ieſt thież Pánem Szábátu.

CAP. III.

ET introivit iterum in ſynagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.

And he entred againe into the Synagoaue/ and there was a man which had a withered hand.

2. Et obſervabant eum ſi ſabbathis curaret: ut accuſarent illum.

And they watched him/ whether he would heale him on the Sabbath day/ that they might accuſe him.

3. Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium.

Then he ſayde vnto the man which had the withered hande/ Ariſe: ſtand forth in the middes.

4. Et dicit eis, Licet ſabbathis benefacere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant

And he ſayd to them/ It is lawfull to do a good deede on the Sabbath day/ or to do euill? to ſaue the life/ or to kill? But they helde their peace.

Das III. Capitel.

Vnd er gieng abermal in die Schule. Vnd es war da ein Menſch/ der hatte eine verdorrete Hand.

OC hand gick atter i Scholen/ Oc der vaar it Menniſke/ ſom haffde en viſſen haand.

2. Vnnd ſie hielten auff jhn/ ob er auch am Sabbath jhn heilen würde/ auff daß ſie eine ſache zu jhm hetten.

Oc de toge vare paa hannem/ om hand oc vilde helbrede hannem paa Sabbathen/ Paa det de kunde haffue ſag til hannem.

3. Vnd er ſprach zu dem Menſchen mit der verdorreten hand: Tritt herfür.

Oc hand ſagde til det Menniſke met den viſne haand/ Trin hid frem.

4. Vnd er ſprach zu jnen: Soll man am Sabbath guts thun/ oder böſes thun? Das leben erhalten/ oder tödten? Sie aber ſchwiegen ſtille.

Oc hand ſagde til dem/ Skal mand gøre gaat om Sabbathen/ eller gøre ont? opholde Liffuit/ eller ſla ihiel? Men de tagde ſtille.

Kapitola III.

TEhdy wſſel opět do Sſkoly/ a byl tu člowěk mage ruku vſchlau.

Y wſzedł powtore do bożnice/ gdzie thám był czlowiek co miał reke vſchla.

2. Y ſſetřili ho/ vzdrawil-li by gey w Den Swátečnij/ áby ho obžalowali.

Tedy go pilnowáli ieſliby go w Szábáth vzdrowił/ aby go obwinowali.

3. Y řekl tomu Cžlowěku/ kterýž měl vſchlau Ruku: Wſtaň do proſtředku.

Rzekł tedy czlowiekowi máiacemu reke vſchla/ Stań w poſrzodku.

4. Y řekl gim: Sluſſjli w Den Swátečnij dobře činiti/ čili zle? Žiwot zachowati/ čili zahubiti? A oni mlčeli.

Y rzekł do nich/ Godżili ſie w Szábát dobrze czynić ábo źle? czlowieká záchowáć ábo zámordowáć? A oni zámilknęli.

ג

5 וְחַר בְּהוֹן בְּחֶמְתָא כַּד כְּרִיָא לֵה עַל קַשְׁיוּתָא דְּלִבְּהוֹן וְאָמַר לְהַו גַּבְרָא פְּשׁוּט אִידָךְ וּפְשַׁט וְתֶתְקְנַת אִידֵה׃

Allora egli hauendoli riguardati à torno con isdegno, contristandosi della durezza del cuor loro, dice à quell'huomo, Distendi la tua mano. Et egli la distese: e cosi la sua mano gli fu restituita sana come l'altra.

6 וּנְפַקוּ פְּרִישָׁא בַּר שָׁעְתֵה עַם דְּבֵית הֵרוֹדֵס וּמַלְכָּא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אַיכַנָא דְּנוֹבְדוּנֵיהִי׃

Onde i Farisei vsciti fuore, fecer subbito consiglio con gli Herodiani contra di lui, per metterlo à morte.

7 וְיֵשׁוּעַ עַם תַּלְמִידוֹהִי אֶזַל לֵה לְוָת יַמָּא וְעַמָּא סַגִּיאָא מֶן גְּלִילָא נְקַפֵה וּמֶן יְהוּד׃

Ma IESV insieme co i suoi discepoli si ritirò verso il mare: & vna gran moltitudine lo seguì da la Galilea e da la Giudea.

8 וּמֶן אוֹרִשְׁלֶם וּמֶן אֲדוּם וּמֶן עֶבְרָא דְּיוּרְדְּנָן וּמֶן צוֹר וּמֶן צַיְדָן כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא דְּשָׁמְעוּ הֲוַו כֻּל דְּעָבֵד אֶתוּ לְוָתֵה׃

E da Ierusalem, e da l'Idumea, e da la parte di là dal Giordano. Et vna gran moltitudine di quelli che habitauano intorno à Tiro & à Sidone, hauendo vdite le cose che faceua, vennero à lui.

9 וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי דְּ נִקַרְבוּן לֵה סְפִינְתָא מְטוּל כֶּנְשָׁא דְּלָא נֶהְבְצוּנֵיהִי׃

Onde egli comandò à i suoi discepoli che gli fosse sempre presta vna nauicella, per cagion della turba: acciochè non lo stringessero.

10 סַגִּיאָא גֵּיר מַאסִּי הֲוָא עְדַמָא דְּהֶוּוֹן נָפְלִין עֲלוֹהִי מְטוּל דְּנֶתְקַרְבוּן לֵה׃

Imperoche egli n'haueua guariti molti, in modo che tutti quelli ch'erano afflitti, si gli gittauano addesso per toccarlo.

11 וְאִילֵין דְּאִית הֲוַי לְהוֹן מֶחְוָתָא דְּרוּחָא טַנֶפְתָּא מָא דַּחְזָאוּהִי נָפְלִין הֲוַי וְקָעְיָן וְאָמְרִין אַנְתְּ הוּ בְּרֵה דַּאלָהָא׃

E gli spiriti immondi come l'haueuan veduto, si gli gittauano innanzi, dicendo, Tu sei il Figliuol di Dio.

ג

5 וַיַּבִּיטֵם מִסָּבִיב בְּחֵמָה וַיִּשְׁתּוֹחַח עַל־כֵּהוּת לְבָבָם וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִישׁ הַטֵּה אֶת־יָדֶךָ וַיֵּט וַתּוּשַׁב יָדוֹ בְּרִיאָה כְּמוֹ הָאַחֶרֶת׃

Y mirandolos enderredor con enojo, condoleciendose de la ceguedad de su coraçon, dice àl hombre, Estiende tu mano. Y estendió la: y su mano fue restituyda sana como la otra.

6 וַיֵּצְאוּ הַמְּפָרְשִׁים פִּתְאֹם וְעִם עַבְדֵי הֵירוֹדֵס נוֹעֲצוּ עָלָיו אֵיכָכָה יְאַבְּדוּהוּ׃

Entonces saliendo los Phariseos, tomaron consejo con los Herodianos contra el, para matarlo:

7 וַיָּסַר יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידָיו אֶל־הַיָּם וְעַם רָב מִגָּלִיל בָּאוּ אַחֲרָיו וּמִיהוּדָה׃

Mas Iesus se apartó à la mar con sus Discipulos: y siguiole gran multitud de Galilia, y de Iudea.

8 וּמִירוּשָׁלַיִם וּמֵאֱדוֹם וּמֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וּמִצּוֹר וְצִידוֹן עַם רָב כְּשָׁמְעָם כַּמָּה עָשָׂה בָּאוּ אֵלָיו׃

Y de Ierusalem, y de Idumea, y de la otra parte de Iordan, y de los que moran arredor de Tyro y de Sidon, grande multitud, oyendo quan grandes cosas hazia, vinieron à el.

9 וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו לְהַקְדִּיב אֵלָיו אֳנִיָּה בַּעֲבוּר הָעָם פֶּן־יִדְחָקוּהוּ׃

Y dixo à sus Discipulos que la nauezilla le estuuiesse siempre apercebida por causa de la cōpanna, parque no lo opprimiessen.

10 כִּי־רִפָּא לָרַבִּים כֵּן אֲשֶׁר יִפְּלוּ עָלָיו לְהַגִּיעַ בּוֹ כָּל אֲשֶׁר נֶגַע לָמוֹ׃

Porque auia sanado à muchos, de tal manera que cayan sobre el quantos tenian plagas.

11 וְרוּחוֹת טְמֵאוֹת אִם רָאוּהוּ נָפְלוּ לְפָנָיו וַתִּזְעַקְנָה לֵאמֹר כִּי אַתָּה בֶן־אֱלֹהִים הוּא׃

Y los espiritus immundos, en viendolo, se prostrauan delante de el, y dauan bozes diziendo, Tu eres el Hijo de Dios.

γ.

5. Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Adonc les regardant à l' enuiron auec indignation, & pareillement marri de l'endurcissement de leur cœur, il dit au personnage, Esten ta main. Et il l'estendit: & la main fut rendue saine comme l'autre,

6. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

Lors les Pharisiens estans sortis, consulterent auec les Herodiens à l'encontre de lui, comment ils le feroyent perir.

7. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας.

Mais Iesus auec ses disciples se retira vers la mer, & grande multitude le suiuoit de Galilee, & de Iudee.

8. Καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Et de Ierusalem, & d'Idumee, & de par de là le Iordain. Et de ceux qui habitoyent à l'enuiron de Tyr & de Sidion ayans entendu les grandes choses qu'il faisoit, grande multitude vindrēt vers lui.

9. Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν.

Et il dit à ses disciples, qu' vne petite nasselle ne bougeast de la, pour lui seruir, à cause des troupes, afin qu' elles ne l' empressassent.

10. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

Car il en auoit gueri beaucoup, tellement que tous ceux qui estoyent affligés, se iettoyent contre lui, afin qu' ils le touchassent.

11. Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε, λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et les esprits immondes, quand ils le voyoyent, se prosternoyent deuant lui, & s' escrioyent, disans, Tu es le Fils de Dieu.

CAP. III — Das III. Capitel. — Kapitola III.

5. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus illi.

Then hee looked rounde about on them angerly / mourning also for the hardnes of their hearts / and saide to the man / Stretch forth thine hande. And he stretched it out: and his hande was restored / as whole as the other.

5. Vnnd er sahe sie vmbher an mit zorn/ vnnd war betrübet über jhrem verstockten hertzen/ vnd sprach zu dem Menschen: Strecke deine hand auß. Vnd er streckte sie auß / vnd die hand ward jhm gesund wie die ander.

Oc hand saa om kring paa dem met vrede/ oc vaar bedrøffuit offuer deris forherdede Hierte/ oc hand sagde til Mennisket/ Reck din Haand vd. Oc hand rackte hende vd / oc den haand bleff hannem karsk/lige som den anden.

5. A obezřew ge s hněwem/ zarmaucen gsa pro slepotu Srdce gich/ řekl Człowěku: Wztáhni ruku twau. Y wztáhl/ a včiněna gest ruka geho zdrawá/ yáko y druhá.

A poyzrawszy po nich z gniewem/ rozżalił się/ że serce ich było zátwárdzone: Y rzekł człowiekowi/ Wyciągni rękę twą/ á on ią wyciągnął/ Y vzdrowiona iest ręká iego ták iáko y drugá.

6. Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent.

And the Pharises departed / & straight way gathered a counsell with the Herodians agaynst him / that they might destroy him.

6. Vnd die Phariseer giengen hinauß/ vnd hielten als bald einen rath mit Herodis Dienern / über jhn / wie sie jhn vmbbrechten.

Oc Phariseerne ginge vd / oc hulde strax it Raad met Herodis Tienere / offuer hannem / huorledis de kunde omkomme hannem.

6. A wyssedsse Zakonijcy hned s Służebnijky Herodesowými/ raddu včinili proti Gežijssowi/ kterakby gey zahubili.

Tedy wyszedszy Fáryzeuszowie. zeszli się náchmiast w ráde z Herodyány przeciwko iemu áby go stráćili.

7. Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta est eum.

But Jesus auoyded with his disciples to the sea: and a great multitude followed him from Galile / and from Judea.

7. Aber Jesus entweich mit seinen Jüngern an das Meer / vnnd vil volcks folgete jm nach auß Galilea/ vnd auß Judea.

Men Jhesus vnduigede met sine Disciple til Haffuit / Oc der fulde hannem meget Folck efter aff Galilea / oc aff Judea.

7. Tehdy Gežijss s Včedlnijky swými odssel k Moři/ a mnohý zástup od Galilee a z Judsstwa ssel za nim.

Ale Jezus z swymi zwolennikiy vszedł do morza/ á wielki poczet ludźi z Galil..ey y z Judy zá nim szedł.

8. Et ab Ierosolymis & ab Idumæa & trans Iordanē, & qui circa Tyrum, & Sidonē, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

And from Jerusalem/ and from Jdumea/ and beyonde Jordan: and they that dwelled about Tyrus and Sidon/ when they had heard what great things he did/ came vnto him in great nomber

8. Vnd von Jerusalem / vnnd auß Jdumea / vnd von jenseidt des Jordans / vnd die vmb Tyro vnd Sidon wohnen / eine grosse menge / die seine Thaten höreten/ vnd kamen zu jm.

Oc aff Jerusalem/ oc aff Jdumea / oc fra hin side Jordan / oc de som bo om kring Tyrus oc Sidon / en stor mangfoldighed / som hørde hans Gerninger/ oc komme til hannem.

8. Y od Geruzaléma/ y od Jdumee/ y z Zayordánij / y ti kteřijž byli okolo Týru a Sydonu mnozstwij weliké/ slyssijce/ které wěcy činil/ přissli k němu.

Także z Jeruzálem y z Jdumeiey y z kráiny zá Jordanem/ tákże y thych wielkie mnostwo kthorzy mieszkáli okolo Tyru y Sydonu/ zeszli się k niemu słyszac o tym co czynił.

9. Et dixit discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum.

And he commaunded his disciples/ that a shippe should waite for him / because of the multitude/ least they should throng him.

9. Vnd er sprach zu seinen Jüngern/ daß sie jhm ein Schifflein hielten/ vmb des Volcks willen / daß sie jn nicht drüngen.

Oc hand sagde til sine Disciple/ at de skulde skicke hannem it Skib til / for Folckens skyld / at de skulde icke trenge hannem.

9. Y rozkázal Gežijs Včedlnijkum swým aby gemu Lodičku zgednali pro zástup / aby ho netisskli/ nebo mnohe vzdrawowal.

A przeto rozkazał swym zwolennikom áby záwżdy miał łodź pogotowiu dla zebránia ludźi/ żeby go nie ściśnęli.

10. Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

For hee had healed many/ in so much that they preased vpon him / to touch him as many as had plagues.

10. Denn er heilete jhrer vil / also/ daß jhn überfielen / alle die geplaget waren/ auff daß sie jn anrüreten.

Thi hand helbredede mange aff dem / saa at alle de som vaare plagede / offuerfulde hannem/ paa det de kunde røre ved hannem.

10. Tak že se nasswalili aby se ho dotýkali / kteřijžkoli měli neduhy.

Abowiem ich był wiele vzdrowił/ ták iż się k niemu zbiegáli áby się go dotykáli ile ich iedno mieli iákie rány.

11. Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes, Tu es filius Dei.

And when the vncleane spirites saw him / they fell downe before him / and cried/ saying/ Thou art the Sonne of God.

11. Vnd wenn jn die vnsaubern Geister sahen/ fielen sie für jhm nider / schryen vnd sprachen: Du bist Gottes Sohn.

Oc naar de wrene Aander saae hannem/ da fulde de ned faar hannem / robte / oc sagde / Du est Guds Søn.

11. A duchowé nečistij když ho widěli/ padali před nim křičijce/ a řkauce: Ty gsy Syn Božij.

A gdy go duchowie nieczyśći záyźreli/ vpádli mu v nog/ y wołáli mowiac/ Tyś iest Syn Boży.

ג

12 וסגי כאאית הוא בהון
דלא יגלונהי:

Et egli grandemente li riprendeua, comandando loro che non lo manifestaſſeno.

13 וסלק לטורא וקרא
לאילין דצבא ואתו לותה:

Doppo queſto ſali nel monte, e chiamò à ſe quelli ch'ei volſe: & eſſi vennero à lui.

14 וגבא תרעסר דיהוון
עמה ודישדר אנון דיכרזון:

E ne conſtitui dodici, perche fuſſeno con eſſo lui, e per mandargli à predicare.

15 ודיהוון שליטין דנאסון
כריהא ונפקון דיוא:

Et haueſſeno poteſtà di guarir le malattie, e di ſcacciare i demonij.

16 ושמי לשמעון שמא
כאפא:

Il primo fu Simone, à cui poſe nome Pietro.

17 וליעקוב בר זבדי ול
ליוחנן אחוהי דיעקוב סם
להון שמא בני רגשי
דאיתוהי בני רעמא:

E Iacobo figliuol di Zebedeo, e Giouanni fratel di Iacopo, e poſe loro nome Boanerges, cioè figliuoli di tuone.

18 ואנדראוס ופילפוס
ובר תולמי ומתי ותאומא
ויעקוב בר חלפי ותדי ו
ושמעון קננאא:

Et Andrea, e Filippo, e Bartolomeo, e Matteo, e Tomaſo, e Iacopo figliuolo d'Alfeo, e Taddeo, e Simon Cananeo.

19 ויהודא סכריוטא הו
דאשלמה ואתו לביתא:

E Giuda Iſcariote, il qual poi la tradì.

20 ואתכנשו כנשא תוב
איכנא דלא נשכחון הוו
לחמא למאכל:

Di poi ſene vengono à caſa, e di nuouo la turba ſi rauna, in tal modo che eſſi non poteuano pur mangiare il lor pane.

21 ושמעו אחינוהי ונפקו
למאחדה אמרין הוו גיר
דמן הונה נפק:

Et hauendo i ſuoi parenti vdita la coſa, vſcirono, per ritenerlo: percioche diceuano ch'egli era fuor di ſentimento.

ג

12 והרבה כלאו פן תגלינה
אותו:

Mas el les rennia mucho que no los manifeſtaſſen.

13 ויעל על ההר ויקרא את
אשר רצה בם ויבאו אליו:

Y ſubió àl monte, y llamó à ſi los que el quiſo, y vinieron à el.

14 ויעש שנים עשר להיות
עמו וכי ישלחם לבשר:

Y hizo à los Doze para que eſtuuieſen con el y para embiarlos à predicar.

15 ולהיות להם שלטון לרפאת
את חליים ולהוציא את השדים:

Y que tuuieſſen poteſtad de ſanar enfermedades, y de echar fuera demonios.

16 ולשמעון קרא שמו כיפה:

(Primeramente à Simon,) y puſo à Simon nombre Pedro.

17 ואת יעקב הצבדי ויוחנן
אחי יעקב וישם להם שמות
בני רגש זה הוא בני הרעם:

Y à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan hermano de Iacobo. y puſoles nombre Boanerges, que es, hijos del trueno.

18 ואנדראוס ופילפוס ובר
תלמי ומתי ותומה ויעקב בן
חלפי ותדי ושמעון הקונא:

Y à Andres, y à Philippe, y à Bartholome, y à Mattheo, y à Thomas, y à Iacobo hijo de Alpheo, y à Thaddeo, y à Simon el Cananeo.

19 ויהודה אשכריות אשר גם
מסרו ויבאו אל הבית:

Y à Iudas Iſcariota, el que lo entregó: y vinieron à caſa.

20 ויקהל עוד עם רב כן אשר
לוא יוכלו לאכל את הלחם:

Y otra vez ſe juntó la companna de tal manera que ellos ni aun podian comer pan.

21 וכאשר שמעו מידעיו יצאו
לתפש אותו כי אמרו כי נהם:

Y como lo nyeron los ſuyos, vinieron para prenderlo: porque dezian, Eſtá fuera de ſi.

γ.

12. Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι.

Mais il les tanſoit fort, afin qu'ils ne le declaraſſent point.

13. Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

Puis il monta en vne montagne, & appela à ſoi ceux qu'il voulut, & ils vindrent à lui.

14. Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν.

Et il en ordonna douze pour eſtre auec lui, & pour les ennoyer preſcher:

15. Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

Et auoir puiſſance de guarir les maladies, & de ietter hors les diables.

16. Καὶ ἐπέθηκε τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον·

Aſſauoir Simon le premier, lequel il ſurnomma Pierre,

17. Καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανεργές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ Βροντῆς.

Puis Iaques fils de Zebedee, & Iehan frere de Iaques, auquels il impoſa nom Boanerges, qui vaut autant à dire qu'enfans de tonnerre.

18. Καὶ Ἀνδρέαν, καὶ Φίλιππον, καὶ Βαρθολομαῖον, καὶ Ματθαῖον, καὶ Θωμᾶν, καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Θαδδαῖον, καὶ Σίμωνα τὸν Κανανίτην.

Et André, & Philippe, & Barthelemi, & Matthieu, & Thomas, & Iaques fils d'Alphee, & Thaddee, & Simon le Cananeen,

19. Καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον.

Et Iudas Iſcariot, qui auſſi le trahit.

20. Καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.

Puis ils vindrent en la maiſon: & derechef vne multitude s'aſſembla, tellement qu'ils ne pouuoyent pas meſme prendre leur repas.

21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη.

Et quand ceux qui lui attouchoyent eurent entendu cela, ils ſortirent pour le ſaiſir: car ils diſoyent, qu'il eſtoit hors du ſens.

CAP. III.

12 Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.

And he sharpely rebuked them / to the end they should not utter him.

13. Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eũ.

Then he went up into a mountaine / and called unto him whome he would / and they came unto him.

14. Et fecit ut essent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare.

And he appointed twelue that they should be with him / and that he might sende them to preach.

15. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia.

And that they might haue power to heale sicknesses / and to cast out deuils.

16 Et imposuit Simoni nomen Petrus.

And the first was Simon / and he named Simon / Peter.

17. Et Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est filii tonitrui.

Then James the Sonne of Zebedeus / and John / James brother (and named them Boanerges / which is / the sonnes of thunder.)

18. Et Andream & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam & Iacobum Alphæi, & Thadæum & Simonem Cananæum,

And Andrewe / and Philip / and Bartlemewe / and Matthewe / and Thomas / and James / the sonne of Alpheus / and Thaddeus / and Simon the Cananite.

19. Et Iudam Iscariotem qui & tradidit illum. Et veniunt ad domum.

And Judas Iscariot / who also betrayed him / and they came home.

20. Et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare.

And the multitude assembled againe / so that they coulde not so much as eate bread.

21. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum, dicebant enim, Quoniam in furorem versus est

And when his kinsfolkes heard of it / they went out to lay holde on him: for they thought he had bene beside himselfe.

Das III. Capitel.

12 Vnd er bedrohet sie hart / daß sie jhn nicht offenbar machten.

Oc hand truede dem hart / at de skulde icke gøre hannem obenbare.

13. Vnd er gieng auff einen berg / vnd rieff zu sich / welche er wolte / vnd die giengen hin zu jhm.

Oc hand gick op paa it Bierg / oc kallede til sig / huilcke hand vilde / oc de ginge hen til hannem.

14. Vnd er ordnete die zwölffe / daß sie bey jhm sein solten / vnd das er sie außsandte zu predigen.

Oc hand skickede Tolff / at de skulde vere hoss hannem / oc at hand skulde udsende dem til at predicke.

15. Vnd daß sie macht hetten / die Seuche zu heylen / Vnd die teuffel außzutreiben.

Oc at de skulde haffue mact / at helbrede Sigdomme / oc at uddriffue Dieffle.

16. Vnd gab Simon den namen Petrus.

Oc hand gaff Simon det Naffn Peder /

17. Vnd Jacoben den Sohn Zebedei / vnd Johañes den Bruder Jacobi / vnd gab jnen den namen Bnehargem / das ist gesagt / Doñerskinder.

Oc Jacob Zebedei søn oc Johannes Jacobi broder / oc gaff dem det Naffn Boanerges / det er Tordens børn.

18. Vnd Andream / vnd Philippum / vnd Bartholomeum / vnd Mattheum / vnd Thomam / vnd Jacobum Alphei Sohn / vnd Thaddeum / vnd Simon von Cana.

Oc Andream / oc Philippum / oc Bartholomeum / oc Mattheum / oc Thomam / oc Jacobum Alphei søn / oc Thadeum / oc Simon aff Cana.

19. Vnd Judas Jscharioth / der jhn verrieth Vnd sie kamen zu hause.

Oc Judas Jscharioth / som hannem forradde. Oc de komme til husit.

20 Vnd da kam abermal das Volck zusammen / also / daß sie nicht raum hatten zu essen.

Oc der kom atter Folcket tilsammen / saa at de haffde icke rum at æde.

21. Vnd da es höreten die vmb jhn waren / giengen sie hinauß / vnd wolten jhn halten / denn sie sprachen: Er wird von sinnen kommen.

Oc der de som vaare hoss hannem hørde det / da ginge de ud / oc vilde holde hannem / Thi de sagde / Hand kommer fra sindene.

Kapitola III.

12. A on náramně hrozyl gim aby ho neoznamowali.

Ale on ná nie bárzo fukał áby go nie oznaymowáli.

13. A wstaupiw na hůru / powolal k sobě těch kterýchž on chtěl: Y přissli k němu.

Thedy wszedł ná gore / y wezwał do siebie ty ktore sam chciał / á przyszli k niemu.

14. Y vstanowil gich Dwanácte aby s nim byli / a aby ge poslal kazati.

A postánowił dwánaście áby byli przy nim / á i żby ie posłał áby kázáli.

15. Y dal gim moc / aby vzdrawowali nemocy / a wymijtali Diábly.

Máiac też y moc vzdráwiáć niemocy / y wygániác dyabelstwá.

16. Y přewzděl Ssimonowi gmeno Petr.

Naprzod Symoná / ktoremu imie dał / Piotr.

17. A Jakuba Zebedeowa / a Jana Bratra Jakubowa / a přewzděl gim gmeno Boanerges / to gest / Synowé Hromu.

A Jakubá Syná Zebedeuszowego / y Janá brátá Jákubowego / y názwał ie Boánerges / co sie wykłáda / synowie gromu.

18. A Ondřege / a Filipa / a Bartholoměge / a Mathausse / a Thomásse / a Jakuba Alffeowa / a Thadea / a Ssymona Kananegského.

Przytym Andrzeiá / Filipá / y Bártlomieiá / Mátheuszá / Tomaszá / y Jakubá syná Alfeuszowego / Tádeuszá / y Symoná Chánáneyczyká.

19. A Gidásse Ysskaryothského / kterýž gey zradil. Y když přissli do Domu.

Też y Judaszá Iskáryotę ktory go zdrádził / á przyszli do domu.

20. Opět se sessel zástup / tak že nemohli ani chleba pogesti.

Zeszła się pothym wielkość ludźi / ták iż oni nie mogli y chlebá ieść.

21. A slyssewsse o tom geho / wyssli aby gey drželi / nebo prawili žeby se s smyslem pominul.

A gdy to vsłyszeli iego powinowáci / przyszli áby go poimáli / bo mowili żeby odszedł od rozumu.

ג

22 וספריא אילין דמן אורשלם נחתו אמרין הוו בעלזבוב אית בה ובארישא דדיוא מפק דיוא:

E gli Scribi che erano scesi da Ierusalem, diceuano, Egli ha Beelzebub, e scaccia i demonij per mezo del principe de demonij.

23 וקרא אנון ישוע ובמתלא אמר להון איכנא משכח סטנא לסטנא למפקו:

Et egli chiamatigli à se, diceua loro per similitudini, Come puo Satana discacciare Satana?

24 אן מלכותא גיר על נפשה תתפלג לא משכחא למקם מלכותא הי:

Conciosia che se vn regno è diuiso contra se stesso, quel regno non puo stare in pie.

25 ואן ביתא על נפשה יתפלג לא משכח ביתא הו למקם:

E se vna casa è diuisa contra se stessa, quella casa non puo stare.

26 ואן הו דסטנא קם על נפשה ואתפלג:

E cosi se Satana s'è leuato contra se stesso, & è diuiso

27 לא משכח למקם אלא חרתה הי לא אנש משכח דיעול לבית חסינא ויחטוף מאנוהי אלא אן לוקדם לחסינא יאסור והידין ביתה יבוז:

Egli non puo durare, ma ridotto al fine. Non puo alcuno rapir le robbe d'vn potente, entrato ch'egli è in casa sua, se prima non hauerà legato il potente: & allora gli saccheggiarà la sua casa.

28 אמין אמר אנא לכון דכלהון חטהא וגודפא דמגדפין בני־נשא ישתבקון להון:

Io vi dico in verità, che tutti i peccati saranno perdonati à i figliuoli de gli huomini, e tutte le bastemmie con le quali hauerranno bastemmiato.

29 מן דין דנגדף ברוחא דקודשא לית לה שובקנא לעלם אלא מחיב הו לדינא דלעלם:

Ma chi bastemmiarà contra lo Spirito santo non hauerà remissione in eterno: ma è obligato à l'eterno giudicio.

ג

22 והספרים אשר מירושלים ירדו ויאמרו כי בעל־זבוב יש לו ובשר השדים הוציא את השדים:

Y los Escribas que auian venido de Ierusalem, dezian, que tenia à Beelzebul? y que por el principe de los demonios echaua fuera los demõios.

23 ויזעק אותם ויאמר להם במשלים איך יוכל השטן להוציא את־השטן:

Y llamandolos, dixoles por parabolas, Como puede Satanas echar fuera à Satanas?

24 ואם ממלכה בעצמה תפרד לא־תוכל לקום הממלכה ההיא:

Y si algun reyno contra si mismo fuere diuiso, no puede permanecer el tal reyno.

25 ואם בית על־עצמו יפרד לא יוכל לקום הבית ההוא:

Y si alguna casa fuere diuisa contra simisma, no puede permanecer la tal casa.

26 ואם השטן קם עליו ויפרד:

Y si Satanas se leuantàre contra simismo, y fuere diuiso.

27 לא יוכל לקום כי אם סוף איש לא יוכל לבוא אל־בית הגבור ולבז את־כליו אם לא בראשונה יאסר את־הגבר ואז את־ביתו יבז:

No puede permanecer: mas tiene fin. nadie puede saquear las alhajas del valiente entrando en su casa, si antes no prendiere àl valiente: y entonces saquearà su casa.

28 אמן אני אומר לכם כי כל־החטאים ינשאו לבני אנשים גם גדופים אשר יגדפו:

De cierto os digo que todos los peccados serã perdonados à los hijos de los hombres, y las blasphemias quales quiera conque blasphemàren:

29 ואשר יגדף את־רוח הקדש לא תהיה לו סלחה לעולם כי אם־יאשם לדין עולם:

Mas qual quiera que blasphemare contra el Espiritu Sancto, no tiene perdon para siempre: mas esta obligado à eterno juyzio.

γ.

22. Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Et les Scribes qui estoyent descendus de Ierusalem, disoyent, Il a Beelzebub, & iette hors les diables par le prince des diables.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν,

Mais lui les ayant appelés à soi, leur dit par similitudes, Comment peut Satan ietter satan dehors?

24. Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·

Car si vn royaume est diuisé contre soimesme, ce royaume-la ne peut subsister.

25. Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

Et si vne maison est diuisee contre soimesme, celle maison-la ne peut subsister,

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται.

Pareillement, si Satan s'esleue contre soi-mesme, & est diuisé.

27. Οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

Il ne peut subsister, ains il s'en va faillir. Nul ne peut entrer en la maison d'vn homme fort, & piller son bien, si premierement il n'a lié le fort: & lors il pillera la maison d'icelui.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν.

En verité ie vous di, que toutes sortes de pechés seront pardonnés aux enfans des hommes, & toutes sortes de blasphemes par lesquels ils auront blasphemé.

29. Ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

Mais quiconque aura blasphemé contre le sainct Esprit, n'aura point de pardon eternellement, ains sera coulpable de condamnation eternelle.

CAP. III.

22. Et Scribæ qui ab Iero-
ſolymis deſcenderant, dice-
bant, Quoniam Beelzebub
habet: & quia in principe
dæmoniorum eiicit dæmo-
nia.

And the Scribes which came from Jeruſalem / ſaid / He hath Beelzebub / and through the prince of deuils he caſteth out deuils.

23. Et convocatis eis, in
parabolis dicebat illis, Quo-
modo poteſt ſatanas ſata-
nam eiicere?

But he called them vnto him / and ſaid vnto them in parables / Howe can Satan driue out Satan?

24. Et ſi regnum in ſe di-
vidatur, non poteſt regnum
illud ſtare.

For if a kingdome be deuided agaynſt it ſelfe / that kingdome can not ſtand.

25. Et ſi domus ſuper ſe-
metipſum diſpertiatur: non
poteſt domus illa ſtare.

Or if a houſe be deuided agaynſt it ſelfe / that houſe can not continue.

26. Et ſi ſatanas conſurre-
xerit in ſemetipſum, diſper-
titus eſt.

So if Satan make inſurrection agaynſt himſelfe / an be deuided / he can not endure / but is at an ende.

27 Et non poterit ſtare, ſed
finem habet. Nemo poteſt
vaſa fortis ingreſſus in do-
mum diripere, niſi prius for-
tem alliget, & tunc domum
eius diripiet.

No man can enter into a ſtrong mans houſe / and take awan his goodes / except he firſt bind that ſtrōg man / and then ſpoile his houſe.

28. Amen dico vobis quoniã
omnia dimittentur filiis ho-
minum peccata, & blaſphe-
miæ quibus blaſphemave-
rint.

Verely I ſay vnto you / all ſinnes ſhall be forgiuen vnto the children of men / and blaſphemies / where with they blaſpheme.

29. Qui autem blaſphe-
maverit in Spiritum ſanctũ,
non habet remiſſionem in
æternum, ſed reus erit æter-
ni delicti.

But he that blaſphemieth againſt the holy Ghoſt / ſhall neuer haue forgiuenes / but is culpable of eternall damnation.

Das III. Capitel.

22. Die Schrifftgelerten aber / die
von Jeruſalem abher komen waren /
ſprachen: Er hat den Beelzebub / vnd
durch den öberſten Teufel treibt er die
teufel auß.

Men de Scriffkloge ſom vaare komne ned fra Jeruſalem / ſagde / Hand haffuer Beelzebub / oc ved den Offuerſte Dieffuel / vddriffuer hand Dieffle.

23. Vnd er rieff ſie zuſammen / vnd
ſprach zu jhnen in gleichniſſen: Wie
kan ein Sathan den andern auß trei-
ben?

Oc hand kallede dem tilſammen / oc ſagde til dem i Lignelſer / Huorledis kand en Satan vddriffue den anden?

24 Wenn ein Reich mit jhm ſelbs
vntereinander vneins wird / mag es
nicht beſtehen.

Der ſom it Rige bliffuer wens met ſig ſelff inbyrdes / da kand det icke bliffue beſtandigt.

25. Vnnd wenn ein Hauß mit jhm
ſelbs vntereinander vneins wird /
mag es nicht beſtehen.

Oc naar ſom it Huſ bliffuer wens met ſig ſelff indbyrdis da kand det icke bliffue beſtandigt.

26. Setzet ſich nun der Sathan
wider ſich ſelbs / vnd iſt mit jhm ſelbs
vneins.

Setter nu Dieffuelen ſig mod ſig ſelff / oc er wens met ſig ſelff.

27. So kan er nicht beſtehen / ſon-
dern es iſt auß mit jhm. Es kan nie-
mand einem ſtarcken in ſein hauß fal-
len / vnd ſeinen Haußrath rauben / es
ſey denn / daß er zuvor den Starcken
binde / vnd als denn ſein Hauß be-
raube.

Da kand hand icke bliffue beſtandig / men det er vde met hannem. Der kand ingen falde en Sterck i hans Huſ / oc røffue hans Boſkaff / Vden ſaa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc ſiden berøffuer hans Huſ.

28. Warlich / Ich ſage euch / alle
ſünde werden vergebē den Menſchen
kindern / auch die Gotteslesterung /
damit ſie Gott leſtern.

Sandelige / Jeg ſiger eder / Alle ſynder ſkulle forlades Menniſkens børn / oc ſaa Guds beſpaattelſe / met huilcken de beſpaattede Gud.

29. Wer aber den heiligen Geiſt le-
ſtert / der hat keine vergebung ewi-
glich / ſondern iſt ſchuldig des ewigen
Gerichts.

Men huo ſom beſpaatter den hellig Aand / hand haffuer ingen forladelſe euindelige / Men er ſkyldig til den euige Dom.

Kapitola III.

22 Ale Včitelé kteřijž byli
přiſſli od Geruzaléma prawi-
li: Že Bělzebuba ma / a že w
Knijžeti Diábelſkém wymij-
ta dábly.

Tedy naucżyćielowie ktorzy przyſzli z Jeruzálem / mowili iż Belzebub był przy nim / áiż przez kśiążę dyabelſkie / dyabelſtwá wygániał.

23. A powolaw gich prawil
gim podobenſtwij: Kterak
můž dábel dábla wymijtati?

A wezwawſzy ich mowił ku nim w przypowieśćiach / A tákoż może ſzatán ſzátáná wygániáć?

24. A geſtliže Králowſtwij
w ſobě ſe rozdělij / nemůže ſtá-
ti Králowſtwij to.

Gdyż y krolestwo ktoreby przećiw ſobie było rozdwoione / nie może ſię oſtáć krolestwo ono.

25. A rozdwogijli ſe Dům
protj ſobě / nebude mocy Dům
ten ſtáti.

Thakże y dom ieśliby przećiw ſobie był rozdwoion / nie może ſie oſtáć tákowy dom.

26. A powſtaneli Ssatan
ſám proti ſobě / rozdělen geſt.

Tákże też y ſzátan ieśliby ſam przećiw ſobie ſie oborzył / á byłby rozdwoion / nie może ſie oſtáć / á iuż ieſt koniec tego.

27. A nemůže ſtáti / ale má
konec. Nižádný nemůže ná-
dobij ſylného wegda do Do-
mu geho wzebrati / gedině leč
prwé ſwijže ſylného / a teprwé
Duom geho zlaupij.

Niemożeć żaden ſprzethu tákiego mocarzá wſzedſzy w dom iego roschwyćić / ieśliby pierwey mocarzá onego nie zwiazał / á thedyć dom iego wybierze.

28. Zagiſté prawijm wám /
že wſſyckni hřj chowě odpuſſtě-
ni budau Synům lidſkým /
y rauhánij gimžby ſe rauha-
li:

Powiedamći wam záprawdę / że wſzytki grzechy będą odpuſzczone ſynom ludzkim / y bluźnierſtwá ktorymikolwiekby bluźnili.

29. Ale kdoby ſe rauhal proti
Duchu ſwatému / nemá odpu-
ſſtěnj na wěky / ale winen bude
wěčným hřijchem:

Ale ktobykolwiek bluźnił przećiw Duchowi świetemu / niema odpuſzczenia ná wieki / owſzem ieſt winien potępienia wiecznego.

ג

30 מטול דאמרין הוו דרוחא טנפתא אית בה׃

Percioche diceuano, Egli ha lo spirito immondo.

31 ואתו אמה ואחוהי קימין לבר ושדרו דיקרונהי להון׃

Hor i suoi fratelli e sua madre Vengono: e standosene di fuore, mandorono à lui alcuni che lo chiamassono.

32 יתב הוא דין חדרוהי כנשא ואמרו לה הא אמך ואחיך לבר בעין לך׃

E la turba gli sedeua intorno, e dissergli, Ecco tua madre e i tuoi fratelli quà fuore che te cercano.

33 ועניא ואמר להון מן הי אמי ומן אנון אחי׃

Et egli rispose loro, dicendo, Chi è mia madre, e chi sono i miei fratelli?

34 וחר באילין דיתבין לותה ואמר הא אמי והא אחי׃

E riguardando nel cerchio i discepoli che gli sedeuano intorno, disse, Ecco mia madre, e i miei fratelli.

35 מן גיר דעבד צביננה דאלהא הנו אחי וחתי ואמי׃

Imperoche chiunque farà la Volontà di Dio, questo è mio fratello, e mia sorella, e madre.

ד

1 תוב דין שרי הוא מלף על יד ימא ואתכנשו לותה כנשא סגיאא איך דיסק יתב לה בספינתא בימא וכלה כנשא קאם הוא על ארעא על יד ימא׃

E di nuouo cominciò ad insegnar presso al mare, e gran moltitudine si raccolse à lui, in tal modo ch'egli entrato ne la naue, si sedeua nel mare, e tutta la turba si staua in terra à la riua del mare.

2 ומלף הוא להון בפתלא סגי ואמר הוא ביולפנה׃

Et insegnaua loro molte cose per similitudini, e diceua loro ne la sua dottrina.

ג

30 כי אמרו רוח טמאה יש לו׃

Porque dezian, Tiene espiritu immundo.

31 על כן באו אמו ואחיו ויעמדו בחוץ וישלחו אליו לקרא לו׃

Vienen pues los hermanos y su madre, y estando de fuera, embiaron à el llamandolo.

32 ותשב מקהלה סביבותיו ויאמרו לו הנה אמך ואחיך ואחיותיך בחוץ בקשוך׃

Y la companna estaua assentada arredor deel y dixeron le: Heaqui, tu madre y tus hermanos (y tus hermanas) te buscà fuera.

33 ויען להם לאמר מי אבי או אמי או אחי׃

Y el les respondió diziendo, Quien es mi madre y mis hermanos?

34 ויביט אותם אשר אתו סביב סביב לו יושבים לאמר הנה אמי והנם אחי׃

Y mirando al derredor à sus Discipulos que estauan sentados arredor deel, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

35 כי כל אשר יעשה את רצון אלהים הוא אחי והיא אחותי ואמי׃

Porque qualquiera que hiziere la voluntad de Dios, este es mi hermano, y mi hermana, y mi madre.

ד

1 ועוד החל ללמד אל הים ויקהל אליו עם רב כן אשר יעלה אל האניה לשבת בים וכל העם היה על שפת הים על הארץ׃

Y otra vez començó à ensennar junto à la mar: y juntóse à el gran companna: tanto, que entrandose el en vn nauio, se sentó en la mar: y toda la companna estaua en tierra junto à la mar.

2 וילמדם רבות במשלים ויאמר להם בתלמודו׃

Y ensennauales por parabolas muchas cosas y deziales en su doctrina:

ΚΕΦΑΛ. γ'.

30. Ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

C'est pource qu'ils disoyent, Il a l'esprit immonde.

31. Ἔρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί· καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν.

Alors donc ses freres & sa mere vindrent: & estans dehors enuoyerent quel ques vns vers lui pour l'appeller: & la multitude estoit assise à l'entour de lui.

32. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.

Ainsi donques on lui dit, Voila ta mere & tes freres là dehors, qui te demandent.

33 Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου.

Mais il leur respondit, disant, Qui est ma mere, ou qui sont mes freres?

34. Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·

Et en regardant de tous costés à l'enuiron ceux qui estoyent assis à l'entour de lui, il dit, Voici ma mere & mes freres.

35. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

Car quiconque fera la vol onté de Dieu, celtui-la est mon frere, & ma sœur, & ma mere,

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν.

Puis il se print derechef à enseigner aupres de la mer & grandes troupes s'assamblerent vers lui: tellement qu'estant monté en vne naselle il se tenoit assis en la naselle sur la mer, & tout le peuple estoit sur terre aupres de la mer.

2. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et il leur enseignoit beaucop de choses par similitudes, & leur disoit en sa doctrine.

CAP. III.

30. Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.

Because they sayde, He had an vncleane spirit.

31. Et veniunt mater eius & fratres: & foris stantes miserunt ad eum vocantes eum.

Then came his brethren and mother, and stoode without, and sent vnto him, and called him.

32. Et sedebat circa eum turba: & dicunt ei, Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

And the people sate about him, and they sayde vnto him, Beholde, thy mother and thy brethren seeke for thee without.

33. Et respondens eis, ait, Quæ est mater mea & fratres mei?

But he answered them, saying, Who is my mother and my brethren?

34. Et circumspiciens eos qui in circuitu eius sedebāt, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

And hee looked rounde about on them, which sate in compasse about him, and saide, Behold my mother and my brethren.

35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus & soror mea & mater est.

For whosoeuer doeth the will of God, he is my brother, and my sister, and mother.

CAP. IIII.

ET iterum cœpit docere ad mare: & congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat.

And he began againe to teach by the sea side, and there gathered vnto him a great multitude, so that he entred into a ship, and sate in the sea, and all the people was by the sea side on the land.

2. Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua.

And he taught them many thinges in parables, & saide vnto them in his doctrine.

Das III. Capitel.

30. Denn sie sagten, er hat einen vnsaubern geist.

Thi de sagde, Hand haffuer en wren Aand.

31. Vnd es kam seine Mutter, vnd seine Brůder, vnnd stunden haussen, schickten zu jm, vnd liessen jhm ruffen.

Oc hans Moder kom, oc hans Brødre, oc stode vden faare, skickede til hannem, oc lode hannem kalde.

32. (Vnd das Volck saß vmb jhn) Vnd sie sprachen zu jm: Sihe, deine Mutter vnd deine Brůder draussen, fragen nach dir.

(Oc Folcket sad omkring hannem) Oc de sagde til hannem, See, din Moder oc dine Brødre der vde, spørie effter dig.

33. Vnd er antworttet jhnen, vnd sprach: Wer ist meine Mutter vnd meine Brůder?

Oc hand suarede dem, oc sagde, Huo er min Moder oc mine Brødre?

34. Vnd er sahe rings vmb sich auff die Jünger, die vmb jhn im kreiß sassen vnd sprach: Sihe, das ist meine Mutter, vnd meine Brůder.

Oc hand saa trint omkring sig paa Disciplene, som sade trint omkring hannem, oc hand sagde, See, der er min Moder o: mine Brødre.

35. Denn wer Gottes willen thut, der ist mein Bruder, vnd meine Schwester vnd meine Mutter

Thi huo som gør Guds vilie, hand er min Broder oc min Søster oc min Moder.

Das IIII. Capitel.

Vnd er fieng abermal an zu lehren am Meer, vnd es versammlet sich vil Volcks zu jhm, also, daß er muste in ein Schiff tretten, vnd auff dem wasser sitzen, vnnd alles Volck stund auff dem Lande am Meer.

OC hand begynde atter at lære hoss Haffuit, Oc der forsamledis meget Folck til hannem, saa, at hand maatte trede i it Skib, oc side paa vandet, Oc alt Folcket stod paa Landet hoss Haffuit.

2. Vnd er prediget jhnen lang durch gleichnisse, vnd inn seiner Predigt sprach er zu jhnen:

Oc hand predickede lenge faar dem ved Lignelser, Oc hand sagde til dem i sin predicken.

Kapitola III.

30. Nebo prawili, že ducha nečistého ma.

Abowiem mowili że ma ducha nieczystego.

31. Tehdy přišla Matka geho a Bratřij, a stogijce wně, poslali k němu aby ho wywolali.

Tedy záthym przyszli matka y brácia iego, á stoiac ná dworze, poslali k niemu wzywáiac go.

32. A seděl okolo něho zástup. Y řekli gemu: Hle, Matka twá a Bratřij twogi wně hledagij tebe.

A wielkość ludźi śiedźiáłá okolo niego, y opowiedźiano mu, Otomátká twa y brácia twoi szukaia cie ná dworze.

33. A on odpowěděw gim, řekl: Která gest Matka má a Bratřij mogi?

Tedy im odpowiedźiał mowiac, Ktoż iest mátka moiá y brácia moi?

34. A obezřew Učedlnijky, kteřijž okolo něho seděli, řekl: Hle Matka má a Bratřij mogi.

A pojzrawszy wszędy wokolo, y ná zwolenniki ktorzy śiedźieli okolo niego, rzekł, Otoć mátka moiá y brácia moi.

35. Nebo kdo bude činiti wůoli Božij, ten Bratr můg y Sestra y Matka gest.

Abowiem ten kto bedźie czynił wolą Bożą, tenci iest brát moy, śiostrá moiá, y mátká moiá.

Kapitola IIII.

A Opět počal učiti při Moři: Y shromáždil se k němu Zástup mnohý, tak že wstaupiw na Lodij, seděl na Moři, a wešken Zástup byl na Zemi podlé Moře:

Y Poczał záśię vczyć przy morzu, á zeszło śię ku niemu wiele ludźi, tak iż on wszedszy do lodki śiedźiał ná morzu, a wszytká oná wiel kość była nád morzem ná źiemi.

2. Y učil ge mnohým wěcem w podobenstwijch, á prawil gim w učenij swém:

Tedy ie náuczał wiele rzeczy wprzy powieśćiách a mowił do nich náuczáiac ie.

ד

3 שמעו הא נפק זרועא למזרע:

Ascoltate, Ecco vn seminatore sen'andò à seminare.

4 וכד זרע אית דנפל על יד אורחא ואתת פרחתא ואכלתה:

Et auuene che nel seminare vna parte de la semenza cadde longo la strada, e venero gli vccelli del cielo, e mangiaronla.

5 ואחרנא דין נפל על שועא איכא דלית הוא ארעא סגי ובר שעתה בלע מטול דלית הוא עומקא דארעא:

Vn'altra parte ne cadde in luogo sassosi, doue non haueua molta terra, e subito nacque: perciòche non haueua profondità di terreno.

6 כד דנח דין שמשא חמת ומטול דלית הוא לה עקרא יבש:

E come fu leuato il sole, s'annampò: e perch'ella non haueua radice, si seccò.

7 ואחרנא נפל בית כובא וסלקו כובא וחנקוהי ופארא לא יהב:

Vn'altra parte ne cadde tra le spine, e le spine salîron su, e suffocoronla, onde non rendè frutto.

8 ואחרנא דין נפל על ארעא טבתא וסלק ורבא ויהב פארא אית דתלתין ואית דשתין ואית דמאא:

E l'altra cadde ne la buona terra, e rendè frutto che saliua e cresceua: e l'vn grano apportaua trenta, l'altro sessanta, e l'altro cento.

9 ואמר הוא מן דאית לה אדנא דשמע ישמע:

Poi disse loro, Chi ha orecchie da vdire oda.

10 כד הוו דין בלחודיהון שאלוהי הנון דעמה עם תרעסרתה מתלא הו:

Quando poi egli fu restato solo, quelli che gli erano intorno, insieme coi dodici, le domandarono de la similitudine.

11 ואמר להון ישוע לכון יהיב למדע ארזא דמלכותה דאלהא לברייא דין כל מדם במתלא הוא:

Et egli disse loro, A voi è dato di conoscere il misterio del regno di Dio: ma à quelli che son di fuore, tutte le cose si fanno per similitudini.

ד

3 שמעו הנה יצא הזרע לזרוע:

Oyd: Heaqui, el que sembraua, salió à sembrar.

4 ויהי בזרעו ומקצתו נפל אל הדרך ויבואו עוף השמים ויאכלו אותו:

Y aconteció sembrando, que vna parte cayó junto àl camino: y vinieron las aues del cielo, y tragaronlo.

5 ואחר נפל על הסלע אשר לא היה שם ארץ רבה ופתאם צמח על כי לא היה לו עמק הארץ:

Y otra parte cayó en pedregales, donde no tenia mucha tierra: y luego salió, porque no tenia la tierra profunda:

6 ובזרוח השמש נשרף וכי לא היה לו שרש יבש:

Mas, salidó el Sol, quemose: y porquanto no tenia rayz, secose,

7 ואחר נפל בקוצים ויעלו הקוצים ויחנקוהו ופרי לא נתן:

Y otra parte cayo en espinas: y subieron las espinas, y ahogaronla, y no dió fruto.

8 ואחר נפל אל הארץ טובה ויתן פרי עולה וצומח ויעל אחד שלשים ואחד ששים ואחד מאה:

Y otra parte cayó en buena tierra, y dió fruto, que subió y creció: y lleuó vno à treynta, y otro à sesenta, y otra à ciento.

9 ויאמר כל אשר לו אזנים לשמוע ישמע:

Entonces dixoles; El que tiene oydos para oyr, oyga.

10 ובאשר היה לבדו שאלו אותו אלה אשר אתו עם שנים עשר על המשל:

Y quango estuuo solo, preguntaronle los que estauan cón el con los Doze, de la parabola:

11 ויאמר להם לכם נתן לדעת את סוד מלכות אלהים ולאלה אשר בחוץ המה במשלים כלם נהיו:

Y dixoles, A vosotros es dado saber el mysterio del Reyno de Dios: mas à los que estan fuere, por parabolas todas las cosas;

δ'.

3. Ἀκούετε· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι.

Escoutez, voici, vn semeur s'en alla pour semer.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.

Et aduint qu'en semant, vne partie de la semence cheut aupres du chemin, & les oiseaux du ciel vindrent, & la mãgerent toute.

5. Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

L'autre partie cheut en lieux pierreux, où elle n'auoit guere de terre, & soudain elle se leua, pource qu'elle n'entroit pas profondement en terre.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

Mais quand le soleil fut leué, elle fut haulé, & pource qu'elle n'auoit nulle racine, elle se secha.

7. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

L'autre partie cheut entre les espines: & les espines monterent, & l'estoufferent, & elle ne rẽdit point de fruict.

8. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

Et l'autre partie cheut en bonne terre, & rendit du fruict, montant & croissant: tellement qu'vn grain en apporta trente, & l'autre soixante & l'autre cent.

9. Καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Adonc il leur dit, Qui a oreilles pour ouïr, oye.

10. Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

Et quand il fut à par soi, ceux qui estoyent entour lui auec les douze, l'interroguerent touchant la similitude.

11. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται.

Et il leur dit, Il vous est donné de cognoistre le secret du royaume de Dieu: mais à ceux-la qui sont dehors toutes choses se traittent en similitudes.

CAP IIII.

3. Audite: ecce, exiit seminans ad seminandum.

Hearken: Behold / there went out a sower to sowe.

4. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

And it came to passe as hee sowed/ that some fell by the way side / and the foules of the heauen came and deuoured it vp.

5. Aliud verò cecidit super petrosa ubi non habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ.

And some fell on stonie ground / where it had not much earth / and by and by sprang vp / because it had not depht of earth.

6. Et quando exortus est sol, exæstuavit, & eo quòd non habebat radicem, exaruit.

But assoone as ỹ sunne was vp/ it caught heat and because it had not roo-te/ it withered away.

7. Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocaverunt illud, & fructum non dedit.

And some fell among the thornes/ and the thornes grewe vp and choked it / so that it gaue no fruite.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem & crescentem, & afferebat unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

Some againe fell in good grounde/ and did yeeld fruit that sprong vp/& grewe /and it brought forth / some thirtie folde/ some sixtie folde/ and some an hundreth folde.

9. Et dicebat, Qui habet aures audiendi audiat.

Then he sayde vnto them/ Hee that hath eares to heare/ let him heare.

10. Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam

And when he was alone/ they that were about him with the twelue / asked him of the parable.

11. Et dicebat eis, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt.

And he said vnto them/ To you it is giuen to knowe the mysterie of the kingdome of God: but vnto them that are without/all things be done in parables

Das III. Capitel.

3. Höret zu. Sihe/ es gieng ein Seeman auß zu seen.

Hører til. See/ der gick en Sæmand vd at saa.

4. Vnd es begab sich in dem er seet/ fiel etlichs an den weg / da kamen die Vögel vnter dem Himel/ vnd frassens auff.

Oc det hendesig / i det hand saade/ at noget falt hoss Veyen / da komme Fulene vnder Himmelen oc ode det op.

5. Etlichs fiel in das steinichte/ da es nicht vil erden hatte / vnnd gieng bald auff/ darumb/ das es nicht tieffe erden hatte.

Noget falt i Stengrud / der som det haffde icke megen iord / oc rant snart op / fordi/ at det haffde icke dyb iord.

9. Da nun die Sonne auffgieng/ verwelcket es/ vnd dieweil es nicht wurtzel hatte / verdorret es.

Der Solen gick nu op/ da visnede det / oc efterdi det haffde icke Roed/ da tiurdis det bort.

7. Vnd etlichs fiel vnter die Dörnen/ vnd die Dörnen wuchsen empor/ vnd ersticktens / vnd es bracht keine frucht.

Oc noget falt blant Torne/ oc tornene voxte op/ oc qualde det / oc det bar icke Fruct.

8. Vnd etlichs fiel auff ein gut Land/ vnd bracht frucht / die da zunam vnd wuchs / vnd trug dreissigfeltig / vnd etlichs sechtzigfeltig/ vnd etlichs hundertfeltig.

Oc noget falt i en god Jord / oc bar Fruct / som formeredis oc voxte / Oc noget bar tredine folt / oc noget trysinds tiue folt / oc noget hundredefolt.

9. Vnd er sprach zu jhnen: wer ohren hat zu hören der höre.

Oc hand sagde til dem / Huo som haffuer øern at høre met/ hand høre.

10. Vnd da er allein war / fragten jhn vmb dise gleichnisse/ die vmb jhn waren / sampt den zwölffen.

Oc der hand vaar alene/ da spurde de hannem om denne Lignelse/ som vaare omkring hannem / met de Tolff.

11. Vnd er sprach zu jhnen: Euch ists gegeben das geheimniß des Reichs Gottes zu wissen/ denen aber draussen widerfehret es alles durch gleichnisse.

Oc hand sagde til dem / Det er eder giffuit at vide Guds Rigis Hemmelighed/ Men dem der vden faare/ vederfaris det alt sammen ved Lignelser.

Kapitola IIII.

3. Slyšste Ay wyssel Rozsewač/ aby rozsýwal.

Sluchaycie/ otho miektory cesiał wyszedł ku śianiu.

4. A když rozsýwal/ gedno padlo podle cesty/ a přiletěli ptácy powětrnij/ y zzobali ge.

A stało sie gdy siał / iedno pádło podle drogi / á ptácy powietrzni przyleciawszy wyiedli ie.

5. A giné padlo na zemi skalnij / kdežto neměl země mnohé / a hned wzesslo / neb neměl hlubokosti země.

Drugie zasie vpádło ná opoke / gdzie niemaiac wiele ziemie nátychmiást wzeszło / przeto iż nie miálo gle biey w ziemi.

6. A když wzesslo Slunce/ vwadlo / a proto že neměl wlhkosti/ vschlo.

A gdy słońce wzeszło z gorzáło / á przeto iż korzenia niemiało / vschło.

7. A giné padlo mezy Trnij/ a zrostlo Trnij / y vdusylo ge / a nedalo vžitku.

Drugie záśie vpádło w ciernie / á gdy wzeszły ciernia / záglu-szyły ie / y niedało owocu.

8. Giné pak padlo w zemi dobrau/ a dalo vžitek wzhůru wstupugicý a rostaucý: Y přinásselo gedno třidcátý/ a giné ssedesátý/ á giné pak Stý

Drugie thez vpádło názie-mie doba / y podáło owocv rodzá-yny / y vrosły / á iedno przyniosło trzydzieści / drugie sześćdziesiąt / trzecie záśie sto.

9. Y prawil: Kdo má vssy k slysseníj/ slyss.

Tedy rzekł do nich / Ktho ma vszy ku słuchániu / niech słucha.

10. A když byl sám / otázalo se ho těch kteřijž s nim byli Dwanácte o Podobenstwij.

A gdy sam był osobno / pytali go ci co przy nim byli ze dwiemánaście / około tey przypowieści.

11 Y prawil gim: Wám gest dáno znáti tagemstwij Králowstwij Božijho: ale těm kteříž gsau wně / w podobenstwijch wssecky se wěcy dějij.

A on im powiedział / Wam ci dano poznác táiemnice Krolestwá Bożego / Ale tym ktorzy ná stronie sa / wszytko bywa w przypowieściách.

ד

12 דְּכַד חָזֵין נֶחְזוּן וְלָא נֶחְזוּן וְכַד שָׁמְעִין נֶשְׁמְעוּן וְלָא נֶסְתַּכְּלוּן דִּלְמָא נֶתְפְּנוּן וְנֶשְׁתַּבְקוּן לְהוֹן חֲטָהַיְהוֹן׃

Accioche guardando, guardino, e non veggano: & udendo, odano, e non intendano: accioche non si conuertano, e i peccati siano lor perdonati.

13 וֶאֱמַר לְהוֹן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן לַה לְמַתְלָא הָנָא וְאַיכַנָא כֻּלְּהוֹן מַתְלָא תֶּדְעוּן׃

Poi dice loro, Non sapete voi questa similitudine, e come comprenderete vos tutte le similitudini?

14 זָרוּעָא דְּזָרַע מֶלְּתָא זָרַע׃

Il seminatore semina la Parola.

15 הָלֵין דֵּין דְּעַל יַד אוּרְחָא הָלֵין אֶנּוּן דְּמֶזְדַּרְעָא בְּהוֹן מֶלְּתָא וּמָא דְּשָׁמְעוּ מֶחְדָא אָתֵא סָטָנָא וְשָׁקֵל לַהּ לְמֶלְּתָא דְּזְרִיעָא בְּלֶבְּהוֹן׃

Ora queste sono che riceueno la semenza lungo la strada, doue la parola è seminata: e come l'hanno vdita, incontinente vien Satana, e toglie via la parola che era seminata ne cuori loro.

16 וְהָנוּן דְּעַל שׁוּעָא אֶזְדַּרְעוּ הָלֵין אֶנּוּן דְּמָא דְּשָׁמְעוּ מֶלְּתָא מֶחְדָא בְּחָדוּתָא מְקַבְּלִין לַהּ׃

Et alcuni altri sono similmente che riceueno el seme in luoghi sassosi: i quali vdendo la Parola, subbito la riceueno con allegreza.

17 וְלֵית לְהוֹן עֶקָּרָא בְּנַפְשְׁהוֹן אֶלָּא דְּזַבְנָא אֶנּוּן וּמָא דְּהָוָא אוּלְצָנָא אַו רְדוּפְיָא מֶטוּל מֶלְּתָא עַגַל מֶתְכַּשְׁלִין׃

E non hanno radice in se stessi, ma son di poca durata: conciosia che sopra-uenendo per qualche afflittione, o persecutione per cagion de la Parola, subbito si scandalizano.

18 וְהָנוּן דְּבֵית כּוּבָא מֶזְדַּרְעִין הָלֵין אֶנּוּן אַילֵין דְּשָׁמְעוּ מֶלְּתָא׃

Altri sono ancora, che riceueno il seme intra le spine: queste son quelli che odeno la parola.

ד

12 לְמַעַן רָאֹה יִרְאוּ וְלֹא יֵדְעוּ וְשָׁמוֹעַ יִשְׁמְעוּ וְלֹא יָבִינוּ פֶּן יָשׁוּבוּ וְנִשְּׂאוּ לָהֶם הַפְּשָׁעִים׃

Paraque viendo vean y no vean; y oyendo oygan y no entiendan: porque no se conuiertan y les sean perdonados los peccados.

13 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא יְדַעְתֶּם אֶת הַמָּשָׁל הַזֶּה וְאֵיךְ כָּל הַמְּשָׁלִים תָּבִינוּ׃

Y dixoles: No sabeys esta parabola? como pues entendereys todas las parabolas?

14 הַזּוֹרֵעַ זֹרֵעַ אֶת הַדָּבָר מוֹרִיעַ׃

El que siembra es elque siembra la Palabra.

15 וַאֲשֶׁר אֶל הַדֶּרֶךְ אֵלֶּה הֵמָּה מָתַי נִזְרַע הַדָּבָר וְאִם שָׁמְעוּ פִּתְאֹם בָּא הַשָּׂטָן וְנָשָׂא אֶת הַדָּבָר הַנִּזְרָע בִּלְבָבוֹתָם׃

Y estos son los de junto àl camino: en losque la Palabra es sembrada, mas despues que la oyeron, luego viene Satanas, y quita la Palabra que fue sembrada en sus coraçones.

16 וְכָכָה הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עַל הַסֶּלַע נִזְרְעוּ אֲשֶׁר אִם שָׁמְעוּ אֶת הַדָּבָר פִּתְאוֹם בְּשִׂמְחָה לָקְחוּ אוֹתוֹ׃

Y ansimismo estos son losque son sembrados en pedregales: losque quando han oydo la Palabra, luego la toman con gozo.

17 וְכִי לֹא יֵשׁ לָהֶם שֹׁרֶשׁ בְּנַפְשָׁם כִּי אִם לְשָׁעָה לְבַדָּם וְאִם תָּבוֹא צָרָה אוֹ רְדוּפָה עַל הַדָּבָר אוֹ פִּתְאוֹם יִכָּשֵׁלוּ׃

Mas no tienen rayz en si: antes son temporales: que en leuantandose la tribulacion o la persecucion por causa de la Palabra, luego se escandalizan.

18 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר בַּקּוֹצִים נִזְרְעוּ כַּאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ אֶת הַדָּבָר׃

Y estos son losque son sembrados en espinas: losque oyen la Palabra.

δ.

12. Ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

Afin qu'en voyant ils voyent, & n'apperçoiuent point: & qu'en oyant ils oyent, & n'entendent point: de peur qu'ils ne se conuertissent, & que les peches leur soyent pardonnés.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

Puis il leur dit, Ne sauez-vous pas ceste similitude? & comment cognoistrez-vous toutes les similitudes?

14. Ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει.

Le semeur c'est celui qui seme la parole.

15. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Et voici, ceux qui reçoiuent la semence aupres du chemin, ce sont ceux où la parole est semee, mais apres qu'ils l'ont ouïe, incontinent Satan vient, & oste la parole semee en leurs cœurs.

16. Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν.

Et voici semblablement, ceux qui reçoiuent la semẽce en lieux pierreux, ce sont ceux qui ayans ouï la parole soudain la reçoiuent auec ioye.

17. Καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.

Mais ils n'ont point de racine en eux mesmes, & ne sont qu'à temps: tellement qu'oppresion ou persecution aduenant pour la parole, ils sont incontinent scandalizés.

18 Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες.

Aussi ceux qui reçoiuent la semence entre les espines, ce sont ceux qui oyent la parole:

CAP. IIII.

12. Vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur & dimittantur eis peccata.

That they seeing / may see / and not discerne: and they hearing / may heare / and not vnderstand / least at any time they should turne / and their sinnes should be forgiuen them.

13. Et ait illis, Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?

Againe he sayde vnto them: Perceiue ye not this parable? howe then shoulde ye vnderstand all other parables?

14. Qui seminat, verbum seminat.

The sower soweth the worde.

15. Hi autem sunt qui circa viam: ubi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim venit satanas, & aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum.

And these are they that receiue the seede by the wayes side / in whome the worde is sowen: but when they haue heard it / Satan commeth immediately / and taketh awaye the worde that was sowen in theyr hearts.

16. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud.

And likewise they that receiue the seede in stonie grounde / are they / which when they haue heard the worde / straight wayes receiue it with gladnes.

17. Et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.

Yet haue they no roote in them selues / and endure but a time: for when trouble and persecution ariseth for the worde / immediately they be offended.

18. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hi sunt qui verbum audiunt.

Also they that receyue the seede among the thornes / are such as heare the worde.

Das IIII. Capitel.

12. Auff das sie es mit sehenden augen sehen / vnd doch nicht erkennen / vnd mit hörenden Ohren hören / vnd doch nicht verstehen / auff daß sie sich nicht der mal eins bekehren / vnd jnen jhre sünde vergeben werden.

Paa det de skulle met seendis Oyen see det / oc dog icke mercke / oc høre met hørendis Øern / oc dog icke forstaa / At de skulle icke en gong omuende / sig oc deris synder motte forladis dem.

13. Vnd er sprach zu jhnen: Verstehet jhr dise Gleichnissen nicht? Wie wolt jhr denn die andern alle verstehen?

Oc hand sagde til dem / Forstaa i icke denne Lignilse? Huorledis ville i da forstaa alle de andre?

14. Der Seeman sehet das Wort.

Den Sæmand saar Ordet.

15. Dise sinds aber die an dem wege sind / wo das wort geseet wird / vnnd sie es gehört haben / so kombt als bald der Sathan / vnnd nimbt weg das wort / das inn jhr hertz geseet war.

Oc disse ere de som ere hoss Veyen / Huor som Ordet bliffuer saat / oc de haffue hørt det / Saa kommer strax Satan / oc tager Ordet bort / som vaar saat i deris hierte.

16. Also auch die sinds / die auffs steinichte geseet sind / wenn sie das wort gehöret haben / nemen sie es bald mit freuden auff.

Lige saa ere oc de / som ere saade i Stengrud / Naar som de haffue hørt Ordet / da anamme de det strax met glede.

17. Vnd haben keine wurtzel inn jhnen / sondern sind Wetterwendisch / wenn sich trübsal oder verfolgung vmbs worts willen erhebt / so ergern sie sich als bald.

Oc haffue ingen roed i sig / men bliffue ved til en tid / Naar modgang eller forfølgelse begyndis for samme Ordis skyld / da forarge de sig strax.

18. Vnd dise sinds / die vnter die Dörnen geseet sind / die das wort hören.

Oc disse ere de / som ere saade blant Torne / De som høre Ordet.

Kapitola IIII.

12. Aby widauce widěli a nespatřili: a slyssjce slysseli a nerozuměli / aby se nikdy neobrátili / a nebyli odpusstěni gim hřjchowé.

Aby widząc widźieli á nie obaczyli / á słysząc słyszeli á nie zrozumieli / by śie kiedy nie náwrocili / á byłyby im odpuszczone grzechy.

13. Y řekl gim: Neznáteliž podobenstwj tohoto? a kterak pak wssecka podobenstwij poznáte?

Y rzekł do nich / Nie wiecież przypowieśći tey? Y iákoż możecie poznáć wszytki przypowieśći?

14. Kdož rozsýwá / slowoť rozsýwá.

Rozśiewcá on słowá śieie.

15. Ti pak kteřijž gsau podlé cesty / kdežto se rozsýwá slowo / když vslyssij / y hned přicházý ďábel / a wynijmá slowo kteréž wsáto gest w srdcých gegich.

Cić záśie są ktorzy podle drogi náśienie przyimuią / ktorym rozśiewáná słowo / á gdy słyszą / náтychmiast przychodźi szátán / á wybiera słowo wśiáne w sercách ich.

16. A ti též kteřijž se na Skále rozsýwagij / gsau kteřijž když vslyssij slowo / hned s radostij přigmau ge.

Tákże y ci są ktorzy ná opoce słowo przyimuią / ktorzy vsłyszawszy słowo / nátychmiast ie z rádośćią przyimuią.

17. A nemagi jkořenew sobě / ale gsau časnij: potom když wznikne zar maucenij a protiwenstwij pro slowo Božij / hned se pohorssugij.

Ale nie máią korzenia w sobie / owszem są docześnymi / á potym gdy przyidźie vćiśnienie / abo prześládowánie dla słowá / nátychmiast śię obrażáią.

18. A ginij kteřijž se w trnij rozsýwagij: Ti gsau / kteřijž slowo slyssij.

A záśie ci są ktorzy miedzy ćiernie słowo przyimuią / á powiedam że ći są ktorzy słowá słucháią.

ד

19 ורניא דעלמא הנא וטועי דעותרא ושרכא דרגיגתא אחרניתא עאלין חנקין לה למלתא ודלא פארא הויא:

ד

19 והדאגות העולם הזה ומרמת ההון ומחמדי עין על אחריתם יבואו ויחנקו את הדבר ופריו לא יעשה:

δ.

19. Καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Ma le cure di queſto ſecolo, e l'inganno de le ricchezze, e le concupiſcentie de l'altre coſe che poi ſopravengono, ſoffocano la Parola, onde ella diviene infruttoſa.

Mas las congoxas deeſte ſiglo, y el enganno de las riquezas, y las cudicias, que ay en las otras coſas, entrando ahogan la Palabra, y es hecha ſin fruto.

Mais les ſolicitudes de ce monde, & la fallace des richeſſes, & les convoitiſes des autres choſes, eſtans entrees en leurs eſprits, eſtouffent la parole, & elle devient infructueuſe.

20 והנון דבארעא טבתא אזדרעו הלין אנון דשמעין מלתא ומקבלין ויהבין פארא בתלתין ובשתין ובמאא:

20 ואלה הם אשר על ארץ טובה נזרעו וישמעו את הדבר ויקחו ויעשו פרים אחד שלשים ואחד ששים ואחד מאה:

20. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν.

Et altri ſono, che hanno riceuuto il ſeme ne la buona terra, i quali odeno la Parola, e riceuenla, e fanno frutto, l'Vno trenta, l'altro ſeſſanta, e l'altro cento.

Y eſto: ſon losque fueron ſembrados en buena tierra; losque oyen la Palabra, y la reciben, y hazen fruto vno à treynta, otro à ſeſenta, otro à ciento.

Mais voici, ceux qui ont receu la ſemence en bonne terre, ce ſont ceux qui oyent la parole & la reçoivent, & portent fruict: l'vn trente, & l'autre ſoixante, & l'autre cent.

21 ואמר להון דלמא אתא שרגא דתחית סאתא יתתסים או תחית ערסא לא הוא דעל מנרתא יתתסים:

21 ויאמר להם איזה יבוא הנר אם יושם תחת הסאה או תחת המטה לא כי אם על המנורה יושם:

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ.

Ancora diceua loro, Accendeſi la lucerna, per metterſi ſotto lo ſtaio, o ſotto il letto? Non s'accende ella per metterſi ſopra il candeliere?

Dixoles tambien? Viene el candil para ſer pueſto debaxo del almud, o debaxo de la cama? No viene para ſer pueſto en el candelero?

Il leur diſoit auſsi, La chandele eſt-elle apportee, afin qu'elle ſoit miſe ſous le boiſſeau, ou ſous le lict; n'eſt-ce point afin qu'elle ſoit miſe ſur le chandelier?

22 לית גיר מדם דטשא דלא יתגלא ולא הוא בטושיא ולא מתגלא:

22 כי איננו דבר נעלם אשר לא יגלה ודבר לא נסתר כי אם לבוא אל האור:

22. Οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

Imperoche non è coſa alcuna occulta, che non ſi manifeſti, o che poſſi eſſere aſcoſa: anzi biſogna ch'ella venga in paleſe.

Porque no ay nada oculto que no aya de ſer manifeſtado: ni ſecreto que no aya de venir en deſcubierto.

Car il n'y a rien de ſecret, qui ne ſoit en fin manifeſté, & n'y a rien de caché, qui ne viene en euidence.

23 אן אנש אית לה אדנא דישמע ישמע:

23 כל איש אשר לו אזנים לשמוע ישמע:

23. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Chi ha orecchie da Vdire, oda.

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

24 ואמר להון חזו מנא שמעין אנתון בהי כילתא דמכילין אנתון מתתכיל לכון ומתתוסף לכון לאילין דשמעין:

24 ויאמר להם ראו ושמעו במה מדה תמדו ימד לכם ועל יתר יושם לכם לשומעים:

24. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσι.

Poi diſſe loro, Auuertite à quel che voi Vdite, Con qual miſura Voi miſurate, con tale ſarà miſurato à Voi: & à Voi che Vdite, ſarà aggiunto.

Dixoles tambien: Mirad, loque oys: Con la medida que medis, os medirán otros: y ſerà annedido à voſotros losque oys.

D'auantage il leur dit, Regardez ce que vous oyez: de telle meſure que vous meſurerez, il vous ſera meſuré: & à vous qui oyez, il ſera adiouſté.

25 מן דאית לה גיר יתיהב לה ומן דלית לה אף הו דאית לה נשתקל מנה:

25 כי כל אשר היה לו ינתן לו ואשר איננו לו דבר גם את אשר לו יקח ממנו:

25. Ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Perche à chi ha, gli ſarà dato, & à chi non ha, gli ſarà tolto eſſiamdio quel ch'egli ha.

Porque el que tiene ſerle ha dado: y el que no tiene, aun loque tiene ſerá quitado deel.

Car à celui qui a, il lui ſera donné: & à celui qui n'a rien, cela meſme qu'il a lui ſera oſté.

CAP. IIII.

19. Et ærumnæ ſeculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.

But the cares of this worlde / and the deceitfulnes of riches / and the luſtes of other things enter in / and choke the worde / and it is vnfruitfull.

20. Et hi ſunt qui ſuper terram bonã ſeminati ſunt: qui audiunt verbum & ſuſcipiunt, & fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

But they that haue receyued ſeede in good grounde / are they that heare the worde / and receyue it / and bring forth fruit / one come thirtie / another ſixtie / and ſome an hundreth.

21. Et dicebat illis, Nunquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nónne ut ſuper candelabrum ponatur?

Alſo he ſaide vnto them / Is the candle lighted to be put vnder a buſhel / or vnder the table / and not to be put on a candleſticke?

22. Non eſt enim aliquid abſconditum quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palàm veniat.

For there is nothing hid / that ſhall not be opened: neither is there a ſecrete / but that it ſhall come to light.

23. Si quis habet aures audiendi audiat.

If any man haue eares to heare / let him heare.

24. Et dicebat illis, Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

And he ſayd vnto them / Take heed what ye heare. With what meaſure ye mete / it ſhalbe meaſured vnto you: and vnto you that heare / ſhall more be giuen.

25. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.

For vnto him that hath / ſhall it be giuen / and from him that hath not / ſhall be taken away / euen that he hath.

Das IIII. Capitel.

19. Vnd die ſorge diſer welt / vnd der betriegliche Reichthumb / vnd vil andere lüſte / gehen hinein / vnd erſticken das Wort / vnd bleibet ohne frucht.

Oc denne Verdens omhyggelſe / oc den bedregelige Rigdom / oc mange andre Begerelſer / gaa hen ind / oc quele Ordet / oc det bliffuer vden Fruct.

20. Vnd diſe ſinds / die auff ein gut Land geſeet ſind / die das wort hören / vnd nemens an / vnd bringen frucht / etlicher dreiſſigfeltig / vnd etlicher ſechtzigfeltig / vnd etlicher hundertfeltig.

Oc diſſe ere de / ſom ere ſaade i god Jord / De ſom høre Ordet / oc annamme det / oc gøre Fruct Noget tredžue folt / oc noget tryſinds tiue folt / oc noget hundrede folt.

21. Vnd er ſprach zu jhnen: Zündet man auch ein Liecht an / daß mans vnter einen Scheffel / oder vnter einen Tiſch ſetze? Mit nichte / ſondern daß mans auff einen Leuchter ſetze.

Oc hand ſagde til dem / Tender mand oc it Liuſ / at mand ſkal ſette det vnder en Skeppe / eller vnder it Bord? Ingelunde / Men at mand ſkal ſette det paa en Liuſeſtage.

22. Denn es iſt nichts verborgen / daß nicht offenbar werde / vnnd iſt nichts heimlichs / das nicht herfür komme.

Thi der er inted ſkiult ſom ey ſkal obenbaris / Oc der er inted lønlige / ſom ey ſkal kundgøris.

23. Wer ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

24. Vnd ſprach zu jhnen: Sehet zu / was jhr höret. Mit welcherley maß jhr meſſet / wirdt man euch wider meſſen / vnd man wirdt noch zu geben euch / die jhr diß höret.

Oc hand ſagde til dem / Seer til / huadi høre / Met huad Maade i maale / ſkal mand maale eder igen / oc mand ſkal dend giffue eder til / i ſom dette høre.

25 Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / vnd wer nicht hat / von dem wirdt man nemen / auch das er hat.

Thi huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Oc huo ſom icke haffuer / fra hannem ſkal mand tage oc ſaa det ſom han haffuer.

Kapitola IIII.

19. Ale pečowánij tohoto Swěta a zklamánij zbožij / a ginych wěcý wcházegijce w ně žadoſti / vduſſugij ſlowo / a bez auzitku býwá včiněno.

Ale ſtárányа świáthá tegó / y zdrádliwe bogactwá y chćiwośći ktoreſa w inych rzeczách wſzedſzy zágłuſzáta ſłowo / ták iż bywa bez pożytku.

20. Titok pak gſau / kteřijž w zemi dobrau rozſýwáni gſau / kteřijž ſlyſſij Slowo Božij a přigijmagij / a činij vžitek: Gedno třidcátý / á giné ſſedeſátý / giné pak Stý.

A cić zaśię ſą ktorzy w dobrą żiemię náśieniе przyimmia / ktorzy ſłucháią ſłowo / y przymiuia / y przynoſzą owoc / thák iż iedno žiárno przynośi trzydżieśći / drugie ſześćdżieśiąt / trzecye ſto.

21. Dále prawil gim: Zdali rozžata býwá Swijce / aby poſtawena byla pod Nádobu nebo pod poſtel? wſſak aby na ſſwijcen wſtawena byla.

Nád to im rzekł / Izali świece záświecáią aby ią kłádźiono pod korzec ábo pod łożę? áaż nie dla thego áby byłá w lichtarz poſtáwioná?

22. Nebo nic nenij ſkrytého / coby nebylo zgeweno: anižtaké včiněno co tagného / aby na gewo newyſſlo.

Abowiemci nic nie ieſt ták táiemnego coby ſię obiáwić nie miáło / áni ieſt to coby ſkryto było / gdyż potrzebá áby ſię na iáśnią okázáło.

23. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Ieſliż kto vſzy ma ku ſłucháníu / niech ſłucha.

24. Y prawil gim: Wizte co máte ſlyſſeti: kterau měrau budete měřiti / tauž bude wam odměřeno / a bude wám přidáno.

Zátym rzekł do nich / Obáczćież ćże go ſłuchacie / Iaka miárą mierzycie / drudzy wam też odmierzą / á będźie wam przydano ktorzy ſłuchacie.

25. Nebo kdo má / bude gemu dáno: a kdo nemá / y to což má / bude od něho odyato.

Abowiem ten kto ma / będzie mu dano / á kto nie ma / też y tho co ma / odeyma od niego.

ד

26 ואמר הוא הכנא הי מלכותא דאלהא איך אנש דירמא זרעא בארעא׃

Diceua ancora, Coſi è il regno di Dio, come ſe vn huomo gittaſſe il ſeme in terra.

27 ונדמך ונקום בליליא ובאימָמא וזרעא נרבא ונארך כד הו לא ידע׃

E dormiſſe, e leuaſſeſi notte e giorno: e il ſeme germinaſſe e creſceſſe, non ſapendo egli come.

28 ארעא גיר מן ניתיתה לה לפארא ולוקדם הוא עסבא ובתרה שבלתא אחרית הין חטתא משמליתא בשבלא׃

Imperoche la terra per ſe ſteſſa fruttifica, primamente l'herba, poi la ſpiga, e poi il pieno frumento ne la ſpiga.

29 מא דשמן דין פארא מחדא אתיא מגלתא דמטי חצדא׃

E come il frutto è prodotto, ſubbito egli mette la falce, percioche la mietitura è venuta.

30 ואמר למנא נדמיה למלכותא דאלהא ובאינא מתלא נמתליה׃

Diceua etiandio, A chi aſſimigliaremo noi il regno di Dio? e con qual ſimilitudine ne faremo noi comparatione?

31 איך פרדתא הי דחרדלא הי דמתי דאזדרעת בארעא זעוריא הי מן כלהון זרעונא דעל ארעא׃

Egli è come vn grano di ſenape, il quale quando è ſeminato in terra, è minore di tutti gli altri ſemi che ſon ſopra la terra.

32 ומא דאזדרעת סלקא והויא רבא מן כלהון ירקונא ועבדא סוכא רורבתא איך דתשכח דבטלליה פרחתא תשכן׃

E poi ch'egli è ſeminato, ſagle ſu, e diuièn maggiore di tutte l'altre piante: e fa i rami grandi, in tal modo che gli vcelli del cielo poſſon fare i nidi ſotto la ſua ombra.

33 במתלא דאיך הלין ממלל הוא עמהון ישוע מתלא איך דמשכחין הוו למשמע׃

E con molte coſi fatte ſimilitudini, trattaua loro la Parola, ſecondo che poteuano vdire.

ד

26 ויאמר כן היא המלכות האלהים כי כאשר אדם ישליך זרע אל הארץ׃

Dezia mas: Anſi es el Reyno de Dios como ſi hombre eche ſimiente en la tierra:

27 וישן ויקום לילה ויומם והזרע יצמח וימשך בלי דעתו׃

Y duerma, y ſe leuante de noche y de dia: y la ſimiente brote y crezca como el no ſabe.

28 כי בנדבה הארץ תעשה פריה בראשונה את החציר אחר מלילה ואחר בר מלא במלילה׃

Porque de ſuyo frutifica la tierra, primero yerua, luego eſpiga, luego grano lleno en el eſpiga.

29 ואם תשמן הפרי במהרה ישלח את המגל כי בא הקציר׃

Y quando el fruto fuere producido, luego ſe mete la hoz: porque la ſiega es llegada.

30 ויאמר למי נדמה את מלכות אלהים או במה משל נמשילנה׃

Item dezia A que haremos ſemejante el Reyno de Dios? o con que parabola lo compararemos?

31 לגרגר החרדל אשר נזרע על הארץ קטון הוא מכל זרעים אשר על הארץ׃

Como el grano de la moſtaza: que quando es ſembrado en tierra es el mas pequenno de todas las ſimientes que ay en la tierra:

32 ואם יזרע יעלה ויהיה גדול מכל הירוקים ויעשה סרעפות גדולות כן אשר יוכלו תחת צלו לשכן עוף השמים׃

Mas quando fuere ſembrado, ſube, y hazeſe el mayor de todas las legumbres: y haze grandes ramas, de tal manera que las aues del cielo puedan hazer nidos debaxo de ſu ſombra.

33 ובמשלים האלה רבים אמר להם את הדבר כאשר יכלו לשמוע׃

Y con muchas tales parabolas les hablaua la Palabra, conforme à lo que podiam oyr.

δ.

26. Καὶ ἔλεγεν, Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς.

D'auantage il dit, Le royaume de Dieu eſt comme ſi vn homme ayant ietté la ſemence en la terre, dormoit, & ſe leuoit de nuict & de iour:

27. Καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.

Et que la ſemence germaſt & creuſt, lui ne ſachant comment.

28. Αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.

Car la terre d'elle-meſme, produit premierement l'herbe, puis apres les eſpics, & puis le plein froment en eſpic:

29. Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

Et quand le fruict s'eſt monſtré, ſoudain l'homme y met la faucille, à cauſe que la moiſſon eſt preſte.

30. Καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;

Puis il diſoit, A quoi accomparerons-nous le royaume de Dieu: ou de quelle ſimilitude le repreſenterons nous?

31. Ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Il en prend comme du grain de ſemence de mouſtarde, lequel eſtant ſemé en terre, eſt bien le plus petit de toutes les ſemences qui ſont iettees en la terre.

32. Καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

Mais apres eſtre ſemé, il ſe leue, & deuient plus grand que toute autre herbe: & iette de grandes branches, tellement que les oiſeaux du ciel peuuent baſtir leurs logettes ſous ſon ombre.

33. Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.

Ainſi par pluſieurs telles ſimilitudes il leur traittoit de la parole, ſelon qu'ils pouuoyent ouïr.

26 Et

CAP. IIII.

26. Et dicebat, Sic eſt re-
gnum Dei, quemadmodum
ſi homo iaciat ſementem in
terram.

Alſo he ſayd, So is the kingdome of God, as if a man ſhoulde caſt ſeede in the ground.

27. Et dormiat, & exurgat
nocte & die, & ſemen ger-
minet, & increſcat dum ne-
ſcit ille.

And ſhould ſleepe, and riſe by night and day, and the ſeede ſhould ſpring and growe vp, he not knowing how.

28. Vltro enim terra fru-
ctificat, primum herbam,
deinde ſpicam, deinde ple-
num frumentum in ſpica.

For the earth bringeth forth fruite of her ſelfe, firſt the blade, thē the eares, after that full corne in the eares.

29. Et cum ſe produxerit
fructus: ſtatim mittit fal-
cem, quoniam adeſt meſſis.

And aſſoone as the fruite ſheweth it ſelfe, anon he putteth in the ſickle, becauſe the harueſt is come.

30. Et dicebat, Cui aſſimi-
labimus regnum Dei: aut
cui parabolę comparabimus
illud?

He ſaide moreouer, Whereunto ſhall wee liken the kingdome of God? or with what compariſon ſhall we compare it?

31. Sicut granum ſinapis:
quod cum ſeminatum fue-
rit in terra, minus eſt omni-
bus ſeminibus quæ ſunt in
terra.

It is like a graine of muſtard ſeede, which when it is ſowne in the earth, is the leaſt of all ſeedes that be in the earth.

32. Et cum ſeminatum fue-
rit, aſcendit, & fit maius om-
nibus oleribus, & facit ra-
mos magnos, ita ut poſſint
ſub umbra eius aves cæli ha-
bitare.

But after that it is ſowen, it groweth vp, and is greateſt of all herbes, and beareth great branches, ſo that the foules of heauen may build vnder the ſhadowe of it.

33. Et talibus multis para-
bolis loquebatur eis verbū,
prout poterant audire.

And with many ſuch parables he preached the worde vnto them, as they were able to heare it.

Das IIII. Capitel.

26. Vnd er ſprach: das Reich Got-
tes hat ſich alſo/ als weñ ein Menſch
Samen auffs Land wirfft.

Oc hand ſagde/ Guds rige haffuer ſig lige ſaa/ ſom naar it Menniſke kaſter ſæd i iorden.

27. Vnd ſchlefft/ vnd ſtehet auff nacht
vnd tag/ vnd der Same gehet auff/
vnd wechſet/ das ers nicht weiß.

Oc ſoffuer/ oc ſtaar op/ nat oc dag/ Oc Sæden rinder op oc voxer/ at hand det icke veed.

28. (Denn die Erde bringet von jr
ſelbs zum erſten das graß/ darnach
die ehrn/ darnach den vollen Weitzen
inn den ehrn.)

(Thi Jorden bær aff ſig ſelff førſt Greſſ/ der effter Ax/ der effter fuldſom Huedei Axene)

29. Wenn ſie aber die frucht bracht
hat/ ſo ſchicket er bald die ſicheln hin/
denn die erndte iſt da.

Oc naar hun haffuer baaret Frucr/ Da ſticker hand ſtrax Segelen hen/ thi Hoſten er der.

30. Vnd er ſprach: Wem wöllen
wir das Reich Gottes vergleichen?
vnd durch welch gleichniß wöllen wir
es fürbilden?

Oc hand ſagde/ Huem ville wi ligne Guds rige ved? oc ved huad ligniſſe ville wi ligne det?

31. Gleich wie ein Senffkorn/ wenn
das geſeet wirt auffs Land/ ſo iſts
das kleineſt vnder allem Samen auff
Erden.

Lige ſom it Senips korn/ naar det bliffuer ſaad i Jorden/ da er det minſt blant al ſæd paa iorden/

32. Vnd wenn es geſeet iſt ſo nimbt
es zu/ vnd wird gröſſer denn alle Kol-
kreuter vnd gewinnet groſſe zweige/
alſo/ daß die Vögel vnter dem Himel
vnter ſeinem ſchatten wohnen köñen.

Oc naar det er ſaat/ da voxer det/ oc bliffuer ſtørre end alle Kaal vrter/ oc faar ſtore grene/ Saa/ at de Fule vnder Himmelen kunde bo vnder ſkuggen der paa.

33. Vnd durch vil ſolche gleichniſſe
ſaget er jhnen das wort/ nach dem ſie
es hören kondten.

Oc hand ſagde dem ved mange ſaadanne Ligniſſer/ effter ſom de kunde høre det.

Kapitola IIII.

26. Y prawil gim: Takt
geſt králowſtwij Božij/ Jako
kdyby člowěk vwrhl Sémě w
zemi.

Y mowył; Tákowei ieſt Kroleſtwo niebieſkie/ iż ieſt czlowiek wrzućina śienie w ziemie.

27. A ſpalby/ a wſtáwalby
we dne y w nocy/ a Sémě
wzegde a wzroſte když on ne-
wij.

A záſnie/ y wſtánie w nocy y we dnie/ naśienie wzeydzie/ y vroście ták iáko on nie wzwie.

28. Nebo ſama od ſebe plo-
dij země/ nayprw bylinu/ po-
tom klas/ potom plné obilé w
klaſu.

Boć ziemiá dobrowolnie owoc podawa/ naprzod trawkę/ potym klos/ á potym pelen klos zboża.

29. A když z ſebe wydá au-
rodu/ y hned ſrpem žne/ nebť
geſt přiſſla žeň.

A gdy ſie vkaże owoc/ wnet záſpuśći sierp/ bo żniwo przyſſlo.

30. Y řekl opět: Kčemu při-
podobnijme Králowſtwij Bo-
žij? aneb kterému podobenſt-
wij ge přirownáme?

Nad to powiedał/ Ku ktorey-że rzeczy przypodobiemy Kroleſtwo Boże? ábo ku czemu ie przyrownamy?

31. Geſt yako zrno horčičné/
kteréžto když wſáto býwá w
zemi/ menſſij geſt že wſſech Se-
men kteráž gſau na zemi:

Tákowe ieſt iáko ziárno gorczyczne/ ktore gdy wśieia w ziemie/ namnieyſſe ieſt ze wſſytkiego náſienia ktore ieſt ná ziemi.

32. A když ſe zplodij/ roſte w
bylinu/ a býwá wětſſij než
wſſecky zeliny/ a činij ratoleſti
weliké/ tak že pod ſtijnem geho
budau mocy Ptácy Nebeſſtij
přebýwati.

Ale gdy będźie wśiáne/ wſchodźi/ y bywa wiecżſſe nad ine iarzyny/ á podawa z śiebie gáłęźie wielkie/ ták iż pod ćieniem iego mogą mieć gniazdá ptácy powietrzni.

33. A takowými mnohými
podobenſtwijmi mluwil gim
ſlowo/ yakož mohli ſlyſſeti.

Y mowił do nich słowáſwe w tákowych przypowieśćiách iáko ſluchác mogli.

ד

34 ודלא מתלא לא ממלל הוא עמהון ל לתלמידוהי דין בינוהי ולהון מפשק הוא כל מדם:

E senza similitudini non parlaua loro: ma separatamente à i suoi discepoli esponeua ogni cosa.

35 ואמר להון בהו יומא ברמשא נעבר לן לעברא:

Et in quel giorno venuta che fu la sera, disse loro, Passiamo à l'altra riua.

36 ושבקו לכנשא ודברוהי כד בספינתא הו וספינא אחרניתא אית הוי ע עמהון:

E licentiata la turba, il pigliano ne la nauicella così com'egli era: e de l'altre nauicelle ancora erano con essolui.

37 והות עלעלא רבתא דרוחא וגלא נפלין הוו בספינתא וקריבא הות דתתמלא:

E leuossi vna gran tempesta di vento, e l'onde si gettauano ne la naue in tal modo che ella già se n'empieua.

38 הו דין ישוע על בסדיא דמך הוא בחרתה ד דספינתא ואתו אקימוהי ואמרין לה רבן לא בטיל לך דאבדינן:

Et egli era ne la poppa à dormire sopra vn capezzale: onde lo suegliano, e dicongli, Maestro, non te curi tu che noi periamo.

39 וקם וכאא ברוחא ואמר ליממא שלי וגיר אנת ושלית רוחא והוא נייחא רבא:

Et egli suegliatosi, minacciò il vento, e disse al mare, Taci, e sta cheto. Allora il vento cessò, e fecesi vna tranquillità grande.

40 ואמר להון למנא דחולתנין אנתון ולמנא לית בכון הימנותא:

Poi disse loro, Perche sete voi così timidi? come non hauete voi fede?

41 ודחלו דחלתא רבתא ואמרין הוו חד לחד מנו כי הנא דרוחא וימא משתמעין לה:

Et essi temerono di gran temore, e diceuano l'vno à l'altro, Chi è costui, che il vento e il mare gli vbidiscono?

ד

34 ובלי משלים לא דבר אליהם וכאשר עם תלמידיו לבדו או פתר להם כלם:

Y sin parabola no les hablaua: mas à sus Discipulos en particular declaraua todo.

35 ויאמר להם ביום ההוא כאשר יהי ערב נעבר על העבר:

Y dixoles aquel dia quando fue tarde, Passemos de la otra parte.

36 ויעזבו את העם ויקחו אותו כאשר היה באניה ואחרות האניות היו עמו:

Y embiando la companna, tomaronlo, como estaua en el nauio, y auia tambien con el otros nauichuelos.

37 ותהי סערה וסופה גדולה והגלים נפלו על האניה כן אשר עתה תקריב להמלאת:

Y leuantose vna grande tempestad de viento, y echaua las ondas en el nauio, de tal manera que ya se henchia.

38 והוא היה באחרית שוכב על מראשות ויקימו אותו ויאמרו לו מלמד לא תוגה לך כי נאבד:

Y el estaua en la popa durmiendo sobre vn cabeçal: y despertaronlo, y dizenle, Maestro, no miras que perecemos?

39 ויקץ ויגער את הרוח ויאמר אל הים דם חתם ותשתק הרוח ויהי שתיקה גדולה:

Y leuantandose el rinnió al viento, y dixo à la mar, Calla, enmudece. y cessó el viento: y fue hecha grande bonança.

40 ויאמר להם מה יראתם ככה איככה לא יש לכם אמונה:

Y à ellos dixo, Porque soys ansi temerosos? como no teneys fe?

41 וייראו יראה גדולה ויאמרו איש אל רעהו ומי זה הוא כי גם הרוח והים ישמעו בקולו:

Y temieron con gran temor, y dezian el vno al otro, Quien es este, que aun el viento y la mar le obedecen?

δ.

34. Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ᾽ ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

Et ne parloit point à eux sans similitude: mais à part il declaroit le tout à ses disciples.

35. Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

Ce iour-la quand le soir fut venu, il leur dit, Passons de là l'eau.

36. Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.

Et apres auoir laissé les troupes, ils le prindrent auec eux ainsi qu'il estoit en la nasselle. or y auoit-il aussi d'autres petites nasselles auec lui.

37 Καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι·

Lors vn grand tourbillon de vent se leua, tellement que les ondes se iettoyent en la nasselle, de sorte qu'elle s'emplissoit desia.

38. Καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα,

Or estoit-il en la pouppe, dormant sur vn oreiller: adonc ils l'esueillent, & lui disent Maistre, ne te chaut-il que nous perissons?

39. Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Mais lui estant esueillé tansa le vent, & dit à la mer, Tai-toi, tien-toi coye. Lors le vent cessa, & fut faite grande tranquillité.

40. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν.

Puis il leur dit, Pourquoi estes-vous ainsi craintifs? Comment n'auez-vous point de foy?

41. Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Mais ils craignirent de grande crainte, & disoyent l'vn à l'autre, Mais qui est cestui-ci, que le vent mesmes & la mer lui obeissent?

CAP. IIII.

34. Sine parabola autem non loquebatur eis, seorsum autem, discipulis suis disserebat omnia.

And without parables spake he nothing unto them: but he expounded all things to his disciples aparte.

35. Et ait illis in illa die, cùm serò esset factum, Transeamus contrà.

Nowe the same day when euen was come, he said unto them, Let us passe ouer unto the other side.

36. Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.

And they left the multitude, and tooke him as he was in the ship: and there were also with him other ships.

37. Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

And there arose a great storme of winde, and the waues dashed into the ship, so that it was nowfull.

38. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magister, non ad te pertinet quia perimus?

And hee was in the sterne a sleepe on a pillow: and they awoke him, & said to him, Master, carest thou not that we perish?

39. Et exurgens cominatus est vento, & dixit mari, Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: & facta est tranquillitas magna.

And he rose up, and rebuked the winde, and saide unto the sea, Peace, and be still. So the winde ceased, and it was a great calme.

40. Et ait illis, Quid timidi estis? nec dum habetis fidem?

Then he said unto them, Why are yee so fearefull? how is it that ye haue no fayth?

41. Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrum, Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei.

And they feared exceedingly, and sayde one to another, Who is this, that both the winde and the sea obey him?

Das IIII. Capitel.

34. Vnd ohne gleichniß redet er nichts zu jhnen. Aber insonderheit leget ers seinen Jüngern alles auß.

Oc uden Lignifer talede hand inted til dem. Men besynderlige udlagde hand sine Disciple der altsammen.

35. Vnd an dem selbigen tage des abends sprach er zu jhnen: Last vns hinüber faren.

Oc den samme dag at afften / sagde hand til dem / Lader oss fare hen offuer.

36 Vnd sie liessen das Volck gehen / vnd namen jn / wie er im Schiff war / vnd es waren mehr Schiff bey jhm.

Oc de lode Folcket gaa / oc toge hañem / som hand vaar i Skibet / oc der vaare flere Skib hoss hannem.

37. Vnd es erhub sich ein grosser Windwürbel / vnd warff die Wellen in das Schiff / also daß das Schiff vol ward.

Oc der begyntis en stor Huerelwind / oc kaste Bølgerne i Skibet / saa at Skibet bleff fult.

38. Vnd er war hinden auff dem Schiff / vnd schlieff auff einem küssen. Vnd sie weckten jhn auff / vnd sprachen zu jm. Meister / fragest du nichts darnach / daß wir verderben?

Oc hand vaar bag i Skibet / oc soff paa en Pude. Oc de vackte hannem op / / oc sagde til hannem / Mestre / støder du inted der om / at wi forderffuis?

39. Vnd er stund auff / vnd bedrohete den wind / vnd sprach zu dem Meer: Schweige / vnd verstumme / vnd der Wind leget sich / vnd ward ein grosse stille.

Oc hand stod op / oc truede Værit / oc sagde til Haffuit / Ti / oc ver stille. Oc Værit lagde sig / oc det bleff meget stille.

40. Vnd er sprach zu jhnen: Wie seidt jhr so forchtsam? Wie daß jhr keinen glauben habt?

Oc hand sagde til dem / Hui ere i saa frøctactige? Hui haffue i ingen tro?

41. Vnd sie forchten sich sehr / vnd sprachen vntereinander: Wer ist der: denn Wind vnd Meer sind jhm gehorsam.

Oc de frøctede sig saare / oc sagde til huerandre / Huo er den? Thi at Værit oc Haffuit ere hannem lydige.

Kapitola IIII.

34. A bez podobenstwj nemluwil gim: Včedlnjkům pak swým saukromij wykládal wssecko.

A oprocz przypowieści nie mowił do nich / wszakże zwolennikom swoim osobno wszytko wykładał.

35. Y řekl gim w ten den / když včiněn byl wečer: Plawme se přes Moře.

Pothym dnia onego mowił do nich gdy było k wieczoru / Przeprawmy sie do dalszego brzegu.

36. A nechawsse zástupu / poyali gey tak yakž byl na Lodi / ale y giné Lodi byly s nim.

Tedy opuściwszy zebránie ludżi / przyieli go thak iáko był w lodżi / á ine lodżi te ż były z nim.

37. Tehdy stala se bauře weliká od wětru / až wlny hnal na Lodij / tak že se naplňowala Lodij.

Záthym powstał wicher wielki / á nawał ności obtiáły sie o lodż tak iż iu ż byłá pełna.

38. A on při koncy Lodi spal na podussce: Y zbudili gey a řekli gemu: Mistře / nepečuge že hyneme?

A on był názadzie lodżi śpiac ná wezgłowin / tedy go obudżili mowiac mu / Mistrzu / nie masz thego ná pie czy iż giniemy?

39. A wstaw pohrozyl wětru / a řekl Moři: Vmlkni a vpokog se. Y přestal wijtr / a stalo se vtissenij weliké.

A ták sie ocuciwszy / sfukał wiátr / á rzekł morzu / Milcz á wánı́ terz sie / y vciszył sie wiatr / á sthało sie bárzo cicho.

40. Y řekl gim: Proč se tak bogijte? což gesstě nemáte wijry?

Rzekł zátym do nich / Czemu żeście ták boiázliwemi? A tákoż wiáry nie macie?

41. Y bali se báznij welikau / a prawili geden k druhému: Y kdo gest tento / že Wijtr a Moře poslauchagij ho?

Vlekli sie tedy wielkim strachem / mowiac ieden ku drugiemu / A coż to zacz iest? że tez wiátry y morze są posłuszni iemu.

ה

1 ואתו לעברא דימא לאתרא דגדריא:

E così arriuerono all'altra parte del mare ne la regione de Gadareni.

2 וכד נפק מן ספינתא פגע בה מן בית קבורא גברא דאית בה רוחא טנפתא:

E come fu vscito de la naue, incontinente si gli fece incontro vn huomo vscito de monumenti, che haueua vno spirito immondo.

3 ועמר הוא בית קבורא ובשלשלתא אנש לא משכח הוא למאסרה:

Il quale haueua la sua stanza nei monumenti, ne pur con le catene lo poteua alcuno tener legato.

4 מטול דכל אמתי דבסוטמא ובשלשלתא מתאסר הוא שלשלתא מתבר הוא וסוטמא מפסק הוא ולא אנש משכח הוא למכבשה:

Perciochè egli era stato molte volte legato con cepps e con catene, & haueua rotte le catene, e spezzati i cepps: ne persona l'haueua mai potuto domare.

5 ובכל זבן בליא ובאיממא בבית קבורא ובטורא איתוהי הוא וקעא הוא ומצלף נפשה בכאפא:

E staua sempre notte e giorno ne i monti e ne i monumenti, gridando, e percotendo se stesso con le pietre.

6 כד חזא דין לישוע מן רוחקא רהט סגד לה:

Hor hauendo egli veduto IESV da lontano, corse, & inginochiossi, dinanzi à lui.

7 וקעא בקלא רמא ואמר מא לי ולך ישוע ברה דאלהא מרימא מומא אנא לך באלהא דלא תשנקני:

E gridando ad alta voce, disse, Che ho io à far con teco, IESV Figliuol di Dio altissimo? Io ti scongiuro per Dio, che tu non mi tormenti.

8 אמר הוא לה גיר פוק מן ברנשא רוחא טנפתא:

(Perciochè egli li diceua, Esci fuor di quest'huomo, spirito immondo.)

ה

1 ויבאו לעבר הים אל מדינת הגדריים:

Y vinieron de la otra parte de la mar à la prouincia de los Gadarenos.

2 וכאשר יצא מאניה ומיד קרה מקברים אדם ברוח טמאה:

Y salido el del nauio, luego le salió àl encuentro vn hombre de los sepulchros con vn espiritu immundo:

3 לאשר היה ביתו בקברים ואיש לא יוכלו לאסר אותו בזקים:

Que tenia manida en los sepulchros, y ni aun con cadenas lo podia alguien atar.

4 על כי פעמים רבים בזקים ובעבותות נאסר ונסחבו ממנו העבותות והזקים נשברו ואיש לא יכל לדוממנו:

Porque muchas vezes auia sido atado con grillos y cadenas: mas las cadenas auian sido hechas pedaços deel, y los grillos desmenuzados: y nadie lo podia domar.

5 ובכל יום ולילה בהרים ובקברים היה זעק ומסקל עצמו באבנים:

Y siempre de dia y de noche andaua dando bozes en los montes y en los sepulchros, y hiriendose à las piedras.

6 וכראותו את ישוע מרחוק רץ וישתחו לו:

Y como vido à Iesus de lexos, corrió, y adorolo:

7 ויזעק בקול גדול לאמר מה לי ולך ישוע בן אלהי העליון אשבעה לך באלהים פן תשמני:

Y clamando à gran boz dixo, Que tienes comigo Iesus hijo del Dios Altisimo? Conjurote por Dios que no me atormentes.

8 ויאמר לו צאי הרוח טמאה מן האדם:

Porque le dezia, Sal de este hombre espiritu immundo.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν.

Et ils arriuerent delà la mer en la contree des Gadareniens.

2. Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ.

Et quand il fut sorti de la nasselle, incontinent vn homme qui auoit vn esprit immonde sortit des sepulcres & le vint recontrer:

3. Ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι.

Lequel auoit sa demeurance ès sepulcres, & nul ne le pouuoit tenir lié, non pas mesmes de chaines.

4. Διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι.

Pource que souuent quand il auoit esté lié de ceps & de chaines, il auoit rompu les chaines & mis les ceps en pieces: & personne ne le pouuoit domter.

5. Καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

Et il estoit continuellement de nuict & de iour ès montagnes & ès sepulcres, criant & se frapant de pierres.

6. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ,

Quand donc tout de loin il vid Iesus il accourut, & se prosterna deuant lui;

7. Καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν Θεόν, μή με βασανίσῃς.

Et criant à haute voix, dit, Qu'y a-il entre toi & moi, Iesus Fils du Dieu Souuerain ie t'adiure de par Dieu, que tu ne me tormentes point,

8. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, Ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

Car Iesus lui disoit, Vuide hors de cest homme, esprit immonde.

CAP. V.

ET venerunt trans fretũ maris in regionem Geraſenorum.

And they came ouer to the other ſide of the ſea into the countrey of the Gadarens.

2. Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo.

And when he was come out of the ſhip, there mette him incontinently out of the graues, an man which had an vncleane ſpirite.

3. Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam quiſquam poterat eum ligare.

Who had his abyding among the graues/ and no man coulde binde him/ no not with chaines.

4. Quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.

Becauſe that when he was often bounde which fetters and chaines / hee plucked the chaines aſunder / and brake the fetters in pieces / neither could any man tame him.

5. Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concîdens ſe lapidibus.

And alwayes both night and day he cried in the mountaines / and in the graues / and ſtrooke himſelfe with ſtones.

6. Videns autem Ieſum à longé, cucurrit & adoravit eum.

And when he ſaw Jeſus afarre of / he ran/ and worſhipped him.

7. Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi ? adiuro te per Deum ne me torqueas.

And cryed with a loude voyce/ and ſaide/ What haue I to doe with thee/ Jeſus / the Sonne of the moſt high God ? I charge thee by God / that thou torment me not.

8. Dicebat enim illi, Exi ſpiritus immunde ab homine.

(For he ſayde vnto him / Come out of the man/ thou vncleane ſpirit.)

Das V. Capitel.

Vnd ſie kamen jenſeidt des Meers / inn die gegend der Gadarener.

OC de kommel paa hin ſide Haffuit / i de Gadareners egn.

2. Vnd als er auß dem Schiff tratt / lieff jhm als bald entgegen auß den Gräbern / ein beſeſſen Menſch / mit einem vnſaubern geiſt.

Oc ſom hand traadde aff Skibet / da løb der ſtrax it beſæt Menniſke mod hannem aff Graffuerne / met en vren Aand.

3. Der ſeine wohnung in den Gräbern hatte / vnd niemand kondte jhn binden / auch nicht mit ketten.

Som haffde ſin bolig i Graffuerne / Oc der kunde ingen binde hannem / icke heller met Lencker.

4. Denn er war offt mit feſſeln vnd ketten gebunden geweſen / vnd hatte die ketten abgeriſſen / vnd die feſſel zurieben vnd niemand kondt jhn zemen.

Thi hand haffde offte verit bunden met Boyer oc Lencker / oc haffde affreffuit lenckerne / oc ſønderbrudet boyerne / oc ingen kunde ſpæge hannem.

5. Vnd er war allezeit / beide tag vnd nacht auff den bergen / vnd in den Gräbern / ſchrey vnd ſchlug ſich mit ſteinen.

Oc hand vaar altid / baade dag oc nat / paa Biergene oc i Graffuerne / robte oc ſlog ſig met ſten.

6. Da er aber Jeſum ſahe von ferns / lieff er zu / vnd fiel für jm nider.

Oc der hand ſaa Jheſum longt borte / løb hand til / oc falt ned faar hannem.

7. Schrey laut / vnd ſprach: was hab ich mit dir zu thun / O Jeſu du Sohn Gottes des Allerhöchſten? Jch beſchwere dich bey Gott / daß du mich nicht queleſt.

Robte høyt / oc ſagde / Huad haffuer ieg met dig at gøre / O Jheſu / du Allerhøyſtis Guds Søn ? Jeg beſchuer dig ved Gud / at du icke piner mig.

8. Er aber ſprach zu jhm: Fahre auß du vnſauber geiſt / von dem Menſchen.

Hand ſagde til hannem / Far vd du vrene Aand / aff det Menniſke.

Kapitola V.

TEhdy přeplawili ſe přes Moře do Kraginy Geraſenſkých.

STamtąd przyſzli do dálſzego brzegu morſkiego / do ziemie Gádareńczykow.

2. A když on wyſſel z Lodi / hned ſe s nim potkal Cžlowěk z hrobůw mage Ducha nečiſtého.

A wyſzedſzy z łodzi / nátychmiaſt mu zábieżał z grobow człowiek w ktorym był duch nie czyſty.

3. Kterýž přijbytek měl w hrobijch. A aniž geſt giž kdo mohl ho řetězy ſwázati:

Ktory miał mieſzkánie w grobiech / á nie mogł go nikt y łáńcuchem związáć.

4. Nebo čaſto gſa pauty a řetězy okowán / lámal řetězy / a pauta roztrhal / a nižádný ho nemohl ſkrotiti.

Przeto iż on częſto był wiązan łáńcuchámi z pętámi / ale ſie ná nim łáńcuchy rwáły / á pętá tárgáły / y nie mogł go żaden okroćić.

5. A wždycky we dne y w nocy w hrobijch a na horách byl křiče a tepa ſe kamenijm.

A záwżdy we dnie y w nocy wołał w gorách y w grobiech / á tłukł ſie ſam kámieniem.

6. A vhlědaw Gežijſſe zdaleka / běžel a pokłonil ſe gemu.

A vyzrawſzy Jezuſá z dáleká przybieżał / kłániáiąc ſie przed nim.

7. A křiče hlaſem welikým / řekl: Co máš ſemnau Gežijšſy Synu Boha naywyšſſýho ? zaklijnám tebe ſkrze Boha aby mne netrápil.

A wołáiąc głoſem wielkim / mowił / Coż mi do ciebie Jezuſie Synu Bogá Nawyżſzego ? poprzyſie gam cie przez Bogá ábyś mie nie męczył.

8. Nebo prawil gemu: Wygdi ž duſſe nečiſtý od člowěka tohoto.

(Abowiem mu mowił / Wynidż duchu nieczyſty z człowieká tego).

ה

9 ושאלה איכנא שמך אמר לה לגיון שמן מטול דסגיא חנן:

ה

9 וישאל לו מה שמך ויען לאמר לגיון שמי כי רבים אנחנו:

ε΄.

9. Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν.

E domandaugli, Come hai tu nome? Et egli rispose, dicendoli, Io ho nome Legione: perciòche noi siamo molti.

Y preguntóle, Como te llamas? Y respondió diziendo, Legion me llamo: porque somos muchos.

Adonc il l' interroga, Comment as-tu nom? Et il respondit, disant, I' ai nom Legion: car nous sommes plusieurs.

10 ובעא הוא סגי דלא ישדריוהי לבר מן אתרא:

10 ויתחנן לו הרבה פן־ישלח אותם מחוץ למדינה:

10. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

E lo pregaua molto che non gli mandasse fuor del paese.

Y rogauale mucho que no lo echasse fuera de aquella prouincia.

Et le prioit fort qu'il ne les enuoyast point hors de la contree.

11 אית הוא דין תמן לות טורא בקרא רבתא דחזירא דרעיא:

11 ויהי־שם אל־ההר עדר חזירים גדולה במרעה:

11. Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

Hor egli era iui presso à i monti vn gran branco di porci che pasceua.

Y estaua alli cerca de los montes vna grande manada de puercos paciendo;

Or y auoit-il là vers les montagnes vn grand troupeau de pourceaux qui paissoit.

12 ובעין הוו מנה הנון שאדא ואמרין שדר לן על הנון חזירא דבהון נעול:

12 ויתחננו לו כל־השדים לאמר הנה אותנו אשר בחזירים האלה נבוא אנחנו:

12. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν·

E tutti quei demonij lo pregauano, dicendo, Mandaci tra quei porci, accioche noi entriamo in essi.

Y rogaronle todos aquellos demonios diziendo, Embianos en los puercos paraque entremos en ellos.

Et tous ces diables le prioyent, disans, Enuoye-nous és pourceaux, afin que nous entrions dedans iceux. Et Iesus incontinent le leur permit.

13 ואפס להון ונפקו רוחא הלין טנפתא ועלו בחזירא ורהטת הי בקרא לשקיפא ונפלת בימא ואתחנקו במיא:

13 ויניחם פתאום ישוע ותצאנה רוחות הטמאות ותבואנה בחזירים ויעבר העדר בעברה אל־הים ויהיו כמו אלפים ויחנקו בימים:

13. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

E Iesv incontinente il permesse loro: e così vsciti quelli spiriti immondi, entrorono ne i porci: & il gregge furiosamente correndo si precipitò nel mare, & erano circa duo milia; & affogoronsi nel mare.

Y permittióles luego Iesus: y saliendo aquellos espiritus immundos, entraron en los puercos: y la manada cayó por vn despennadero en la mar, los quales eran como dos mil, y ahogaronse en la mar.

Adonc ces esprits immondes estans sortis, entrerent és pourceaux, & le troupeau se rua du haut en bas é la mer, (or y en auoit-il enuiron deux mille) & furent estouffes en la mer.

14 והנון דרעין הוו להון ערקו ואמרו במדינתא ואף בקוריא ונפקו למחזא מדם דהוא:

14 ויברחו רועי החזירים ויגידו אל־העיר ואל־השדות ויצאו לראות מה זה הנעשה:

14. Οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός.

E quei che pasceuano i porci, fuggirono, e portoronne le nuoue à la città, & à le ville. La onde vscirono à vedere che cosa era auuenuta.

Y los que apacentauan los puercos, huyeron, y dieron auiso en la ciudad y en los campos. Y salieron para ver que era aquello que auia acontecido.

Et ceux qui paissoyent les pourceaux, s' enfuirent, & en porterent les nouuelles en la ville, par les villages

CAP. V.

9. Et interrogabat eum,
Quod tibi nomen est? Et di-
cit ei, Legio mihi nomen
est; quia multi sumus.

And he asked him / What is thy name? and he answered / saying / My name is Legion: for we are many.

10. Et deprecabatur eum
multum, ne se expelleret
extra regionem.

And hee prayed him instantly / that hee woulde not sende them awaye out of the countrey.

11. Erat autē ibi circa mon-
tem grex porcorum ma-
gnus, pascens.

Now there was there in the mountaines a great heard of swine / feeding.

12. Et deprecabantur eum
spiritus, dicentes, Mitte nos
in porcos, ut in eos intro-
eamus.

And all the deuils besought him / saying / Send vs into the swine / that we may enter into them.

13. Et concessit eis statim
Iesus. Et exeuntes spiritus
immundi, introierūt in por-
cos: & magno impetu grex
præcipitatus est in mare, ad
duo millia, & suffocati sunt
in mari.

And incontinently Jesus gaue thē leaue. Then the vncleane spirites went out / & entred into the swine / and the herde ranne headlong from the high bā-ke into the sea / (& there were about two thousande swine) and they were drowned in the sea.

14. Qui autem pascebant
eos, fugerunt, & nuntiave-
runt in civitatem & in agros.
Et egressi sunt videre quid
esset factum.

And the swineherds fled / and tolde it in the citie / and in the countrey / and they came out to see what it was that was done.

Das V. Capitel.

9. Vnd er fraget jhn: Wie heissest
du? Vnd er antworttet / vnd sprach:
Legion heisse ich / denn vnser ist vil.

Oc hand atspurde hannem / Huad heder du? Oc hand suarede / oc sagde / Skock heder ieg / Thi wi ere mange.

10. Vnd er bat jhn sehr / daß er sie
nicht auß derselben Gegend triebe.

Oc hand bad hannem saare / at hand skulde icke driffue hannem aff den samme Egn.

11. Vnd es war daselbs an den Ber-
gen eine grosse herd Seu an der
Waide.

Oc der vaar samme sted hoss Biergene en stor Hiord Suin / som der ode.

12. Vnd die teuffel baten jhn alle /
vnd sprachen: Laß vns in die Seu
fahren.

Oc Diefflene bade hannem alle / oc sagde / Lad oss fare i de Suin.

13. Vnd als bald erlaubet jnen Je-
sus. Da furen die vnsaubern geister
auß / vnd fuhren inn die Seue / vnd
die Herd stürtzet sich mit einem sturm
ins Meer. Jhr aber war bey zwey
tausent / vnd ersoffen im Meer.

Oc Jhesus tilstede dem stray. Da fore de vrene Aander vd / oc fore i Suinene / Oc Hiorden styrte sig hasteliga i Haffuit / Oc de vaare ved thu tusinde / oc drucknede i Haffuit.

14. Vnd die Seuhirten flohen / vnd
verkündigten das inn der Statt vnd
auff dem Lande. Vnd sie giengen
hinauß / zu sehen was da geschehen
war.

Oc Suinehyrderne flyde / Oc kundgiorde det i Staden oc vdi Landet. Oc de ginge vd / at see det som vaar skeet.

Kapitola V.

9. Y tázal ho: Které gest to-
bě gméno? Y řekl gemu:
Hauff gméno mě gest / neb
gest nás mnoho.

Tedy go pytał / Jáko cię zowa: A on mu odpowiedział mowiac / Zowa mie hufem / ábowiem nas iest wiele

10. Y prosyl ho welmi / aby
newyháněl ho z té kraginy.

A prosił go bárzo áby ich nie wygániał z oney ziemie.

11. Bylo pak tu při horách
stádo weliké Wepřůw pasau-
ce se.

Było thez támpo gorách wiel-kie stádo wieprzow co się pásli.

12. Y prosyli ho ďáblowé
řkauce: Pusť nás do We-
přuow / ať do nich wegdeme.

A wszyscy dyabli prosili go mowiac / Puść nas w wieprze á-byśmy w nie wstapili.

13. Y dopustil gim hned Ge-
žijs. A wyssedsse duchowé
nečistij / wessli do Wepřů / a
welikau prudkostij / běželo to
stádo do Moře / a bylo gich ke
dwěma tisýcům / y ztonuli w
Moři.

A natychmiast im dopuścił Jezus / á wyszedszy duchowie nieczyści / wstąpili w wieprze / y wpádło ono stádo z gory do morzá / á było ich około dwu thysięcy / y potonęli w Morzu.

14. Ti pak kteřijž gepásli /
utekli a oznámili to w Městě
y po polijch. Y wyssli lidé aby
widěli co se bylo stalo:

Oni thez co pásli wieprze uciekáli / y oznaymili to w miesciech y po wsiách: Tedy oni wyszli áby oglądáli to co się stáło.

ה | ה | ε.

15 ואתו לות ישוע
וחזאוהי להו דשאדוהי
כד לביש ומנכף ויתב הו
דאירת הוא בה לגיון
ודחלו:

15 ויבואו אל־ישוע ויראו
את אשר היה בעל השדים
כי ישב לבוש ונבון את אשר
היה לו לגיון ויראו :

15. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν.

E vengono à IESV, e veggono colui che era ſtato indemoniato che ſedeua, & era veſtito, & in buon ſentimento, il quale haueua hauuta la legione de demonij addoſſo, & hebber paura.

Y vienen à Ieſus, y veen alque auia ſido atormentado del demonio, ſentado, y veſtido, y en ſeſo, elque auia tenido la legion, y vuieron temor.

Lors ils ſortirent pour voir ce qui eſtoit aduenu, & vindrent à Ieſus & virent celui qui auoit eſté demoniaque, aſſis & veſtu, & de bon ſens : voire celui qui auoit eu la legion, & eurent peur.

16 ואשתעיו להון הנון
דחזו דאיכנא הוא להו
דשאדוהי ואף על הנון
חזירא:

16 ואשר ראו ספרו להם
איכה נעשה לבעל השדים
ולחזירים :

16. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

E quelli che haueuano veduto, raccontoron loro come la coſa era auuenuta a colui ch'era ſtato indemoniato, e del fatto de porci.

Y contaronles losque lo auian viſto, como auia acontecido àlque auia tenido el demonio, y de los puercos.

Et ceux qui auoyent veu cela, leur raconterent comme il eſtoit aduenu à ce demoniaque, & touchant les pourceaux.

17 ושריו בעין מנה ד
דיאזל לה מן תחומהון:

17 ויחלו להתחנן לו לצאתו
מגבולותם :

17. Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Allora comincierono à pregarlo, che ſi partiſſe das lor confini.

Y comencaron à rogarle que ſe fueſe de los terminos deellos.

Adonc ils ſe prindrent à le prier qu' il ſe partiſt de leurs quartiers.

18 וכד סלק לספינתא
בעא הוא מנה הו ד
דשאדוהי דעמה יהוא:

18 וכאשר עלה אל־האניה
ויתחנן לו בעל השדים להיות
עמו :

18. Καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.

Et eſſendo egli entrato ne la naue, colui ch'era ſtato indemoniato lo pregaua a ſtar con eſſo lui.

Y entrando el en el nauio, rogauale el que auia ſido fatigado del demonia, para eſtar con el.

Et quand il fut entré en la naſſelle, celui qui auoit eſté demõiaque le prioit qu' il fuſt auec lui.

19 ולא שבקה אלא
אמר לה זל לביתך לות
אנשיך ואשתעא להון
מדם דעבד לך מריא
ודאתרחם עליך:

19 וישוע לא הניחו כי־אם
אמר לו לך לביתך ואל־
מולדתך והגד להם כמה עשה
לך יהוה וכי חננך :

19. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.

Ma IESV non gliel permeſſe, anzi gli diſſe, Vattene à caſa tua à li tuoi, e raccconta loro quante gran coſe il Signor t'ha fatte, e come hauuta miſericordia di te.

Mas Ieſus no le permittió, ſino dixole, Vete à tu caſa à los tuyos, y cuentales quan grandes coſas el Sennor ha hecho contigo, y como ha auido miſericordia de ti.

Mais Ieſus ne le lui permit point, ains lui dit Va-t' en ta maiſon vers les tiens, & leur raconte combien grandes choſes le Seigneur t' a faites & comment il a eu pitié de toi.

20 ואזל ושרי מכרז ב
בעסרת מדינתא מדם
דעבד לה ישוע וכלהון ת
תמיהין הוו:

20 וילך ויחל לקרא בעשרה
ערים כמה עשה לו ישוע
ויתמהו כלם :

20. Καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

E coſi egli ſen'andò, e cominciò à predicare in Decapoli quanto gran coſe IESV gli haueua fatte, e tutti ſi marauigliauano.

Y fueſe, y cõmençó à predicar en Decapolis quan grandes coſas Ieſus auia hecho con el : y todos ſe marauillauan.

Ils' en alla donc, & commenca a publier en Decapolis combien grandes choſes le Seigneur lui auoit faites : & tous s' en eſmerueilloyent.

CAP. V.

15. Et veniunt ad Iesum, & vident illum qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis: & timuerunt.

And they came to Jesus / and saw him that had bene possessed with the devill / and had the legion / sit both clothed / and in his right minde: and they were afrayd.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dœmonium habuerat: & de porcis.

And they that sawe it / tolde them / what was done to him that was possessed with the devill / and concerning the swine.

17. Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum.

Then they began to pray him / that hee would departed from their coastes.

18. Cumq; ascenderet navim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo.

And when he was come into the ship / hee that had bene possessed with y devill / prayed him that he might be with him.

19. Et non admisit eum: sed ait illi, Vade in domum tuam, ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

Howbeit / Jesus would not suffer him / but said unto him / Goe thy waye home to thy friends / & shew them what great things the Lorde hath done unto thee / and how he hath had compassion on thee.

20. Et abiit & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

So he departed / and began to publish in Decapolis / what great things Jesus had done unto him: and all men did marueile.

Das V. Capitel.

15. Vnd kamen zu Jesu / vnd sahen den / so von den teufeln besessen war / daß er saß vnd war bekleidet / vnd vernünfftig / vnd förchten sich.

Oc komme til Jhesum / oc saae den / som vaar besæt aff Dieffuene / at hand sad / oc haffde kleder paa / oc vaar ved sine find / oc de frøctede sig.

16. Vnd die es gesehen haten / sagten jhnen / was dem besessenen widerfaren war / vnd von den Seuen.

Oc de som det seet haffde / sagde dem / huad den Besætte vaar vederfaret / oc om Suinene.

17. Vnd sie fiengen an / vnd baten jn / daß er auß jhrer Gegend zöge.

Oc de begynte / oc bade hannem / at hand vilde drage aff deris Egn.

18. Vnd da er in das Schiff tratt / bat jhn der besessene / daß er möchte bey jhm sein.

Oc der hand traadde i Skibet / da bad den besætte hannem / at hand maatte bliffue hoss hannem.

19. Aber Jesus ließ es jhm nicht zu / sondern sprach zu jhm: Gehe hin in dein hauß / vnd zu den deinen / vnd verkündige jhnen / wie grosse wolthat dir der HERR gethan / vnd sich deiner erbarmet hat.

Oc Jesus tilstedde hannem icke / Men hand sagde til hannem / Gack hen i dit huss oc til dine / oc forkynde dem / huor store velgerninger HERREN haffuer giort dig / oc forbarmet sig offuer dig

20. Vnd er gieng hin / vnd fieng an auß zuruffen inn den zehen Städten / wie grosse wolthat jhm Jesus gethan hatte / vnd jederman verwundert sich.

Oc hand gick bort / oc begynte at vdrobe i de thi Stæder / huor store Velgerninger Jhesus haffde giort hannem / Oc huer Mand forundrede sig.

Kapitola V.

15. A když přissli k Gežissowi / vžřeli toho kterýž byl trápen od ďábelstwij / an sedij oděijn gsa / a zdrawé mysli / y báli se.

A przyszedszy do Jezusa / pátrzyli ná onego ktory był opętány / iż siedział obleczony / bedác przy dobrym rozumie / á w ktorym był on huf.

16. A kteřijž to widěli / wiprawowali kterak se stalo tomu kterýž měl ďábelstwij / y o Wepřijch.

Ci tedy ktorzy to widzieli / opowiedzieli im iáko sie to przydáło onemu opętánemu / y o wieprzach.

17. Tehdy počali ho prosyti / aby odssel z kragin gegich.

Ktorzy go wnet prośić poczęli áby wyszedł z gránic ich.

18. A když wstaupil na Lodij / počal ho prosyti ten kterýž ztrápen byl od ďábelstwj / aby byl s nim.

A gdy wszedł w łodź / prośił go on co był opętánym áby został przy nim.

19. Gežijs pak nedopustil / ale řekl gemu: Gdido domu twého k twým / a zwěstug gim kterak gest weliké wěcy včinil tobě PAN / a slitowal se nad tebau.

Ale mu Jezus nie dopuśćił / owszem mu rzekł / Jdź do domu twoiego do swych / á oznaymi im iáko wielkie rzeczy z tobą Pan uczynił / á iáko sie nad tobą zlitował.

20. Y odssel / a počal ohlassowati w kragině Desýti Měst / kterak weliké wěcy včinil genu Gežijs / y diwili se wssyckni.

Tedy odszedł / y począł opowiedáć w Dekápolim iáko wielkie rzeczy z nim uczynił Jezus / á były to w wszyckich w podziw.

ה

21 וְכַד עְבַר יֵשׁוּע תּוּב בִּסְפִינְתָא לְהוֹ עֶבְרָא תּוּב אֶתְכַּנַּשׁוּ עְלוֹהִי כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאָא כַּד אִיתוֹהִי עַל יַד יַמָּא׃

E poi che IESV *fu di nuouo trapassato à l'altra riua ne la naue, si rauno vn gran popolo verso lui, & era presso al mare.*

22 וַאתָא חַד דְּשְׁמֵהּ יוֹארַשׁ מֶן רַבַּי כְּנוּשְׁתָּא וְכַד חֲזָיהִי נְפַל לְוָת רֶגְלוֹהִי׃

Allora ecco venire vno de principali de la sinagoga, che haueua nome Iairo: & ei come l'hebbe veduto, si gli gittò à i piedi.

23 וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ סַגִּי וְאָמַר לֵהּ בְּרַתִי בְּיִשְׁאִירְתָּא עֲבִידָא תָּא סִים אִידָךְ עֲלֶיהָ וְתֶתְחַלְמֵי וְתֶחְיֵא׃

E pregauanlo molto, dicendo, La mia figliuoletta sta in estremo, io ti prego che tu venghi, e ponghi le mani sopra essa, accioch'ella si risani, e così viuerà.

24 וְאֶזַל עַמֵּהּ יֵשׁוּע וְדָבִיק הֲוָא לֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאָא וְחָבְצִין הֲווֹ לֵהּ׃

Et egli sen'andò con lui, & vn gran popolo lo seguitaua, in modo che lo stringeuano.

25 אַנְתְּתָא דֵּין חְדָא דְּאִיתֶיהָ הֲוָת בְּמֶרְדִּיתָא דְּדְמָא שְׁנִין תַּרְתַּעֶסְרֵא׃

Hor vna certa donna che era stata con flusso di sangue ben dodeci anni.

26 אַיְדָא דְּסַגִּי סֶבְלַת מֶן אָסַוָּתָא סַגִּיאֵא וְאַפְּקַת כֻּל מִדֶּם דְּאִית לָהּ וּמֶדֶּם לָא אֶתְעַדְרַת אֶלָּא אַף יַתִּירָאִית אֶתְאַלְצַת׃

Et haueua patito assai da molti medici, & haueua speso tutto il suo, senza riceuerne giouamento alcuno, ma piu tosto era andata peggiorando.

27 כַּד שֶׁמְעַת עַל יֵשׁוּע אֶתַת בְּחֶבְצָא דְּכֶנְשָׁא מֶן בֶּסְתַּרֵהּ וְקֶרְבַת לְלְבוּשֵׁהּ׃

Hauendo vdito parlar di IESV *Venetra la turba di dietro, e toccò il suo vestimento.*

28 אָמְרָא הֲוָת גֵּיר דְּאֶפֶן לְלְבוּשֵׁהּ קֶרְבָא אֶנָא חָיָא אֶנָא׃

Percioche ella diceua, Se io toccarò pur le sue vestimenta, io sarò sanata.

ה

21 וְכַאֲשֶׁר עָבַר יֵשׁוּעַ בָּאֳנִיָּה עוֹד אֶל־הָעֵבֶר וַיִּקָּהֵל עַם רָב אֵלָיו וַיְהִי אֶל־שְׂפַת הַיָּם׃

Y passando otra vez Iesus en nauio de la otra parte, juntose à el gran companna: y estaua junto à la mar.

22 וְהִנֵּה בָא אֶחָד רַב הַמַּקְהֵלָה וּשְׁמוֹ יָאִיר וְכַאֲשֶׁר רָאָה אוֹתוֹ נָפַל אֶל־רַגְלָיו׃

Y vino vno de los principes de la Synoga llamado Iairo: y como lo vido, prostrose à sus pies:

23 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ הַרְבֵּה לֵאמֹר כִּי בִתִּי תַּגִּיעַ אַךְ בּוֹא וְשִׂים עָלֶיהָ אֶת־יָדֶיךָ לְמַעַן תִּוָּשַׁע וְתִחְיֶה׃

Y rogauale mucho, diziendo, Mi hija està à la muerte. Ven y pondras las manos sobre ella, paraque sea salua, y biuirá.

24 וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ וּבָא אַחֲרָיו עַם רָב וַיְצִיקוּ אוֹתוֹ׃

Y fue con el, y seguiale gran companna, y apretauanlo.

25 וְאִשָּׁה אַחַת הָיְתָה זָבָה בְּנִדָּתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃

Y vna muger que estaua con fluxo de sangre doze annos auia.

26 וְרַבּוֹת סָבְלָה מִן רֹפְאִים רַבִּים וַתְּבַלַּע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהּ וְלֹא נִרְפְּאָה כִּי אִם עַל־יֶתֶר נָרוֹעָה׃

Y auia suffrido mucho de muchos medicos, y auia gastado todo lo que tenia, y nada auia aprouechado, antes le yua peor:

27 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה עַל־יֵשׁוּעַ בָּאָה בְּדֶרֶךְ מֵאָחוֹר וַתִּגַּע אֶת־בִּגְדוֹ׃

Como oyó dezir de Iesus, vino en la companna por las espaldas, y tocó su vestido:

28 כִּי אָמְרָה כִּי אִם אֶגַּע אֶת־בְּגָדָיו וְאִוָּשֵׁעַ׃

Porque dezia, Si yo tocáre tan solamente su vestido seré salua.

ε΄.

21. Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

Et quand Iesus fut derechef passé à l'autre riue en vne nasselle, grandes troupes s'assemblerent vers lui, & il estoit pres de la mer.

22. Καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Adonc voici, vn des principaux de la synagogue nommé Iairus, vint: & l'ayant veu, se ietta à ses pieds.

23. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται.

Et le prioit fort, en disant, Ma petite fille est à l'extremité: ie te prie, que tu viennes & que tu lui imposes les mains, afin qu'elle soit guerie, & qu'elle viue.

24. Καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

Iesus donc s'en alla auec lui: & grandes troupes le suiuoyent, tellement, qu'ils l'empressoyent.

25. Καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα.

Or y auoit-il vne certaine femme malade d'vne perte de sang depuis douze ans:

26. Καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα.

Laquelle auoit beaucoup souffert entre les mains de plusieurs medecins, & auoit despendu tout le sien, & n'auoit rien profité ains plustost estoit allee en empirant.

27. Ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Icelle ayant ouï parler de Iesus, vint en la foule par derriere, & toucha l'habillement d'icelui.

28. Ἔλεγε γάρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

Car disoit-elle, Si tant seulement ie touche ses habillemens ie serai guerie

CAP. V.

21. Et cum tranſcendiſſet Ieſus in navi rurſum trãs fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

And when Jeſus was come ouer againe by ſhippe vnto the other ſide/ a great multitude gathered tho him / and he was nere vnto the ſea.

22. Et venit quidam de archiſynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius.

And beholde/ there came one of the rulers of the Synagogue / whoſe name was Jairus: and when hee ſawe him/ hee fell downe at his feete.

23. Et deprecabatur eum multum, dicens, Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, impone manus ſuper eã, ut ſalva ſit & vivat.

And beſought him inſtantly/ ſaying/ My litle daughter lyeth at poynt of death: I pray thee that thou wouldeſt come and lay thine handes on her that ſhe may be healed/ and liue.

24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Then he went with him / and a great multitude followed him / and thronged him.

25. Et mulier quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim.

(And there was a certaine woman/ which was diſeaſed with an iſſue of blood twelue yeeres.

26. Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis deterius habebat.

And had ſuffred many thinges of many phyſicions/ and had ſpent all that ſhe had/ and it auayled her nothing/ but ſhee became much worſe.

27. Cum audiſſet de Ieſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum eius.

When ſhe had heard of Jeſus/ ſhee came in the preaſe behinde/ and touched his garment.

28. Dicebat enim, Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero, ſalva ero.

For ſhe ſayd / If I may but touch his clothes/ I ſhalbe whole.

Das V. Capitel.

21. Vnd da Jeſus wider herüber fuhr im Schiff/ verſammlet ſich vil Volcks zu jhm / vnnd war an dem Meer.

Oc der Jheſus foer hid offuer igen i Skibet/ da forſamledis der meget Folck til hannem / oc hand vaar hoſſ Haffuit.

22. Vnd ſihe/ da kam der Oberſten einer von der Schule/ mit namen Jairus / vnd da er jhn ſahe/ fiel er jhm zu fuſſen.

Oc ſee / Da kom en aff de Oſſuerſte aff Schoſen / ſom hed Jairus / Oc der hand ſaa hannem/ falt hand ned faar hans føder/

23. Vnd bath jhn ſehr / vnd ſprach: Meine Tochter iſt in den letzten zügen / du wolteſt kommen / vnd deine hand auff ſie legen / daß ſie geſund werde / vnd lebe.

Oc bad hannem ſaare/ oc ſagde / Min Daatter er paa ſit aller yderſte / Vilde du komme/ oc legge din haand paa hende/ at hun kunde bliffue helbrede / oc leffue.

24. Vnd er gieng hin mit jm. Vnd es folget jhm vil Volcks nach/ vnd ſie drungen jhn.

Oc hand gick bort met hannem. Oc der fulde meget Folck effter hannem / oc de trengde hannem.

25. Vnd da war ein Weib / das hatte den blutgang zwölff jar gehabt.

Ot der vaar en Quinde / ſom haffde hafft Blodfot i tolff aar.

26. Vnd vil erlidten von vilen Ertzten/ vnd hatte alle jhr Gut drob verzehret / vnd halff ſie nichts / Sondern vil mehr ward es erger mit jhr.

Oc leder meget aff mange Læge. Oc hun haffde forteret alt ſit Godz der paa / Oc det halp hende inted/ men det bleff meget verre met hende.

27. Da die von Jeſu hörete/ kam ſie im Volck von hinden zu / vnd rühret ſein kleid an.

Der hun hørde om Jheſu / da kom hun blant Folcket bag til / oc rørde ved hans Kleder.

28. Denn ſie ſprach: Wenn ich nur ſein kleid möcht anrühren / ſo würde ich geſund.

Thi hun ſagde/ Maatte ieg ekon røre ved hans Klæder / Da bleffue ieg helbrede.

Kapitola V.

21. A když wſtaupil Gežiſs na Lodi / opět ſe přeplawil: Y ſſel ſek němu záſtup mnohý/ a on byl v Moře.

A gdy ſię zá ſię Jezus przepráwił w łodźi ku dalſzemu brzegu/ zebráłá ſię do niego wielkość ludźi/ á on był nad morzem.

22. Y přiſſel geden z Kniížat Sſkoli Židowſké Jayrus gměnem / a vzřew gey padl k nohám geho.

A otho przyſzło Kśiąże bożnice imieniem Jair/ á vyźráwſzy go/ padł v nog iego.

23. A welmi ho proſyl / řka: Dcera má na ſkonče nij geſt / poď a wložna ni ruku twau/ á zdráwa bude a žiwa.

Y proſył go wielce mowiąc / Jźdźie wczka moiá iuż przywiedźioná ku ſkonaniu / proſzę abyś przyſzedł á włożył ná nię ręce / żeby byłá záchowaná y żywá zoſtáłá.

24. Y ſſel s nim. A záſtup mnohý ſſel za nim/ y tiſkli gey

Tedy ſzedł z nim / á przy nim wielkość ludźi/ ták iż go vćiſneli.

25. A žena kteráž byla w ſwé nemocy dwanácte let.

A niewiaſtá niektora co ćierpiáłá plynienie krwie od dwunáśćie lat.

26. A mnoho byla trpěla od mnohých Lékařůw/ a byla wynaložila weſſkeren ſtatek ſwůg / aniž gij co bylo proſpělo/ alé wždy ſe geſt hůře měla.

Y wiele vćierpiáłá od wielá lekárzow/ á wſzytko ſwe ná to nálożyłá/ á wżdy iey to nienie pomogło/ owſzem ſię iey tym więcey pogorſzáło.

27. Když pak vſlyſſela o Gežiſſowi/ přiſſla w záſtupu zzadu/ y dotekla ſe raucha geho.

Tá gdy vſłyſzáłá o Jezuśie / przyſzłá z tyłu miedzy zebrániem ludźi/ ytknełá ſię ſzáty iego.

28. Neb prawila: Že dotknuli ſe toliko raucha geho/ zdráwa budu.

Bo ták ſobie mowiłá / Jeſliż ſię tylko tknę ſzát iego / będę záchowaná.

ה

29 ומחדא יבשת מעינא דדמה וארגשת בפגרה דאתאסית מן מחותה :

E subbito il flusso del suo sangue si seccò, e sentì nel suo corpo ch'ella era risanata da quel flagello.

30 ישוע דין מחדא ידע בנפשה דחילא נפק מנה ואתפני לות כנשא ואמר מנו קרב למאני :

E Iesv incontinente conoscendo in se stesso che da lui era vscita virtù, rivoltatosi nela turba, disse, Chi ha toccato i miei vestimenti?

31 אמרין לה תלמידוהי חזא אנת לכנשא דחבצין לך ואמר אנת מנו קרב לי :

Allara i suoi discepoli gli dissero, Tu vedi che la turba ti stringe, e dici, Chi m'ha toccato?

32 וחאר הוא דיחזא מנו הדא עבד :

Et egli guardaua pur intorno per veder colei che ciò haueua fatto?

33 הי דין אנתתא כד דחילא ורתיתא דידעת מא דהוא לה אתת נפלת קדמוהי ואמרת לה כלה שררא :

E la donna temendo e tremando, sapendo ciò che era stato fatto in lei, venne e gittosigli dinanzi, e disseli tutta la verità.

34 הו דין אמר לה ברתי הימנותכי אחיתכי זלי בשלמא והויתי חלימא מן מחותכי :

Et egli le disse, Figliuola, la tua fede t'ha saluata, vattene in pace, e sii sana dal tuo flagello.

35 ועד הו ממלל אתו מן דבית רב כנושתא ואמרין דברתך מיתת למנא מכיל מעמל אנת למלפנא :

Mentre ch'egli ancor parlaua vengono alcuni da casa di quel principal de la sinagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, perche dai tu piu molestia al Maestro?

36 ישוע דין שמע למלתא דאמרו ואמר להו לרב כנושתא לא תדחל בלחוד הימן :

Ma Iesv, tosto ch'egli hebbe vdito quello che si diceua, disse al principal de la sinagoga, Non temere, credi solamente.

ה

29 ופתאום יבש בור דמה ותדע בבשרה כי נרפאה מן הדוה :

Y luego la fuente de su sangre se secó: y sintió en el cuerpo que era sana de aquel açote.

30 ומיד ידע ישוע בנפשו כי יצא ממנו כח ויפן בעם ויאמר מי הגיע את־בגדי :

Y Iesus luego conociendo en si mismo la virtud que auia salido deel, boluiendose à la companna dixo, Quien ha tocado à mis vestidos?

31 ויאמרו לו תלמידיו הראה כי העם הציק אותך ותאמר מי הגיעני :

Y dixeronle sus Discipulos, Vees que la companna te opprime, y dizes, Quien me ha tocado?

32 וירא סביב לראות את אשר עשתה זאת :

Y el miraua arredor por ver à la que auia hecho esto.

33 והאשה יראה וחרדה כי יודעת היא אשר נעשה ממנה באה ותפל לפניו ותאמר לו כל־האמת :

Entonces la muger temiendo y temblando, sabiendo lo que en si auia sido hecho, vino, y prostrose delante deel, y dixole toda la verdad.

34 ויאמר לה בתי אמונתך הושיעתך לכי בשלום והיי שלוה מדותך :

Y el le dixo, Hija, tu fe te ha hecho salua: ve en paz, y se sana de tu açote.

35 עודנו מדבר באו מבית רב העדה לאמר כי בתך מתה מה עוד תעמיל את־המלמד :

Hablando aun el, vinieron del principe de la Synoga diziendo, Tu hija es muerta, paraque fatigas mas àl Maestro?

38 וישוע פתאום שומע את־דבר נאמר ויאמר לרב העדה אל־תירא לבד האמן :

Mas Iesus luego en oyendo esta razon que se dezia, dixo al principe de la Synoga, No temas; cree solamente.

ε.

29. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

Et incontinent le flux de son sang s'estancha, & elle sentit en son corps qu'elle estoit guerie de son fleau.

30. Καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων.

Et soudain Iesus recognoissant en soimesme la vertu qui estoit issue de soi, se retourna en la foule, disant, Qui a touché mes habillemens?

31. Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο.

Et ses disciples lui dirent, Tu vois que la foule t'empresse, & tu dis, Qui m'a touché?

32. Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.

Mais il regardoit tout à l'entour pour voir celle qui auoit fait cela.

33. Ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Adonc la femme craignant & tremblant, sachant ce qui auoit esté fait en sa personne, vint & se ietta deuant lui, & lui dit toute la verité.

34. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

Et il lui dit, Ma fille, ta foy t'a sauuee: va t'en en paix, & sois guerie de ton fleau.

35. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encores, quelques vns arriuerent de chez le principal de la synagogue, disans, Ta fille est morte, pourquoi trauailles-tu plus le maistre?

36. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

Et incontinent que Iesus eut ouï ce qu'on disoit, il dit au principal de la synagogue, Ne crain point: croy seulement.

CAP. V.

29. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius:& ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

And ſtraight way the courſe of her blood was dried vp/ and ſhe felt in her bodie/ that ſhe was healed of that plague.

30. Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exierat de illo, conuerſus ad turbam, aiebat, Quis tetigit veſtimenta mea?

And immediately when Jeſus did know in him ſelf the vertue that went out of him/ he turned him rounde about in the preaſe/and ſayde/ Who hath touched my clothes?

31. Et dicebant ei diſcipuli ſui, Vides turbam comprimentem te,& dicis, Quis me tetigit?

And his diſciples ſayde vnto him/ Thou ſeeſt the multitude throng thee/ and ſayeſt thou/ Who did touch me?

32. Et circumſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

And he looked round about/to ſee her that had done that.

33. Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factũ eſſet in ſe: venit & procidit ante eum,& dixit ei omnem veritatem.

And the woman feared and trembled: for ſhe knew what was done in her/ and ſhe came and fell downe before him/ and tolde him the whole trueth.

34. Ille autem dixit ei, Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.

And he ſayde to her/ Daughter/ thy fayth hath made thee whole: go in peace (and be whole of thy plague.)

35. Adhuc eo loquente veniunt ad archiſynagogum, dicentes, Quia filia tua mortua eſt: quid ultrà vexas magiſtrum?

While he yet ſpake/there came from the ſame ruler of the Synagogues houſe certaine which ſayde/ Thy daughter is dead: why diſeaſeſt thou the Maſter any further?

36. Ieſus autem audito verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo, Noli timere: tantummodo crede.

Aſſoone as Jeſus heard that word ſpoken/he ſayde vnto the ruler of the Synagogue/ Be not afraide: onely beleeue.

Das V. Capitel.

29. Vnd als bald vertrucknet der brunn jres bluts/ vnd ſie fület es am leibe/ daß ſie von jhrer plage war geſund worden.

Oc ſtrax tiurdis hendis blodis kilde/ Oc hun fornam det paa Legemet/ at hun vaar bleffuen helbrede aff ſin Plage.

30. Vnd Jeſus fület als bald an jhm ſelbs die krafft/ die von jhm außgangen war/ vnd wandte ſich vm zum Volck/ vnd ſprach: Wer hat meine kleider angerühret?

Oc Jheſus fornam ſtrax ved ſig ſelff/ den Krafft/ ſom vaar vdgongen fra hannem/ Oc hand vende ſig om til Folcket/ oc ſagde/ Huo haffuer rørt ved mine Kleder?

31. Vnd die Jünger ſprachen zu jm: Du ſiheſt/ daß dich das Volck dringet/ vnd ſprichſt/ wer hat mich angerühret?

Oc Diſcipline ſagde til hannem/ Du ſeer/ at Folcket trenger dig/ oc du ſiger/ Huo rørde ved mig?

32. Vnd er ſahe ſich vmb nach der/ die das gethan hatte.

Oc hand ſaa ſig om/ effter den ſom det haffde giort.

33. Das Weib aber förchte ſich/ vnd zittert (denn ſie wuſte/ was an jr geſchehen war) kam/ vnd fiel für jm nider/ vnd ſaget jhm die gantze warheit.

Men Quinden fræctede ſig/ oc beffuede (thi hun viſte huad hende vaar ſkeet) kom oc falt ned faar hannem/ oc ſagde hannem al ſandhed.

34. Er ſprach aber zu jhr: Mein Tochter dein glaub hat dich geſund gemacht/ gehe hin mit friden/ vnd ſey geſund von deiner plage.

Men hand ſagde til hende/ Min Daatter/ Din tro haffuer giort dig helbrede/ Gack bort met fred/ oc ver helbrede aff din Plage.

35. Da er noch alſo redet/ kamen etliche vom geſinde des Oberſten der Schule/ vnd ſprachen: Deine Tochter iſt geſtorben/ was müheſt du weiter den Meiſter?

Der hand end ſaa talede/ da komme der nogle aff Scholens Offuerſtis tienere/ oc ſagde/ Din Daatter er død/ Hui wmager du Meſteren lenger?

36. Jeſus aber höret bald die rede/ die da geſagt ward/ vnd ſprach zu dem Oberſten der ſchule: Förcht dich nicht/ glaube nur.

Oc Jheſus hørde ſtrax den Tale/ ſom bleff ſagd/ oc hand ſagde til den Offuerſte for Scholen/ Fræcte dig icke/ Tro ekon.

Kapitola V.

29. A hned vzdrawena geſt od ſwé nemocy/ a pocytila na těle žeby vzdrawena byla od nemocy.

A natychmiaſt wyſchło źrzodło krwie iey/ á poczułá na ciele iż ieſt vzdrowioná od tego trapienia.

30. A hned poznaw Gežijš ſám w ſobě moc kteraž byla wyſſla z něho/ obrátiw ſe k záſtupu řekl: Kdo ſe dotekl rauchaměho?

A poznawſzy wnetħ Jezus moc która od niego wyſzła/ obróciwſzy ſie miedzy zebraniem ludźi/ rzekł/ A ktoż ſie tykał ſzat moich?

31. Y řekli gemu Včedlnijcy geho: Widijš ano tebe záſtup tiſkne/ a prawijš: Kdo ſe geſt mne dotekl?

Thedy murzekli zwolennicy iego/ Widźiſz iż cie wielkość ludźi ciśnie/ a mowiſz/ Ktoż mie dotknał.

32. Y hleděl wůkol/ aby gi vzřel která geſt to včinila:

A obeyzrał ſie aby obaczył one która to vczyniłá.

33. Žena pak bogecy a třeſaucy ſe/ y widaucy co ſe ſtalo při nij/ přiſtaupila a padla před nim/ y powěděla gemu wſſecku prawdu.

A boiac ſie y drżac niewiáſthá/ wiedzac co ſie iey przydáło/ przyſzłá y vpádłá przed nim/ á powiedźiáłá mu wſzytkę prawdę.

34. A Gežijš řekl gij: Dcero/ wijra twá tebě zdrawau včinila/ gdiž w pokogi/ a buď zdráwa od Nemocy twé.

Zátym on rzekł do niey/ Corko/ wiárá twoia wybawiłá cie/ idźże w pokoiu/ á badź zdrowá od trapienia twego.

35. A když on geſſtě mluwil/ přiſſli k Knijžeti Sſkoly Židowſké/ řkauce: Dcera twá giž vmřela/ proč wijce trápijš Miſtra?

A gdy tego ieſzcze domawiał/ przyſzli niektorzy od Kſiażecia bożnice mowiac/ Dźiewka thwa vmárła/ y czemuż wiecey gábaſz miſtrzá.

36. Y vſlyſſaw Gežijš ſlowo kterěž mluwili/ řekl k Knijžeti Sſkoly Židowſké: Neboj ſe/ toliko wěř.

A Jezus wnet vſłyſzawſzy ony słowá które powiedano/ rzekł Kſiażeciu bożnice/ Nie lekay ſie iedno tylko wierz.

ה

37 ולא שבק לאנש דיאזל עמה אלא לשמעון כאפא וליעקוב וליוחנן אחוהי דיעקוב׃

E non permesse che alcuno il seguitasse, eccetto Pietro, e Iacopo, e Giouanni fratello di Iacopo.

39 ואתו לביתה דהו רב כנושתא וחזא דרהיבין ובכין ומיללין׃

E così sene venne à la casa del principal de la sinagoga, e vede il tumulto, e quei che piangeuano, e faceuano gran lamento.

39 ועל ואמר להון מנא דהיבין אנתון ובכין ט טליתא לא מיתת אלא דמכא הי׃

Et entrato dentro, disse loro, Perche fatte voi tumulto, e piangete? La fanciulla non è morta, ma dorme.

40 ומגחכין הוו עלוהי הו דין ישוע אפק לכלהון ו ודבר לאבוה דטליתא ולאמה ולהנון דעמה ועל לאיכא דרמיא הות ט טליתא׃

Et essi si rideuano di lui ma egli hauendoli tutti mandati fuore, piglia seco il padre e la madre de la fanciulla, e quelli che erano con essolui, & entra là doue la fanciulla era à giacere.

41 ואחד באידה דטליתא ואמר לה טליתא קומי׃

E presa la mano de la fanciulla, le disse, Talità cumi, il che è interpretato, Fanciulla, (io ti dico) leuati sù.

42 ובה שעתה קמת ט טליתא ומהלכא הות ר איתיה הות גיר בת שנין תרתעסרא ומתדמרין הוו דומרא רבא׃

E la fanciulla incontinente si leuò sù, e caminaua: percioch'ella era d'età di dodici anni, onde essi si stupirono di grande stupore.

43 ופקד אנון סגי דלא אנש ידע הדא ואמר דנתלון לה למלעס׃

E commandò loro instantamente che persona non sapesse tal cosa: e disse che si le desse da mangiare.

ה

37 ולא הניח איש לבוא אחריו כי אם את כיפה ויעקב ויוחנן אחי יעקב׃

Y no permittió que alguno viniesse tras del, sino Pedro, y Iacobo, y Ioan hermano de Iacobo.

38 ויבואו אל בית רב העדה וירא את מהומה את בוכים ואת אנקים הרבה׃

Y llegan à la casa del principe de la Synoga, y vido el alboroto, losque llorauan y gemian mucho.

39 ויבא ויאמר להם מה תהמו ותבכו הנערה לא מתה כי אם ישנה׃

Y entrado dizeles, Porque os alborotays, y llorays? la moça no es muerta, duerme.

40 וילעיגו לו והוא השליכם כלם ויקח אליו את אבי הנערה ואת אמה ואשר עמו ויבוא אל אשר הושמה הנערה׃

Y hazian burla deel. Mas el echados fuera todos, toma àl padre y à la madre de la moça, y losque estauan con el, y entra donde estaua la moça echada.

41 ויחזק ביד הנערה ויאמר לה טליתא קומי זהו מתרגם הנערה אומר אני לך קומי׃

Y tomando la mano de la moça, dizele, Thalitha cumi, que es, si lo interpretáres, Moça, à ti digo, leuantate.

42 ובפתאם קמה הנערה ותלך כי היתה כשתים עשרה שנה ויחרדו חרדה גדולה׃

Y luego la moça se leuantó, y andaua: porque era de doze annos. y espantaronse de grande espanto.

43 ויצו אותם הרבה מאד פן איש ידע זאת ויאמר לתת לה לאכל׃

Mas el les mandó mucho que nadie lo supiesse: y dixo que diessen à la moça de comer.

ε.

37. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου.

Et ne permit point qu'aucun le suiuist, si non Pierre, & Iaques & Iehã frere de Iaques.

38. Καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

Puis il vint en la maison du principal de la synagogue, & apperceut le bruit, & ceux qui pleuroyent & menoyent grand dueil.

39. Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Et lors estans entré dedans, il leur dit, Pourquoi menez-vous bruit & pleurez? l'enfant n'est pas morte, mais elle dort.

40. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.

Et ils se rioyent de lui: mais les ayãs fait sortir, il print le pere & la mere de l'enfant, & ceux qui estoyent auec lui: & entra là où l'enfant estoit gisante.

41. Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ. ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.

Et ayant prins la main de l'enfant, lui dit, Thalitha cumi: qui vaut autant à dire, estant exposé, que, Petite fille (ie te di) leue toi.

42. Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.

Et incontinent la petite fille se leua, & cheminoit: car elle estoit aagee de douze ans. Dont ils furent estonnés d'vn grand estonnement.

43. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο. καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Et il leur commanda fort que personne ne le seust: & puis dit, qu'on lui donnast à manger.

CAP. V.

37. Et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi.

And he suffred no man to follow him, saue Peter and James, and John the brother of James.

38. Et veniunt in domum archisynagogi, & videt tumultum, & flentes, & eiulantes multum.

So he came vnto the house of the ruler of the Synagogue, and sawe the tumult, and them that wept and wailed greatly.

39. Et ingressus, ait illis, Quid turbamini, & ploratis? puella non est mortua, sed dormit.

And he went in, and said vnto thē, Why make ye this trouble, and weepe? the childe is not dead, but sleepeth.

40. Et irridebant eum, Ipse verò eiectis omnibus, assumit patrem & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur ubi puella erat iacens.

And they laught him to scorne: but hee put them all out, and tooke the father, and the mother of the childe, and them that were with him, and entered in where the childe lay.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod est interpretatum, Puella (tibi dico) surge.

And tooke the childe by the hande, and saide vnto her, Talitha cumi, which is by interpretation, Mayden, I saye vnto thee, arise.

42. Et confestim surrexit puella: & ambulabat, erat autem annorum duodecim, & obstupuerunt stupore magno.

And straight way the mayden arose, and walked: for shee was of the age of twelue yeres: & they were astonied out of measure.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.

And he charged them straitely that no man should know of it, and commaunded to giue her meate.

Das V. Capitel.

37. Vnd ließ niemand jhm nachfolgen, denn Petrum vnd Jacobum vnd Johannem den Bruder Jacobi.

Och hand loed ingen efterfølge sig, vden Peder, oc Jacob, oc Hans Jacobi broder.

38. Vnd er kam inn das hauß des Obersten der Schule, vnd sahe das getümmel vnd die da sehr weineten vnd heuleten.

Oc hand kom i den Offuerstis huß for Schelen, ac saa det bulder, oc dem som saare græde oc hylede.

39. Vnd er gieng hinein, vnd sprach zu jnen: Was tumelt vnd weinet ir? das kind ist nicht gestorben, sondern es schlefft.

Oc hand gick ind oc sagde til dem, Hui buldre i oc græde? Barnet er icke død, men det soffuer.

40. Vnd sie verlachten jhn. Vnd er treib sie alle auß, vnd nam mit sich den Vater des kindes, vnd die Mutter, vnd die bey jhm waren, vnd gieng hinein, da das kind lag.

Oc de bespaattede hannem. Oc hand dreff dem alle vd, oc tog Barnsens Fader oc Moder met sig, oc dem som vaare met hannem, oc gick ind, som Barnet laa.

41. Vnd ergreiff das Kind bey der hand vnd sprach zu jhr: Talitha kumi, das ist verdolmetscht, Meidlein, ich sage dir, stehe auff.

Oc hand tog Barnet ved haanden, oc sagde til hende, Talitha Kumi, det er vdlagd, Pige, Jeg siger dig, stat op.

42. Vnd als bald stund das Meidlein auff, vnd wandelte. Es war aber zwölff jar alt. Vnd sie entsatzten sich über die maß.

Oc Pigen stod strax op, oc vandrede, Oc hun vaar tolff aar gammel. Oc de forferdedis offuermaade.

43. Vnd er verbot jhnen hart, das es niemand wissen solte, vnd saget, sie solten jhr zu essen geben.

Oc hand forbød dem hart, at ingen skulde der faa at vide. Oc hand sagde, at de skulde giffue hende at æde.

Kapitola V.

37. Y nedopustil za sebau gjjti nižadnému, gedině Petrowi, Jakubowi, a Janowi bratru Jakubowu.

Y nie dopuścił żadnemu chodźić zá sobą, tedno Piotrowi, Jákobowi, y Janowi brátu Jákobowemu.

38. Když přissli do domu Knijžete Sskolnijho, y vzřel tam hluk, ano plačij a kwijlij welmi.

A przyszedszy w dom Kśiążęćiá bożnice, widźi zámieszánie y ludźie płáczące y bárzo nárzekáiące.

39. Y wssed, řekl gim: Co se rmautijte a plačete? neumřela gest Děwečka, ale spijž.

Y wszedszy, rzekł im, przecżże płácżećie á sobą trwożyćie? Dźiewecżká tá nie vmárłá, ale záśnęłá.

40. Y posmijwali se gemu. On pak wyhnaw wssecky, poyal toliko Otce a Matku Děwečky, a ty kteřijž s nim byli: y wessli tam kdež Děwečka ležala.

Y śmiali śię z niego, Ale on rozkazawszy wszytkim wynidź, wźiął oycá y mátkę oney dźiewecżki, y ony ktorzy przy nim byli, á wszedł tám gdźie dźiewecżká leżáłá.

41. A vyaw ruku Děwečky, řekl gij: Talitha kumi, genž se wykládá: Děwečko tobě prawijm, wstaň.

A wźiąwszy ią zá rękę, rzekł do niey, Tálithá Kumi, to iest, ieślibyś wykładał, Dźiewecżko (tobie mowię) wstań.

42. A hned wstala Děwečka a chodila, a byla we dwanácti letech. Y zděsyli se diwenijm přewelikým.

Y nátychmiast dźiewecżká wstawszy, chodźiłá, ábowiem byłá we dwunáśćie lećiech, y zdumieli śię z podźiwieniem wielkim.

43. A přikázal gim přijlissně, aby žádný o tom nezwěděl: Y rozkázal gij dáti gijsti.

Tedy im wielce zákazał áby tego żaden nie wiedźiał, á rzekł áby mu dano co ieść.

ו

1 ונפק מן תמן ישוע ואתא למדינתה ונקפין הוו לה תלמידוהי׃

Poi vscì di lì, e venne sene ne la sua patria, e i suoi discepoli lo seguitauano.

2 וכד הות שבתא שרי למלפו בכנושתא וסגיאא דשמעו אתדמרו ואמרין הוו אימכא להלין להנא ואידא הי חכמתא דאתיהבת לה דחילא דאיך הלין באידוהי יהוון׃

E come fu venuto il Sabbato, comminciò ad insegnar ne la sinagoga : e molti che l'vdiuano sene stupiuano, dicendo, D'onde vengono à costui queste cose? e che sapientia è questa che gli è data? e tali virtù che si fanno per le sue mani?

3 לא הוא הנא נגרא ברה דמרים ואחוהי דיעקוב ודיוסא ודיהודא ודשמעון ולא הא אחותה תנן לותן ומתכשלין הוו בה׃

Non è costui quel fabro, figliuol di Maria, fratello di Iacopo, e di Iose, e di Iuda, e di Simone? e le sue sorelle non sono elle qui appresso di noi? Et erano scandalezate di lui.

4 ואמר להון ישוע לית נביא דצעיר אלא אן במדינתה ובית אחינוהי ובביתה׃

Allor IESV diceua loro, Non è Profeta che sia dishonorato, senon ne la patria sua, e tra i suoi parenti e ne la sua famiglia.

5 ולא משכח הוא הועבד תמן אף לא חד חילא אלא אן דעל כריהא קליל סם אידה ואסי׃

E così non potè fare iui alcuna virtù, senon che guarì alcuni pochi ammalati, ponendo le mani sopra essi.

6 ומתדמר הוא בחסרות הימנותהון ומתכרך הוא בכוריא כד מלף׃

E marauigliauasi de la loro incredulità : Et andauasene per le ville che erano d'attorno, insegnando.

ו

1 ויצא משם ויבא אל־ארץ מולדתו ויבואו אחריו תלמידיו׃

Y Salió de alli, y vino à ſu tierra, y ſiguieronlo ſus diſcipulos.

2 וכאשר היתה השבת החל בעדה ללמד ורבים שומעים חרדו לאמר מאין להלו אלה ומה החכמה אשר נתנה לו כי הכוחות כאלה בידיו נעשו׃

Y llegado el Sabbado, començó à enſennar en la Synoga : y muchos oyendolo eſtauan atonitos (de ſu doctrina) diziendo, De donde tiene eſte eſtas coſa ? y que ſabiduria es eſta que le es dada ? y tales marauillas que por ſus manos ſon hechas ?

3 הלא זה הוא החרש בן־מרים אחי יעקב ויוסה ויהודה ושמעון והלא תהיינה אחיותיו פה עמנו ויכשלו בו׃

No eſte el carpintero, hijo de Maria, hermano de Iacobo, y de Ioſes, y de Iudas, y de Simon ? No eſtan tambien aqui con noſotros ſus hermanas ? Y eſcandalizauanſe en el.

4 ויאמר להם ישוע כי לא יש נביא צעיר כי אם בארץ מולדתו ובאחותו ובביתו׃

Mas Ieſus les dezia, No ay propheta deshonrrado ſino en ſu tierra, y entre ſus parientes, y en ſu caſa.

5 ולא יוכל שם גם אחד כח לעשות כי אם למעטים חולים שם את־ידיו עליהם וירפאם׃

Y no pudo alli hazer alguna marauilla : ſolamente ſanó vnos pocos enfermos poniendo ſobre ellos las manos.

6 ויתמה על־חסר אמונתם ומתהלך בבנות הערים סביב מלמד׃

Y eſtaua marauillado de la incredulidad de ellos : y rodeaua las aldeas de alderedor enſennando.

ΚΕΦΑΛ. ϛʹ.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Apres il partit de là, & vint en ſon païs : & ſes diſciples le ſuiuoyent.

2. Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ ὅτι καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται.

Et quand le Sabbat fut venu, il ſe print à enſeigner en la ſynagogue : & beaucoup de ceux qui l'oyoyent, s'eſtonnoyent, diſans, D'où vienent ces choſes à ceſtuici ? & quelle eſt ceſte ſageſſe qui lui eſt donnee? que meſmes telles vertus ſe font par ſes mains ?

3. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ, καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

Ceſtui-ci n'eſt-il pas charpentier ? fils de Marie, frere de Iaques, & de Ioſes, & de Iude, & de Simon ? ſes ſœurs auſſi ne ſont-elles pas ici parmi nous ? Et ils eſtoyent ſcandalizés de lui.

4. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Adonc Ieſus leur dit, Vn Prophete n'eſt ſans honneur, ſinon en ſon païs, & entre ſes parens, & ceux de ſa famille.

5. Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν.

Et il ne peut faire là aucune vertu, ſi non qu'il guerit quelque peu de malades, leur ayant impoſé les mains.

6. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων,

Et s'eſmerueilloit de leur incredulité : & tournoyoit à l'entour des bourgades, enſeignant.

CAP. VI.

ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui.

Afterwarde he departed thence/ and came into his owne country/ and his diſciples followed him.

2. Et facto ſabbatho cœpit in ſynagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vnde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur?

And when the Sabbath was come/ he began to teach in the Synagogue/ and many that heard him were aſtonied/ and ſayde From whence hath he theſe things? and what wiſedome is this that is given vnto him/ that euen ſuch great workes are done by his handes?

3. Nonne hic eſt faber filius Mariæ frater Iacobi & Ioſeph & Iudæ & Simonis? nonne & ſorores eius hic nobiſcum ſunt? & ſcandalizabantur in illo?

Is not this the carpenter Maries ſonne/ the brother of James and Joſes/ & of Juda and Simon? and are not his ſiſters here with vs? And they were offended in him.

4. Et dicebat illis Ieſus, Quia non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.

Then Jeſus ſaid vnto them/ A Prophet is not without honor/ but in his owne countrey/ and among his owne kinred/ and in his owne houſe.

5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere: niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit.

And he could there do no great workes/ ſaue that he layd his hands vpon a few ſicke folke/ and healed them.

6. Et mirabatur propter incredulitatem eorum; & circuibat caſtella in circuitu docens.

And he marueiled at their vnbelieſe/ and went about by the townes on euery ſide/ teaching.

Das VI. Capitel.

Vnd er gieng auß von dannen/ vnd kam inn ſein Vaterland/ vnd ſeine Jünger folgeten jhm nach.

OC hand gick vd der fra/ oc kom til ſit Federne Land/ oc hans Diſciple fulde hannem effter.

2. Vnd da der Sabbath kam/ hub er an zu lehren in jhrer Schule. Vnd vil die es höreten/ verwunderten ſich ſeiner lehre/ vnd ſprachen: Woher kombt dem ſolches? vnd was Weißheit iſts/ die jm gegeben iſt/ vnd ſolche Thaten/ die durch ſeine hende geſchehen?

Oc der Sabbathen kom/ begynte hand at lære i deris Schole. Oc mange ſom det hørde/ forundrede ſig paa hans Lerdom/ oc ſagde/ Hueden haffuer hand ſaadant? oc huad viſdom er det/ ſom hannem er giffuen/ oc ſaadane vnderlige Gerninger/ ſom ſke ved hans Hender?

3. Iſt er nicht der Zimmerman/ Marie Son/ vnd der Bruder Jacobi vnd Joſes/ vnd Jude vnd Simonis? Sind nicht auch ſeine Schweſtern allhie bey vns? Vnd ſie ergerten ſich an jhm.

Er hand icke en Tommermand/ Marie ſon/ oc Jacobi/ oc Joſes/ oc Jude/ oc Simonis broder? Ere icke oc hans Søſtere her hoſſ oſſ? Oc de forargede ſig paa hannem.

4. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Ein Prophet gilt nirgent weniger denn im Vaterland/ vnd daheim bey den ſeinen.

Men Jheſus ſagde til dem/ En Prophete geller ingen ſted mindre/ end i Federnelandet/ oc hiemme hoſſ ſine.

5. Vnd er kondt allda nicht ein einige That thun/ on wenig Siechen leget er die hende auff/ vnd heilet ſie.

Oc hand kunde icke gøre der en eniſte vnderlig Gerning/ Vden nogle faa Singe lagde hand Henderne paa/ oc helbredede dem.

6. Vnd er verwunderte ſich jhres vnglaubens/ vnd er gieng vmher in die Flecken im kreiß/ vnd lehrete.

Oc hand forundrede ſig paa deris vantro/ Oc hand gick alle vegne trint omkring i Byerne/ oc lærde.

Kapitola VI.

TEhdy wyſſed odtud/ ſſel do Wlaſti ſwé: y ſſli za nim Včedlnijcy geho.

A wyſʒedſſy z támthad/ przyſʒedl do oyczyzny ſwey/ á zá nim ſʒli zwolennicy iego.

2. A když bylo w Sobotu/ počal včiti w Sſkole/ a mnozý ſlyſſýce diwili ſe včeni geho/ řkauce: Odkud tento má tyto wſſecky wěcy? a yaka geſt maudroſt geho kteráž geſt dána gemu? a diwowé takowij kteřijž ſe dégij ſkrze ruce geho?

A gdy przyſʒedl Sabáth/ począł wczyć w bożnicy/ á wiele ich ſłuchaiac zdumiewáliſie/ y mowili/ Zkadże ten to ma? á co zá mądrość ktora dana ieſt iemu/ iż też cuda tákie dźieia ſie przez rece iego?

3 Wſſak tento geſt Teſař ſyn Marye/ bratr Jakubuow/ a Jozeffůw/ Jůdůw/ a Sſimonůw? Wſſak y Seſtry geho zde s námi gſau? Y horſſyli ſe na něm.

Izali to nie on cieſlá ktory ieſt Syn Máryey/ brát Jakobow y Jozy/ Judaſzow y Symonow? Zaż nie máſz v nas y śioſtr iego? y obrazáli ſie w nim.

4. A Gežiſs gim prawil/ že nenij Prorok bez poctiwoſti/ gedině w wlaſti ſwé/ a w rodině ſwé/ a w domu ſwém.

Thedy mowił ku nim Jezus/ Zaden Prorok nie ieſt beze czći chybá w oyczyźnie ſwoiy/ á miedzy krewnymi y w domu ſwoim.

5. Y nemohl tu znamenij žádného včiniti/ gedině málo nemocných/ wzkládage na ně ruce/ vzdrawil:

Y nie mogł thám okazáć żádney mocy/ iedno iż máło chorych wkłádáiąc nánie rece vzdrowił.

6. Y podiwil ſe pro gegich newěru. Y obcházel okolo po Měſtečkách vče.

A dziwował ſie niedowiárſtwu ich/ y chodził po wśiách okolicznych náuczáiac.

ו | ו | ϛʹ.

7 וקרא לתרעסרתה ושרי דנשדר אנון תרין תרין ויהב להון שולטנא על רוחא טנפתא דנפקון:

7 ויקרא את שנים עשר ויחל לשלח אותם שנים שנים ויתן להם שלטון על הרוחות הטמאות:

7. Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

E chiamò ancora i dodici à sè, e cominciò à mandarli à due à due, e dette lor potestà sopra gli spiriti immondi.

Y llamó à los Doze, y començolos à embiar de dos en dos: y dioles potestad contra los espiritus immundos.

Adonc il appela les douze, & commença de les enuoyer deux à deux, & leur donna puissance sur les esprits immondes.

8 ופקד אנון דלא נשקלון מדם לאורחא אלא אן שבטא בלחוד לא תרמלא ולא לחמא ולא נחשא בכיסיהון:

8 ויצו להם אשר לא ישאו בדרך כי אם את המטה לבדו ולא צקלון ולא לחם ולא באזור נחשת:

8. Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,

E comandò loro che non togliessino alcuna cosa da portar per cammino, se non vn baston solamente, non tasca, non pane, non denari ne la cintura.

Y mandoles que no lleuassen nada para el camino: sino solamente vn bordon, ni alforja, ni pan, ni dinero en la bolsa.

Et leur commanda de ne rien prendre pour porter sur le chemin, si non vn baston seulement: ne malette, ne pain, ne monnoye en leur ceinture.

9 אלא יסאנון סלבא ולא נלבשון תרתין כותינין:

9 כי אם להנעיל את מנעלים ולא ללבוש שתים כתנות:

9. Ἀλλ᾽ ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.

Ma si calzassino di sandali, e non si vestissino di due veste.

Mas que calçassen çapatos: y no vistiessen dos ropas.

Mais qu'ils fussent chaussés de souliers, & qu'ils ne se vestissent point de deux robbes.

10 ואמר להון לאינא ביתא דעאלין אנתון תמן הוו עדמא דנפקין אנתון מן תמן:

10 ויאמר להם אם תבואו ביתה שבו שם עד כי תצאו משם:

10. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.

E diceua loro, Douunque voi entrerete in vna casa, restateui insin à tanto che voi vene partiate.

Y deziales, En qualquier casa que entrardes, posad alli hasta que salgays de alli.

Il leur disoit aussi, En quelque part que vous entrerez en vne maison, demeurez y iusqu'à tant que vous partiez de là.

11 וכל מן דלא נקבלונכון ולא נשמעונכון מא דנפקין אנתון מן תמן פצו חלא דבתחתיא דרגליכון לסהדותהון ואמין אמר אנא לכון דניחא תהוא לסדום ולעמורא ביומא דדינא או למדינתא הי:

11 וכל אשר לא יקחו אתכם ולא ישמעו אתכם צאו משם ותנפצו גם את העפר אשר תחת רגליכם לעדות להם אמן אני אומר לכם נרפה תהיה לסדום ועמורה ביום דין מעיר הזאת:

11. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόρροις, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

E tutti quelli che non vi riceueranno, ne vi vdiranno, partendoui di là, scotete la poluere che è sotto i vostri piedi, in testimonio ad essi. Io vi dico in verità che quei di Sodoma e Gomorra saranno piu dolcemente trattati nel dì del giuditio, che quella tal città.

Y todos aquellos que no os recibieren, ni os oyeren, saliendo de allí, sacudid el poluo que está debaxo de vuestros pies en testimonio à ellos. De cierto os digo, que mas tolerable será el castigo de los de Sodoma, o de los de Gomorrha el dia del juyzio, que el de aquella ciudad.

Et tous ceux qui ne vous receuront, & ni vous orront, en partant de là, secouëz la poudre de dessous vos pieds, en tesmoignage contre iceux. En verité ie vous di, que ceux de Sodome & Gomorrhe seront plus tolerablement traittes au iour du iugement que ceste ville-la.

12 ונפקו הוו ואכרזו דנתתובון:

12 ויצאו ויקראו לעשותם תשובה:

12. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι.

Et essi andati via, predicauano che si rauuedessino.

Y saliendo, predicauan, que hiziesen penitencia.

Eux donc estans partis preschèrent qu'on s'amendast.

7. Et

CAP. VI.

7. Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis potestatem spirituum immundorum.

And he called the twelue, and began to send them two and two, and gaue them power ouer vncleane spirites.

8. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona æs.

And commanded them, that they shoulde take nothing for their iourney, saue a staffe onely: neither scrip, neither bread, neither money in their girdles.

9. Sed calceatos sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

But that they should be shod with sandales, and that they should not put on two coates.

10. Et dicebat eis, Quocunque introieritis in domum: illic manete donec exeatis inde.

And he saide vnto them, wheresoeuer ye shall enter into a house, there abide till ye depart thence.

11. Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos: exeuntes inde excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. *(Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die iudicii, quam civitati illi.)*

And whosoeuer shall not receyue you, nor heare you, when ye depart thence, shake of the duste that is vnder your feete, for a witnesse vnto them. Verely I say vnto you, It shall be easier for Sodom, or Gomorrha at the day of iudgement, then for that citie.

12. Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent.

And they went out, preached, that men should amend their liues.

Das VI. Capitel.

7. Vnd er berieff die zwölffe / vnd hub an / vnd sandte sie / ja zwen vnd zwen / vnd gab jhnen macht über die vnsaubern geister.

Oc hand fremkallede de Tolff / oc begynte / oc sende dem / ta tho oc tho / oc gaff dem mact offuer de vrene Aander.

8. Vnd gebot jhnen / daß sie nichts bey sich trügen auff dem wege / denn allein einen stab / keine tasche / kein brodt / kein gelt im gürtel.

Oc bød dem / At de skulde inted bære met sig paa veyen / Vden alene en Staff / ey Taske / ey Brød / ey Pendinge i belter.

9. Sondern weren geschucht / vnd daß sie nicht zwen Röcke anzögen.

Men skulde haffue sko paa / oc icke føre dem i tho Kiortle.

10. Vnd sprach zu jhnen: Wo jhr inn ein hauß gehen werdet / da bleibet innen / biß jhr von dannen ziehet.

Oc hand sagde til dem / Huor som i gaa vdi it Huß / bliffuer der inde / indtil i reyse der fra.

11. Vnd welche euch nicht auffnemen noch hören / da gehet von dannen herauß: vnd schüttelt den staub ab von euren füssen / zu einem gezeugniß über sie. Ich sage euch warlich / es wirdt Sodoma vnd Gomorren am jüngsten Gerichte träglicher ergehen / denn solcher Stadt.

Oc huilcke eder icke anamme oc ey høre / Da gaar der vd fra / oc ryster støffuen aff eders Føder / til it vidnisbyrd offuer dem. Jeg siger eder sandelige / Det skal gaa lideligere til met Sodoma oc Gomorra paa den yderste Dom / End met saadan en Stad.

12. Vnd sie giengen auß / vnd predigten man solte busse thun.

Oc de ginge vd / oc predickede / At man skulde bedre sig.

Kapitola VI.

7. A swolaw Dwanácte / počal ge posýlati po dwau / a dal gim moc nad duchy nečistými.

Tedy wezwał onych dwunaście / y począł ie po dwu rozsyłáć / dawáiac im moc nád duchy nieczystymi.

8. A přikázal gim / aby ničehož nebrali na cestu / gedině toliko hůl: ne mossny / ne chlewa / ani na pase peněz.

Y roskazał im áby nic z sobą ná drogę nie bráli iedno tylko láskę / áni sumek / áni chlebá / áni pieniędzy w trzośie.

9. Ale obuty nohy mage w střewíce / a aby se neoblačeli we dwě Sukne.

Ale izby sie obuli w trzewiki / áiż by nie obloczyli dwu sukien.

10. A prawil gim: Kdežkoli wegdete do domu / tu ostaňte / dokudž newygdete odtud.

Zátym do nich mowił / Gdziekolwiek wnidziecie do domu / tám mieszkaycie aż sie z támtąd ruszycie.

11. A kdožbykoli wás nepřiyali / ani wás slysseli: wygdauce odtud / wyrazte prach z noh wassých / na swědectwij gim. Gistě prawijm wám: Lehčegij bude Sodomským a Gomorským w den Saudný / nežli Městu tomu.

A ktorzyby wás kolwiek nie przyimowáli / áni was słucháli / wyszedszy z támtąd / otrzęście proch ktory iest pod nogámi wászemi ku przeświádczeniu ich: Záprawdę powiedam / Lżey bedźie Sodomie y Gomorze w dzień sądny / á niż miástu onemu.

12. Tehdy wyssedsse kázali aby pokánij činili.

A ták oni wyszedszy / opowiedáli ludziam áby sie vználi.

ו | ו | ϛ'.

13 ושאדא סגיאא מפקין הוו ומשחין הוו במשחא כריהא סגיאא ומאסין הוו :

13 ושדים רבים הוציאו וימשחו בשמן חולים רבים וירפאום :

13. Καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον.

E scacciauano molti demonij, & vngeuano con olio molti infermi, e risanauangli.

Y echauan fuera muchos demonios, y vngian con olio à muchos enfermos, y sanauan.

Et ietterent hors plusieurs diables, & oignirent d'huile plusieurs malades, & les guerirent.

14 ושמע הרודס מלכא על ישוע אתידע הוא לה גיר שמה ואמר הוא יוחנן מעמדנא קם מן בית מיתא מטול הנא חילא מסתעדין בה :

14 וישמע מלך הירודס כי שמו הולך וגדול ויאמר כי יוחנן הטבל ממתים קם ועל־כן פעלו הכחות בו :

14. Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν, ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

Hor il Re Herode venne ad intender di IESV (percioche il suo nome era gia manifesto) e diceua, Quel Giouanni che battezaua, è risuscitato da morte, e però le virtù operano in lui.

Y oyó el rey Herodes la fáma de Iesus. porque su nombre era hecho notorio, y dixo, Ioan el que baptizauà, ha resuscitado de los muertos? y portanto virtudes hazen en el.

Or le roy Herode ne ouït parler (car le mon d'icelui estoit fort celebre) & dit, Ce Iehan qui baptizoit, est ressuscité des morts, & pourtant vertus monstrent leur force en lui.

15 אחרנא אמרין הוו דאליא הו ואחרנא דנביא הו איך חד מן נביא :

15 ואחרים אמרו כי אליהו ישׁ הוא ואחרים אמרו כי הנביא הוא או כאחד הנביאים :

15. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι Ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστίν, (·) ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

Altri diceuano, Egli è Elia: & altri diceuano, Egli è vn Propheta: o come vno de Profeti.

Otros dezian. Elias es, y otros dezian, Propheta es, o alguno de los prophetas.

Les autres disoyent, C'est Elie: Et les autres disoyent C'est vn Prophete, ou comme l'vn des Prophetes.

16 כד שמע דין הרודס אמר יוחנן הו דאנא פסקת רישה הו קם מן בית מיתא :

16 וכאשר שמע הירודס אמר כי אשר נשאתי ראשו מעליו יוחנן זה הוה הוא קם ממתים :

16. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης, εἶπεν· ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.

Ma Herode hauendone vdito, disse, Questo è Giouanni che io decapitai: egli è risuscitato da morte.

Y oyendolo Herodes, dixo, este es Ioan el que yo degollé: el ha resuscitado de los muertos.

Quand donc Herode eut entendu cela, il dit, Cestui-ci est ce Iehan que i'ai decapité: il est resuscité des morts.

17 הו גיר הרודס שדר הוא אחדה ליוחנן וארמיה בית אסירא מטול הרודיא אנתתה דפיליפוס אחוהי הי דנסב :

17 והוא הרודס שלח ויתפש את־יוחנן ויאסר אותו במשמרה בעבור הירודית אשת פילפוס אחיו כי לקחה :

17. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

Percioche esso Herode haueua gia mandato à pigliar Giouanni, & à legarlo in prigione, per cagion d'Herodiade, moglie di Filippo suo fratello: conciosia che egli se l'haueua presa per moglie.

Porque el mismo Herodes auia embiado y prendido à Ioan, y lo auia aprisionado en la carcel à causa de Herodias muger de Philippo su hermano: porque la auia tomado por muger.

Car Herode ayant enuoyé ses gens, auoit fait prendre Iehan, & l'auoit lie en prison, à cause d'Herodias femme de Philippe son frere pource, qu'il l'auoit prinse en mariage.

18 אמר הוא גיר יוחנן להרודס דלא שליט דתסב אנתת אחוך :

18 ויאמר יוחנן להירודס כי לא שוה לך לקחת את אשת אחיך :

18. Ἔλεγε γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Imperoche Giouanni diceua ad Herode, Non t'è lecito hauerla moglie del tuo fratello.

Porque Ioan dezia à Herodes, No te es licito tener la muger de tu hermano.

Car Iehan disoit à Herode, Il ne t'est pas loisible d'auoir celle qui est femme de ton frere.

19 הי דין הרודיא לחימא הות לה וצביא הות למקטלה ולא משכחא הות :

19 והירודית החרישה לו ותאבה יכלה להרג אותו ולא :

19. Ἡ δὲ Ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο.

Per il che Herodiade gli poneua insidie, e voleua farlo morire: ma nõ poteua.

Mas Herodias lo assechaua, y desseaua matarlo: y no podia.

Et pourtant Herodias en auoit à lui, & desiroit de le faire mourir: mais elle ne pouuoit.

CAP. VI.

13. Et dæmonia multa eiiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant

And they caſt out many deuils: and they anointed many that were ſicke / with oyle and healed them.

14. Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum eſt nomen eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

The king Herode heard of him (for his name was ſpread abroade) and ſayde / John Baptiſt is riſen againe from the dead / and therefore great workes are wrought by him.

15. Alii autem dicebant, Quia Elias eſt. Alii vero dicebant, Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis

Other ſaid / It is Elias: and ſome ſaid / It is a Prophet / or as one of the Prophets.

16. Quo audito, Herodes ait, quem ego decollavi Iohannem, hic à mortuis reſurrexit.

So when Herode heard it / he ſayde / It is John whom I beheaded: he is riſen from the dead.

17. Ipſe enim Herodes miſit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.

For Herode himſelfe had ſent forth / and had taken John / and bound him in priſon for Herodias ſake / which was his brother Philips wife / becauſe he had maried her.

18. Dicebat enim Iohannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

For John ſayde vnto Herode / It is not lawfull for thee to haue thy brothers wife.

19. Herodias autem inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat.

Therefore Herodias had a quarell againſt him / and would haue killed him: but ſhe could not:

Das VI. Capitel.

13. Vnd trieben vil teufel auß / vnd ſalbeten vil Siechen mit öle / vnd machten ſie geſund.

Oc de dreffue mange Dieffle vd / oc ſaluede mange Siuge met Olie oc helbredede dem.

14. Vnd es kam für den König Herodes (denn ſein Name war nun bekandt) vnd er ſprach: Johannes der Tauffer iſt von den todten aufferſtanden / darumb thut er ſolche Thaten.

Oc det kom ſaar Herodes (thi hans Naffn vaar nu bekent) oc hand ſagde Johunes den Dobere er opſtanden fra de dode / der ſaare gør hand ſaadanne vnderlige Gerninger.

15. Etliche aber ſprachen: Er iſt Elias. Etliche aber / er iſt ein Prophet / oder einer von den Propheten.

Oc nogle ſagde // Hand er Elias / Men nogle / Hand er en prophete / eller en aff Propheterne.

16. Da es aber Herodes höret / ſprach er: Es iſt Johannes den ich enthanptet hab / der iſt von den todtē aufferſtanden.

Men der Herodes horde det / ſagde hand / Det er Johannes ſom ieg haffuer halshugget / hand er opſtanden fra de Døde.

17. Er aber Herodes hatte auß geſandt / vnd Johannem gegriffen / vnd ins gefengniß gelegt / vmb Herodias willen / ſeines Bruders Philippi Weib / denn er hatte ſie gefreyet.

Thi Herodes haffde vdſent / oc greb et Johannem / oc lagd hannem i Fengzel / for Herodias / ſin broders Philippi Huſtru ſkyld / Thi hand haffde taget hende til ecte.

18. Johannes aber ſprach zu Herode: Es iſt nicht recht / daß du deines Bruders Weib habeſt.

Oc Johannes ſagde til Herodes / Det er icke ræt / at du haffuer din broders Huſtru.

19. Herodias aber ſtellet jhm nach / vnd wolt jn tödten / vnd kondt nicht.

Oc Herodias ſtod effter hannem / oc vilde ſlaget hannem ihiel / oc hun kunde icke.

Kapitola VI.

13. A ďabelſtwij mnohá wymijtali / a mazali Olegem mnohé nemocné / a byli vzdrawowáni.

Y wyrzucáli wiele dyábelſtwá / á wielechorych oleykiem mázali / y vzdrawiáli ie.

14. Vſlyſſal Herodes Král (neb bylo zgewné včiněno gměno geho) y prawil: Že Jan Křtitel wſtal z mrtwých / a protož ſe děgij diwowé ſkrze něho.

To vſłyſzał Krol Herod (bo imie iego było ſławne) y rzekł / Jan on ktory krzcił / wſtał z martwych / y dla thegoż ſie w nim ty mocy okázuia.

15. Ginij pak prawili / že geſt Eliáſs. A ginij / že geſt Prorok / aneb yáko geden z Prorokuow.

A drudzy mowili / Heliaſzci tho / drudzy záſie powiedáli / Prorok ieſt / ábo ieden z onych prorokow.

16. To vſlyſſaw Herodes / řekl: Kterého gſem yá ſtial Jana / tenk geſt z mrtwých wſtal.

Co ſłyſząc Herod / rzekł / Tenci ieſt Jan ktoregom dał ściąć / á on ci wſtał z martwych.

17. Nebo Herodes byl poſlal a yal Jana / a wſadil gey Zaláře / pro Herodyadu manželku Filipa bratra ſwého / neb gi byl poyal za manželku.

Abowiem ten Herod poſłał był żołnierze y poimał Janá podawſzy go do więzienia / dla Herodyády żony Filipá brátá ſwego ktory ia był poiął zá żone.

18 Prawil byl zagiſté Jan Herodeſowi: Neſluſſijk tobě mijti manželky bratra twého.

Bo Jan mowił Herodowi / Nie ſłuſzy ábyś miał żone brátá twego.

19. Herodyadys pak byla leſt ſkláda la proti němu / a chtěla gey ohrdlo připrawiti / ale nemohla.

Ymiała nań waśń Herodyás / á chćiá łá go zámordowáć / ále nie mogłá.

ו

20 הרודס גיר דחל הוא מן יוחנן על דידע הוא דגברא הו זדיקא וקדישא ומנטר הוא לה וסגיאתא שמע הוא לה ועבד ובסימאית שמע הוא לה׃

Percioche Herode temeua Giouanni, sapendo ch'egli era huomo giusto e santo, & haueualo in reuerentia. & hauendolo Vdito, faceua molte cose, & ascoltaualo, Volentieri.

ו

20 כי הירודס ירא את־יוחנן יודע כי הוא איש צדיק וקדוש ויצרהו ושומע אותו רבות עשה וחפץ לשמוע אותו׃

Porque Herodes temia à Ioan, conociendolo varon justo y sancto: y teniale respecto, y obedeciendolo hazia muchas cosas: y oyalo de buena gana.

ϛ.

20. Ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν. καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

Car Herode craignoit Iehan, sachant qu'il estoit homme iuste & sainct, & l'auoit en reuerence, & l'ayant ouï, faisoit beaucoup de choses, & le escoutoit volontiers.

21 והוא יומא ידיעא כד הרודס בבית ילדה חשמיתא עבד הוא לרורבנוהי ולכיליארכא ולרישא דגלילא׃

Ma Venuto Vn giorno opportuno, quādo Herode faceua la cena del suo natale à i principi, & à i capitani, & à i primi de la Galilea.

21 ויהי יום מועד כאשר הירודס ביום מולדתו עשה משתה לשליטיו ולשרי אלפים ולסרני־הגליל׃

Y viniendo vn dia oportuno enque Herodes, en la fiesta de su nacimiento, hazia cena à sus principes, y tribunos, y à los principales de Galilea:

21. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας.

Mais vn iour estant venu opportun, que Herode faisoit le festin du iour de sa naissance aux grands seigneurs, & aux capitaines, & aux principaux de Galilee:

22 ועלת ברתה דהרודיא רקדת ושפרת לה להרודס ולאילין דסמיכין עמה ואמר מלכא לטליתא שאלי מני מדם דצבית אנתי ואתל לכי׃

La figliuola d'essa Herodiade entrò, e danzò: & essendo piaciuta ad Herode, & à quelli che sedeuano insieme con lui à tauola, il Re disse à la fanciulla, Domandami cio che tu Vuoi, che io tel darò

22 וכאשר באה בתה בת הירודית ותרלג ותרצה להירודס וליושבי שלחן ויאמר המלך לנערה שאלי ממני וכל־אשר תשאלי אתן לך׃

Y entrando la hija de Herodias, y baylando, y agradando à Herodes, y à los que estauan con el à la mesa: el Rey dixo à la moça: Pideme loque quisieres, que yo telo daré.

22. Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.

Et la fille d'Herodias estant entree, & ayant dansé, & ayant pleu à Herode, & aussi à ceux qui estoyent ensemble à la table: le roy dit à la ieune fille, Demande-moi ce que tu voudras, & ie le te donnerai.

23 וימא לה דמדם דתשאליני אתל לכי עדמא לפלגה דמלכותי׃

E giurolle, dicendo, Tutto quel che tu mi domandarai, io ti darò, infin à la metà del mio regno.

23 וישבע לה מה בקשתך ותנתן לך עד־חצי המלכותי ותעש׃

Y jurole, Todo loque me pidieres te daré, hasta la mitad de mi reyno.

23. Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

Et lui iura, disant, Tout ce que tu me demanderas, ie le te donnerai, voire iusques à la moitié de mon royaume.

24 הידין נפקת ואמרת לאמה מנא אשאליוהי אמרא לה רישה דיוחנן מעמדנא׃

Et ella Vscita fuore, disse à sua madre, Che domandarò io? & ella disse, la testa di Giouanni Battista.

24 ותצא ותאמר לאמה מה אשאל והיא אמרה את־ראש יוחנן הטבל׃

Y saliendo ella dixo à su madre, Que pediré? Y ella dixo, La cabeça de Ioan el Baptista.

24. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc estant sortie dit à sa mere, Que demanderai-ie? & elle dit, La teste de Iehan Baptiste.

25 ומחדא עלת בבטילותא לות מלכא ואמרא לה צביא אנא בהדא שעתא דתתל לי על פינכא רישה דיוחנן מעמדנא׃

Allora ella rientrata subbito con grande affettione al Re, gli domandò, dicendo, io Voglio che tu mi dia incontinente in Vn piatto la testa di Giouanni Battista.

25 ובאה פתאם במהרה אל־המלך ותשאל לאמר שאלתי היא להתן לי מיד על־הקערה את־ראש יוחנן הטבל׃

Entoces ella entró prestamente àl Rey, y pidió, diziendo, quiero que aora luego me des en vn plato la cabeça de Ioan el Baptista.

25. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Et incontinent estant rentree auec grāde affection vers le roy, elle lui fit requeste, disant, Ie voudroy' que tout à ceste heure, tu me donasses en vn plat la teste de Iehan Baptiste.

20. Hero-

CAP. VI.

20. Herodes enim metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat: & libenter eum audiebat.

For Herode feared John/ knowing that he wz a iust man/ and an holy/and reuerenced him / and when he heard him / hee did many things / and heard him gladly.

21. Et cùm dies oportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilææ.

But the time being conuenient / when Herode on his birth day made a banket to his princes and captaines / and chiefe estates of Galile.

22. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo tibi.

And the daughter of the same Herodias came in and daunced / and pleased Herode / and them that sate at table together/ the king said vnto the maide/ Aske of me what thou wilt: and I will giue it thee.

23. Et iuravit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

And he sware vnto her / Whatsoeuer thou shalt aske of me / I wil giue it thee/ euen vnto the halfe of my kingdome.

24. Quæ cum exisset, dixit matri suæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptistæ.

So she went forth / and said to her mother / What shall I aske? And she said/ John Baptists head.

25. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens, Volo, ut protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistæ.

Then she came in straight way with haste vnto the King/ and asked/ saying/ I woulde that thou shouldest giue me euen nowe in a charger the head of John Baptist.

Das VI. Capitel.

20 Herodes aber forchte Johañem/ denn er wuste / daß er ein frommer vnd heiliger man war / vnd verwaret jhn / vnd gehorchet jhm inn vilen sachen/ vnd höret jhn gerne.

Oc Herodes fræctede Johannem / thi hand viste/ at hand vaar en from oc hellig Mand / oc hand forvarede hannem/ oc lydde hannem i mange Sager/ oc hørde hannem gerne.

21. Vnd es kam ein gelegner tag / daß Herodes auff seinen Jarstag ein Abendmal gab / den Obersten vñ Hauptleuten vnd fürnemsten in Galilea.

Oc det kom en beleylig dag/ At Herodes giorde de Offuerste oc Hoffuitzmendene oc de Ypperste i Galilea / it Gestebud / paa sin Aar sdag.

22. Da trat hinein die Tochter der Herodias / vnd tantzete / vnd gefiel wol dem Herode / vnd denen die am tisch sassen. Da sprach der König zum Meidlein: Bitte von mir was du wilt / ich will dirs geben.

Da traadde Herodias Daatter hen ind/ oc dantzede / Oc det behagede Herodes vel / oc dem sade til bords. Da sagde Kongen til Pigen/ Bed aff mig huad du vilt/ ieg wil giffue dig det.

23. Vnd schwur jhr einen eid / was du wirst von mir bitten / wil ich dir geben/ biß an die helffte meines Königreichs.

Oc hand soer hende en Eed/ Huad du beder aff mig/ vil ieg giffue dig / indtil halffdelen aff mit Kongerige.

24. Sie gieng hinauß vnd sprach zu jhrer Muter: Was soll ich bitten? Die sprach: Das haupt Johannes des Tauffers.

Hun gick hen vd / oc sagde til sin Moder / Huad skal ieg bede om? Hun sagde / Johannis den Døberis hoffuit.

25 Vnd sie gieng bald hinein mit eile zum Könige/ bat vnd sprach: Ich will daß du mir gebest / jetzt so bald auff einer Schüssel/ das Haupt Johañis des Tauffers.

Oc hun gick strax hastelige ind til Kongen/ bad/ oc sagde / Jeg vil/ at du skalt nu strax giffue mig / paa it Fad / Johannis den Døberis hoffuit.

Kapitola VI.

20. Nebo Herodes obáwal se Jana/ wěda gey býti muže sprawedliwého a Swatého: y sstřijwal ho/ a wyslýchage gey mnohé wěcy činil/ a rád ho poslauchal.

Abowiem Herod obawal się Jana/ wiedząc że był mąż sprawiedliwy y świety/ a miał go w vczciwości/ a słuchając go/ wiele czynił/ y słuchał go rad.

21. A gdyž se den přijhodný přitreffil/ Herodes pamatuge den swého narozenij/ včinil Wečeři Knijžatuom/ a Vředniјkuom/ a prwnijm z Galilee.

Gdy thedy był dzień po temu/ gdy Herod w dzień narodzenia swoiego sprawił wieczerzą na pány swoie/ na rotmistrze/ y na przednieysze w Galiley.

22. A gdyž wessla dcera té Herodyady a tancowala/ lijbylo se Herodesowi y spolu hodownijkům. Y řekl Král Děwečce: Pros mne zač chceš/ a dam tobě.

Tham gdy przyszła dziewka oney Herodyady/ tańcowała/ y spodobała się Herodowi/ y inym społu siedzącym/ y rzekł Krol ku dziewce/ Proś mię oczkolwiek chcesz/ a dam tobie.

23. Y přisáhl gij/ že začkoli prosyti budeš/ dám tobě/ by pak bylo polowice králowstwij mého.

Y przysiągł iey/ Oczkolwiek mię prosić będziesz/ damci/ aż y do połowice krolestwa mego.

24. Kterážto když wyssla/ řekla mateři swé: Zač budu prosyti? A ona řekla: Za hlawu Jana Křtitele.

Ale ona wyszedszy/ rzekła matce swey/ Oczże mam prosić? A ona iey powiedziała/ O głowę Jana Krzciciela.

25. A když wessla hned s chwátanijm k Krali/ prosyla ho/ řkaucy: Chcy aby mi dal hned na mijse hlawu Jana Křtitele.

A thak ona natychmiast wszedszy vmyślnie do Krola/ prosiła mowiąc/ Teraz iuż chcę abyś mi dał na misie głowę Jana Krzciciela.

ו

26 וכרית לה סגי למלכא מטול דין מומתא ומטול סמיכא לא צבא דיגלזיה:

Di che il Re fu mal contento, nondimeno per cagion del giuramēto e di quelli che sedeuano con lui à tauola, non le volse desdire.

27 אלא מחדא שדר מלכא ספוקלטרא ופקד דנתא רישה דיוחנן ואזל פסקה רישה דיוחנן בית אסירא:

E mandò subbito il carnefice, e comando che portasse la testa d'esso Giouāni. Et egli andò, e decapitollo ne la prigione.

28 ואיתי בפינכא ויהב לטליתא והי טליתא יהבת לאמה:

E portò la sua testa in vn piatto, e dettela à la fanciulla, e la fanciulla la dette à sua madre.

29 ושמעו תלמידוהי ואתו שקלו שלדה וסמוה בבית קבורא:

Quando i suoi discepoli hebbero cio vdito, vennero, e portoron via il suo corpo, e poserlo in vn monumento.

30 ואתכנשו שליחא לות ישוע ואמרו לה כל מא דעבדו וכל מא דאלפו:

Gli Apostoli poi si ricondussero à IESV, e raccontorongli tutte le cose, e quelle che haueuan fatte, e quelle che haueuano insegnate.

31 ואמר להון תו לכון גאול להברא בלחודיכון ואתתניחו קליל אית הוו גיר סגיאא דאזלין ואתין ולית הוא להון אתרא אף לא למאכל:

Et egli disse loro, Venite voi stessi separatamente in luogo solitario, e riposateui vn poco. Percioche erano molti che venīuano & andauano, e non haueuan pur tempo di mangiare.

32 ואזלו לאתרא חורבא בספינתא בלחודיהון:

E cosi sen'andò da parte in vn luogo diserto per naue.

ו

26 וישתוחח מעט המלך ובעבור השבועה והיושבים על השלחן לא אבה להתל בה:

Y el Rey se entreisteció mucho; mas à causa del juramento, y de los que estauan con el à la mesa, no quiso entristecerla.

27 ומיד שלח המלך את רב טבחים ויצו לשאת את ראשו מעליו:

Y luego el Rey, embiando vno de la guarda, mandó que fuese trayda su cabeça.

28 וילך וישא את ראשו מעליו בבית הסהר ויקרב את ראשו על הקערה ויתן אותו לנערה והנערה נתנה אותו לאמה:

El qual fue, y lo degolló en la carcel, y truxo su cabeça en vn plato, y diola à la moça y la moca la dio à su madre.

29 וישמעו תלמידיו ויבואו וישאו את פגרו וישימו אל הקבר:

Y oyendolo sus discipulos, vinieron, y tomaron su cuerpo y pusieronlo en vn sepulchro.

30 ויקהלו השליחים אל ישוע ויגידו לו כלם ואשר עשו ואשר למדו:

Y los Apostoles se juntaron à Iesus, y contaronle todo, loque auian hecho, y loque auian ensennado.

31 ויאמר להם לכו לבדכם אל מקום מדבר ותנוחו מעט כי רבים היו ההולכים והשבים ולא היה להם עת לאכל:

Y el les dixo, Venid vosotros à parte àl lugar desierto, y reposad vn poco. porque auia muchos yentes y vinientes, quea aun no tenian lugar de comer.

32 וילכו אל מקום מדבר באניה לבדם

Y fueronse en vn nauio àl lugar desierto à parte

ϛ.

26 Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.

Et le roy estant tresmarri, ne la voulut toutes fois esconduire, à cause du serment, & de ceux qui estoyent à table auec lui.

27. Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ains enuoya incontinent vn de ses gardes, & commanda qu'il apportast la teste d'icelui: lequel s'y en alla, & le decapita en la prison:

28. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Et apporta la teste d'icelui en vn plat, & la donna à la ieune fille, & la ieune fille la donna à sa mere.

29. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

Et ses disciples ayans ouï le fait, vindrent & emportent son corps, & le mirent en vn sepulcre.

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

Et les Apostres se rassemblerent vers Iesus, & lui raconterent tout ce qu'ils auoyent fait & enseigné.

31. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν ηὐκαίρουν.

Et il leur dit, Venez-vous-en à part en vn lieu retiré, & vous reposez vn petit: car il y auoit beaucop d'allans & de venans vers Iesus: tellement qu'ils n'auoyent pas mesmes le loisir de manger.

32. Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.

Ils s'en allerent donc en vne nasselle en vn lieu retiré à part.

CAP. VI.

26. Et contristatus est rex. Propter iusiurandum & propter simul discumbentes noluit eam contristari.

Then the King was verie sorie: yet for his othes sake, and for their sakes which sate at table with hym, he woulde not refuse her.

27. Sed misso spiculatore præcepit afferri caput eius in disco.

And immediately the King sent the hangman, and gaue charge that his head should be brought. So he went and beheaded him in the prison.

28. Et decollavit eum in carcere, & attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suę.

And brought his head in a charger, and gaue it to the maide, and the maide gaue it to her mother.

29. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & posuerunt illud in monumento.

And when his disciples heard it, they came and tooke vp his bodie, and put it in a tombe.

30. Et convenientes Apostoli ad Iesum, nuntiaverunt ei omnia quæ egerant & docuerant.

And the Apostles gathered them sues together to Jesus, and tolde him al things, both what they had done, and what they had taught.

31. Et ait illis, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec spatium manducandi habebant:

And he sayde vnto them, Come ye aparte into the wildernes, and rest a while: for there were many commers and goers, that they had not leasure to eate.

32. Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum.

So they went by ship out of the way into a desert place.

Das VI. Capitel.

26. Der König war betrübt / doch vmb des Eydes willen / vnd dere die am tische sassen / wolt er sie nicht lassen ein fehl bitt thun.

Kongen vaar bedroffuit / Dog for Edens skyld / oc deris som sade til bords / vilde hand icke lade hende bede til forgeffuis.

27. Vnd bald schickte hin der König den Hencker / vnd hieß sein Haupt her bringen. Der gieng hin / vnnd enthauptet jhn im Gefengniß.

Oc Kongen sende strax Bødelen bort / oc befalede / at hente hans hoffuit. Hand gick hen / oc halshug hannem i Fengzelet /

28. Vnd trug her sein Haupt auff einer Schüsseln / vnd gabs dem Meidlein / vnd das Meidlein gabs jhrer Mutter.

Oc bar hans hoffuit frem paa it fad / oc fick Pigen det / de Pigen fick sin Moder det.

29. Vnd da das seine Jünger höreten / kamen sie vnd namen seinen Leib / vnd legten jhn in ein grab.

Oc der hans Disciple hørde det / ko mmede / oc toge hans Legeme / oc lagde det i en Graff.

30. Vnd die Apostel kamen zu Jesu zu sammen / vnd verkündigten jhm das alles / vnd was sie gethan vnd gelehrt hatten.

Oc Apostlene forsamledis til Jesum / oc forkyndede hannem alt det / Oc huad de haffde giort oc lært.

31. Vnd er sprach zu jhnen: Lasset vns besonders inn eine Wüsten gehen / vnd ruhet ein wenig / denn jhrer war vil / die ab vnd zugiengen / vnd hatten nicht zeit gnug zu essen.

Oc hand sagde til dem / Lader oss gaa offuer side i en Ørck / oc huile lidet / Thi de vaare mange / som ginge fra oc til / oc de haffde icke tid nock at æde.

32. Vnd er fuhr da inn einem Schiff zu einer Wüste besonders.

Oc hand foer det i it Skib til en Ørck offuer side.

Kapitola VI.

26. Tehdy zarmautil se Král / pro přijsahu / a pro spolu hodownijky nechtěl gij oslyšeti.

Ale sie Krol bárzo záfrásował / dla przyśiegi y dla onych ktorzy z nim społu śiedźieli / nie chcąc iey odrzucáć ná strone.

27. Ale poslaw Kata / rozkázal mu přinesti hlawu na mijse:

Zátym wnet Krol posłał Kátá / rozkázuiąc áby przyniesiono głowe ie' / tedy on szedszy / śćiął go w ćiemnicy.

28. Y stial gey w Žaláři / a přinesl hlawu geho na mijse / a dal gi Děwečce / a Děwečka dala Mateři swé.

Y przyniosł głowe iego ná miśie / á oddał ia dźiewce / dźiewká záśie oddáłá ia mátce swey.

29. To vslyssawsse Včedlnijcy geho / přissli a wzali Tělo geho / a pochowali ge w hrobě.

To gdy vsłyszeli zwolenniczy iego / przyszli y wźieli trupá iego y położyli go w grobie.

30. Tehdy přissedsse Apostolé k Gežijssowi / zwěstowali gemu wsseckny wěcy / kteréž byli činili a včili.

Zeszli sie pothym Apostołowie do Jezusá / y opowiedźieli mu wszythko co czynili y czego vczyli.

31. Y řekl gim: Poďte saukromij na pusté mijsto / a odpočiňte malíčko. Nebo bylo množstwij těch kteřijž přicházeli a odcházeli / tak že gsau k gijdlu chwijle neměli

Ku kthorym rzekł / Podźćie wy osobno ná mieysce puste / á odpoczyńćie máluczko / bo wiele thych było co przychádzáli y odchazali / ták iż niemieli czásu zeby sie byli náiedli.

32. A wstaupiwsse na Lodij / odessli na pusté mijsto.

A ták szli ná mieysce puste / osobno przepráwiwszy sie w łodźi.

ו

33 וחזו אנון סגיאא כד אזלין ואשתודעו אנון ו וביבשא רהטו מן כלהין מדינתא קדמוהי לתמן :

ו

33 ויראו אתם ההלכים וידעו אותו רבים וברגליהם מכל הערים רצו שמה והקדימו אותם ויבואו אליו :

ϛ.

33. Καὶ εἶδεν αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Ma il popolo gli vidde andare, e molti il conobbero: e vi concorsero à piedi da tutte le città, & arriuorono innanzi à loro, e raccolsersi à lui.

Y vieronlos yr muchos: y conocieronlo, y con currierón alla muchos à pie de las ciudades, y vinieron anteque ellos, y juntaronse à el.

Mais le peuple le vid s'en aller, & plusieurs le recognurent: & y accoururent à pied de toutes les villes, & y vindrent deuant eux, & s'amallerent vers lui.

34 ונפק ישוע חזא כנשא סגיאא ואתרחם עליהון דדמין לערבא דלית להון רעיא ושרי הוא למלפו אנון סגיאתא :

34 ויצא ישוע וירא קהל רב ונכמרו רחמיו עליהם כי היו כצאן אשר אין להם רועה ויחל ללמדם רבות :

34. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα· καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

E IESV, vscito fuore, vidde vna gran moltitudine, & hebbe compassione di loro: perciòche erano come pecore che non hanno pastore. E comincio ad insegnar loro molte cose.

V saliendo Iesus vido vna grande companna y vuo misericordia deellos, porque eran como ouejas sin pastór: y començóles à ensennar muchas cosas.

Adonc Iesus estant sorti, vid là de grandes troupes, & fut esmeu de compassion enuers eux, de ce qu'ils estoyent comme brebis n'ayans point de berger, & se mit à leur enseigner plusieurs choses.

35 וכד הוא עדנא סגיאא קרבו לותה תלמידוהי ו ואמרין לה הנא אתרא חורבא הו ועדנא סגי :

35 ובהאריך שעות רבות ויגשו אליו תלמידיו לאמר כי חרב המקום ועתה האריכה השעה :

35. Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή·

Et essendo gia grande hora, i suoi discepoli s'accostorono à lui, dicendo, Questo luogo è diserto, & è gia grande hora.

Y como ya fue el dia muy entredo, sus Discipulos llegaron à el, diziendo, El lugar es desierto, y el dia es ya muy entrado,

Et comme il estoit desia grande heure, ses disciples vindrent à lui disans, Ce lieu est desert, & il est desia grande heure.

36 שרי אנון דיאזלון ל לאגורסא דחדריהון ו ולקוריא ויזבנון להון לחמא לית להון גיר מדם למאכל :

36 הנח אותם למען ילכו סביב השדות והחצרות ויקנו להם לחם כי אין מאומה בידם אשר יאכלו :

36 Ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.

Licentiagli, acciòche sene vadano à le ville, & à i borghi che son qui dattorno, à comprarsi del pane: perciòche non hanno che mangiare.

Embialos paraque váyen à los cortijos y aldeas de a derredor, y compren para si pan, porque no tienen que comer.

Donne-leur congé, afin qu'ils s'en aillent aux villages, & bourgades d'à l'enuiron, & qu'ils achetent des pains pour eux: car ils n'ont que manger.

37 הו דין אמר להון הבו להון אנתון למלעס אמרין לה נאזל נזבן דמאתין דינרין לחמא ונתל להון לעסין :

37 ויען ויאמר להם תנו להם אתם לאכל ויאמרו לו נלך ונקנה במאתים זוזים להם ונתן להם לאכל :

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Egli rispondendo, disse loro, Date voi loro da mangiare. Et essi gli dicono, Andaremo noi à comprar dugento denari di pane, e daremo loro da mangiare?

Y respondiendo el, dixoles, Daldes de comer vosotros. Y dixeronle. Que vamos y compremos pan por dozientos dineros, y les demos de comer?

Et respondant il leur dit, Mais vous donnez-leur à manger. Ils lui dirent, Irions-nous acheter des pains pour deux cens deniers, & leur donnerions à manger?

38 הו דין אמר להון זלו חזו כמא לחמין אית לכון הרכא וכד חזו אמרין לה חמשא לחמין ותרין נונין :

38 ויאמר להם כמה ככרי לחם היו לכם לכו וראו וכראותם אמרו חמשת ושני דגים :

38. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

Et egli disse loro, Quanti pani hauete voi? andate e guardate. Et essi saputo che l'hebbero, dicono, Cinque, e due pesci.

Y el les dize, Quantos panes teneys? Id y veldo, Y ellos sabidolo, dixeron. Cinco, y dos peces.

Et il leur dit, Combien auez-vous de pains: allez & regardez. Et apres l'auoir seu ils direnт, Cinq, & deux poissons.

CAP. VI

33. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedestres de omnibus civitatibus cócurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

But the people sawe them when they departed, and many knew him, & ran afoote thither out of all cities, and came thither before them, and assembled vnto him.

34. Et exiens vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, & cœpit illos docere multa.

Then Jesus went out, and saw a great multitude, and had compassion on them, because they were like sheepe which had no shepheard: and hee began to teach them many things.

35. Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iam hora præteriit.

And when the daye was nowe farre spent, his disciples came vnto him, saying, This is a desert place, and nowe the day is farre passed.

36. Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos quos manducent.

Let them depart, that they may goe into the villages and townes about, & bye them bread: for they haue nothing to eate.

37. Et respondens ait illis, Date illis vos manducare. Et dixerunt ei, Euntes emamus ducentis denariis panes: & dabimus illis manducare?

But he answered, and saide vnto them, Giue ye them to eate. And they saide vnto him, Shal we go & bye two hundreth peny worth of bread, and giue them to eate?

38. Et dicit eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cum cognovissent, dicunt, Quinque, & duos pisces.

Then he sayde vnto them, Howe manie loaues haue ye? go & looke. And when they knew it, they said, Fiue, and two fishes.

Das VI. Capitel.

33. Vnd das Volck sahe sie wegfahren, vnd vil kandten jhn, vnd lieffen daselbs hin miteinander zu fusse, auß allen Stådten, vnd kamen jnen zu vor, vnd kamen zu jhm.

Oc Folcket saae dem fare bort, oc mange kende hannem, oc løbe der bort met huer andre til fodz, aff alle Stæder, oc komme før end de, oc komme til hannem.

34. Vnd Jesus gieng herauß, vnd sahe das grosse Volck, vnd es jammert jn derselben, denn sie waren wie die Schafe, die keinen Hirten haben. Vnd fienge an ein lange Predigt.

Oc Jhesus gick vd, oc saa det megle Folck, Oc hand ynckedis offuer dem, Thi de vaare som de Faar, der haffue ingen Hyrde. Oc hand begynte en lang Prediken.

35. Da nun der tag fast dahin war, tratten seine Jünger zu jhm, vnnd sprachen: Es ist Wüste hie, vnd der tag ist nun dahin.

Der dagen vaar nu fast forløben, traadde hans Disciple til hannem, oc sagde, Det er her øde, oc dagen er nu forløben.

36. Laß sie von dir, daß sie hingehen vmbher inn die dörffer vnnd Märckte, vnd kauffen jhnen brodt, denn sie haben nichts zu essen.

Lad dem fra dig, at de kunde gaa bort omkring i de omliggendis Byer, oc kebe sig Bred, Thi de haffue inted at æde.

37. Jesus aber antworttet, vnd sprach zu jhnen: Gebet jr jhnen zu essen. Vnd sie sprachen zu jhm: Sollen wir deñ hingehen, vnd zweyhundert pfenning werth Brodt kauffen, vnd jhnen zu essen geben?

Men Jhesus suarede, oc sagde til dem, Giffue i dem at æde. Oc hand sagde til hannem, Skulle wi da gaa bort, oc købe Brød for thu hundrede Pendinge, oc giffue dem at æde?

38. Er aber sprach zu inen: Wie vil Brodt habt jhr? Gehet hin vnd sehet. Vnd da sie es erkundet hatten, sprachen sie: Fünffe, vnd zwen Fisch.

Oc hand sagde til dem, Huor mange Brød haffue i? Gaar bort, oc seer at. Oc der de haffde forfaret det, sagde de, Fem, oc tho Fiske.

Kapitola VI.

33. A widauce ge zástupowé že precž gdau, poznali ho mnozý, y zběhlo se gich mnoho, a ze wssech Měst běželi tam pěssty, y předessli ge.

Ale ono zebránie ludu widzac ony odchodzace, poznali go wielcich, y zbiezeli sie thám pieszo ze wszytkich miast, á vprzedziwszy ie, zeszli sie do niego.

34. A wyssed Gežijss vzřel zástup mnohý, y sutowal se nad nimi, nebo byli yako Owce nemagijce Pastýře. Y počal ge včiti mnohým wěcem.

Tedy Jezus wyzrawszy ono wielkie zebránie ludzi, ruszony miłosierdziem nad nimi, ktorzy byli iako owce nie maiace pasterza, poczal ie vczyc wiele rzeczy.

35. A když giž byla dlauhá chwijle, přistaupili Včedlnijcy geho, řkauce: Pusté gest toto mijsto, a chwijle dlauhá giž pominula:

A gdy iuż było dobrze na dzień, przyszli k niemu zwolennicy tego, mowiac, Mieysce iest puste, á iuż dáleko na dzień,

36. Rozpust ge, ať gdauce do okolnijch wesnic a městeček, nakaupij sobě pokrmů kteréž by gedli.

Rospuśćie, aby sie roszedszy do miasteczek y do wśi okolicznych nákupili sobie chlebow, bo nie máia co ieść.

37. A odpowěděw řekl gim: Dayte wy gim gijsti. Y řekli gemu: Gdauce, kaupijme za dwě Stě grossůw chleba, a dáme gim gijsti?

Ale on odpowiedziawszy, rzekł, Daycie wy im co ieść, A oni rzekli ku niemu, Jożwysz kupmy za dwieśćie pienidzy chlebá, á daymy im coby iedli.

38. Y dij gim: Kolik chlebůw máte? gděte ohledayte. A když zwěděli, řekli gemu: Pět, a dwě Ryby.

Zatym on rzekł do nich, Wiele ich chlebow macie? idźcie á dowiedzcie sie, A oni dowiedziawszy sie, powiedzieli, Piecioro chleb y dwie rybie.

ו

39 ופקד להון דנסמכון לכל־נש סמכין סמכין על עסבא:

Allora egli comandò loro che gli facessino tutti sedere à tauola per tauola sopra l'herba verde.

40 ואסתמכו סמכין ס
סמכין דמאא מאא
ודחמשין חמשין:

E così si posero à sedere in più partie, à cento & à cinquanta per partita.

41 ונסב הנון חמשא
לחמין ותרין נונין וחר ב
בשמיא וברך וקצא ל
לחמא ויהב לתלמידוהי
דנסימון להון והנון תרין
נונין פלגו לכלהון:

Et egli prese i cinque pani, e i due pesci, & alzati gli occhi al cielo, rende gratie, e spezzò i pani: e dettegli à i suoi discepoli, che gli ponessino innanzi ad essi: e spartì i due pesci à tutti.

42 ואכלו כלהון וסבעו:

E così tutti magiorono, e satioronsi.

43 ושקלו קצאא תרי
עסר קופינין כד מלין
ומן נונא:

E leuoron via de pezzi auanzati dodici corbe piene, e de pesci ancora.

44 איתיהון הוו דין ה
דאכלו לחמא חמשא
אלפין גברין:

Et erano quelli che haueuano mangiato circa cinque milia huomini.

45 ומחדא אלץ ל
לתלמידוהי דנסקון ל
לספינתא ונאזלון ק
קדמוהי לעברא לבית־
צידא עד שרא הו
לכנשא:

Subbito poi sospinse i suoi discepoli à salir ne la naue, & andarsene innanzi à lui à l'altra riua verso Betsaida, mentre ch'egli licentiasse la turba.

46 וכד שרא אנון אזל
לטורא למצליו:

E come gli hebbe mandati via, se n'andò in sul monte ad orare.

47 כד הוא דין רמשא
ספינתא איתיה הות
מצעת ימא והו ב
בלחודוהי על ארעא:

Venuta poi la sera, la naue era nel mezo del mare, & egli era solo in terra.

ו

39 ויצו אותם לשבתם כלם
שלחנות שלחנות על־עשב
דשא:

Y mandoles que hiziessen recostar à todos por mesas sobre la yerua verde.

40 ויפלו ערוגות פה
מאה ומאה ופה חמשים
וחמשים:

Y recostaronse por partes, por mesas, de ciento en cento, y de cincuenta en cincuenta.

41 ויקח את־חמשת לחם
ואת־שני דגים ויפנה למעלה
אל־השמים ויברך וישבר את־
הלחם ויתן לתלמידיו לשים
לפניהם ואת־שני הדגים לחלק
לכלם:

Y tomados los cinco panes y los dos peces, mirando al cielo, bendixo, y partió los panes, y dió a sus Discipulos que les pusiessen delante: Y los dos peces repartió à todos.

42 ויאכלו כלם וישבעו:

Y comieron todos, y hartaronse.

43 וישאו פתים שנים עשר
סלים מלאים ומן־הדגים:

Y alçaron de los pedaços Doze esportones llenos, y de los peces.

44 ויהיו האכלים את־הלחם
כחמשת אלפים איש:

Y eran los que comieron, cinco mil varones.

45 ומיד נגש את־תלמידיו
לעלות אל־האניה ולהקדים
בעבר בית צידה עד כי ישלח
את־העם:

Y luego dió priessa à sus discipulos à subir en el nauio, y yr delante deel à Bethsaida de la otra parte, entre tanto que el despedia la cōpanna.

46 וכאשר שלח אותם עלה
על־ההר להתפלל:

Y desque les vuo despedido, fuese al monte à orar.

47 ובהיות הערב היתה האניה
בתוך הים והוא לבדו על־הארץ:

Y como fue la tarde, el nauio estaua en medio de la mar, y el solo en tierra.

ϛʹ.

39. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

Adonc il leur commanda qu' ils les fissent tous asseoir par tablees sur l'herbe verde.

40. Καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

Et ils s' assirent par rangees, par centeines & cinquanteines,

41. Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.

Et quand il eut prins les cinq pains & les deux poissons, regardant vers le ciel, il rendit graces, & rompit les pains & les bailla à ses disciples, & afin qu'ils les leur missent deuant: & departit les deux poissons a tous.

42. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν.

Et tous en mangerent, & furent rassasiés.

43. Καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.

Et ils recueillirent des pieces de pain douze pleines panerees, & quelque reste des poissons.

44. Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

Or ceux qui auoyent mangé estoyent enuiron cinq mille hommes.

45. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδὰν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

Incontinent apres cela il contraignit ses disciples de monter sur la nasselle, & aller deuant lui outre la mer vers Bethsaïda, cependant qu' il donneroit congé aux troupes.

46. Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Et quand il leur eut donné congé, il s'en alla en la montagne pour prier.

47. Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

Le soir venu, la nasselle estoit au milieu de la mer, & il estoit lui seul sur terre.

CAP. VI.

39. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes, secundum contubernia super viride fœnum,

So he commaunded them/to make them al sit downe by companies vpon the greene grasse.

40. Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

Then they sate downe by rowes/by hundreths / and by fifties.

41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus: intuens in cęlum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis ut ponerent ante eos : & duos pisces divisit omnibus.

And hee tooke the fiue loaues / and the two fishes/and looked vp to heauen/ and gaue thankes / and brake the loaues / and gaue them to his disciples to set before them / and the two fishes hee deuided among them all.

42. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

So they did all eate / and were satisfied.

43. Et sustulerunt reliquias fragmentorum, duodecim cophinos plenos: & de piscibus.

And they tooke vp twelue baskets full of the fragments / and of the fishes.

44. Erant autem qui manducaverunt, quinque millia virorum.

And they that had eaten / were about fiue thousand men.

45. Et statim coëgit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

And straight way he caused his disciples to go into the ship / and to go before vnto the otherside vnto Bethsaida / while hee sent away the people.

46. Et cùm dimisisset eos, abiit in montem orare.

Then assoone as he had sent them away/ he departed into a mountaine to pray.

47. Et cum serò esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

And when euen was come / the shippe was in the mids of the sea / and he alone on the land.

Das VI. Capitel.

39. Vnd er gebott jhnen / das sie sich alle lagerten / bey tisch vollen / auff das grüne graß.

Oc hand bød dem / at de sette sig alle ned at æde i at skillige hobe paa det grøne Græss.

40. Vnd sie satzten sich nach Schichten / ja hundert vnd hundert / fünffzig vnd fünffzig.

Oc de sette oc skickede sig / ja hundrede oc hundrede / halffredißinds tiue oc halffredisinds tiue.

41. Vnd er nam die fünff Brodt / vnd zwen Fisch / vnd sahe auff gen Himel / vnd dancket / vnd brach die Brodt / vnd gab sie den Jüngern / daß sie jnen fürlegten / Vnd die zwen Fisch theilet er vnter sie alle.

Oc hand tog de fem Brød / oc tho Fiske / oc saa op i Himmelen / oc tackede / oc brød Brødene / oc fick Disciplene dem / at de skulde legge faar dem / Oc hand skiffte de tho Fiske blant dem alle.

42. Vnd sie assen alle / vnd wurden satt.

Oc de ode alle / oc bleffue mette

43. Vnd sie huben auff die Brocken zwölff körbe vol / vnd von den Fischen.

Oc de toge Smulerne op / tolff Kurffue fulde / oc aff Fiskene.

44. Vnd die da gessen hatten / der war fünfftausent Man.

Och de som ode / vaare fem tusinde Mend.

45. Vnd als bald treib er seine Jünger / daß sie inn das Schiff tratten / vnd vor jhm hinüber füren gen Bethsaida / biß daß er das Volck von sich liesse.

Oc hand nødde sine Disciple strax til / at de ginge i Skibet / oc fore hen offuer faar hannem til Bethsaida / indtil hand forlod Folcket fra sig.

46. Vnd da er sie von sich geschaffet hatte / gieng er hin auff einen Berg zu beten.

Oc der hand haffte skilt dem fra sig / gick hand op paa it Bierg at bede.

47. Vnd am Abend war das Schiff mitten auff dem Meer / vnd er auff dem Lande alleine.

Oc om afftenen vaar Skibet mit paa Haffuit / oc hand alene paa landet.

Kapitola VI.

39. A Y rozkázal gim aby se kázali posaditi wssem po haufsjch na zelené trávě.

Tedy im roskazał áby wszytkim śiá dał kazáli rzedmi ná zieloney trawie.

40. Y ssadili se rozdjlně po Stu a po Padesáti.

A ták śiedli rzedmi po grzedách / indzie po stu indzie po piacidziesiat.

41. A wzaw pět chlebuow a dwě Rybě / popatřiw do Nebe / dobrořečil / y lámal chleby / a dal Učedlnijkuom swým aby kladli před ně A dwě Rybě rozdělil mezy wssecky.

Wziawszy tedy ono pięcioro chlebá y ony dwie rybie / weyzrawszy w niebo / blogosłáwił / á łamiac chleby / dawał zwolennikom swoim áby przed nie kładli / y dwie rybie podzielił mie dzy wszytki.

42. Y gedli wssyckni á nasyceni gsau.

Y iedli wszyscy á náiedli śie.

43. Potom sebrali ostatky drobtůw dwanácte kossuow plných / y z Ryb.

Tamże zebráli o krusskow dwána ście kossow pełnych y ostatki ryb.

44. A bylo těch kteřijž gedli / pět Tisýcuow mužuow.

A tych ktorzy iedli / było około piaciytysiecy mężow.

45. A y hned přinutil Učedlnijky swé wstaupiti na Lodij / aby gey předessli přes Moře do Bethsaydy / ažby on rozpustil lid.

Tedy wnet roskazał zwolennikom swym wnidź w łodź / áby sie naprzod przeprawili do Bethsaidá ku dalsiemu brzegowi / áżby on rozpuścił lud.

49. A rozpustiw ge / ssel na horu aby se modlil.

A gdy ie odpráwił / wszedł ná gore áby sie modlił.

47. A když byl wečer byla Lodij v prostřed Moře / a on sám na zemi.

Záthym gdy sie dzień k wieczoru chylił / była łodź w pośrzod morzá á on sam był ná ziemi.

ו

48 וחזא אנון דמשתנקין כד רדין רוחא גיר לוקבלהון הות ובמטרתא דרביעיתא דליליא אתא לותהון ישוע כד מהלך על מיא וצבא הוא דנעבר אנון׃

ו

48 וירא כי השתוממו בהתדפקם כי היתה הרוח להם להפך ובמשמרת הארבעית הלילה בא אליהם מתהלך על הים ואבה לעבר אותם׃

ϛ.

48. Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς· καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.

E Vidde gli che durauan fatica à nauigare: (percioche il Vento era loro contrario) e circa la quarta Veglia de la notte se ne Venne à loro caminando sopra'l mare, e Volena trapassarli.

Y vidolos que se trabajauan nauegando, por que el viento les era contrario: y cerca de la quarta vela de la noche vino à ellos andando sobre la mar, y queria passarlos.

Et vid qu'ils auoyent grande peine à tirer : car le vent leur estoit contraire: & enuirõ la quatrieme veille de la nuict il vint vers eux cheminant sur la mer, & les vouloit passer.

49 הנון דין חזאוהי ד דמהלך על מיא וסברו להון דחזוא הו דגלא וקעו׃

49 ובראותם אותו מתהלך על הים חשבו כי מזיק ויזעקו׃

49 Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν.

Ma essi Vedutolo camenar sopra'l mare, pensoron che fusse Vna fantasma, e gridorono.

Y viendo lo ellos, que andauà sobre la mar, pensaron que era phantasma, y dieron bozes.

Mais quand ils le virent cheminãt sur la mer, ils cuiderent que ce fust vn fantosme : dont ils s'escrierent.

50 כלהון גיר חזאוהי ו ודחלו ובר שעתה מלל עמהון ואמר להון אתלבבו אנא אנא לא תדחלון׃

50 כי כלם ראו אותו ויבהלו ופתאום ידבר אתם ויאמר להם חזקו אנכי הוא אל תיראו׃

50. Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Percioche tutti il Vedeuano, e conturboronsi. Allhora egli parlo con essi, e disse loro, State di buono animo, che sono io, non habbiate paura.

Porque todos lo vian : y turbaronse : mas luego habló con ellos, y les dixo, Asseguraos, yo soy, no ayays miedo.

Car ils le voyoyent tous, & furent troubles : mais incontinent il parla à eux, & leur dit, Asseurez vous, c'est moi : n'ayez point de peur.

51 וסלק לותהון לספינתא ושלית רוחא וטב מתדמרין הוו ותהירין ב בנפשהון׃

51 ויעל אליהם אל האניה והשתק הרוח וישתוממו מאד מאד בנפשם ויתמהו׃

51. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.

E montò su à loro ne la naue, & il Vento cessò : onde essi grandemente & oltre modo si stupiuano in lor medesimi, e marauigliauansi.

Y subeó à ellos en el nauio, y el viento reposó y grandemente sobre manera estauan fuera de si, y se marauillauan.

Adonc il monta en la nasselle vers eux, & le vent cessa : dont ils s'estonnerent beaucoup plus fort en eux-mesmes, & s'esmerueillerent.

52 לא גיר אסתכלו הוו מן לחמא הו מטול דלבהון מעבי הוא׃

52 כי לא הבינו על הלחם כי לבבם כהה׃

52. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη·

Imperoche non haueuano ben compreso il fatto de pani : conciosia che il cuor loro era acceccato.

Que aun no auian cobrado entendimiento en los panes : porque sus coraçones estauan ciegos.

Car ils n'auoyent pas bien prins garde au fait des pains d'autant que leur cœur estoit stupide.

53 וכד עברו עברא אתו לארעא דגנסר׃

53 ויעברו ויבואו אל ארץ כנרת ויגשו׃

53. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν.

Et essendo passati di là, Vennero à la terra di GeneZaret, e presero porto.

Y quando fueron de la otra parte, vinieron en tierra de Genezareth, y tomaron puerto.

Et quand ils furent passés outre, ils vindrent en la contree de Genezareth, & prindrent port.

54 וכד נפקו מן ספינתא בר שעתה אשתכלוהי א אנשי אתרא׃

54 וכאשר יצאו מאניה פתאום הכירוהו׃

54. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν.

Et Vsciti che furono de la naue, subito il conobbero.

Y saliendo ellos del nauio, luego lo conocieron.

Et comme ils furent sortis de la nasselle, les gens le recognurent incontinent.

CAP. VI

48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans super mare: & volebat præterire eos.

And he sawe them troubled in rowing / (for the winde was contrarie unto them) and about the fourth watch of the night / he came unto them / walking upon the sea / and would haue passed by them.

49. At illi ut viderunt eum ambulantem super mare, putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt.

And when they sawe him walking upon the sea / they supposed it had bene a spirite / and cried out.

50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis, Confidite, ego sum: nolite timere.

For they all sawe him / and were sore afrayed: but anon he talked with them / and sayd unto them / Be of good comfort: it is I / be not afrayde.

51. Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus, & plus magis intra se stupebāt.

Then he went up unto them into the ship / and the winde ceased / and they were sore amased in them selues beyond measure / and marueiled.

52. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

For they had not considered the matter of the loaues / because their heartes were hardened.

53. Et cùm transfretassent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt.

And they came ouer / and went into the land of Genesaret / and arriued.

54. Cumque egressi essent de navi, continuò cognoverunt eum.

So when they were come out of the ship straight way they knew him.

Das VI. Capitel.

48. Vnd er sahe / daß sie not lidten im rudern / denn der wind war jhnen entgegen. Vmb die vierde Wache der nacht kam er zu jhnen / vnd wandelte auff dem Meer. Vnd er wolt für jnen übergehen.

Oc hand saa / at de lidde nød i det de rode / Thi Værit vaar dem imod. Om den fierde Vact om natten / kom hand til dem / oc vandrede paa Haffuit / Oc hand vilde gaa om kring dem.

49. Vnd da sie jhn sahen auff dem Meer wandeln / meineten sie / es wer ein gespenst / vnd schryen.

Oc der de. saae hannem vandre paa Haffuit / mente de / at det haffde veret it Spøgelse / oc de robte.

50. Denn sie sahen jhn alle / vnd erschracken. Aber als bald redet er mit jhnen / vnd sprach zu jnen: Seidt getrost / ich bins / förchtet euch nicht.

Thi de saae hannem alle / oc bleffue forferdede. Men hand talede strax met dem / oc sagde til dem / Verer trøstige / Det er ieg. Frøcter icke.

51. Vnd er tratt zu jhnen inn das Schiff / vnd der Wind leget sich. Vnd sie entsatzten vnd verwunderten sich über die maß.

Oc hand traadde i Skibet til dem / oc Værit stillede sig. Oc de forferdedis oc forundrede sig offuer maade.

52. Denn sie waren nichts verstendiger worden über den Brodten / vnd jhr hertz war verstarret.

Thi de vaare icke bleffue forstandige aff Brødene / oc deris hierte vaar forblinder.

53. Vnd da sie hinüber gefahren waren / kamen sie in das Land Genesareth vnd fuhren an.

Oc der de vaare offuer farne / komme de til Genesareth land / oc lagde til.

54. Vnd da sie auß dem Schiff tratten / alsbald kandten sie jhn.

Oc der de traadde aff Skibet / da kende de hannem strax.

Kapitola VI.

48. A wida ge že vsylu gij w plawenij (neb gim byl wijtr odporný) protož při čtwrtém bdénij nočnijm / přissel k nim chodě po Moři / y chtěl ge pominauti.

A vyzrał że sie prácowáli wiozac / (ábowiem wiatr był im sprzeciwny) A ták o czwartey w noc przyszedł do nich chodzac po morzu y chciał ie minać.

49 A oni když vzřeli gey an chodj po Moři domnijwali se žeby obluda byla / y zkřijkli:

Tedy oni vyzrawszy go chodzac po morzu / mniemali żeby byłá obludá / y záwoláli.

50. Neb gey wssyckni widěli / a zarmautili se. A hned promluwil k nim / a řekl gim: Dauffaytež / ne bogte se / yať gsem.

Abowiem wszyscy widzac go zátrwożyli sobá / Ale on rzekł do nich temi słowy / Wierzcie iam ci iest / a nie lekaycie sie.

51. Y wstaupil k nim na Lodij / a přestal wijtr. A oni tijm wijce sami w sobě strachem se diwili.

Zátym wstapił do nich w łodź / á vćiszył sie wiátr / z kad sie bárzo á z ynā zbyt sámi w sobie zdumiewáli y dziwowáli.

52. Neb gsau byli nerozuměli o chlebijch / bylo zagisté srdce gegich oslepeno.

Bo nie zrozumieli (co sie działo) w onych chlebiech / gdyż serce ich było zá twardzone.

53. A když se přeplawili / přissli do Země Genezaretské / a tu Lodi přistawili.

A gdy sie przepráwili / przyszli do ziemie Genezáreth / y przybili sie ku brzegu.

54. A když wyssli z Lodi / hned gey poznali.

Thedy wyszedszy z lodzi / nátychmiast go poználi.

ו

55 ורהטו בכלה ארעא הי ושריו למיתיו לאילין דביש ביש עבידין כד ש
שקילין להון בערסתא לאיכא דשמעין הוו דאיתיהי:

E correndo da ogni parte per tutta quella contrada, cominciorono à portar ne i letti quelli che erano ammalati la doue udiuano dire ch'egli fusse.

ו

55 וירוצו סביב כל הככר ההוא ויחלו לשאת על המטות את כל אשר רעה בם ולהקריבם אל אשר שמעו כי שם הוא:

Y corriendo toda la tierra de al derredor, començaron à traer de todas partes enfermos en lechos, como oyeron que estaua alli.

ϛ'.

55. Περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι·

Et coururent çà & là par toute la contree d'à l'entour, & se prindrent à lui apporter çà & la en des petis licts ceux qui se portoyent mal, là où ils oyoyent dire qu'il estoit.

56 ואיכא דעאל הוא לקוריא ולמדינתא ב
בשוקא סימין הוו כריהא ובעין הוו מנה דאפן ל
לכנפא דלבושה נקרבון וכלהון אילין דקרבין הוו לה מתאסין הוו:

E dounque egli entraua in borghi, o in citta, o in ville, poneuano gl'infermi ne le piazze: e pregauanlo di poter toccare almeno l'estremità del suo vestimento: e quanti lo toccauano, tutti erano guariti.

56 ובכל מקום אשר יצא שמה אל חוות אל ערים אל שדות אל שוקים ישימו את החולים ויתחננו לו להגיעם לבדו את כנף שמלתו וכל אשר הגיעו בו נושעו:

Y donde quiera que entraua, en aldeas o ciudades, o heredades, ponian en las calles los que estauan enfermos, y rogauan le que tocassen siquiera el borde de su vestido: y todos los que le tocauan, eran saluos.

56. Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

Et par tout où il estoit entré és bourgades, ou villes, ou villages, ils mettoyent les malades és marchés: & le prioyent que pour le moins ils peussent toucher le bord de sa robbe: & tous ceux que le touchoyent estoyét gueris.

ז

1 ואתכנשו לותה פרישא וספרא דאתו מן א
אורשלם:

Poi si raunano à lui i Farisei, & alcuni de gli Scribi che erano venuti da Ierusalem.

ז

1 ויקהלו אליו המפרשים וקצת הסופרים באו מירושלים:

Y juntaronse à el Phariseos, y algunos de los Escribas que auian venido de Ierusalem.

ΚΕΦΑΛ ζ.

Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.

Adonc les Pharisiens & quelques vns des Scribes qui estoyét venus de Ierusalem, s'assemblerent vers lui.

2 וחזו אנשין מן תלמידוהי דאכלין לחמא כד לא משגן אידיהון ו
ואתעדלו:

Et hauendo veduti alcuni de suoi discepoli mangiare il pane con le mani comuni: cioè non lauate, biasimauano tal cosa.

2 וכאשר ראו כי קצת התלמידים בידים טמאות זה בלי רחץ אכלו לחם ויזעקו ויתודו:

Los quales viendo à algunos de sus Discipulos comer pan con manos comunes, es à saber, por lauar, condenauanlos:

2. Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

Et voyans quelques vns des disciples d'icelui prendre leur repas auec les mains, communes, (c'est à dire, sans estre lauees.) ils les en blasmoyent.

3 כלהון גיר יהודיא ופרישא אן הו דבטילא ית לא משיגי אידיהון לא
לעסין מטול דאחידין מ
משלמנותא דקשישא:

Percioche i Farisei e tutti i Giudei, non mangiano senza lauarsi spesso le mani, ritenendo l'ordinatione de gli antichi.

3 כי המפרשים וכל היהודים אם לא בכח אל כח ירחצו ידים אינם אוכלים נוצרים את גזרת הזקנים:

Porque los Phariseos y todos los Iudios, teniendo la tradicion delos Ancianos, si murchas vezes no se lauan las manos, no comen.

3. Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων.

Car les Pharisiens & tous les Iuifs ne mangent point qu'ils ne lauent souuent leurs mains, retenans les traditions des anciens.

55. Et

CAP. VI.

Das VI. Capitel.

Kapitola VI.

55. Et percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui se malè habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.

And ranne about throughout all that region round about / and began to carie hither and thither in beddes all that were sicke / where they heard that he was.

55. Und lieffen alle in die umbligenden Länder / und huben an die Krancken umbher zu führen auff betten / wo sie höreten daß er war.

Oc de løbe i alle omliggende land / oc begynte at føre de Siuge om kring paa Sengene / huor som de hørde at hand vaar.

55. A běhagijce po wšši kragině té / počali na lożých k němu nosyti ty kteříž nemocni byli / kdeżkoli zwěděli o něm żeby byl.

A gdy one wszythke kráine okoliczna, przeszli / poczeto nośic niemocne ná lożách / gdy vslyszeli iż tám był.

56. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

And whyther so euer hee entred into townes / or cities / or villages / they laid theyr sicke in the streetes / and prayed him that they might touch at the least the edge of his garment. And as many as touched him / were made whole.

56. Und wo er inn die Märckte oder Städte oder Dörffer eingieng / da legten sie die Krancken auff den Marckt / und baten jhn / daß sie nur den Saum seines kleides anrühren möchten / und alle die jn anrühreten / worden gesund.

Oc huor som hand gick ind i Byer eller Stæder / eller Landzbyer / da lagde de Siuge paa torffuit / oc bade hannem / At de maatte ekon røre Sømmen paa hans Kleder / Oc alle de som rørde ved hannem / bleffue helbrede.

56. A kamżkoli wcházel do Městeček neb do Wsý / nebo do Měst / na vlicech kladli nemocné / a prosyli ho / aby aspoň podolka raucha geho dotkli se / a kolikożkoli se ho dotkli / vzdrawení gsau.

A gdziekolwiek iedno przyszedł / do wśi / ábo do miast / ábo ná polá / kładli przeden niemocne po vlicách / prosiac go áby sie tylko dotknęli podołka szat iego / A ile sie ich dotknęli go / przychodzili ku zdrowiu.

CAP. VII.

Das VII. Capitel.

Kapitola VII.

ET conveniunt ad eum Pharisæi & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

Then gathered unto him the Pharises / & certaine of the Scribes which came from Jerusalem.

Und es kamen zu jm die Phariseer / und etliche von den Schrifftgelehrten / die von Jerusalem kommen waren.

OC der komme Phariseer til hannem / oc nogle aff de Scrifftkloge / som vaare komne fra Jerusalem.

Y Sessli se k němu Zákonijcy / a někteřij z Včitelůow přissedsse do Geruzaléma.

Tedy sie k niemu zeszli Fáryzeuszowie / y z Doktorow niektorzy co byli przyszli z Jeruzálem.

2. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

And when they saw some of his disciples eate meate with common handes / (that is to say unwashen) they complained.

2. Und da sie sahen etliche seiner Jünger mit gemeinen / das ist / mit ungewaschen henden das brodt essen / versprachen sie es.

Oc der de saae nogle aff hans Disciple æde brod met almindelige / det er / met vtoene hender / da forталede de det.

2. A když vzřeli někteřé z Včedlnijkůow geho obecnýma rukama / to gest neumytýma gijsti chleby haněli ge.

A vyzrawszy niektore z zwolennikow iego / iż iedli chleb z brudnemi rękoma y nie vmywszy sie / vryſkowáli ná nie.

3. [P]harisæi enim & omnes Iudæi, nisi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum.

(For the Pharises / and all the Jewes / except they wash their handes oft / eate not / holding the tradition of the Elders.

3. Denn die Phariseer und alle Juden essen nicht / sie waschen denn die hende manchmal. Halten also die aufffsetze der Eltesten.

Thi at Phariseerne oc alle Joderne æde icke / uden de to henderne tit oc offte / Saa holde de de Eldstis paaleggelse.

3. Neb Zákonijcy y wšſyckni Židé / leč by často ruce vmyli / negij dali / držijce vstanowenij Starssých:

Abowiem Fáryzeuszowie y wszyscy Żydowie / iesli często rak nie vmywáli / tedy nie iedli / trzymáiac vstáwy przodkow swych.

ז | ז | ζ.

4 ומן שוקא אן לא עמדין לא לעסין וסגיאתא אחרניתא איתא אילין דקבלו דנטרון מעמודיתא דכסא ודקסטא ודמאני נחשא ודערסתא :

E tornando dal mercato, non mangiano senon sono lauati. Molte altre cose sono ancora ch'essi hanno prese ad osseruare, come i lauamenti di bicchieri, e de boccali, & de ramini, e de letti.

4 ומשוקים אם לא יטבלו לא יאכלו ואחרות רבות הנה אשר קבלו לנצר כמו טבילות הכוסות וקסטות ונחשתם ומטות

Y Boluiendo de la plaça, si no se leuaren, no comen: y otras muchas cosas ay que tomaron para guardar, como el lauar de los vasos de beuer, y de los jarros, y de los vasos de metal, y de los lechos.

4. Καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

Et retournans du marché, ils ne mágent point, qu'ils ne soyent laués: il y a aussi beaucoup d'autres choses qu'ils ont prinses à garder, comme les lauemens des coupes, des brocs, de la vaisselle, & des chalits.)

5 ושאלוהי ספרא ופרישא למנא תלמידיך לא מהלכין איך משלמנותא דקשישא אלא כד לא משיגין אידיהון אכלין לחמא :

Di poi essi Farisei e Scribi, li domandano, i tuoi discepoli perche non caminano secondo l'ordinatione de gli antichi, ma mangiano il pane senza lauarsi le mani?

5 ואז שאלו לו המפרשים והסופרים למה תלמידיך לא הלכו בגזרות הזקנים כי אם לא רחצו ידיהם ואכלו את הלחם :

Y preguntaronle los Phariseos y los Escribas, Porque tus Discipulos no andan conforme à la tradicion de los Ancianos, mas comen pan con las manos por lauar?

5. Ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, Διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον.

Là dessus les Pharisiens & les Scribes l'interroguerent, disans, Pourquoi ne cheminent point tes disciples selon la tradition des anciens: mais prenent leur repas sans lauer les mains?

6 הו דין אמר להון שפיר אתנבי עליכון אשעיא נביא נסבי באפא איך דכתיב דעמא הנא בספותה הו מיקר לי לבהון דין סגי רחיק מני :

Egli rispondendo, disse loro, Quanto ben profetò Esaia di voi altri hipocriti: si come è scritto, Questo popolo m'honora con le labbra, ma il cuor loro è lungi da me.

6 ויען ויאמר להם היטב נבא ישעיהו עליכם החנפים כמו נכתב העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני :

Y respondiendo el, dixoles, Hypocritas, bien prophetizó de vosotros Isajas, como esta escripto, Este pueblo con los labios me honrra, mas su coraçon lexos esta de mi,

6. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.

Il respondit, & leur dit, Certainemét Esaie a bien prophetizé de vous autres hypocrites: comme il est escrit, Ce peuple-ci m'honore de ses leures, mais leur cœur est bien fort eslongné de moi.

7 וסריקאית דחלין לי כד מלפין יולפנא דפוקדנא דבני נשא :

Et in vano mi honorano, insegnando per dottrine, i commandamenti de gli huomini.

7 ותהו יראתם אותי מצות אנשים מלמדה :

Y, En vano me honrran, ensennando doctrinas, mandamientos de hombres.

7. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent ils, enseignans des doctrines qui ne sont que commandemens d'hombres.

8 כד שבקתון גיר פוקדנא דאלהא ואחידין אנתון משלמנותא דבני נשא מעמודיתא דכסא ודקסטא וסגיאתא אילין דלהלין דמין :

Perche lassando il comandamento di Dio ritenete l'ordinatione de gli huomini: come sono i lauamenti di boccali e de bicchieri: e fate molte altre cose simili à queste.

8 כי עזבתם את מצות יהוה ותשמרו את מסרת האנשים את טבילות הכוסות וקסטות ואחרות כאלה רבות עשים אתם :

Porque dexando el mandamiento de Dios, teneys la tradicion de los hombres: el lauar de los jarros, y de los vasos de beuer: y hazeys muchas cosas semejantes à estas.

8. Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Car en delaissant le commandement de Dieu, vous retenez la tradition des hommes, assauoir les lauemens des brocs, & des coupes, & faites beaucoup d'autres choses semblables.

9 אמר להון שפיר טלמין אנתון פוקדנא דאלהא דתקימון משלמנותכון :

E diceua loro, Voi sprezzate bene il comandamento di Dio per osseruar la vostra ordinatione.

9 ויאמר להם היטב תבטלו את מצות אלהים אשר את גזרותיכם תשמרו :

Dezia les tambien, Bien; inualidays el mandamiento de Dios para guardar vuestra traditió.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.

Il leur dit aussi, Vous annulez bien le commandement de Dieu, afin que vous gardiez vostre tradition.

CAP VII.

4. Et à foro, nisi baptizentur, non comedunt, & alia multa sunt quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum & urceorum, & æramentorum & lectorum.

And when they come from the market/ except they wash/ they eate not: and many other thinges there be/ which they haue taken vpon them to obserue/ as the washing of cuppes/ and pottes/ and of brasen vessels/ and of tables.)

5. Et interrogabant eum *Pharisæi & Scribæ*, Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

Then asked him the Pharises & Scribes/ Why walke not thy disciples according to the tradition of the Elders/ but eate meate with vnwashen handes?

6. At ille respondens, dixit eis, Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.

Then he answered and sayd vnto them/ Surely Esai hath prophesied wel of you/ hypocrites/ as is written/ This people honoureth me with their lippes/ but theyr heart is farre away from me.

7. In vanum autem me colunt, docẽtes doctrinas præcepta hominum.

But they worship me in vaine/ teaching for doctrines the commaundements of men.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptismata urceorum & calicum: & alia similia his facitis multa.

For ye lay the commaundement of God apart/ and obserue the tradition of men/ as the washing of pottes and of cuppes/ and many other such like things ye do.

9. Et dicebat illis, Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.

And he sayde vnto them/ Well/ ye reiect the commaundemẽt of God/ that ye may obserue your owne tradition.

Das VII. Capitel.

4. Vnd wenn sie vom Marckt kommen/ essen sie nit/ sie waschen sich denn. Vnd des dings ist vil/ das sie zu halten haben angenommen/ von Trinckgefessen/ vnd krügen/ vnd chernen gefessen/ vnd tisch zu waschen.

Oc naar de komme aff Torffuit/ da æde de icke/ vden de to dem. Oc der er meget saadant/ som de haffue taget ved at holde/ met Drickekar/ oc Kruss/ oc Kaabar kar/ oc bord at to.

5. Da fragten jhn nun die Phariseer vnd die Schrifftgelerten: Warumb wandeln deine Jünger nicht nach den aufssätzen der Eltesten/ sondern essen das Brodt mit vngewaschen Henden?

Da spurde nu Phariseerne oc de Scrifftkloge hannem at/ Hui vandre icke dine Disciple effter de Eldstis paaleggelse/ men æde Bræd met wtoene hender.

6. Er aber antworttet/ vnd sprach zu jnen: Wol fein hat von euch heuchlern Esaias geweissaget/ wie geschriben stehet: Diß Volck ehret mich mit den lippen/ aber jhr hertz ist ferne von mir.

Hand suarede/ oc sagde til dem/ Vel smuckt haffuer Esaias spaat om eder Ovenskalcke som screffuit staar/ Dette Folck ærer mig met Læbene/ Men deris hierte er longt fra mig.

7. Vergeblich aber ists/ daß sie mir dienen/ dieweil sie lehren solche lehre/ die nichts ist denn Menschen gebott.

Det er forgeffuis at de tiener mig/ efftersi de lære saadan Lerdom/ som icke er andet end Menniskens Bud.

8. Jhr verlasset Gottes gebott/ vnd haltet der Menschen aufssätze/ von krügen vnd trinckgefessen zu waschen vnd deß gleichen thut ihr vil.

J forlade Guds bud/ oc holde Menniskens Paaleggelse/ om Kruss oc Drickekar at to/ oc i gøre meget lige saadant.

9. Vnd er sprach zu jhnen: Wol fein habt jr Gottes gebott auff gehaben/ auff das jhr eure aufssätze haltet.

Oc hand sagde til dem/ Vel smuckt haffue i nedslagt Guds bud/ paa det i kunde holde eders Paaleggelse.

Kapitola VII.

4. A když s trhu přigdau/ negedij leč se vmygij: A giné mnohé wěcy/ kteréž gsau gim vstanoweny aby zachowáwali/ totiž/ vmýwanij Konwic/ a Wěder/ a Medenic/ y Stolůw.

Tákże z dworu przyszedszy iesliby sie nie vmyli/ tedy nie iadáli/ y wiele sa inych rzeczy ktore przieli ku trzymániu/ to iest/ vmywánie kubkow/ y konewek/ y inego naczynia miedźiá nego/ y łożek.

5. Potom otázali ho Zákonijcy a Včitelé/ řkauce: Proč Včedlnícy twogi nezachowáwagij vstanowenij Starssých/ ale neumytýma rukama gedij chleb?

Potym go pytáli Fáryzeuszowie y Dokthorowie/ Przecz zwolennicy twoi nie chodzą wedle vstaw przodkow/ ale iedzą chleb nie vmywszy rak?

6. A on odpowěděw/ řekl gim: Dobřeť gest o wás pokrytcých prorokowal Izayáš/ yakož psáno gest: Lid tento vsty mne ctij/ ale srdce gegich daleko gest odemne:

Thedy on odpowiedźiawszy/ rzekł im/ Iście dobrze Ezáiász o was ludźiach pokrytych prorokował/ iáko iest nápisano/ Lud ten vsty mie chwali/ ale serce ich dáleko iest odemnie.

7. Nadarmoť mne gisté ctij/ včijce včenij a přikázanij lidská.

Prożno ćmie tedy chwala/ vczac náuk/ ktore sa roskázániem ludzkiem.

8. Nebo opustiwsse Přikázanij Božij/ držijte vstanowenij lidská/ totiž/ vmýwanij konwic/ wěder/ a giné mnohé wěcy podobné těmto činijte.

Abowiem opuściwszy roskazánie Boże/ trzymacie vstáwi ludzkie/ vmywánie konewek/ y kubkow/ nád to y wiele inych tákowych rzeczy czynicie.

9. Y prawil gim: Dobřeť wy russijte Přikázanj Božj/ abyste vstanowenj swá zachowáwali.

Mowił też do nich/ Czyście czynicie iż w niwecz obrácacie przykazánie Boże/ żachowywáiac vstáwy wásse.

A. Gifford מרשׁא 10

ז

10 מוּשֶׁא גֵּיר אֲמַר יַקַּר לְאָבוּךְ וּלְאֶמָּךְ וּמַן דְּמַצְחֵא לְאַבָא אַו לְאֶמָּא מֵוְתָא יְמוּת׃

Perche Moise disse, Honora tuo padre e tua madre: e Chi maladirà il padre o la madre, muoia di morte.

11 אַנְתּוּן דֵּין אָמְרִין אֶן נֵאמַר גַּבְרָא לְאָבוּהִי אַו לְאֶמֵּה קוּרְבָּנִי מֶדֶּם דְּמֶנִּי תֵּאתַר׃

E voi dite, Se l'huomo dirà al padre o à la madre, Corban (cioè, il dono) qualunque sarà fatto da me ti giouarà, sarà senza colpa.

12 וְלָא שָׁבְקִין אַנְתּוּן לֵהּ דְּנֶעְבֵּד מֶדֶּם לְאָבוּהִי אַו לְאֶמֵּהּ׃

E cosi non gli lassate far piu niente à suo padre, o à sua madre.

13 וּמְסַלְּין אַנְתּוּן מֶלְּתֵה דַּאלָהָא מֶטוּל מַשְׁלְמָנוּתָא דְּאַשְׁלֶמְתּוּן וְדָדְמְיָן לְהָלֵין סַגְּיָאתָא עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Annullando la Parola di Dio per la vostra costitutione che hauete ordinato: e fate molte altre cose simili.

14 וּקְרָא יֵשׁוּע לְכֶנְשָׁא כֻּלֵּה וַאמַר לְהוֹן שׁוּמְעוּנִי כֻּלְּכוֹן וְאֶסְתַּכַּלוּ׃

Chiamato poi à se tutta la turba, diceua loro, Ascoltatemi tutti, & intendete.

15 לֵית מֶדֶּם דִּלְבַר מֶן בַּר נָשָׁא הַו וְעָאֵל לֵהּ דְּמֶשְׁכַּח מְסַיֵּב לֵהּ אֶלָּא מֶדֶּם דְּנָפֵק הַו הַו מְסַיֵּב לְבַר נָשָׁא׃

Niente è fuor de l'huomo di cio che entra in esso, che lo possa rendere immondo: ma le cose che escono da esso, son quelle che lo rendene immondo.

16 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דְּנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃

Se alcuno ha orecchie da vdire, oda.

17 כַּד דֵּין עַל יֵשׁוּע לְבַיְתָא מֶן כֶּנְשָׁא שַׁאלוּהִי תַּלְמִידַוְהִי עַל מַתְלָא הַו׃

Quando poi egli, partitosi da la turba, se ne fu entrato in casa, i suoi discepoli lo domandorono de la similitudine.

ז

10 כִּי־מֹשֶׁה אָמַר כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת׃

Porque Moysen dixo, Honrra à tu padre y à tu madre, y, El que maldixere al padre, o à la madre, morirá de muerte:

11 וְאַתֶּם אוֹמְרִים אִם יֹאמַר אִישׁ לְאָבִיו אוֹ לְאִמּוֹ קָרְבָּן וְהוּא מַתָּן אֲשֶׁר מִמֶּנִּי יִסְכַּן לָךְ׃

Y vosotros dezis, El hombre dirá al padre o à la madre, Todo corban, quiere dezir, don mio à ti aprouechará.

12 וְעוֹד לֹא תַנִּיחוּ אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ׃

Y no le dexays mas hazer por su padre, o por su madre:

13 בּוֹגְדִים בִּדְבַר יְהוָה בְּמָסָרְתְּכֶם אֲשֶׁר מְסַרְתֶּם וְכָאֵלֶּה רַבּוֹת תַּעֲשׂוּ׃

Inualidando la palabra de Dios con vuestra tradicion que distes: y muchas cosas hazeys semejantes à estas.

14 וַיִּזְעַק אֶת־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּנִי כֻּלְּכֶם וּבִינוּ׃

Y llamando à toda la companna, dixoles, Oydme todos, y entended.

15 אֵין דָּבָר לַחוּץ הָאָדָם הַבָּא בְּקִרְבּוֹ אֲשֶׁר יוּכַל לְטַמֵּא אוֹתוֹ כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר יְטַמְּאוּ אֶת־הָאָדָם׃

Nada ay fuera del hombre que entre en el, que lo pueda contaminar: mas lo que sale de el, aquello es lo que contamina al hombre.

16 לְמִי אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמַע׃

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

17 וְכַאֲשֶׁר בָּא לַבַּיִת מֵהָעָם וַיִּשְׁאָלוּהוּ תַלְמִידָיו עַל־הַמָּשָׁל׃

Y entrandose de la companna en casa, preguntaronle sus Discipulos de la parabola.

ζ.

10. Μωσῆς γὰρ εἶπε, Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καί, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω·

Car Mose a dit, Honore ton pere & ta mere: Item, qui maudira pere ou mere, meure de mort.

11. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, Κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς.

Mais vous dites, Si quelcun dit a son pere ou à sa mere, Le corban, (c'est à dire le don) qui sera fait de par moi, viendra à ton profit, il sera hors de coulpe.

12. Καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ, αὐτοῦ.

Et ne lui souffrez faire plus rien à son pere ou à la mere.

13. Ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Ainsi mettans la parole de Dieu à neant par vostre tradition, que vous auez establie, & faites plusieurs choses semblables,

14. Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες, καὶ συνίετε.

Puis il ayant appelé à soi toutes les troupes il leur dit, Escoutez-moi tous, & entendez.

15. Οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

Il n'y a rien de ce qui entre par dehors en l'homme, qui le puisse souiller: mais les choses qui sortent de lui, ce sont celles qui souillent l'homme.

16. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

17. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

Puis quand il fut entré en la maison, s'estant retiré d'auec les troupes, les disciples l'interroguerent touchant la similitude.

CAP. VII.

10. Moyses enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

For Moses sayd / Honour thy Father, and thy mother: and, Whosoeuer shall curse father or mother / let him die the death.

11. Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod est donũ) quodcunque ex me, tibi profuerit.

But ye say, If a man say to father or mother / Corban / that is / By the gyfte that is offered by me, thou mayest haue profite / he shall be free.

12. Et ultrà non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri.

So ye suffer him no more to do any thing for his father or his mother.

13. Rescindentes verbum Dei per traditionem vestra quam tradidistis, & similia huiusmodi multa facitis.

Making the worde of God of none authoritie / by your tradition which ye haue ordeined: and ye do many such like things.

14. Et advocans iterum turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

Then he called the whole multitude vnto him, and said vnto them / Hearken you all vnto me, and vnderstand.

15. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare; sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ communicant hominem.

There is nothing without a man, that can defile him, when it entreth into him: but the things which procede out of him, are they which defile the man.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

If anye haue eares to heare, let him heare.

17. Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam.

And when hee came into an house away from people, his disciples asked him concerning the parable.

Das VII. Capitel.

10. Denn Moses hat gesagt: Du solt deinen Vater vnd deine Mutter ehren / vnd wer Vater oder Mutter fluchet / der sol des todtes sterben.

Thi Mose haffuer sagd / du skalt ære din Fader oc din Moder / oc huo som bander Fader eller Moder / hand skal visselige dø.

11. Ir aber lehret: Wenn einer spricht zum Vater oder Mutter Corban / (das ist / wenn ichs opffere / so ist dirs vil nützer) der thut wol.

Men i lære / Naar en siger til Fader eller Moder (Corban / det er / Der som ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

12. Vnd so last ir hinfort jhn nichts thun seinem Vater oder seiner Muter.

Oc saa lade i hannem icke ydermere gøre sin Fader eller sin Moder noget.

13. Vnd hebt auff Gottes wort durch euer auffsätze / die jhr auffgesetzt habt / vnd deßgleichen thut jhr vil.

Oc i borttage Guds ord formedelst eders Paaleggelser som i legge paa. Oc i gøre meget lige saadant.

14. Vnd er rieff zu jhm das gantze Volck / vnd sprach zu jnen: Höret mir alle zu / vnd vernemets.

Oc hand kallede alt Folcket til sig / oc sagde til dem / Hører mig alle / oc forstaar det.

15. Es ist nichts ausser dem menschē / daß jhn köndte gemein machen / so es inn jhn gehet / sondern das von jhm außgehet / das ists / das den Menschen gemein macht.

Der er inted vden faare Mennisket / oc gaar i hannem / som kand gøre hannem almindelig / Men der som gaar vd aff hannem / det er det / som gør Mennisket almindelig.

16. Hat jemand ohren zu hören der höre.

Haffuer nogen øren at høre met / hand høre.

17. Vnd da er von dem Volck inns hauß kam / fragten jhn seine Jünger vmb dise Gleichnis.

Oc der hand kom fra Folcket ind i Huset / da spurde hans Disciple hannem om denne Lignelse.

Kapitola VII.

10. Neb Moyžiss powěděl: Cti Otce twého y Matku twau: A kdožby zlořečil Otcy neb Mateři / ať smrtij vmře.

Bo Moyžesz rzekł / Czci oycá twe° y mátkę twoię / á ktory złorzeczył oycu ábo mátce / niech śmierćią vmrze.

11. Ale wy prawijte: Ožjli člowěk Otcy neb Mateři Korban, to gest / dar kterýžkoli gest odemne / t oběť pro způge:

Lecz wy mowićie / Jesliżby kto rzekł oycu ábo mátce / Korban (tho iest dar) kthory kolwiek będźie odemnie / pomożeć. (tedy nie winien będźie.)

12. A wi ceneo opustijte gim ničehéhož činiti Otcy swému neb Mateři.

A nie dopuszczaćie mu wiecey nic dobrego czynić oycu swemu ábo mátce swey.

13. Russice Přikázanij Božij pro vstanowenj wasse kteréž gste vstanowili / a mnohé wěcy podobně těmto činijte.

W niwecz obrácáiąc słowo Boże vstáwą wászą ktoraście vstawili y wiele inych rzeczy tym podobnych czynićie.

14. Y powolaw opět zástupu / prawil gim / Slyste mne wssyckni a rozumkgte:

A wezwawszy wszytkiego zgromádzenia / rzekł im / Słuchaycie mie wszyscy / á zrozumieycie.

15. Nic nenij z pokrmůw člowěka wcházegijcých do něho / cožby gey mohlo posskwrniti: ále které wěcy člowěka wycházegij / tyť gsau kteréž posskwrňugij člowěka.

Nie mász nic zwierzchownego co wchodźi w człowieka / coby go mogło splugáwić / Ale co wychodźi od niego / to cie iest coszpeći człowieká.

16. Mali kdo vssy k slysseníj / slyss.

Jesliż kto ma vszy ku słucháníu niech słucha.

17. A když wssel do domu od zástupu / otázali ho Včedlnijcy geho o podobenstwij.

A gdy odszedszy od zgromádzenia wszedł do domu / pytáli go zwolennicy iego o oney przypowieśći.

ז

18 אמר להון הכנא אף אנתון עטלין אנתון לא ידעין אנתון דכל מדם דמן לבר עאל לבר נשא לא משכח מסיב לה:

Et egli disse loro, Cosi sete ancor voi senz'intelletto? Non intendete ancora che tutto cio che di fuore entra ne l'huomo, non lo puo fare immondo?

19 דלא הוא ללבה עאל אלא לכרסה ומשתדא בתדכיתא דמדכיא כלה מאכולתא:

Percioche non gli entra nel cuore, ma nel ventre, donde esce poi fuore nel luogo necessario, purgando tutti i cibi.

20 מדם דין דנפק מן בר נשא הו הו מסיב לבר נשא:

E diceua, che quel che esce de l'huomo, è quello che lo fa immondo.

21 מן לגו גיר מן לבא דבני נשא נפקין מחשבתא בישתא גורא וזניותא גנבותא קטלא:

Imperoche dal'interiore del cuor de gli huomini escono i mali pensieri, gli adulterij, le fornicationi, gli homicidij.

22 עלובותא בישותא נכלא צחנותא עינא בישתא גודפא שבהרנותא שטיותא:

I furti, l'auaritie, le malitie, gl'inganni, l'impudicitia, l'occhio maligno, le bastemmie, la superbia, la stoltitia.

23 הלין כלהין בישתא מן לגו הו נפקין ומסיבן לה לבר נשא:

Tutti questi mali escono di dentro, e rendeno l'huomo immondo.

24 מן תמן קם ישוע ואתא לתחומא דצור ודצידן ועל לביתא חד ולא צבא הוא דאנש ידע בה ולא אשכח דנטשא:

Poi leuatosi di lì, sen'andò ne confini di Tiro e di Sidone: & entrato sene in vna casa, non voleua che alcuno il sapesse: ma non potè stare occulto.

ז

18 ויאמר להם איך לא מבינים אתם מאומה הלא בינתם כי כל אשר מחוץ יבוא באדם לא יוכל לטמא אותו:

Y dizeles, Ansi? tambien vosotros soys sin entendimiento? No entendeys que todo lo de fuera que entra enel hombre, no lo puede contaminar?

19 כי לא יבוא אל הלב כי אם אל הבטן ובמחרא יצא ומטהר כל מאכל:

Porque no entra en su coraçon, sino en el vientre? y sale el hombre à la secreta, y purga todas las viandas.

20 ויאמר כי את אשר מאדם יצא הוא מטמא את האדם:

Mas dezia: que loque del hombre sale, aquello contamina àl hombre.

21 כי מקרב מלבב האנשים יצאו עשתונות רעות נאפים תזנות רצחים:

Porque de dentro, del coraçon de los hombres salen los malos pensamientos, los adulterios, las fornicaciones, los homicidios.

22 גנבות בצעים רעות מזמה פשע עין הלעג ותבז קללה גדופה בוזה גאוה אולת:

Los hurtos, las auaritias, las maldades, el enganno, las desuerguenças, el mal ojo, las injurias, la soberuia, la locura.

23 כל רעות האלה מקרב יצאו וטמאו את האדם:

Todas estas maldades de dentro salen, y contaminan àl hombre.

24 ויקם משם וילך אל גבולי צור וצידון ויבוא אל הבית ולאיש לא אבה להתודע ולא יוכל להתחבא:

Y leuantandose de allí, fuese à los terminos de Tyro y de Sidon: y entrando en casa, quiso que nadie lo supiesse? mas no pudo escouderse.

ζ.

18. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι;

Et il leur dit, Et vous estes-vous ainsi sans entendement? n'entendes-vous point encore, que tout ce qui entre en l'homme par dehors ne le peut souiller?

19. Ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα.

Car il n'entre point en son cœur, mais au ventre, & sort de hors au rétrait, purgeant toutes les viandes.

20. Ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Il leur disoit donc, Ce qui sort de l'homme, c'est ce qui souille l'homme

21. Ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι.

Car du dedans, c'est à dire, du cœur des hommes sortent mauuaises pensees, adulteres paillardises meurtres.

22. Κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.

Larcins, mauuaises pratiques pour auoir l'autrui, meschancetés, fraude, insolence mauuais regard, blasme, fierte folie.

23. Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Tous ces maux-la sortent du dedans, & souillent l'homme.

24. Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.

Puis s'estant leué de là, il s'en alla aux marches de Tyr & de Sidon: & estant entré en vne maison il vouloit que persone ne le seust, mais il ne peut estre celé.

CAP. VII.

18. Et ait illis, Sic & vos imprudentes estis? non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare.

And he saide vnto them, What? are yee without vnderstanding also? Doe ye not knowe that whatsoeuer thing from without entreth into a man, cannot defile him.

19. Quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas?

Because it entreth not into his heart, but into the bellie, & goeth out into the draught which is the purging of all meates?

20. Dicebat autem quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

Then he saide, That which commeth out of man, that defileth man.

21. Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia.

For from within, euen out of the heart of men, procede euill thoughts, adulteryes, fornications, murthers.

22. Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

Theftes, couetousnes, wickednes, deceit, vncleannes, a wicked eye, backbyting, pride, foolishnes.

23. Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

All these euill thinges come from within, and defile a man.

24. Et inde surgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere.

And from thence he rose, and went into the borders of Tyrus and Sydon, and entred into an house, and woulde that no man shoulde haue knowen: but he could not be hid.

Das VII. Capitel.

18. Vnd er sprach zu jhnen: Seidt jr denn auch so vnverstendig? Vernemet jhr noch nicht / das alles was aussen ist / vnd in den Menschen gehet / das kan jhn nicht gemein machen?

Oc hand sagde til dem / Ere da oc i saa wforstandige? Forstaa i icke end nu / At alt huad som er vden faare / oc gaar i Menniskет / det kand icke gøre hannem almindelig?

19. Denn es gehet nicht in sein hertz / sondern in den bauch / vnd gehet auß durch den natürlichen gang / der alle Speise außfeget.

Thi det gaar icke i hans Hierte / men i Bugen / oc gaar vd ved den naturlige Gang / som vdfeyer al mad.

20. Vnd er sprach: Was auß dem Menschen gehet / das macht den Menschen gemein.

Oc hand sagde / Huad som gaar aff Mennisket / det gør Mennisket almindeligt.

21. Denn von iñen auß dem hertzen der Menschen / gehen herauß böse gedancken / Ehebruch / Hurerey / Mordt.

Thi at inden vd aff Menniskens hierte / vdgaa / onde tancker / hoer / skørleffnit / mord.

22. Dieberey / Geitz / Schalckheit / List / Vnzucht / Schalcksauge / Gotteslesterung / Hochfart / Vnvernunfft.

Tyffueri / gerighed / skalckhed / suig / vtuct / skalckeøyen / Guds bespaattelse / hoffmod / wforstandighed.

23. Alle dise böse stück gehen von iñen herauß / vnd machen den Menschen gemein.

Alle disse onde stycke gaa inden vd fra / oc gøre Mennisket almindeligt.

24. Vnd er stund auff vnd gieng von dannen / inn die grentze Tyri vnd Sidon / vnd gieng in ein hauß / vnd wolt es niemand wissen lassen / vnd kondt doch nicht verborgen sein.

Oc hand stod op / gick der fra til Tyri oc Sidons egn / oc hand gick i it Huss / oc vilde ingen lade vide det / Oc hand kunde dog icke bliffue skiult.

Kapitola VII.

18. Y řekl gim: Tak y wy nemaudřij gste? Nerozumijteli / že wssecko wcházege zewnitř do člowěka / nemůže ho posskwrniti?

Tedy rzekł do nich / A tákże y wy iesteście bez rozumienia? Nie rozumieycież iż wszytko co zwierzchu przychodzi w człowieká / nie może go splugáwić?

19. Nebo newcházý w srdce geho / ale w břicho / a wen se wypausstij / čistijc wsseliké pokrmy.

Abowiem nie wchodzi w serce iego / ále w brzuch / y wychodzi ná dwor przeczyszczáiąc wszytky potrawy.

20. Ale prawil / že které wěcy z člowěka wycházegij / tyt posskwrňugij člowěka.

A powiedał że tho co pochodzi od człowieká / to zoszpeca człowieká.

21. Nebř z wnitř z srdce lidského pocházegij zlá mysslenij / cyzoložstwa / smilstwá / wraždy.

Bo ze wnątrz serca ludzkiego wychodzą myśli złe / cudzołoſtwá / nieczyſtoty / y morderstwá.

22. Kradeže / lakomstwij / neprawosti / lest / nestydatost / oko zle / rauhanij / pýcha / bláznowstwij:

Złodzieystwá / łákomstwá / nieczystoty / zdrádá / wszeteczeństwo / oko złe / obmowiśko / pychá / szaleństwo.

23. Wssecky wěcy tyto zlé pocházegij z wnitř / a tyt posskwřnugij člowěka.

Wszythki ty złości ze wnątrz pochodzą / y plugáwią człowieká.

24. A wstaw odtud / odssel do kragin Týru a Sydonu / a wssed do domu / nechtěl aby kdo o něm wěděl / ale nemohl se tagiti.

A ták on wstawszy z támtąd szedł do gránic Tyrskich y Sydońskich / á wszedszy do domu / nie chciał áby o nim kto miał wiedzieć / lecz się potáić nie mogł.

ז

25 מחדא גיר שמעת
אנתתא חדא מטולתה
דאית לברתה רוחא
טנפתא ואתת נפלת
קדם רגלוהי:

Perciochè vna donna, la figliuola de laquale haueua vno spirito immondo, hauendo vdito di lui venne, e gettossigli à i piedi.

26 הי דין אנתתא איתיה
הות חנפתא מן פוניקי
דסוריא ובעיא הות מנה
דנפק לדיוא מן ברתה:

(Era questa donna Greca, di natione Sirofenissa) e pregaualo che scacciasse il demonio de la sua figliuola.

27 ואמר לה ישוע שבוקי
לוקדם ישבעון בניא לא
הוא גיר שפירא
דנסב לחמא דבניא
ונרמא לכלבא:

E IESV disse, Lassa che prima si satijno i figliuoli: perche non è conueneuole pigliare il pan de figliuoli, e gittarlo à i cagnoletti.

28 הי דין ענת ואמרא
לה אין מרי אף כלבא
מן תחית פתורא אכלין
פרתותא דבניא:

Ma ella rispose, e disseli, Vero è Signore, percioche i cagnoletti mangiano sotto la mensa de le miche de figliuoli.

29 אמר לה ישוע זלי
מטול הדא מלתא נפק
לה שאדא מן ברתכי:

Allora egli le disse, Per questa parola, vattene, che il demonio è vscito de la tua figliuola.

30 ואזלת לביתה
ואשכחת ברתה כד רמיא
בערסא ונפיק מנה
שאדה:

Et ella andatasene à casa sua, trouò che il demonio era vscito, e la figliuola che giaceua sopra il letto.

31 תוב נפק ישוע מן
תחומא דצור ודצידן
ואתא לימא דגלילא
לתחומא דעסרת
מדינתא:

Vscito poi di nuouo de confini di Tiro e di Sidone, se ne venne al mare di Galilea, per mezo i confini di Decapoli.

ז

25 כי שמעה אשה עליו ולבתה
היתה לה רוח טמאה ותבוא
ותפל אל־רגליו:

Porque vna muger, cuya hija tenia vn espiritu immundo, luego que oyó de el vino, y echose à sus pies:

26 ותהי־האשה ההיא ארמית
מארם חובה למולדתה ותתחנן
לו להוציאו את־השטן מבתה:

Y la muger era Griega Syrophenicia de nacion, y rogaua le que echase fuera de su hija àl demonio.

27 וישוע אמר אליה הנחי
בראשונה להשביע את־הבנים
כי לא טוב לקחת את־הלחם
הבנים ולהשליך לכלבים:

Mas IESVS le dixo, Dexa primero hartarse los hijos: porque no es bien tomar el pan de los hijos y echarlo à los perrillos.

28 ותען ותאמר לו כן אדני
וגם הכלבים תחת השלחן יאכלו
מפתי הבנים:

Y respondió ella, y dixole, Si Sennor, porque los perillos debaxo de la mesa comen de las migajas de los hijos.

29 ויאמר לה על־זה הדבר לכי
כי יצא השטן מבתך:

Entonces dizele, Por esta palabra, vé el demonio ha salido de tu hija.

30 וכאשר הלכה אל־ביתה
מצאה כי־מוצאת השדה ותשכב
בתה על־המטה:

Y como fué à su casa, halló que el demonio auia salido: y la hija echada sobre a cama.

31 וישב ויצא מגבולי צור וצידון
ויבוא אל־הים הגלילה בתוך
גבולות עשרת ערים:

Y boluiendo á salir de los terminos de Tyro y de Sidon, vino à la mar de Galilea por mitad de los terminos de Decapolis.

ζ.

25. Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car vne femme, de la quelle vne petite fille auoit vn esprit immonde, soudain qu'elle eut oui parler de lui, vint, & se ietta à ses pieds:

26. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

(Or ceste femme estoit Grecque, Syropheniciene de nation) & le prioit qu'il iettast le diable hors de sa fille.

27. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γάρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Et Iesus lui dit, Souffre que les enfans soyent les premiers rassasiés: car il n'est pas bon de prendre le pain des enfans, & le ietter aux petis chiens.

28. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.

Mais elle respondit, & lui dit, Il est bien vrai, Seigneur: car les petis chiens mangent sous la table des miettes que les enfans laissant tomber.

29. Καὶ εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.

Alors il lui dit, Pour ceste parole va t'en: le diable est sorti de ta fille.

30. Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

Et quand elle s'en fut allee en sa maison, elle trouua que le diable estoit sorti, & sa fille couchee sur le lict.

31. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως.

Puis Iesus estant departi derechef des quartiers de Tyr & de Sidon, vint à la mer de Galilee par le mileu des quartiers de Decapolis.

CAP. VII.

25. Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes eius.

For a certaine woman / whose litle daughter had an vncleane spirit / heard of him / and came / and fell at his feete.

26. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiiceret de filia eius.

(And the woman was a Greeke / a Syrophenissian by nation) and she besought him that he would cast out the deuill out of her daugther.

27. Qui dixit illi, Sine priùs saturari filios, non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

But Jesus sayde vnto her / Let the children first be fedde: for it is not good to take y childrens bread, & to cast it vnto whelpes.

28. At illa respondit, & dixit illi, Vtique Domine; nam & catelli comedunt sub mēsa de micis puerorum.

Then she answered / and sayde vnto him / Trueth / Lord: yet in deed the whelpes eat vnder the table of the childrens crommes.

29. Et ait illi, Propter hunc sermonem, vade, exiit dæmonium à filia tua.

Then he sayd vnto her / For this saying go thy waye: the deuill is gone out of thy daughter.

30. Et cùm abiisset domum suam, invenit puellam iacentem supra lectum, & dęmonium exiisse.

And when shee was come home to her house / shee founde the deuill departed / and her daughter lying on the bed.

31. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

And hee departed agayne from the coastes of Tyrus and Sidon / and came vnto the sea of Galile / through the middes of the coasts of Decapolis.

Das VII. Capitel.

25. Denn ein Weib hatte von jhm gehört / welcher Töchterlein einen vnsaubern Geist hatte / vnnd sie kam / vnd fiel nider zu seinen füssen.

Thi en Quinde haffde hørt om hannem / hues Daatter der haffde en wren Aand / oc hun kom / oc falt neder faar hans føder.

26. (Vnd es war ein Griechisch Weib / auß Syrophenice) Vnd sie bat jhn / daß er den Teufel von jhrer Tochter außtriebe.

(Oc der vaar en Grekisk Quinde aff Syrophenice) Oc hun bad hannem / at hand vilde vddriffue Dieffuelen aff hendis Daatter.

27. Jesus aber sprach zu jhr: Laß zu vor die Kinder satt werden / Es ist nicht fein / daß man der Kinder brodt neme / vnd werffs für die hunde.

Oc Jhesus sagde til hende / lad først Børnene bliffue mette. Det er icke smuct / at mand tager Børnenis brød / oc kaster det faar Hunde.

28. Sie antworttet aber / vnd sprach zu jhm: Ja HErr / aber doch essen die Hündlein vnter dem Tisch / von den brosamen der Kinder.

Hun suarede / oc sagde til hannem / Ja HERre / Dog æde Smaa hundene vnder bordet / aff Børnenis smuler.

29. Vnd er sprach zu jhr: Vmb des worts willen / so gehe hin der teufel ist von deiner Tochter außgefaren.

Oc hand sagde til hende / Faar det ord skyld / da gack bort / Dieffuelen er vdfaren aff din Daatter.

30. Vnd sie gieng hin inn ihr Hauß vnd fand / daß der teufel war außgefaren / vnd die Tochter auff dem Bette ligend.

Oc hun gick bort i sit Huss / oc fant at Dieffuelen vaar vdfaren / och Daatteren liggendis paa sengen.

31. Vnd da er wider auß gieng von den grentzen Tyri vnd Sidon / kam er an das Galileische Meer / mitten vnter die grentze der zehen Stätte.

Oc der hand gick vd igen aff Tyri och Sidons egn / da kom hand til det Galileiske Haff / mit blant de thi Stæder.

Kapitola VII.

25. Nebo žena hned yakž o něm vslyssela (gegijž to dcera měla ducha nečistého) wessla a padla k nohám geho.

Abowiem vslyszawszy o nim niewiasta / ktorey dzieweczka miała duchá nieczystego / przyszła a padła v nog iego.

26. Byla zagisté žena Pohanka Syrofenyčská rodem. Y prosyla ho / aby ďábelstwij wywrhl z dcery gegij.

A niewiasta ta była Grecka / rodem z Syrofeniceycy / y prosiła go aby diabelstwo wyrzucił od dziewki tey.

27. Kterýž řekl gij: Nech ať prwé nasytij se synowé / neb nenij dobré wzýti chléb Synůw a wrcy psuom.

Ale rzekł iey Jezus / Zetrway aż pierwey synowie na karmie nabedą / bo nie słuszna brać chleb dziecinny y podkwać szczenietam.

28. A ona odpowěděla a řekla gemu: owssem PANe / ale wssak y ssteňátka gedij drobty Synůw pod Stolem.

Na to nim oná odpowiedziałá mowiac / Takći iest Panie / Alec y szczeniatká iadáia pod stholem odrobiny dziatek.

29. Y řekl gij: Pro tu řeč / gdy / wyssiol gest ďábelstwij z dcery twé.

Tedy on rzekł do niey / Dla tey powieści idźże / wyszło dyabelstwo z dziewki twey.

30. A když přissla do domu swého / nalezla Děwečku ana ležij na Loži / a ďábelstwj ano z nij wysslo.

A gdy oná odeszłá do domu swego / ználázłá iż wyszło dyabelstwo / á dziewká porzucona leżálá ná łożu.

31. A opět wyssed z končin Tyrských a Sydonských přissel k Moři Galilegskému / prostředkem kragin desýti Měst.

A ták wróciwszy się z gránic Tyrskich / y Sydońskich / przyszedł ku morzu Galileyskiemu / przez pośrzodek gránic Dekapolis.

ז

32 ואיתיו לה חרשא
חד פאקא ובעין הוו מנה
דנסים עלוהי אידא :

Doue alcuni gli menano vn sordo muto, e preganlo che ponga la mano sopra esso.

33 ונגדה מן כנשא ב
בלחודוהי וארמי צבעתה
באדנוהי ורק וקרב
ללשנה :

Et egli hauendolo ritirato da parte fuor de la turba, gli messe e suoi dita ne l'orecchie: e sputando, gli tocco la lingua.

34 וחר בשמיא ואתתנח
ואמר לה אתפתח :

E riguardando verso il cielo, sospirò, e dissegli, Ephphata, cioè, Apriti.

35 ובה בשעתא אתפתחו
אדנוהי ואשתרי אסרא
דלשנה ומלל פשיקאית :

E subbito le sue orecchie s'apersero, e il legame de la sua lingua si sciolse, e cosi parlaua rettamente.

36 ווהר אנון דלא
לאנש לא נאמרון וכמא
דהו מזהר הוא להון הנון
יתיר מכרזין הוו :

E IESV comandò loro, che non lo dicessero a persona: ma quanto piu egli lo comandaua loro, tanto piu essi il publicauano.

37 ויתיראית מתדמרין
הוו ואמרין דכל מדם
שפיר עבד לחרשא עבד
דנשמעון ולדלא ממללין
דנמללון :

E stupiuansi fuor di modo, dicendo, Egli ha fatto ogni cosa bene, e fa i sordi vdire, & i muti parlare.

ח

1 בהנון דין יומתא כד
כנשא סגיאא אית הוא
ולא אית הוא מדם
דנאכלון קרא לתלמידוהי
ואמר להון :

In quei giorni, essendo con lui vna grandissima moltitudine, e non hauendo essi che mangiare, IESV chiamò à se i suoi descepoli, e disse loro.

ז

32 ויקריבו אליו אלם חרש
ויחלו לשימו עליו את ידו :

Y traenle vn sordo y mudo, y rueganle que le ponga la mano encima.

33 ויקחהו מן העם לבדו ויתן
את אצבעותיו באזניו וירק
הגיע את לשונו :

Y tomandolo de la campanna à parte, metió sus dedos en las orejas de el, y escupiendo tocó su luenga (con la saliua,)

34 ופנה אל השמים ויתאנח
ויאמר לו אתפתח זה הוא הפתח :

Y mirando àl cielo gimió, y dixo, Ephphata, que es dezir Se abierto.

35 ופתאם נפתחו אזניו וינתר
עבות לשונו וידבר ישר :

Y luego fueron abiertas sus orejas: y fué desatada la ligadura de su lengua, y hablaua bien.

36 ויצו אותם פן יאמרו
לאיש וכאשר מצוה אותם כן
יבשרו :

Y mandóles que no lo dixessen à nadie: mas quanto mas les mandaua, tanto mas y mas lo diuulgauan.

37 ועל יתר תמהו לאמר היטב
כל דברים את חרשים עשה
לשומע ואת אלמים לדבר :

Y en grande manera se espantauan, diziendo, Bien lo ha hecho todo: haze à los sordos oyr y à los mudos hablar.

ח

1 ובימים ההם עם רב מאד
היה עמו ואין מאומה בידיהם
לאכל ויזעק ישוע את תלמידיו
ויאמר אליהם :

En aquellos dias, como otra vez vuo gran companna, y no tenian que comer, IESVS llamó sus discipulos, y dizeles.

ζ.

32. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

Adonc on lui amena vn sourd ayant le parler empesché: & le pria-on qu'il lui imposast les mains.

33. Καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,

Et l'ayant tiré à part de la multitude, il mit ses doigts és oreilles d'icelui: & ayant crachè lui toucha la langue.

34. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.

Puis en regardant au ciel, il souspira, & lui dit, Hephphatha, c'est à dire, *Ouure-toi.*

35. Καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

Et intontinent ses oreilles furent ouuertes, & le lien de sa langue fut deslie, & il parla aisément.

36. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·

Et il leur commanda de ne le dire à personne: mais plus il le defendoit, tant plus ils le publioyent.

37. Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

Et s'estonnoyent tant & plus, disans, Il a tout bien fait: il fait ouir les *sourds, & parler les muets.*

ΚΕΦΑΛ. η'.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς.

En ces iours la comme il y auoit fort grandes troupes, & iceux n'ayans que manger, Iesus appela à soi ses disciples, & leur dit.

CAP. VII.

32. Et adducunt ei surdum & mutum : & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

And they brought unto him one that was deafe / and strambred in his speach / & prayed him to put his hand upon him.

33. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius : & expuens tetigit linguam eius.

Then he tooke him aside from the multitude / and put his fingers in his eares / and did spit / and touched his tongue.

34. Et suspiciens in cælum ingemuit : & ait illi, Ephphethah, quod est, adaperire.

And looking up to heauen / hee sighed / and saide unto him / Ephphatha / that is / Be opened.

35. Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.

And straight way his eares wer opened / and the string of his tongue w; loosed / & he spake plaine.

36. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.

And hee commaunded them / that they should tell no man : but how much soeuer he forbade them / the more a great deale they published it.

37 Et eo ampliùs admirabātur, dicentes, Bene omnia fecit : & surdos fecit audire, & mutos loqui.

And were beyond measure astonied / saying / He hath done all things well : hee maketh both the deafe to heare / and the domme to speake.

CAP. VIII.

IN diebus illis iterum cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent : convocatis discipulis, ait illis

In those dayes / when there was a verie great multitude / and had nothing to eat / Jesus called his disciples to him / and said unto them.

Das VII. Capitel.

32. Vnd sie brachten zu jhm einen Tauben der stum̃ war / vnd sie baten jhn / daß er die hende auff jhn legte.

Oc de førde en Døff til hannem / som vaar Dum / och de bade hannem / at hand vilde legge Haanden paa hannem.

33. Vnd er nam jhn von dem Volck besonders / vnd legete jhm die finger inn die Ohren / vnd spůrtzet / vnd růhret seine zunge.

Oc hand tog hannem besynderlige fra Folcket / och lagde hannem fingrene i Ørerne / oc spøtte / oc rørde ved hans Tunge.

34. Vnd sahe auff gen Himmel / seufftzet vnd sprach zu jm: Hephethah das ist / thu dich auff.

Och saa op til Himmeln / suckede / oc sagde til hannem / Hephethah / det er / lad dig op.

35. Vnd als bald thaten sich seine ohren auff / vnd das band seiner zungen ward loß / vnd redet recht.

Och strax obnedis hans Øern / oc hans Tungis baand læsnede / oc hand talede ret.

36. Vnd er verbot jhnen / sie soltens niemand sagen. Je mehr er aber verbot / Je mehr sie es außbreitteten.

Oc hand forbød dem / ath de skulde ingen sige det Men io mere hand forbød / io mere kundgiorde de det

37. Vnd wunderten sich über die maß / vnd sprachen : Er hat alles wol gemacht / die Tauben macht er hörend vnd die sprachlosen redend.

Och de forundrede sig offuer maade / oc sagde / Hand giorde det vel altsammen / De Døffue giorde hand hørendis / oc de Maalløsse talendis.

Das VIII. Capitel.

ZV der zeit da vil Volcks da war / vnd hatten nichts zu essen / rieff Jesus seine Jůnger zu sich / vnnd sprach zu jhnen.

PAa den tid / som der vaar meget Folck / oc haffde intet at æde / da kallede Jhesus sine Disciple til sig / oc sagde til dem.

Kapitola VII.

32. Y přiwedli gemu Hluchého a Němého / a prosyli ho aby naň ruku wložil:

A przywiedli mu głuchego y ledwie mowiącego / á prośili go aby nań rękę włożył.

33. A wywedw gey saukromij wen z zástupu / wložil prsty swé w vssy geho / a plinuw dotekl se yazyka geho.

A gdy go odwiodł od zebránia ludźi ná strone / włożył palce swe w vszy iego / á plunąwszy tknął ięzyká ie°.

34. A wzezřew k Nebi wzdechl / a řekl gemu : Hephetah, genž se wykládá / Otewři se.

Zátym weyzrawszy w niebo / westchnął y rzekł k niemu / Effátá / to iest / otworz się.

35. A y hned otewřijny gsau vssy geho / a rozwázán gest swazek yazyka geho / y mluwil práwě.

Rychło się otworzyły vszy iego / á związká ięzyká iego rozwiązána iest / y mowił wybornie.

36. Y přikázal gim aby nižádnému nepraw ili. Ačijm gim wjce přikazowal / tijm wjce ohlassowali.

Tedy im roskázał áby żadnemu nie powiedáli / Ale áczkolwiek im on zákázował / á wżdy oni to tym więcey opowiedáli.

37. A tijm se wjce diwili / řkauce : Dobře wssecky wěcy včinil / Hluchým kázal slyšseti / á Němým mluwiti.

Rozdumiawszy się áż y názbyt / mowili / Dobrze wszytko vczynił / dawáiąc to głuchym iż słyszą / á niemym iż mowią.

Kapitola VIII.

W Těch dnech / Když opět mnohý zástup byl s Gežijssem / a neměli coby gedli : Swolaw Včedlnijky swé / y řekl gim.

Z A tych tám czásow gdy zebránie ludźi bárzo wielkie było / á nie mieli coby iedli / wezwał Jezus zwolennikow swych y rzekł im.

ח | ח | η'.

2 מתרחם אנא על כנשא הנא דהא תלתא יומין קוו לותי ולית להון מנא יאכלון:

2 רחמתי על העם כי מתמול שלשום עד עתה ידורון עמי ואין מאומה בידיהם אשר יאכלו:

2. Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.

Io ho compassione di questa gente: percioche gia tre giorni dimorano appresso di me, e non hanno che mangiare.

Tengo misericordia de la companna, porque ya hà tres dias que estan conmigo: y no tienen que coman.

Ie suis esmeu de compassion enuers les troupes: car il y à desia trois iours qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont que manger.

3 ואן הו דשרא אנא להון כד צימין לבתיהון ציפין באורחא אנשא דין מנהון מן רוחקא אתיאין:

3 ואם אניחם צמים אל ביתם יגעו בדרך כי קצתם מרחוק באו:

3. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκασι.

E se io gli rimandarò digiuni à casa loro, si verranno meno nel camino: perche alcuni di loro son venuti di lontano.

Y si los embio ayunos à sus casas, desmayaran en el camino: porque algunos de ellos hàn venido de lexos.

Et si ie les renuoye à iusn en leur maison, ils defaudront en chemin: car quelques vns d'entre eux sont venus de loin.

4 אמרין לה תלמידוהי אימכא משכח אנש הרכא בחורבא דנסבע לחמא להלין כלהון:

4 ויענו לו תלמידיו מאין איש יוכל את האלה פה להשביע לחם במדבר:

4. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας.

Et i suoi discepoli gli risposero, Come potrà mai alcuno satiarli di pane qui nel deserto?

Y sus discipulos le respondieron, De donde podrà alguien hartar à estos de pan aqui en el desierto?

Et ses disciples lui respondirent, D'où les pourra on rassasier ici de pains en ce desert?

5 ושאל אנון הו כמא לחמין אית לכון אמרין לה שבעא:

5 וישאלם כמה לכם לחם ויאמרו שבעה:

5. Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Et egli domandò loro, Quanti pani hauete voi? Essi dissero, Sette.

Y preguntoles, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete.

Lors il demanda, Combien auez-vous de pains: ils dirent, Sept.

6 ופקד לכנשא דנסתמכון על ארעא ונסב הנון שבעא לחמין וברך וקצא ויהב לתלמידוהי דנסימון וסמו לכנשא:

6 ויצו את הקהל לשכב על הארץ ויקח את שבעה לחם ויברך ויפתת ויתן לתלמידיו לשים וישימו לקהל:

6. Καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

Allora egli comandò à la turba, che si ponesse à sedere in terra: e presi i sette pani, poi ch'egli hebbe rendute gratie, gli spezzò, e dettegli à i suoi discepoli, che gli ponessero dinanzi à la turba: & essi gli posero.

Entonces mandó à la companna que se recostassen à tierra: y tomando los siete panes, auiendo hecho gracias, partió, y dió à sus Discipulos que pusiessen delante: y pusieron delante à la companna.

Adonc il commanda aux troupes de s'asseoir par terre: & print les sept pains, & apres auoir rendu graces, les rompit, & les bailla à ses disciples, pour les leur mettre deuant: & les mirent deuant les troupes.

7 ואית הוו נונא קליל ואף עליהון ברך ואמר דנסימון אנון:

7 ויהיו להם דגים מעטים ויברך ויאמר להנתן גם המה:

7. Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα. καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.

Haueuano etiandio alcuni pochi pesciatti: e poi ch'egli hebbe rendute gratie, comandò che quelli ancora fussen posti loro dauanti.

Tenian tambien vnos pocos de pescadillos, y auiendo bendicho, dixo que tambien los pusiessen delante.

Ils auoyent aussi quelque peu de petis poissons: & apres qu'il eut rendu graces, il commanda qu'ils les leur missent deuant aussi.

8 ואכלו וסבעו ושקלו תותרא דקצא שבעא אספרידין:

8 ויאכלו וישבעו וישאו שארית הפתים שבעה סלים:

8. Ἔφαγον δέ, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας.

E così mangiorono, e satioronsi: e leuoron via de pezzi, ch'erano auanzate, sette sporte.

Y comieron, y hartaronse, y leuantaron de los pedaços que auian sobrado, siete espuertas.

Ils en mangerent donc & furent rassasies: & emporterent du residu des pieces de pain sept corbeilles.

CAP. VIII.

2. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.

I haue compassion on the multitude/ because they haue nowe continued with mee three dayes/ and haue nothing to eate.

3. Et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

And if I sende them away fasting to theyr owne houses / they would faint by the way: for some of them came from farre.

4. Et responderunt ei discipuli sui, Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

Then his disciples answered him / howe can a man satisfie these with bread here in the wildernes?

5. Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.

And he asked them / Howe many loaues haue ye? And they sayd / Seuen.

6. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit: & dabat discipulis suis ut apponerét, & apposuerunt turbæ.

Then he commaunded the multitude to sit downe on the ground: and he tooke the seuen loaues / and gaue thanks/ brake them / and gaue to his disciples to set before them / and they did set them before the people.

7. Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi.

They had also a few small fishes: & when he had giuen thankes / he commanded them also to be set before them.

8. Et manducaverunt & saturati sunt: & sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

So they did eate / and were suffiecd / and they tooke vp of the broken meate that was left / seuen baskets full.

Das VIII. Capitel.

2. Mich jammert des Volcks / denn sie haben nun drey tag bey mir beharret / vnd haben nichts zu essen.

Mig ynckis offuer folcket/ Thi de haffue nu toffuit hoss mig i tre dage/ oc haffue inted ath æde.

3. Vnd wenn ich sie vngessen von mir heim liesse gehen/ würden sie auff dem wege verschmachten / denn etliche waren von ferne kommen.

Och der som ieg lode dem gaa fastende hiem fra mig/ da forsmectede de paa veyen/ Thi nogle vaare komne longt fra.

4. Seine Jünger antwortten jhm: Woher nemen wir Brodt hie in der Wüsten / daß wir sie settigen?

Hans Disciple suarede hannem/ Huor skulle wi tage Brød her i Ørcken / at mette dem met?

5. Vnd er fraget sie: Wie vil habt jr Brodts? Sie sprachen: Sieben.

Oc hand spurde dem at / Huor mange Brød haffue i? De sagde Siw.

6. Vnd er gebot dem Volck/ daß sie sich auff die erden lagerten. Vnd nam die sieben Brodt / vnd dancket/ vnd brach sie/ vnd gab sie seinen Jüngern/ daß sie dieselbigen fürlegten. Vnd sie legten dem Volck für.

Oc hand bød folcket at de skulde sette sig ned paa iorden. Oc hand tog de siw Brød/ oc tackede/ Oc bræd dem / oc fick sine Disciple dem/ at de skulde legge faar dem. Oc de lagde faar folcket.

7. Vnd hatten ein wenig Fischlein/ vnd er dancket / vnd hieß die selbigen auch für tragen.

Oc de haffde faa Smaa fiske / Oc hand tackede/ oc bad dem oc bære dem frem.

8. Sie assen aber/ vnd wurden satt/ vnd huben die übrigen Brocken auff/ sieben Körbe.

Oc de øde oc bleffue mette/ Oc toge de leffnede stycke op siw Kurffue.

Kapitola VIII.

2 Lijtost mám nad zástupy/ neb hle giž tři dni trwagij se mnau/ a nemagij coby gedli:

Rozlitowałem / sie nád zebrániem ludži/ abowiem iuž przez trzy dni zostawáia przy mnie á niemáia co ieść.

3. A rozpustijmli ge lačné do domuow gegich / zemdlegijt na cestě / nebo někteřij z nich z daleka přissli.

Odžie wiec iesli ie opusczę bez pokarmu do/domow ich/ wystánaná dredze/ abowiem niektorzy z nich z dáleká przyszli.

4. Y odpowěděli gemu Učedlnijcy geho: Y odkud bude mocy kdo tyto nakrmiti chleby zde na paussti?

Tedy mu odpowiedžieli zwolenncy iego / Z kadže tych može kto tu napušcy na karmić chlebar

5. Y otázal gich: Kolik chlebůw máte? Kteřijžto řekli: Sedm.

A on ich spytal/ Wiele chlebá macie? Tedy oni powiedžieli/ Siedmioro.

6. Y rozkázal zástupu posaditi se na zemi. A wzaw sedm chlebůw/ dijky včiniw/ lámal/ a dáwal Učedlnijkuom swým aby předkládali / a oni kladli před zástup.

Rozkazal tedy wielkości ludži áby siádlá ná žiemi / a wziawszy ono siedmioro chlebá gdy uczynil džieki / po lamal y dal zwolennikom swoim áby przed nie kládli / y položyli przed ludem.

7. A měli také Rybiček malicko/ y těch požehnal / a kázal před ně klásti.

Mieli též y troche rybek / á gdy blogoslawil rzekl áby y ony položyli.

8. Y gedli a nasyceni gsu. Y sebrali což bylo ostalo zdrobtuow/ sedm kossuow.

Jedli tedy y nasedli sie / á zebráli vlomko w ktorych bylo zostálo siedni košow.

ח

9 איתיהון הוו דין אנשא דאכלו איך ארבעא אלפין:

E quelli che haueuano mangiato, erano circa quattro millia, & allora gli licentiò.

10 ושרא אנון ונסלק מחדא לספינתא עם תלמידוהי ואתא לאתרא דדלמנותא:

Poi salito subbito ne la naue co i suoi discepoli, venne ne le parti di Dalmanuta.

11 ונפקו פרישא ושריו למבעא עמה ושאלין הוו לה אתא מן שמיא כד מנסין לה:

Et i Farisei vsciron fuore, e cominciorono à disputar con lui, cercando da esso qualche segno dal cielo per tentarlo.

12 ואתתנח ברוחה ואמר מנא בעיא אתא שרבתא הדא אמין אמר אנא לכון דלא תתיהב לה אתא לשרבתא הדא:

Ond'egli profondamente sospirando nel suo spirito, disse, Questa generatione, perche cerca ella segno? io vi dico in verità, che à questa generatione non sarà dato segno alcuno.

13 ושבק אנון וסלק לספינתא ואזלו להו לעברא:

Et lassatigli montò di nuouo in naue, & andossene a l'altra riua.

14 ונטעו דנסבון עמהון לחמא ואן לא חדא גריצתא לית הוא עמהון בספינתא:

Et i discepoli s'eran dimenticati di pigliar del pane, e non haueuano con loro ne la naue, se non vn pan solo.

15 ופקד אנון ואמר להון חזו אזדהרו מן חמירא דפרישא ומן חמירא דהרודס:

Et egli comandò loro, dicendo, Auuertite, e guardateui dal fermento de Farisei, e dal fermento d'Herode.

16 ומתחשבין הוו חד עם חד ואמרין דלחמא לית לן:

La onde essi vennero à ragionar tra loro, dicendo, Questo è percioche noi non habbiam pane.

ח

9 ויהיו אלה אשר אכלו כארבעת אלפים איש וינח אותם:

Yeran losque comieron, como quatro mil y despidiólos.

10 ומיד עלה אל־האניה עם תלמידיו ויבוא אל־גורל דלמנותא:

Y luego entrando en el nauio con sus Discipulos, vino en las partes de Dalmanutha.

11 ויצאו המפרשים ויחלו להתוכח עמו שאלים ממנו אות ומופת מן־השמים ומנסים אותו:

Y vinieron Phariseos, y començaron à altercar con el demandandole sennal del cielo, tentandolo.

12 ויאנח ברוחו ויאמר מה הדור זה אות ישאל אמן אומר אני לכם לא תנתן לדור הלז אות:

Y gimiendo de su espiritu dixe, Porque piede sennal esta generacion? Decierto os digo que no se dara sennal à esta generacion.

13 ויניחם וישב ויעל על־האניה וילך אל־העבר:

Y dexandolos boluió à entrar en el nauio, y fuese de la otra parte.

14 וישכחו לקחת לחם כי גם לא לחם אחד היה אתם באניה:

Y auianse oluidado de tomar pan: y no tenian si no vn pan consigo en el nauio.

15 והזהיר אותם לאמר ראו השמרו לכם מחמצת המפרשים ומחמצת הירודס:

Y mandoles diziendo, Mirad, guardaos de la leuadura de los Phariseos. y de la leuadura de Herodes.

16 ויחשבו בנפשם לאמר כי לחם לא יש לנו:

Y altercauan los vnos con los otros diziendo, Pan no tenemos.

η'.

9. Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

(Or ceux qui auoyent mangé estoyent enuiron quatre mille) & puis il leur donna congé.

10. Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη δαλμανουθά.

Et monta incontinent en vne nasselle auec ses disciples, & vint ès quartiers de Dalmanutha.

11. Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

Et les Pharisiens s'en vindrent & se prindrent à disputer auec lui, lui demãdans quelque signe du ciel, en le tentant.

12. Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

Adonc il dit en souspirant profondement en son esprit, Pourquoi demande signe ceste generation? En verité ie vous di, que signe ne sera point donné à ceste generation.

13. Καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Et les ayant laissés, il monta derechef en la nasselle. & passa à l'autre riue.

14. Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

Or auoyent-ils oblié à prendre du pain, & n'auoyent qu'vn auec eux, en la nasselle.

15. Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης ἡρώδου.

Et il leur commanda, disant, Aduisez, donnez-vous garde du leuain des Pharisiens & du leuain d'Herode.

16. Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

Dont ils pensoyent en eux-mesmes disans, C'est pource que nous n'auons point de pains.

CAP. VIII.

9. Erant autem qui manducaverant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos.

(And they that had eaten/ were about foure thouſand) ſo he ſent them away.

10. Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipulis ſuis, vênit in partes Dalmanutha.

And anon he entred into a ſhip with his diſciples/ and came into the partes of Dalmanutha.

11. Et exierunt Phariſæi,& cœperunt conquirere cum eo,quærentes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum.

And the Phariſes came forth/ and began to diſpute with him/ ſeeking of him a ſigne from heauen/ and tempting him.

12. Et ingemiſcens ſpiritu, ait, Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum.

Then he ſighed deepely in his ſpirite/ and ſayd/ Why doeth this generation ſeeke a ſigne? Verely I ſay vnto you/ a ſigne ſhall not be giuen vnto this generation.

13. Et dimittens eos,aſcendit iterum navim, & abiit trans fretum.

So he left them/and went into the ſhip againe/ and departed to the other ſide.

14. Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum panem non habebát ſecum in navi.

And they had forgotten to take bread/ neither had they in the ſhip with them/ but one loafe.

15. Et præcipiebat eis, dicens, Videte & cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.

And he charged them/ ſaying/ Take heed/ and beware of the leauen of the Phariſes/ and of the leauen of Herode.

16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

And they thought among them ſelues/ ſaying/ It is/ becauſe we haue no bread.

Das VIII. Capitel.

9. Vnd jhrer war bey viertauſent/ die da geſſen hatten. Vnd er ließ ſie von ſich.

Oc de vaare ved firetuſinde/ ſom haffde ædet. Och forlod dem fra ſig.

10. Vnd alsbald tratt er in ein Schiff mit ſeinen Jüngern vnd kam in die gegend Dalmanutha.

Oc ſtrax traadde hand i it Skib met ſine Diſciple/ oc kom i Dalmanutha egn.

11. Vnd die Phariſeer giengen herauß/ vnd fiengen an ſich mit jhm zu befragen/ verſuchten jn/ vnd begerten an jhm ein zeichen vom Himel.

De Phariſeerne ginge vd/ och begynte at beſpørre ſig met hannem/ friſtede hannem/ och begerede aff hannem it Tegen aff Himmelen.

12. Vnd er ſeufftzet in ſeinem Geiſt/ Vnnd ſprach? Was ſuchet doch diß Geſchlecht zeichen? Warlich ich ſage euch/ es wirdt diſem Geſchlecht kein zeichen geben.

Oc hand ſuckede i ſin Aand/ oc ſagde/ Hui ſøger dog denne Slect tegen? Sandeligt/ Jeg ſiger eder/ Der ſkal inted tegen giffuis denne Slect.

13. Vnd er ließ ſie/ vnd tratt widerumb in das Schiff/ vnd fur herüber.

Och hand forlod dem/ oc traadde i ſkibet igen/ oc foer offuer.

14. Vnd ſie hatten vergeſſen Brodt mit ſich zu nemen/ vnd hatten nicht mehr mit ſich im Schiff denn ein Brodt.

Oc de haffde glemt at tage Brød met ſig/ oc de haffde icke mere met ſig i ſkibet end it brød.

15. Vnd er gebot jhnen/ vnd ſprach: Schauet zu/ vnd ſehet euch für/ für dem Sauerteig der Phariſeer/ vnd für dem Saurteig Herodis.

Oc hand bød dem/ oc ſagde/ Seer til/ oc tager eder vare/ for Phariſeernis Surdy/ oc for Herodis Surdey.

16. Vnd ſie gedachten hin vnd wider/ vnd ſprachen vntereinander: Das iſts/ daß wir nicht Brodt haben.

Oc de tenckte frem oc til bage/ oc ſag de til huer andre/ Det er det/ at wi haffue icke Brød.

Kapitola VIII.

9. Těch pak kteřijž gedli/ bylo okolo čtyř Tiſyczuow/ y rozpuſtil ge.

A było tych co iedli około czterzech tyſiecy/ y roſpuścil ie.

10. Potom hned wſtaupiw na Lodij s Včedlnijky ſwými/ plawil ſe do kragin Dalmanutſkých.

A wnet wſzedſzy w lodź z zwolenmki ſwoiemi/ przyſzedł do gránic Dalmánutá.

11. Y wyſſli Zákonijcy a počali ſe s nim hádati/ hledagijce od něho Znamenij s Nebe/ pokauſſegijce ho.

A przyſzli Fáriżeuſzowie/ á poczeli ſie z nim ſwarzyc/ proſzac od niego znáku z niebá/ á kuſzac go.

12. A on wzdechſſy řekl: Co pokolenij toto znamenij hledá? Giſtě prawijm wám/ že nebude dáno znamenij pokolenij tomuto.

Tedy ſer deczmie weſtchnawſzy w duchu ſwym/ rzekł/ Przeczże narod ten znákow żada? Záprawde powiedam wam/ żadenci znák nie bedźie dan narodowi temu.

13. A nechaw gich tu/ wſtaupiw zaſe na Lodij/ y plawil ſe přes Moře.

A opuściwſzy ie/ wſzedł záſie w lodź/ á przepráwił ſie do dálſzego brzegu.

14. Y zapomenuli wzýti s ſebau chlebůw/ a toliko geden chleb měli s ſebau na Lodi.

Zápomnieli tedy z ſoba wźiać chlebá/ á iedno thylko ieden chleb mieli z ſoba w lodźi.

15. Y přikazowal gim/ řka: Střežte a warugte ſe kwaſu Zákonického/ a kwaſu Herodeſowa.

Zátym im roſkazał mowiac/ Obáczcież/ á ſtrzeżcież ſie od kwáſu Fáriżeuſzow/ y od kwáſu Herodowego.

16. Y myſlili řkauce geden k druhému: Že chleba nemáme.

A ták miedzy ſoba ſpolu rozmawiáli powiedáiac/ Dla thegoż że chlebá nie mamy.

ח

17 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע וְאָמַר
לְהוֹן מָנָא מֶתְחַשְּׁבִין
אַנְתּוּן דְּלַחְמָא לַיִת לְכוּן
לָא עַדְמָא לְהָשָׁא יָדְעִין
אַנְתּוּן וְלָא מֶסְתַּכְּלִין
אַנְתּוּן עַד כִּיל לֶבָּא קַשְׁיָא
אִית לְכוּן׃

Il che hauendo IESV conosciuto, dice loro, Che ragionate voi di non hauer pane? non considerate voi, ne intendete ancor niente? ancor hauete il cuor vostro accecato?

18 וְעַיְנָא אִית לְכוּן וְלָא
חָזֵין אַנְתּוּן וְאֶדְנָא אִית
לְכוּן וְלָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן
וְלָא עָהְדִין אַנְתּוּן׃

Hauendo voi gli occhi, non vedete, & hauendo l'orecchie non udite? e non vi ricordate voi?

19 כַּד הָלֵין חַמְשָׁא
לַחְמִין קַצִּית לְחַמְשָׁא
אַלְפִין כְּמָא קוּפִּינִין ד
דִּקְצָיָא כַּד מְלֵין שְׁקַלְתּוּן
אָמְרִין לֵהּ תְּרֵי־עֲסַר׃

Quando io spezzai i cinque pani à quei cinque milia huomini, quante corbe piene di pezzi ne leuaste? Essi gli dicono, Dodici.

20 אָמַר לְהוֹן וְכַד שַׁבְעָא
לְאַרְבְּעָא אַלְפִין כְּמָא
אַסְפְּרִידִין דִּקְצָיָא כַּד
מְלֵין שְׁקַלְתּוּן אָמְרִין ש
שַׁבְעָא׃

E quando io spezzai i sette à quei quattro milia, quante sporte di pezzi auanzati ne leuaste? Essi gli dissero, Sette.

21 אָמַר לְהוֹן אַיְכַו לָא
עַד מָא לְהָשָׁא מֶסְתַּכְּלִין
אַנְתּוּן׃

Et egli disse loro, Come dunque non intendete voi?

22 וְאָתָא לְבֵית־צַיְדָא
וְאַיְתִיו לֵהּ סַמְיָא וּבָעֵין
הֲווֹ מֵנֵּהּ דְּנִקְרוֹב לֵהּ׃

Poi se ne venne in Betsaida, & ivi conducono à lui vn cieco, e pregaulo che lo toccasse.

23 וְאַחַד בְּאִידֵהּ דְּסַמְיָא
וְאַפְּקֵהּ לְבַר מִן קְרִיתָא
וְרַק בְּעַיְנוֹהִי וְסָם אִידֵהּ
וְשַׁאלֵהּ דְּמָנָא חָזֵא׃

Egli allora presa la mano del cieco, lo menò fuor del borgo: & hauendoli sputato ne gli occhi, e poste le mani sopra esso, li domandò s'egli vedeua niente.

ח

17 וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה־
תַּחְשְׁבוּ כִּי לֹא יֵשׁ לָכֶם לֶחֶם
הֲלֹא תֵדְעוּ וְלֹא תָבִינוּ עַד עַתָּה
יִכְהֶה לְבַבְכֶם׃

Y comó IESVS lo entendió, dizeles, Que altercays, porque no teneys pan? No considerays ni entendeys? Aun teneys ciego vuestro coraçó?

18 עֵינַיִם לָכֶם וְלֹא תִרְאוּ
אָזְנַיִם לָכֶם וְלֹא תִשְׁמְעוּ וְלֹא
תִזְכְּרוּ׃

Teniendo ojos no veys? y teniendo oydos no oys? y no os acordays?

19 כַּאֲשֶׁר חֲמֵשֶׁת לֶחֶם שָׁבַרְתִּי
בַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ כַּמָּה
סַלִּים מְלֵאִים מִפִּתִּים נְשָׂאתֶם
וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁנֵים עָשָׂר׃

Quando parti los cinco panes entre cinco mil, quantos *cophines llenos de los pedaços* alçastes? Y ellos dixeron, Doze.

20 וְכַאֲשֶׁר אֶת־שִׁבְעָה בְּאַרְבַּעַת
אֲלָפִים אִישׁ כַּמָּה דוּדִים מְלֵאִים
מִפִּתִּים נְשָׂאתֶם וַיֹּאמְרוּ שִׁבְעָה׃

Y quando los siete en qnatro mil, quantas espuertas llenas de los pedaços alçastes? y ellos dixeron Siete.

21 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאֵיכָכָה
אֵינְכֶם מְבִינִים דָּבָר׃

Y dixoles, Como aun no entendeys?

22 וַיָּבוֹא אֶל־בֵּית צַיְדָה וַיָּבִיאוּ
אֵלָיו עִוֵּר וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לְהַגִּיעַ בּוֹ׃

Y vino à Bethsaida: y traenle vn ciego, y rueganle que le tocasse.

23 וַיַּחֲזֵק בְּיַד הָעִוֵּר וַיּוֹצִיאֵהוּ
לַחוּץ הַכֹּפֶר הַפְּרָזִי וַיָּרֶק יָרָק
בְּעֵינָיו וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם אֶת־יָדָיו
וַיִּשְׁאַל לוֹ הֲתִרְאֶה מָה׃

Entonces tomando àl ciego de la mano, sacolo fuera del aldea, y escupiendo en sus oyos, y poniendole las manos encima, preguntóle, si via algo.

η'.

17. Καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν.

Et Iesus cognoissant cela, leur dit, Pourquoi pensez-vous touchant ce que vous n'auez point de pain? ne considrez vous point encores & ne entendez vous point? aues-vous encore vostre cœur stupide.

18. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε.

Ayans des ieux ne voyez-vous point? ayans des oreilles, n'oyez-vous point? & n'auez-vous point de souuenance?

19. Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

Quand ie distribuai les cinq pains *aux cinq mille hommes*, combien en recueillistes vous de panerees pleines du residu des pieces de pain? Ils lui dirent, Douce.

20. Ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Et quand ie distribuai les sept pains aux quatre mille hommes combien en recueillisties-vous de corbeilles pleines du residu des pieces de pain? Ils lui dierent, Sept.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε.

Et il leur dit, Comment n'entendez-vous point?

22. Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

Puis il vint en Bethsaida, & ils lui presenterent vn aueugle, & le prioyent qu'il le touchast.

23. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

Lors il print la main de l'aueugle, & le mena hors de la bourgade, & ayant craché sur les yeux d'icelui, & lui ayant imposé les mains, il lui demanda, s'il voyoit quelque chose.

CAP. VIII.

Das VIII. Capitel.

Kapitola VIII.

17. Quo cognito, ait illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum?

And when Jesus knew it / he said vnto them / Why reason you thus because ye haue no bread? perceyue ye not yet/ neither vnderstand? haue ye your hearts yet hardened?

17. Vnd Jesus vernam das/ vnd sprach zu jhnen: Was bekümmert jr euch doch/ daß jhr nicht Brodt habt? Vernemet jhr noch nichts / vnd seidt noch nicht verstendig? Habt jhr noch ein verstarret Hertz in euch?

Oc Jhesus fornam det / oc sagde til dem / Hui bekumre i eder dog / at i haffue icke Brød? Formercke i end nu inted / oc ere i icke end nu forstandige? Haffue i end nu it forblindit Hiertei eder?

17. To poznaw Gežijš / řekl gim: Co mysljite že chleba nemáte? gesstě neznáte ani rozumijte? gesstě máte oslepene srdce wasse?

Ale to gdy poznal Jezus/rzekł im/ Oczymże sie gadacie że nie macie chlebá? Jesczeż nie baczycie áni rozumiecie? y jesczeż macie serca zatwárdzone?

18. Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini?

Haue ye eyes and see not? and haue ye eares and heare not? and doe ye not remember?

18. Habt Augen/ vnd sehet nicht/ vnd habt Ohren vnd höret nicht/vnd dencket nicht dran.

Haffue i øyen oc see icke/ oc haffue øern oc høre icke. Oc tencke icke der paa.

18. Oči magjce newidijte? a vssy magijce neslyssjte? Což gij nepomnijte.

Oczy máiac nie widźicie/ y vszy máiac nie słyszycie/ á ni pámiętacie?

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

When J brake the fiue loaues among fiue thousande / howe many baskets full of broken meate tooke ye vp? they sayde vnto him/ Twelue.

19. Da ich fünff brodt brach vnter fünff tausent / Wie vil Körbe vol Brocken hubt jhr da auff? Sie sprachen: Zwölffe.

Ath ieg brød fem Brød blant fem tusinde/ Huor mange Kurffue fulde aff stycke toge i da op? De sagde/ tolff.

19. Když gsem pět chlebůw lámal mezy pět Tisýcůw/ kolik gste kossůw plných drobtůw sebrali? Řekli gemu: Dwanácte.

Gdym ony pięćioro chlebá łamał pięćiu tysięcy ludźiom / wieleśćie zebráli koszow okruszkow? A oni mu powiedźieli / Dwánaśćie?

20. Quando & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei, Septem.

And when J brake seuen among foure thousand / how many baskets of the leauings of broken meate tooke ye vp? and they sayde/ Seuen.

20. Da ich aber die sieben brach vnter die vier tausent/Wie vil Körb vol brocken hubt jhr da auff? Sie sprachen: Sieben.

Oc der ieg brød de siw blant de fire tusinde / Huor mange Kurffue fulde aff stycke toge i da op? De sagde/ siw.

20. A když také lámal gsem sedm chlebuow mezy čtyři Tisýce/ kolik gste kossuow drobtůw wzali? Y řekli gemu: sedm.

A gdy y ono śiedmioro na cztery tyśiace / wieleśćie koszow pełnych zebráli okruszkow? A oni mu powiedźieli/ Siedm.

21. Et dicebat eis, Quomodo nondum intelligitis?

Then he saide vnto them / How is it that ye vnderstand not?

21. Vnd er sprach zu jhnen: Wie vernemet jhr denn nichts?

Oc hand sagde til dem / Huorledis forstaa i det da icke.

21. Y řekl gim: Kterakž tehdy gesstě nerozumijte?

Tedy rzekł do nich / Iákoż nie zrozumiewacie?

22. Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

And hee came to Bethsaida / and then brought a blinde man vnto him / vnd desired him to touch him.

22. Vnd er kam gen Bethsaida/vnd sie brachten zu jhm einen Blinden/ vnd baten jn/ daß er jhn anrühret.

Oc hand kom til Bethsaida / oc de førde en blind til hannem / oc bade hannem at hand/ vilde røre ved hannem.

22. A když přissli do Bethsaydy/ a přiwedli k nemu slepého / prosýce ho aby se ho dotekl.

Potym przyszedł do Bethsáidá/ á przywiedli mu ślepego/ prosząc aby sie go dotknął.

23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & exspuens in oculos eius impositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret.

Then he tooke the blinde by the hand/ and led him out of the towne / & spit in his eyes/and put his handes vpon him/ and asked him/if he sawe ought.

23. Vnd er nam den Blinden bey der hand / vnd füret jhn hinauß für den Flecken/ vnd spürtzet inn seine augen/ vnd leget seine hand auff jhn/vnd fraget jhn: Ob er etwas sehe?

Oc hand fog den blinde ved haanden / oc ledde hannem hen vden faar Byen/ oc spotte i hans øyen/ oc lagde sin hand paa hannem / oc spurde hannem at om hand saa noget?

23. Y vjaw slepého za ruku/ wywedl gey wen z Městečka: A plinuw na oči geho / wložil na něg ruce swé. Y otázal ho widělliby co.

A ták wziawszy ślepego zá rękę/ odwiódł go precz zá miásteczko / á plunawszy ná oczy jego / włożył nań ręce/ y pytał go jesliby co widźiał.

ח ח η'.

24 וחר ואמר חזא אנא בני־נשא איך אילנא דמהלכין׃

24 ויבט ויאמר רואה אני את־האנשים כי כאשר עצים הם מתהלכים׃

24. Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

Allora egli riguardando, disse, Io veggo gli huomini, percioch'io vedo certi come arbori caminare.

Y el mirando, dixo Veo los hombres: porque veo que andan, como arboles.

Et l'homme ayant leué la veuë, dit, ie voydes hommes: car i' apperçoi marcher des hommes qui sont comme des arbres.

25 תוב סם אידה על־עינוהי ותקן וחזא הוא כל מדם נהיראית׃

25 אז ישוב וישם את ידיו על־עיניו ויעש אותו להביט ויתקן ויבט כלם באר היטב׃

25. Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

Poi gli pose di nuouo le mani sopra gli occhij, e gli fece alzar la vista, e così fu restituito, e vedeua chiaramente tutti.

Y luego le puso otra vez las manos sobre sus ojos, y hizole que mirasse: y fué sano, y vido de lexos y claramente à todos.

Puis apres il mit derechef les mains sur les yeux d'icelui, & lui fit leuer la veuë, & il fut restabli, & les voyoit tous de loin clairement.

26 ושדרה לביתה ואמר אף לא לקריתא תעול ולא תאמר לאנש בקריתא׃

26 וישלח אותו לביתו לאמר אל תבוא אל־הכפר ואל תאמר לאנש בכפר׃

26. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

E rimandollo à casa sua, dicendo, Non entrar nel borgo, e non lo dire nel borgo à persona.

Y embiolo à su casa, diziendo, No entres en el aldea, ni lo digas à nadie en el aldea.

Puis il le renuoya en sa maison, disant, N'entre point en la bourgade, & ne le dia à personne de la bourgade.

27 ונפק ישוע ותלמידוהי לקוריא דקסריא דפיליפוס ומשאל הוא לתלמידוהי באורחא ואמר להון מנו אמרין עלי אנשא דאיתי׃

27 ויצא ישוע ותלמידיו אל־חוות קסריא פילפוס ובדרך שאל לתלמידיו לאמר אליהם את־מי אמרו האנשים כי אני הוה׃

27. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;

E venne IESV e i suoi discepoli ne' borghi di Cesarea di Filippo: e per la via domandò à i suoi discepoli, dicendo loro, Chi dicono gli huomini ch'io sia?

Y salió IESVS y sus Discipulos por las aldeas de Cesarea de Philippo: Y en el camino preguntó à sus Discipulos diziendoles, Quien dizen los hombres que soy yo?

Et Iesus & ses disciples estans partis de là, vindrent aux bourgades de Cesaree dite de Philippe: & sur le chemin il interrogua ses disciples, leur disant, Qui disent les hommes que ie suis?

28 הנון דין אמרו דיוחנן מעמדנא ואחרנא דאליא ואחרנא חד מן נביא׃

28 ויענו יוחנן הטובל ואחרים אליהו ואחרים כי אחד מן־הנביאים אתה׃

28. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν.

Et essi risposero, Alcuni dicono, Giouanni Battista, & altri Elia, & altri vno de' Profeti.

Y ellos respondieron, Ioán el Baptista: Y otros, Elias: y otros, Alguno de los prophetas.

Ils respondirent, Les vns, Iehan Baptiste: & les autres, Elie: & les autres, vn des Prophetes.

29 אמר להון ישוע א
אנתון דין מנו אמרין א
אנתון עלי דאיתי ענא
שמעון כאפא ואמר לה
אנת הו משיחא (ברה
דאלהא חיא׃)

29 והוא אמר להם ואתם את־מי אומרים כי אני הוה ויען כיפה ויאמר לו את הוה המשיח׃

29. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστός.

Allora egli dice loro, E voi chi dite ch'io sono? E rispondendo Pietro, gli disse, Tu sei Christo.

Entonces el les dize, Y vosotros quien dezis que soy yo? Y respondiendo Pedro dizele, Tu eres el Christo?

Adonc il leur dit, Et vous, qui dites-vous que ie suis? Pierre respondant lui dit, Tu es le Christ.

30 וכאא בהון דלאנש לא יאמרון עלוהי׃

30 ויכלאם פן יאמרו לאיש עליו׃

30. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.

Et egli seueramente comandò loro, che non dicessero questo di lui à persona.

Y amenazólos que no dixessen de el à ninguno.

Et il leur defendit auec menaces, qu'ils ne disent cella de lui à personne.

CAP. VIII.

24. Et aspiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

And he looked vp/ and said / I see men: for I see them walking like trees.

25. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius & cœpit videre, & restitutus est, ita ut clarè videret omnia.

After that/ he put his handes againe vpon his eyes / and made him looke againe. And he was restored to his sight/ and saw euery man afarre of clerely.

26. Et misit illum in domum suam, dicens, Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

And hee sent him home to his house/ saying / Neither go into the towne/ nor tell it to any in the towne.

27. Et egressus est Iesus & discipuli eius in castella Cesareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis, Quem me dicunt esse homines?

And Jesus went out/ and his disciples into the townes of Cesarea Philippi. And by the way hee asked his disciples/ saying vnto them/ Whom do men say that I am?

28. Qui responderunt illi, dicentes, Iohannem Baptistam, alii Eliam, alii verò quasi unum de prophetis.

And they answered / Some say/ John Baptist: and some/ Elias: and some/ one of the Prophets.

29. Tunc dicit illis, Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei, Tu es Christus.

And he sayd vnto them/ But whom say ye that I am? Then Peter answered and said vnto him / thou art the Christ.

30. Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo.

And he sharpely charged them that concerning him they should tell no man.

Das VIII. Capitel.

24. Vnd er sahe auff/ vnd sprach Ich sehe Menschen gehen / als sehe ich bäume.

Oc hand saa op / oc sagde / Jeg seer Menniskene gaa / lige som ieg saae Træ.

25. Darnach leget er abermal die hende auff seine augen / vnd hieß jhn abermal sehen / Vnd er ward wider zu recht bracht / daß er alles scharpff sehen kondte.

Der effter lagde hand atter Henderne paa hans øyen / oc bad hannem atter see / Oc hand bleff til passigen / at hand kunde klarlige see alting.

26. Vnd er schicket jhn heim / vnd sprach: Gehe nicht hinein inn den Flecken / vnd sage es auch niemand drinnen.

Oc hand sende hannem hiem / oc sagde / Gack icke ind i Byen / oc sig ingen der der vdi.

27. Vnd Jesus gieng auß/ vnd seine Jünger / in die Märckte der Stadt Cesaree Philippi/ vnd auff dem wege fraget er seine Jünger / vnd sprach zu jhnen: Wer sagen die Leute / das ich sey?

Oc Jhesus gick vd / oc hans Disciple til de byer hoss Cesaree Philippi stad / oc paa veyen spurde hand sine Disciple at/ oc sagde til dem/ huem sige Folckene/ at ieg er?

28. Sie antwortten: Sie sagen/ du seyst Johannes der Tauffer/ Etliche sagen/ du seyest Elias. Etliche du seyest der Propheten einer.

De suarede / De sige/ Du est Johannes den Døbere. Nogle/ sige du est Elias. Nogle du est en aff Propheterne.

29. Vnd er sprach zu jhnen: Jr aber/ wer saget jhr / daß ich sey? Da antworttet Petrus vnd sprach zu jhm: Du bist Christus.

Oc hand sagde til dem / Men i / huem sige i at ieg er? Da suarede Peder / oc sagde til hannem / Du est Christus.

30. Vnd er bedrohet sie/ daß sie niemand von jhm sagen solten.

Oc hand truede dem / at de skulde ingen sige om hannem.

Kapitola VIII.

24. A on pohleděw / řekl: Widijm Lidi yako stromy ani chodij.

A on przyyzrawszy / rzekł / Widze ludzi / á widze ie chodzace iáko drzewá.

25. Potom opět wložil ruce na oči geho: Y počal widěti a uzdrawen gest / tak že yasně widěl wssecko.

Pothym záśie położył rece ná oczy iego / á spráwił to iż nowu pátrzał / á przywrocon iest ku wzroku / y widział z dáleká iáśnie wszytki.

26. Y propustil gey do domu geho / řka: Gdiž do domu twého: wegdessli do Městečka / nepraw žádnému.

Thedy go odesłał Jezus do domu iego / mowiac / Niechodz áni do onego miásteczká / áni żadnemu w miásteczku powiedáy.

27. Tehdy wyssel Gežijs a Včedlnijcy geho mezy Městečka Cezaree Filipowy: A na cestě tázal se Včedlnijkůw swých / řka gim: Kým mne prawij byti lidé?

A wyszedszy Jezus y zwolennicy iego do miásteczek Cesáreï / ktora názywano Filippowa / pytał zwolennikow swoich na drodze / mowiac do nich Kthorym że mie ludzie być powiedáia?

28. Kteřijžto odpowěděli gemu / řkauce: Gedni Janem Křtitelem / ginij Eliássem / ginij pak yako gednijm z prorokůw.

A oni mu odpowiedzieli / Janem Krzciciełem / drudzy też Heliaszem / á drudzy iednym z prorokow.

29. Tehdy řekl gim: Wy pak kým mne býti prawijte? Odpowěděw Petr / řekl gemu: Ty gsy Krystus.

Ale on im rzekł / Wy záśie ktorym mie byc powiedacie? A odpowiedział wszy Piotr / rzekł k niemu / Thyś iest on Krystus.

30. Y přikázal gim aby nižádnému nepraweili o něm.

Thedy on zákazał áby tego o nim nikomu nie powiedáli

ח

31 ושרי הוא למלפו אנון דעתיד הו ברה דאנשא דיחש סגי ודיסתלא מן קשישא ומן רבי כהנא ומן ספרא ודתקטל וליומא דתלתא יקום׃

Poi cominciò loro ad insegnare che bisognaua ch'el Figliuol de l'huomo patisse molte cose, e che fusse riprouato dai Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e che fusse ucciso: e risuscitasse doppo tre giorni,

32 ועין בגלא מלתא ממלל הוא ודברה כאפא ושרי למכאא בה׃

E diceua queste parole liberamente. Onde Pietro lo tirò a se, e cominciò a riprenderlo.

33 הו דין אתפני וחר בתלמידוהי וכאא בשמעון ואמר זל לך לבסתרי סטנא דלא רנא אנת דאלהא אלא דבני נשא׃

Ma egli riuoltatosi, e riguardando i suoi discepoli, riprese Pietro aspramente, dicendo, Vattene in dietro satana, perciòche tu non intendi le cose che son di Dio, ma quelle de gli huomini.

34 וקרא ישוע לכנשא עם תלמידוהי ואמר להון מן דצבא דיאתא בתרי נכפור בנפשה ונשקול זקיפה וניאתא בתרי׃

Poi chiamata à se la turba insieme co i suoi discepoli, disse loro, Chiunque vuol venir dietro à me, rinieghi se stesso, e toglia la croce sua, e seguitimi.

35 כל מן גיר דצבא דיחא נפשה יובדיה וכל דיובד נפשה מטולתי ומטול סברתי יחיה׃

Perche chi vorrà saluare l'anima sua, la perderà: e chi perderà l'anima sua per amor mio e de l'Euangelio, costui la saluarà.

36 מנא גיר מתעדר בר נשא אן עלמא כלה יאתר ונפשה יחסר׃

E che giouarà à l'huomo, se ben guadagnasse tutto il mondo, e faccia perdita de l'anima sua?

ח

31 ויחל ללמדם כי יצטרך בן האדם לסבול רבות ולהמאס מן הזקנים והכהנים ושוטרים ולהרג ואחר שלשת ימים לקום׃

Y començó à enſennarles, Que conuenia, que el Hijo del hombre padecieſſe mucho, y ſer reprouado de los Ancianos, y de los principes, y de los Sacerdotes, y de los Eſcribas: y ſer muerto, y reſuſcitar deſpues de tres dias.

32 והופיע לדבר את הדבר ויקחהו כיפה ויחל לגער בו׃

Y claramente dezia eſtà palabra. Entonces Pedro lo tomó y començole à rennir.

33 ויפן ויבט את תלמידיו ויגער לכיפה לאמר לך לך אחרי השטן כי לא תתבונן את אשר לאלהים כי אם את אשר לאנשים׃

Y el, boluiendoſe y mirando à ſus diſcipulos, rinnió à Pedro diziendo, Apartate de mi Satanas: porque no ſabes las coſas que ſon de Dios ſi no las que ſon de los hombres.

34 ויזעק את הקהל עם תלמידיו ויאמר להם כל אשר יאבה להלך אחרי יכחש בנפשו וישא את צליבו ויבוא אחרי׃

Y llamando à la companna con ſus Diſsipulos, dixoles Qualquiera que quiſiere venir tras mi, nieguese à ſi miſmo, y tome ſa cruz, y ſigame.

35 כי אשר יאבה להושיע את נפשו יאבדנה ואשר יאבד את נפשו למעני ולמען הבשורה הוא יושיע אותה׃

Porque el que quiſiere ſaluar ſu vida, perder laha: y es que perdiere ſu vida por cauſa de mi y del Euangelio, eſte là ſaluará.

36 כי מה יסכן או מה יועיל האדם אם יבצע את כל העולם ויענש בנפשו׃

Porque que aprouechará al hombre ſi grangeáre tódo el mundo, y pierda ſu alma?

ή.

31. Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·

Et commença à les enſeigner, qu'il faloit que le Fils de l'homme ſouffriſt beaucoup, & qu'il fuſt reietté des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu'il fuſt mis à mort, & qu'il reſſuſcitaſt trois iours apres.

32. Καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.

Et tenoit ce propos tout ouuertement. Lors Pierre le print, & ſe mit à le tanſer.

33. Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων, Ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mais lui ſe retournant, & regardant ſes diſciples, tanſa Pierre, diſant, Va arriere de moi, Satan: car tu ne comprens point les choſes qui ſont de Dieu, mais celles qui ſont des hommes.

34. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Puis ayant appelé les trupes à ſoi auec ſes diſciples il leur dit, Quiconque veut venir apres moi, qu'il renonce à ſoi-meſme, & charge ſur ſoi ſa croix, & me ſuiue.

35. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſon ame, la perdra: mais quiconque perdra ſon ame pour l'amour de moi & de l'Euangile, ceſtui-la la ſauuera.

36. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Car que profitera-il à l'homme s'il a gagné tout le monde, & qu'il face perte de ſon ame?

CAP. VIII.

31. Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à ſenioribus & à ſummis ſacerdotibus & Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere.

Then he began to teache them that the Sonne of man muſt ſuffer many things: & ſhould be reproued of the Elders, and of the hie Prieſts, and of the Scribes, & be ſlaine, and within three dayes riſe againe.

32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

And he ſpake that thing plainely. Then Peter tooke him aſide, and began to rebuke him.

33. Qui cōverſus, & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens, Vade retro me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.

Then he turned backe, and looked on his diſciples, and rebuked Peter, ſaying, Get thee behinde me, Satan: for thou vnderſtandeſt not the things that are of God, but the things that are of men.

34. Et convocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis, Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

And hee called the people vnto him with his diſciples, and ſayde vnto thẽ, Whoſoeuer will followe mee, let him forſake himſelfe, and take vp his croſſe, and followe me.

35. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam.

For whoſoeuer will ſaue his life, ſhall loſe it: but whoſoeuer ſhall loſe his life for my ſake and the Goſpels, he ſhall ſaue it.

36. Quid enim prodeſt homini, ſi lucretur mundum totum: & detrimentum animæ ſuæ faciat?

For what ſhall it profite a man, though he ſhould winne the whole worlde, if hee loſe his ſoule?

Das VIII. Capitel.

31. Vnd hub an ſie zu lehren: Des Menſchen Son muß vil leiden / vnd verworffen werden von den Elteſten vnd Hohenprieſtern vnd Schrifftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd über drey tage aufferſtehen.

Oc hand begynte at lære dem / Menniſkens Søn ſkal meget lide / oc forſkiudis aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Scrifftkloge / oc ihielſlaſſ / Oc opſtaa den tredie dag.

32. Vnd er redet das wort frey offenbar. Vnd Petrus nam jhn zu ſich / fieng an jhm zu wehren.

Oc hand talede det ord frit obenbarlige. Oc Peder tog hannem til ſig / begynte at raade hannem fra.

33. Er aber wandt ſich vmb / vnd ſahe ſeine Jünger an / vnd bedrohet Petrum / vnd ſprach: Gehe hinder mich du Sathan / denn du meineſt nicht das Göttlich / ſondern das Menſchlich iſt.

Oc hand vende ſig om / oc ſaa paa ſine Diſciple / oc truede Peder / oc ſagde / Gack bag mig / Du Satan / Thi du mene icke det ſom er Gudelige / men Menniſkelige.

34. Vnd er rieff zu ſich dem Volck / ſampt ſeinen Jüngern / vnd ſprach zu jhnen: Wer mir will nachfolgen / der verleugne ſich ſelbs / vnd neme ſein Creutz auff ſich vnd folge mir nach.

Oc hand kallede Folcket til ſig met ſine Diſciple / oc ſagde til dem / Huo ſom mig vil efterfølge / hand necte ſig ſelff / oc tage ſit Kaarſſ paa ſig / oc følge mig effter.

35. Denn wer ſein Leben will behalten der wirdts verlieren / Vnd wer ſein leben verleuret / vmb meinen vnd des Euangelij willen / der wird es behalten.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff / hand ſkal miſte det / Oc huo ſom miſter ſit Liff / for min oc Evangelij ſkyld / hand ſkal beholde det.

36. Was hülffes den Menſchen / wenn er die gantze Welt gewünne / vnd neme an ſeiner Seelen ſchaden?

Huad hielper det Menniſken / der ſom hand vunde den gantſke Verden / oc toge ſkade paa ſin Siel?

Kapitola VIII.

31. Y počal včiti ge / že Syn člowěka masý mnoho trpěti / a potupen býti od Starſſých / a od naywyšſſých Kněžij a Včitelůw / a zabit býti / a po třech dnech z mrtwých wſtáti.

Y począł ie nauczáć / że potrzebá było Synowi człowieczemu wiele cierpieć / y wzgárdzonym być od ſtárſzych / y od Xiążąt kápłáńſkich / y Doktorow / kiż miał być zámordowan / potym iż po trzeciem dniu miał zmartwych wſtáć.

32. A zgewně geſt Slowo mluwil. A chytiw gey Petr / počal ho treſtati.

A mowił beſpiecżnie ty ſłowá. Tedy Piotr odwiodſzy ſie z nim / począł go z tego fukáć.

33. Kterýžto obrátiw ſe / a wida Včedlnijky ſwé / přimluwil Petrowi / řka: Gdiž za mnau Sſatane / neb neſmayſſlijš co gěſt Božijho / ale co Lidſkého.

Ale on obrociwſzy ſię / y weyzrawſzy ná ſwe zwolenniki / ofukał Piotrá mowiąc / Odeydź ode mnie ſzátánie / ábowiem nie rozumieſz to co ieſt Bożego / ále to co ieſt ludzkiego.

34. A ſwolaw zâſtup s Včedlnijky ſwými / řekl gim: Chceli kdo za mnau přigijti / opři ſe ſám ſobě: a wezmi křijž ſwůg / a náſledug mne.

A wezwawſzy zebránia ludu y z zwolenniki ſwemi / rzekł im / Ktożkolwiek chce zá mną iść / niech ſámego ſiebie záprzy á weźmie krzyż ſwoy / y niech poydźie zá mną.

35. Nebo budeli kdo chtijti žiwot ſwůg zachowati / ztratijť gey: pakli kdo ztratij žiwot ſwůg pro mne á pro Ewangelium / zachowáť gey.

Abowiem ktokolwiekby chciał záchowáć duſzę ſwą / ſtráći ią; Lecz ktokolwiek vtráći duſzę ſwą dla mnie y dla Ewánieliey / ten ią záchowá.

36. Nebo co proſpěſſného bude člowěku / by weſſkeren Swět zýſkal / a ſwé duſſy ſſkodu včinil?

Bo coż pomoże człowiekowi ieſliby pozyſkał wſzytek świát? á żeby vtráćił duſzę ſwą?

ח

37 או מנא נתל בר נשא חלופא דנפשה׃

Ouero, che darà l'huomo in ricompensa de l'anima sua?

38 כל גיר דיבהת בי ובמלי בשרבתא הדא חטיתא וגירתא ואף ברה דאנשא יבהת בה מא דאתא בשובחא דאבוהי עם מלאכוהי קדישא׃

Certamente chi si vergognarà di me, e de le mie parole in questa generatione adultera e peccatrice, il Figliuol de l'huomo ancora si vergognarà di lui, quando verra ne la gloria del Padre suo co i santi Angeli.

ח

37 או מה יתן אדם בפדיון נפשו׃

O que recompensa dara el hombre de su alma?

38 כי כל־אשר יבישני ואת־דברי בדור זה הנאופים וחטאים וגם בן האדם יבישנו אם יבוא בכבוד אביו עם מלאכים הקדושים׃

Porque el que se auergonçare de mi y de mis palabra, en esta generacion adulterina y peccadora, el Hijo del hombre se auergonçera de el, quando vendrá en la gloria de su Padre con los sanctos Angeles.

η'.

37. Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ou, que donnera l'homme pour recompense de son ame?

38. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Car quiconque aura en honte de moi & de mes paroles parmi ceste natiō adulteresse & pecheresse, le Fils de l'hōme aura aussi honte de lui, quand il sera venu en la glorie de son Pere auec les saincts Anges.

ט

1 ואמר הוא להון אמן אמר אנא לכון דאית אנשא דקימין תנן דלא יטעמון מותא עד מא דיחזון מלכותא דאלהא דאתת בחילא׃

Appresso diceua loro, Io vi dico in verità, che sono alcuni di quelli che si trouano qui presenti, i quali non gustaranno la morte, insin à tanto ch'essi habbiano veduto il regno di Dio esser venuto con potentia.

2 ובתר שתא יומין דבר ישוע לכאפא וליעקוב וליוחנן ואסק אנון לטורא רמא בלחודיהון ואשתחלף לעיניהון׃

E doppo sei giorni IESV piglia con seco Pietro, Iacopo, e Giouanni, e conducelli da parte soli sopra vn alto monte: & iui in lor presentia fu trasformato.

3 ומזהר הוא לבושה ומחור טב איך תלגא איכנא דבני־נשא למחורו בארעא לא משכחין׃

E i vestimenti suoi diuennero risplendenti, e bianchissimi, come neue, e tali che non potrebbe alcun purgatore sopra la terra farli si bianchi.

4 ואתחזיו להון מושא ואליא כד ממללין עם ישוע׃

Poi apparue loro Elia con Mosè, e stauano a parlar con IESV.

ט

1 ויאמר להם אמן אני אומר לכם כי היום אנשים פה קמים אשר הם לא יטעמו את־המות עד־אשר יראו את־מלכות אלהים באה בגבורה׃

Dixoles tambien, De cierto os digo, que ay algunos de los que estan aqui, que no gustarán la muerte, hasta que ayan visto el Reyno de Dios que viene con potencia.

2 ואחרי ששת ימים לקח ישוע את־כיפה ואת יעקב ואת יוחנן ויעל אותם אל־הר גבוה לבדם ויתחלף לפניהם׃

Y seys dias despues tomo IESVS à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y sacolos à parte solos à vn monte alto, y fue trasfigurado delante de ellos.

3 ובגדיו נהיו גלושים לבנים מאד כמו שלג כמוהם הכבס על־הארץ לא יוכל להלבין׃

Y sus vestidos fueron bueltos resplandecientes, mui blancos, como nieue quales lauador no los puede blanqueár en la tierra.

4 ויראה להם אליהו עם משה וידברו עם ישוע׃

Y apparecióles Elias con Moysen, que hablauan con IESVS.

ΚΕΦΑΛ θ'.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

Il leur disoit aussi, En verité ie vous di, qu'il y a quelques vns d'entre ceux qui sont ici presens, qui ne gousteront point la mort, iusques à ce qu'ils ayent veu le regne de Dieu estre venu auec puissance.

2. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Et le sixieme iour apres, Iesus print auec soi Pierre, & Iaques, & Iehan, & les mena seuls à part sur vne haute mōtagne: & fut transfiguré deuant eux.

3. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.

Et ses vestemens deuindrent reluisans, & fort blancs, comme neige, tels qu'il n'y a foulō sur la terre qui les peust ainsi blanchir.

4. Καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.

Puis fut veu Elie auec Moyse: & ils parloyent auec Iesus.

CAP. VIII. | Das VIII. Capitel. | Kapitola VIII.

37. Aut, quid dabit homo commutationis pro anima sua?

Or what shall a man giue for recompence of his soule?

37. Oder was kan der Mensch geben/damit er seine Seele löse?

Eller huad kand Menniſken giffue / der hand kand löse sin Siel met?

37. Aneb kterau dá člowěk směnu za dussy swau?

Abo co zá nagrode da czlowiek zá swa duſzę?

38. Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

For whosoeuer shall be ashamed of me/ and of my wordes among this adulterous and sinfull generation/ of him shall the Sonne of man be ashamed also when he commeth in the glorie of his Father with the holy Angels.

38. Wer sich aber mein vnd meiner wort schemet/ vnter disem Ehebrecherischen vnd sündigem geschlecht/ des wirdt sich auch des menschen Sohn schemen/ wenn er kommen wirdt inn der Herrligkeit seines Vaters/ mit den heiligen Engeln.

Oc huo som blues ved mig oc mine Ord/ blant denne horactige oc syndige Slect/ Ved den skal oc Menniskens Søn blues / naar hand kommer i sin Faders Herlighed / med de hellige Engle.

38. Nebo kdo mne wyzná a slowa má w pokolenij tomto cyzoložném a hřijssném: y Syn člowěka wyzná gey/ když přigde w slawě Otce swého s Angely swatými.

Abowiem ktoćkie wstydźć będźie mnie y słow moich miedzy narodem tym cudzołożnym y grzesznym/ zá tego sie też y Syn człowieczy wstydáć bedźie/ gdy przyydźie z chwałą Oycá swoiego z Anioły świetymi.

CAP. IX. | Das IX. Capitel. | Kapitola IX.

ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia sunt quidam de hîc stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

And he sayd vnto them/ Verely I say vnto you/ that there be some of them that stand here/ which shall not taste of death/ till they haue seene the kingdome of God come with power.

Vnd er sprach zu jnen: Warlich ich sage euch/ es stehen etliche hie/ die werden den Todt nicht schmecken/ biß daß sie sehen das Reich Gottes mit krafft kommen.

OC hand sagde til dem / Sandelige ieg siger eder / Her staa nogle / som icke skulle smage døden / før end de see Guds Rige komme met Krafft.

Y Prawil gim/ zagisté prawijm wám: že gsau někteřij tuto z stogijcých/ kteřijž neokusý smrti/ až y vzřij Králowstwij Božij/ přicházegijcý w mocy.

POthym rzekł do nich/ Záprawde powiedam wám iż niektorzy sa z tych co tu stoią/ ktorzy nigdy nie vkuszą śmierci/ áż gdy vyzrą Krolestwo Boże przychodzące z mocą.

2. Et post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.

And sixe dayes after/ Jesus tooke Peter/ and James/ and John/ & brought them vp into an hie mountaine out of the way alone/ and he was transfigured before them.

2. Vnd nach sechs tagen/ nam Jesus zu sich Petrum / Jacobum vnd Johannem / vnd füret sie auff einen hohen Berg besonders alleine/ vnd verkleret sich für jhnen.

Oc sex dage der effter / tog Jhesus Peder / Jacob oc Johannem til sig / oc førde dem besynderlige alene op paa it høyt Bierg / oc forklarede sig faar dem.

2. Apo ssesti dnech / poyal Gežijš Petra / Jakuba a Jana y wedl ge na Horu wysokau saukromij samé / a proměnil se před nimi.

A sʒostego dniá potym wziął Jezus Piotrá y Jákuba/ y Janá/ á wwiodł ie ná gore wysoką sámy osobno/ y przemienił sie przed nimi.

3. Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo nō potest super terram candida facere

And his raiment did shine/ and was verie white/ as snowe/ so white as no fuller can make vpon the earth.

3. Vnd seine Kleider wurden helle vnd sehr weiß/ wie der schnee/ daß sie kein Ferber auff Erden kan so weiß machen.

Oc hans Kleder bleffue klare oc meget huide/ lige som Sne/ at ingen Farffuere paa iorden kand gøre dem saa huide.

3. Y včiněno gest Raucho geho stkwaucý a bijlé yako snijh/ yakéhož bijlého Walchář nemůže včiniti.

A száty iego stáły sie łśniące bárzo/ biáłe táko śnieg/ tákich nie może blecharz na świecie wybielić.

4. Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Iesu.

And there appeared vnto them Elias with Moses/ and they were talking with Jesus.

4. Vnd es erschein jhnen Elias mit Mose/ vnd hatten eine rede mit Jesu.

Oc Elias met Mose obenbaredis dem / oc haffde en tale met Jhesu.

4. Y okázal se gim Eliáš s Moyžijssem / ani mluwij s Gežijssem.

Y vyzreli Eliászá z Moizeszem/ ktorzy rozmawiali z Jezusem.

ט

5 ואמר לה כאפא רבי
שפיר הו לן דהרכא נהוא
ונעבד תלת מטללין לך
חדא ולמושא חדא ו
ולאליא חדא :

E Pietro mouendosi à parlare, dice à IESV, Maestro, egli è bene che noi siamo qui, facciamo dunque tre tende, Vna à te, & Vna à Moise, & Vna ad Elia.

ט

5 ויען כיפה ויאמר לישוע
רבי טוב יש להיות אותנו פה
ונעשה אהלים שלושה לכה אחד
ולמשה אחד ולאליהו אחד :

Entonces respondiendo Pedro, dixe à IESVS, Maestro, bien sera que nos quedemos aqui, y hagamos tres cabannas: para ti vna, y para Moysen otra, y para Elias otra.

θ.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, ῥαββί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν.

Adonc Pierre prenant la parole dit à Iesus, Maistre, il est bon que nous soyons ici: faisons-y donc trois tabernacles, vn pour toi vn pour Moyse, & vn pour Elie.

6 לא דין ידע הוא מנא
אמר איתיהון הוו גיר
בדחלתא :

E non sapeua quello ch'ei si dicesse: conciosia che essi erano spauentati.

6 כי לא ידע מה מדבר כי
היו בראה :

Porque no sabia loque hablaua, que estaua fuera de si.

6. Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.

Or ne sauoit il qu'il disoit: car ils estoyent espouuantés.

7 והות עננא ומטללא
הות עליהון וקלא הות
מן עננא דאמר הנו ברי
חביבא לה שמעו :

Poi venne vna nuuola che gli adombrò, e da la nuuola venne vna voce, che diceua, Questo è il mio Figliuol diletto, vdite lui.

7 ויהי ענן סוכך אותם ויבוא
קול מענן לאמר זה יש בני
ידידי אותו שמעו :

Y vino vna nuue que los assonbro, y vna boz de la nuue que dezia, Este es mi hijo amado AEL OYD,

7. Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς· καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

Et vne nuee vint qui les enombra: puis de la nuee vint vne voix qui disoit, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé: escoutez-le.

8 ומן שליא כד חרו
תלמידא לאנש לא חזו
אלא אן לישוע בלחודוהי
עמהון :

Subbito poi riguardando essi d'torno, non viddero piu alcuno, se non IESV solo con essoloro.

8 ופתאום הביטו סביב ואיש
לא ראו עוד כי אם את
ישוע לבדו אתם :

Y luego, como miraron, no vieron mas á nadie consigo, si no à solo IESVS.

8. Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

Et soudain ayans regardé à l'enuiron ils ne virent plus personne, sinon Iesus seul auec eux.

9 וכד נחתין מן טורא
מפקד הוא להון דלאנש
לא נאמרון מדם דחזו
אלא אן מא דקם ברה
דאנשא מן מיתא :

Hor mentre che essi scendeuano del monte, egli comandò loro, che non raccontassero à persona le cose che haueuano vedute, se non quando il Figliuol de l'huomo fusse risuscitato da morte.

9 וכאשר ירדו המה מן ההר
ויצו אותם פן יספרו אשר
ראו כי אם אחר אשר בן
האדם יקום ממתים :

Y decendiendo ellos del monte, mandoles que à nadie dixessen loque auian visto, si non quando el Hijo del hombre oviesse resuscitado de los muertos.

9. Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Et comme ils descendoyent de la montagne, il leur commanda expressément qu'ils ne racontassent à personne ce qu'ils auoyent veu, sinon apres que le Fils de l'homme seroit ressuscité des morts.

10 ואחדוה למלתא
בנפשהון ובעין הוו דמנא
הי הדא מלתא דכא דקם
מן בית מיתא :

Et essi tennero questa parola in se stessi, ricercando tra loro che cosa volesse dire, risuscitare da morte.

10 ואת הדבר שמרו בנפשם
שאלים מה זאת לקום ממתים :

Y ellos retuuieron el caso en si altercando que seria aquello, Resuscitar de los muertos.

10. Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Dont ils retindrent ceste parole-la en eux-mesmes, s'entredemandans que c'estoit à dire cela, Ressusciter des morts.

11 ומשאלין הוו לה ו
ואמרין מנא הכיל אמרין
ספרא דאליא ולא ד
דיאתא לוקדם :

E domandauanlo, dicendo, Perche dicono gli Scribi, che bisogna che prima venga Elia?

11 וישאלו לו לאמר כי אמרו
הסופרים כי אליהו צריך
לבוא בראשונה :

Y preguntaronle diziendo, Que es loque los Escribas dizen, que es menester que Elias venga antes.

11. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον.

Puis apres ils l'interroguerent, disans, Pourquoi disent les Scribes qu'il faut qu'Elie viene premierement.

CAP. IX.

5. Et respondens Petrus, ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Eliæ unum.

Then Peter answered, and said to Jesus, Master, it is good for vs to be here, let vs make also three tabernacles, one for thee, and one for Moses, and one for Elias.

6. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

Yet he knew not what he saide: for they were afrayde.

7. Et facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens, Hic est filius meus charissimus: audite illum.

And there was a cloude that shadowed them, and a voyce came out of the cloude, saying, This is my beloued Sonne: heare him.

8. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantùm secum.

And suddenly they looked rounde about, and saw no more any man saue Jesus onely with them.

9. Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarent: nisi cum filius hominis à mortuis resurrexerit.

And as they came downe from the mountaine, hee charged them that they shoulde tell no man what they had seene, saue when the Sonne of man were risen from the dead againe.

10. Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset, Cùm à mortuis resurrexerit.

So they kept that matter to themselues, and demaunded one of another what the rising from the dead againe should meane?

11. Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Pharisæi & Scribæ, quia Eliã oportet venire primùm.

And they asked him, saying, Why say the Scribes, that Elias must first come?

Das IX. Capitel.

5. Vnd Petrus antwortet / vnd sprach zu Jesu: Rabbi / hie ist gut sein / Lasset vns drey Hütten machen / Dir eine / Mose eine / vnd Elias eine.

Oc Peder suarede / oc sagde til Jesum / Rabbi / her er gaat at vere / Lader oss gøre tre Bolige / Dig en Mose en / oc Elias en.

6. Er wuste aber nicht was er redet / denn sie waren verstörtzet.

Oc hand viste icke huad hand talede / thi de vaare forferdede.

7. Vnd es kam eine Wolcken die über schattet sie. Vnd eine Stimme fiel auß der Wolcken / vnd sprach: Das ist mein lieber Sohn / den solt jhr hören.

Oc de kom en Sky / hun offuerskuggede dem. Oc en rost falt aff skyen / oc sagde / Denne er min elskelige Søn / Den skulle i høre.

8. Vnd bald darnach sahen sie vmb sich / vnd sahen niemand mehr / denn allein Jesum bey jhnen.

Oc strax der effter / saae de sig omkring / oc saae ingen mere / end Jhesum alene hoss dem.

9. Da sie aber vom Berge herab giengen / verbot jhnen Jesus / daß sie niemand sagen solten / was sie gesehen hatten / biß des Menschen Sohn aufferstünde von den Todten.

Oc der de ginge ned aff Bierget / da forbød Jhesus dem / at de skulde ingen sige / huad som de hassde seet / Før end Mennistens Søn stode op fra de døde.

10. Vnd sie behielten das Wort bey sich / vnd befragten sich vnter einander: Was ist doch das aufferstehen von den Todten?

Oc de beholde det ord hoss sig / Oc bespurde sig met huerandre / huad er tog den opstandelse fra de Døde.

11. Vnd sie fragten jhn / vnd sprachen: Sagen doch die Schrifftgelehrten / das Elias muß vor kommen?

Oc de spurde hannem at / oc sagde / Sige dog de Scriffrkloge / at Elias skal io før komme?

Kapitola IX.

5. A odpowěděw Petr / řekl k Gežissowi: Mistře / dobřeť gest nám zde býti: včiňme tuto tři stánky / tobě geden / Moyžissowi geden / a Eliássowi geden.

Tedy począł Piotr mowić / a rzekł Iezusowi / Mistrzu dobrzeć nam tu być / postawmyż tedy tu trzy namioty / tobie ieden / Moyżesowi ieden / a Heliaszowi ieden.

6. Neb gest newěděl coby mluwil / byli zagisté báznij zstrassení.

Abowiem niewiedział co mowił gdyż byli w strachu.

7. Y stal se oblak zastěňuge ge. A přissel hlas z Oblaku / řka: Tentoť gest Syn můg milý / poslauchaytež ho.

Y nástał obłok ktory ie zácmił / á pochodził głos z obłoku mowiąc / Tenci iest nam miły Syn moy / tegoż słuchaycie.

8. A hned obezřewsse / nižádného newiděli wijce / gedině toliko Gežijsse s sebau.

A wnet gdy sie obeyzreli / żadnego wiecey nie widzieli / iedno iż tylko Iezus był znimi.

9. A když sstupowali s hory / přikázal gim aby nižádnému co widěli neprawili / až Syn člowěka z mrtwých wstane.

Tedy gdy zeszli z gory roskazał im áby thego nikomu nie powiedali co widzieli / iedno áżby Syn człowieczy wstał z martwych.

10. Y zadrželi to slowo v sebe tížijce mezy sebau coby to bylo / žez mrtwých wstane.

A ták oni zátrzymawali to v siebie / pytaiac sie spolnie coby tho było z martwych wstác.

11. Y otázali ho / řkauce: Cožtehda Včitelé a Zákonijcy prawij / žeby prwé měl Eliáš přigijti?

Y pytáli go mowiac / Przeczże doktorowie powiedáia iż pierwey potrzebá áby przyszedł Heliasz?

ט

ט

θ

12 אמר להון אליא אתא לוקדם דכל מדם יתקין ואיכנא דכתיב על ברה דאנשא דסגי יחש ויסתלת :

12 ויען ויאמר להם ואליהו יבוא בראשונה וישובב כלם וכאשר נכתב על־בן־האדם כן־ ינגע יכה ויענה :

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

Egli rispondendo, disse loro, Elia certo venendo prima, ristabilira tutte le cose : & si come è scritto del Figliuol de l'huomo, bisogna ch'egli soffrisca molte, cose e che sia stimato per niente.

Y respondiendo el dixoles, Elias à la verdad quando viniere antes, reformará todas las cosas, y como está escripto del Hijo del hombre, que padezca mucho, y sea tenido en nada.

Il respondit, & leur dit, De vrai, Elie estant venu premieremẽt doit restablir toutes choses, & faut, comme il est escrit du Fils de l'homme, qu'il souffre beaucoup, & qu'il soit aneanti.

13 אלא אמר אנא לכון דאף אליא אתא ועבדו בה כל מא דצבו איכנא דכתיב עלוהי :

13 אך אמר אני לכם כי גם אליהו בא ויעשו בו כל־אשר חפצו כמו נכתב עליו :

13. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

Ma io vi dico che Elia è venuto, & hannogli fatto tutto cio che essi hanno voluto come di lui è scritto.

Empero digo os que Elias ya vino, y hizieronle todo loque quisieron como está escripto deel.

Mais ie vous di que mesmes Elie est venu, & ils lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu, comme il est escrit de lui.

14 וכד אתא לות תלמידוהי חזא לותהון כנשא סגיאא וספרא כד בעין עמהון :

14 וכאשר בא אל־תלמידיו ראה קהל רב סביבותם וסופרים מתוכחים עמם :

14. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

Poi venuto à i suoi discepoli, vidde vna gran turba intorno ad essi, e li Scribi che disputauano con loro.

Y como vino à los Discipulos, vido grande companna arredor deellos, y Escribas que disputauan con ellos.

Puis estant reuenu vers les disciples, il vid vne grãde troupe à l'entour d'eux, & des Scribes qui questionnoyent auec eux.

15 ובר שעתה כלה כנשא חזאוהי ותוהו ורהטו שאלו בשלמה :

15 ופתאום כל הקהל רואה אותו נבעת וירוצו אליו לשאול־לו לשלום ולברכו :

15. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

E subbito tutta quella turba hauendolo veduto, rimase stupefatta, e correndogli incontro il salutorono.

Y luego toda la companna, viendolo, se espantó : y corriendo à el, saludaranlo.

Et incontinent toute la troupe le voyant fut en esmoi, & accourans vers lui, ils le saluerent.

16 ומשאל הוא לספרא מנא דרשין אנתון עמהון :

16 וישאל לסופרים מה תתוכחו אליהם :

16. Καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς,

Et egli domando li Scribi, dicendo, Di che disputate voi con essi?

Y pregunto à los Escribas, Que disputays conellos?

Lors il interrogua les Scribes, disant, Dequoi estes-vous en question auec eux?

17 ועניא חד מן כנשא ואמר מלפנא איתית ברי לותך דאית לה רוחא דלא ממללא :

17 ויען אחד מן הקהל ויאמר מלמד הביאותי את בני אליך אשר לו רוח אלמה :

17. Καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

E vn di quelli de la turba rispondendo, disse, Maestro, io ho condotto à te il mio figliuolo, che ha vno spirito muto.

Y respondiendo vno de la companna, dixo, Maestro, truxe mi hijo à ti, que tiene vn espiritu mudo :

Et quelcun de la troupe respondit & dit, Maistre, ie t'ai amené mon fis, qui a vn esprit muet.

CAP. IX. | Das XI. Capitel. | Kapitola IX.

12. Qui reſpondens, ait illis, Elias cùm venerit primò, reſtituet omnia: & quo modo ſcriptum eſt in filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

And he anſwered / and ſayde vnto them / Elias verely ſhall firſt come and reſtore all things? and as it is written of the Sonne of man, he muſt ſuffer many things / and be ſet at naught.

12. Er antwortet aber / vnd ſprach zu jnen: Elias ſoll ja zuvor kommen / vnd alles wider zu recht bringen / darzu des Menſchen Sohn ſoll vil leiden vnd verachtet werden / wie denn geſchrieben ſtehet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / Elias ſkal io før komme / oc ſette alting til rette igen / Der til ſkal Menniſkens Søn lide meget oc foractis / Lige ſom det oc ſtaar ſcreffuit.

12. Kteryž odpowěděw / řekl gim: Eliáš když přigde / předkem naprawij wſſeckny wěcy: a yakož pſáno geſt o Synu člowěka / že má mnoho trpěti a odſauzen býti.

A on im odpowiedział mowiąc / Naprzod gdyć Heliaſz przyidzie ná práwi wſzytko / á iáko ieſt nápíſano o ſynu człowiećzym / potrzebá áby wiele vćierpiał / y áby go niżacz niemiano.

13. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo.

But I ſay vnto you / that Elias is come / (and they haue done vnto him whatſoeuer that they would) as it is written of him.

13. Aber ich ſage euch: Elias iſt kommen / vnd ſie haben an jhm gethan / was ſie wolten / nach dem von jm geſchrieben ſtehet.

Men ieg ſiger eder / Elias er kommen / Oc de giorde ved hannem / huad de vilde / effter ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem.

13. Ale prawjm wám / že Eliáſſ a giž geſt přiſſel / a včinili gemu což gſau koli chtěli / yakož pſáno geſt o něm.

Ale wam powiedam żeć przyſzedł Heliaſz / y cżynili mu co chćieli / iáko o nim ieſt nápiſano.

14. Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

And when he came to his diſciples he ſawe a great multitude about them and the Scribes diſputing with them.

14. Vnd er kam zu ſeinen Jüngern / vnd ſahe vil Volcks vmb ſie / vnd Schrifftgelehrten / die ſich mit jhnen befragten.

Oc hand kom til ſine Diſciple / oc ſaa meget Folck omkring dem / oc de Scrifftkloge / ſom beſpurde ſig met dem.

14. Tehdy přiſſed k Učedlnijkům ſwým / vzřel záſtup weliký při nich / a Zákonjky ani ſe hádagij s nimi.

A gdy przyſzedł do ſwych zwolennikow / vyzrał lud wielki okolo nich y doktory ſwárżace ſie z nimi.

15. Et confeſtim omnis populus videns Ieſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt: & accurrentes ſalutabāt eum.

And ſtraight way all the people / when they behelde him / were amaſed / and ran to him / and ſaluted him.

15. Vnd als bald / da alles Volck jn ſahe / entſatzten ſie ſich / lieffen zu / vnd grüſſeten jhn.

Oc ſtrax der alt Folcket ſaa hannem / bleffue de forferdede / løbe til / oc hilſede hannem.

15. A hned weſſkeren Lid vzřew Gežiſſe / podiwil ſe s ſtrachem / a vlekli ſe / a přiſtupugjce pozdrawowali ho.

Tedy wnet vyzrawſzy go lud wſzwythek / lekli ſie / á przyſzedſzy przywitali go.

16. Et interrogavit eos, Quid inter vos conquiritis?

Then he aſked the Scribes / What diſpute you among your ſelues?

16. Vnd er fragete die Schrifftgelehrten: Was befraget jhr euch mit jhnen?

Oc hand ſpurde de Scrifftkloge at / Huad beſpørre i eder met dem.

16. Tehdy otázal gich: Co mezy ſebau tijžete?

Rpytáli doktorow / Coż ſie ſwárżycie miedzy ſobą?

17. Et reſpondens unus de turba, dixit, Magiſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum.

And one of the companie anſwered / and ſayd / Maſter / I haue brought my ſonne vnto thee / which hath a domme ſpirit:

17. Einer aber auß dem Volck antwortet / vnd ſprach: Meiſter / ich habe meinen Sohn herbracht zu dir / der hat einen ſprachloſen Geiſt.

Oc en aff Folcket ſuarede / oc ſagde / Meſtere / Jeg haffuerført min Søn hid til dig / hand haffuer en maalløß Aand.

17. A odpowěděw geden z záſtupu / řekl: Miſtře / přiwedl gſem ſyna mého k tobě / kterýž má Ducha němého.

A ieden z onego z gromádzenia ludu / rzekł / Miſtrzu przywiodłem do ćiebie ſyná ſwego ktory ma nie mego duchá.

ט

18 ואיכא דמדרכא לה חבטא לה ומרעת ומחרק שנוהי ויבש ואמרת לתלמידיך דנפקוניהי ולא אשכחו׃

Et ogni volta che l'assaglie, lo lacera: & egli allora spuma, e stride co suoi denti, e diseccasi. Io haueuo detto à i tuoi discepoli che lo scacciassero, e non hanno potuto.

19 ענא ישוע ואמר לה און שרבתא דלא מהימנא עד מא לאמתי אהוא עמכון ועד מא לאמתי אסיברכון איתאוהי לותי׃

E Iesu rispondendoli, dice, Generatione incredula, insin à quando sarò io con voi? insin à quanto vi sopporterò io? Menatelo qua a me.

20 ואיתיוהי לותה וכד חזתה רוחא בה שעתה חבטתה ונפל על ארעא ומתכפך הוא ומרעת׃

E menoronlo à lui: e subito che lo spirito l'hebbe veduto, lacerò colui: e caduto in terra, si riuolgeua di quà e di là spumando.

21 ושאל ישוע לאבוהי דכמא לה זבנא דהוא מן דהכנא הו אמר לה הא מן טליותה׃

Allora egli domandò il padre di lui, Quanto tempo è che questo gli è auuenuto? & egli disse, Fin da fanciullo.

22 וזבנין סגיאא ארמיתה בנורא ובמיא דתובדיוהי אלא מדם דמשכח אנת עדרני ואתרחם עלי׃

E spesso l'ha gittato nel fuoco, e ne l'acqua, per ammazzarlo. Ma se tu puoi cosa alcuna, aiutaci, mouendoti à compassione di noi.

23 אמר לה ישוע אן מ משכח אנת דתהימן כל מדם משכח דהוא למן דמהימן׃

E Iesu li disse. Se tu puoi creder questo, tutte le cose son possibili à chi che crede.

24 ובר שעתה קעא אבוהי דטליא כד בכא ואמר מהימן אנא עדר לחסירות הימנותי׃

E subbito il padre del fanciullo gridando con lagrime, disse, Signore, io credo: soccorre à la mia incredulità.

ט

18 ואיזה הוא תקחנו והמריצנו ויגמא ויחרק שניו וייבש ואמר לתלמידיך להוציא אותה ולא יכלו׃

El qual donde quiera que lo toma, lo despedaça, y echa espumarajos, y cruxe los dientes, y se và secando: y dixe à tus Discipulos que lo echassen fuera, y ne pudieron.

19 ויען לו ויאמר אוי דור סורר על־מה עמכם אהיה על־מה אתאפק לכם הביאוהו אלי׃

Y respondiendo el, dixole, O generacion infiel, hasta quando estaré con vosotros? hasta quando hos tengo de suffrir? Tred melo.

20 ויביאו אותו אליו וכאשר ראה אותו ופתאם הרוח מעסה אותו והפל על־הארץ ויתגולל ומגמא׃

Y truxeron selo: y como el lo vido, luego el espiritu lo començó à despedacar: y cayendo en tierra rebolcauasse echando espumarajos.

21 וישאל לאביו כמה עת היא אשר זאת נהיתה לו ויאמר מנעוריו׃

Y preguntó à su padre Quanto tienpo ha que le aconteció esto? Y el dixo, Desde ninno.

22 ופעמים רבים רמה אותו גם אל־אש וגם אל־מים לאבדנו לכן אם מאומה תוכל עזרנו ותרחם עלינו׃

Y muchas vezes lo echa en el fuego, y en aguas, para matarlo, mas si puedes algo, ayudanos, auiendo misericordia de nosotros.

23 ויאמר ישוע אליו אם תוכל להאמין כי־כל־יוכל המאמין׃

Y Iesus le dixo, Si puedes creer esto, àl que cree todo es possible.

24 ופתאם זעק אבי הנער בדמעות ויאמר האמנתי אדני עזרני למועד אמונתי׃

Y luego el padre del mochacho dixo clamando con lagrimas, Creo Sennor, ayuda à mi incredulidad.

θʹ.

18. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

Qui le desrompt par tout ou il le prend: & lors il escume & grince les dents, & deuient sec: & i'ai requis tes disciples qu'ils le iettassent hors, mais ils n'ont peu.

19. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

Adonc Iesus lui respondant, dit O nation incredule, iusque à quand finalement serai-ie auec vous? iusques à quand finalement vous supporterai-ie? Amenez-le moi.

20. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

Ils l'amenerent donc iusques à lui: & quand il l'eut veu, incontinent l'esprit le desrompit, dont l'enfant cheut à terre, & se tournoit ça-&-là en escumant.

21. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.

Adonc il interrogua le pere d'icelui, disant, Combien y a il de temps que ceci lui est aduenu? Lequel dit, Dés son enfance:

22 Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

Et souuent l'a ietté, & au feu & en eau, pour le faire perir: mais si tu y peux quelque chose, aide-nous, estant esmeu de campassion enuers nous.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

Lors Iesus lui dit, Si tu le peux croire, toutes choses sont possibles au croyant.

24. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

Et incontinent le pere de l'enfant s'escriant auec larmes, dit, Ie croy Seigneur: subuien à mon incredulité.

CAP. IX

18. Qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis ut eiicerent illum, & non potuerunt.

And wheresoeuer he taketh him/ he teareth him/ and he fometh / and gnasheth his teeth/ and pineth away: and I spake to thy disciples that they should cast him out/ and they could not.

19. Qui respondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quãdiu vos patiar? afferte illum ad me.

Then hee answered him/ and sayde/ O faythles generation / how long now shall I be with you? howe long nowe shall I suffer you? Bring him vnto me.

20. Et attulerunt eum. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans.

So they brought him vnto him: and assoone as the spirit saw him / he tare him/ and he fell downe one the grounde/ wallowing and foming.

21. Et interrogavit patrem eius, Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia.

Then he asked his father/ How long time is it since he hath bene thus? And he sayde/ Of a childe.

22. Et frequenter eum in ignem & in aquas misit, ut eum perderet, sed si quid potes, adiuva nos, misertus nostri.

And oft times he casteth him into the fire / and into the water to destroye him: but if thou canst do any thing/ helpe vs/ and haue compassion vpon vs.

23. Iesus autem ait illi, Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.

And Jesus sayde vnto him/ If thou canst beleeue it/ al things are possible to him that beleeueth.

24. Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuva incredulitatem meam.

And straight way the father of the childe crying with teares / sayde Lord/ I beleeue: helpe my vnbeliefe.

Das IX. Capitel.

18. Vnd wo er jn erwischet/ so reisset er jn/ vnd schäumet vnd knirschet mit den zähnen/ vnd verdorret. Jch habe mit deinen Jüngern geredt/ daß sie jn außtrieben/ vnd sie kömens nicht.

Oc naar hand faar fat paa hannem/ da slider hand hannem/ oc hand velter fraade oc skær met tenderne/ oc foruisner. Jeg haffuer talet met dine Disciple/ at de skulde vddriffue hannem/ oc de kunde icke.

19. Er antworttet jm aber/ vnd sprach: O du vnglaubigs geschlecht/ wie lange soll ich bey euch sein? Wie lang sol ich mich mit euch leiden? Bringet jhn her zu mir.

Hand suarede hannem/ oc sagde/ O du vantro Slect/ huor lenge skal jeg vere hoss eder? Huor lenge skal jeg ombrage met eder? henter hannem hid til mig.

20. Vnd sie brachten jn her zu jhm. Vnd alsbald da jhn der Geist sahe/ reiß er jn/ vnd fiel auff die Erden/ vnd waltzet sich vnd schäumet.

Oc de ledde hannem frem til hannem. Oc strax der Aanden saa hannem/ da sled hand hannem/ oc hand falt paa iorden/ oc velte sig oc fraadis.

21. Vnd er fraget seinen Vater/ wie lang ists/ daß jhm widerfahren ist? Er sprach: von Kind auff.

Oc hand spurde hans Fader at/ Huor lenge er det/ at det er hannem vederfaret? Hand sagde/ Aff barndom.

22. Vnd offt hat er jhn in Feur vnd Wasser geworffen/ daß er jhn vmbbrechte. Kanst du aber was/ so erbarme dich vnser/ vnd hilff vns.

Oc hand haffuer offte kast hannem i ild oc vand/ at hand kunde omkommet hannem. Men kant du noget/ da forbarme dig offuer oc hielp oss.

23. Jesus aber sprach zu jhm: Wenn du köndtest glauben/ alle ding sind müglich dem/ der da glaubt.

Jhesus sagde til hannem/ Der som du kunde tro/ Alle ting ere hannem mulige som tror.

24. Vnd alsbald schrey des Kindes Vater/ vnd sprach: Jch glaube lieber HERR/ Hilff meinem vnglauben.

Oc strax robte barnsens Fader grædindis/ oc sagde/ Jeg tror/ Kiere HERRE/ hielp min vantro.

Kapitola IX.

18. Ten když gey koli pochopij tepe gim o zemi/ a slinij/ a zuby sskřipij/ a swadne: Y řekl gsem Včedlnijkuom twým aby gey wywrhli/ a nemohli.

Ktory gdźie go kolwiek nápádnie/ rozdźiera go/ á on sie ślini/ y zgrzyta zebámi swemi/ á schnie/ y mowilem twym zwolennikom áby go wyrzucili/ ále nie mogli.

19. Kterýž odpowěděw/ řekl gim: O národe newěřicý/ kterak dlauho s wámi budu? a dokawad wás trpěti budu? přiweďte gey k emně.

Tedy mu on odpowiedźiawszy rzekł O narodźie nie wierny/ y dokadźe z wámi bede? y dokadźe was ćierpieć mam? przywiedźcież go do mnie.

20. Y přiwedli. A když gey vžřel/ hned ho duch zbauřil/ a vdeřiw sebau o zemi wálel se slině.

Y przywiedli go k niemu/ á gdy on go vyzral/ nátychmiast go duch rostárgnal/ á on gdy padł ná źiemię/ przewrácał sie sliniac.

21. Y otázal Otce geho: Kterak dawnij čas gest/ yakž se gemu to přihodilo? A on řekl: Od dětinstwij hned.

Tedy pytał oycá iego/ iáko dawno tho sie przydáło iemu/ á on powiedział/ Jeszcze od dźiecinstwá

22. A často gim metal w oheň y do wody aby gey zahubyl: ale můžešli co pomoz nám slituge se nad námi.

Y często miotał go do ognia y do wody áby go stracił/ ále możeszli co pomoż nam/ zlitowawszy sie przeciw nam miłosierdźiem.

23. A Gežijš řekl gemu: Můžešli wěřiti/ wsseckot gest možné wěřijcým.

Tedy mu rzekł Jezus/ Jesliż tho wierzyć/ możesz/ tedyć wszytko wierzacemu stać sie może.

24. A y hned Otec dijtěte s slzami zwolaw/ řekl: Wěřijm PANE/ spomoz nedowěře mé.

A gdy nátychmiast záwołał ociec onego dźiecięciá/ ze łzámi rzekł/ Wierzę Pánie/ podpomoż ze niedowiárstwá mego.

ט | ט | θ.

25 כד חזא דין ישוע דרהט עמא ומתכנש לותה כאא בהי ברוחא טנפתא ואמר לה רוחא חרשתא דלא ממללא אנא פקד אנא לכי פוקי מנה ותוב לא תעליבי לה :

25 וירא ישוע כי רץ העם ויגער ברוח הטמאה ויאמר אליה הרוח אלמה וחרשה אני מצוה אותך צאי ממנו ולא עוד תשובי בו :

25. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

Allor Iesv Vedendo che la turba concorreua, riprese quello spirito immondo, dicendoli, Spirito muto e sordo, io ti comando che tu esca da esso, e non entri mai piu in lui.

Y como IESVS vido que la companna concurria, rinnió àl espiritu immundo, diziendole, Espiritu mudo y sordo, yo te mando, salde el y no entres mas en el.

Et quand Iesus vid que le peuple y accouroit comme l'vn sur l'autre, il tansa l'esprit immonde, lui disant, Esprit muet & sourd, ie te commande, moi, sors hors de lui, & que tu n' entres plus iamais en lui.

26 וקעא שאדא הו סגי ושחקה ונפק והוא איך מיתא איך דסגיאא יאמרון דמית לה :

26 ותזעק ותרבה חבטה אותו ותצא ויהי כמו מת כן אשר רבים אמרו כי מת הוא :

26. Καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν.

Et egli gridando e lacerando grandemente quello, vsci, e il fanciullo diuenne come morto, in modo che molti diceuano, Egli è morto.

Entonces el espiritu, clamando y despedaçandolo mucho salió: y el quedó como muerto, que muchos dezian que era muerto.

Adonc l'esprit sortit, en s'escriant, & le desrompant bien fort: dont l' enfant deuint comme mort, tellement que plusieurs disoyent, Il est mort.

27 הו דין ישוע אחדה באידה ואקימה :

27 וישוע אחז אותו בידו ויקימנו ויקום :

27. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.

Ma Iesv pigliandolo per la mano, lo leuò: & egli si drizzò su.

Mas IESVS tomandolo de la mano, en hestolo, y leuantose.

Mais Iesus l'ayant prins par la main le dressa, & il se leua.

28 כד על דין ישוע לביתא שאלוהי תלמידוהי בלחודיהון למנא חנן לא אשכחן למפקותה :

28 וכאשר בא אל הבית וישאלו לו תלמידיו לבדו כי אנחנו לא יכלנו להוציאו :

28 Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Poi essendo egli entrato in casa, i suoi discepoli gli domandauano da parte, Perche non l'habbiam noi potuto scacciare?

Y como el se entró en casa, sus Discipulos le preguntaron à parte, Porque nosotros no podimos echarlo fuera?

Mais lui estant entré en la maison, ses disciples l' interroguerent à part, disans, Pourquoi ne l'auons-nous peu ietter hors?

29 אמר להון הנא גנסא במדם לא משכח למפק אלא בצומא ובצלותא :

29 ויאמר להם זה הדור איננו יוכל לצאת כי אם בתפלה ובצום :

29. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Et egli disse loro, Questa sorte di spiriti per niuna altra cosa puo vscire che per oratione e digiuno.

Y dixoles, Este genero con nada puede salir si no con oracion y ayuno.

Et il leur respondit, Ceste espece de diables ne peut autrement sortir que par oraison & par iusne.

30 ומד נפק מן תמן עברין הוו בגלילא ולא צבא הוא דאנש נדע בה :

30 ויצאו משם ויעברו בגליל ולא אבה להודיעם :

30. Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.

Poi partitisi di lì, caminauano per la Galilea, e non Voleua che alcuno il sapesse.

Y salidos de alli caminaron juntos por Galilea: y no queria que nadie lo supiesse.

Puis estans partis de là, ils cheminerent par Galilee: & ne vouloit point qu'aucun le sceust.

CAP. IX. — Das IX. Capitel. — Kapitola IX.

25. Et cùm videret Iesus concurrentem turbam, cõminatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.

When Jesus sawe that the people came running together / he rebuked the vncleane spirit / saying vnto him / Thou domme and deafe spirit / I charge thee / come out of him / and enter no more into him.

25. Da nun Jesus sahe / daß das Volck zulieff / bedrohet er den vnsaubern geist / vnd sprach zu jhm: Du sprachloser vnd tauber geist / ich gebiete dir / daß du von jhm außfahrest / vnd fahrest hinfort nicht in jhn.

Der Jhesus nu saa / at Folcket løb til / da truede hand den wrene Aand / oc sagde til hannem / Du maalløsse oc døffue Aand / Jeg biuder dig / at du far vd aff hannem / oc at du far icke her effter i hannem.

25. A když Gežijš vzřel zástup an k němu běžij / pohrozyl duchu nečistemu / řka gemu: Hluchý a němý dusse / yá tobě přikazugi / wygdi od něho / a wijce newcházeg do něho.

A gdy vyzrál Jezus iż sie lud spoku zbiegal / sfukal onego ducha nieczystego / mowiac mu / Ty duchu niemy y gluchy / ia tobie roskázuie wynidz z niego / á nie wchodz wiecei weń.

26. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, Quia mortuus est.

Then the spirit cryed / and rent him sore / and came out / and he was as one dead / insomuch that many sayd / He is dead.

26. Da schrey er / vnd reiß jhn sehr / vnd fuhr auß / vnd er ward als were er Todt.

Da skreg hand / oc sled hannem saare / oc foer vd / Oc hand bleff lige som hand haffde verit død / At oc saa mange sagde hand er død.

26. A křiče a welmi gim lomcuge / wyssel od něho. Y včiněn gest yako mrtwý / tak že mnozý prawili / že gest vmřel.

Zawoláwszy tedy duch / á bárzo go rozdárszy wyszedł / ták iż sie on stał iáko vmárly / á wiele ich mowili iż by vmárł.

27. Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum: & surrexit.

But Jesus tooke his hand / and lift him vp / and he rose.

27. Jesus aber ergreiff jhn bey der hand / vnd richtet in auff / vnd er stund auff.

Men Jhesus tog hannem ved haanden / oc reysde hannem op / Oc hand stod op.

27. Ale Gežijš vyaw gey za ruku pozdwihl ho / y wstal gest.

Ale Jezus wziawszy go zá rekę podniosl go / á on wstał.

28. Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

And when hee was come into the house / his disciples asked him secretly / Why could not we cast him out?

28. Vnd da er heim kam / fragten jn seine Jünger besonders: Warumb kondten wir jhn nicht außtreiben?

Oc der hand kom hiem / da spurde hans Disciple besynderlige at / Hui kunde wi icke vddriffue hannem?

28. A když wssel do Domu / Včedlnijcy geho otázali ho saukromij: Proč gsme my ho nemohli wywrcy?

A gdy sam wszedł do domu / zwolennicy iego pytáli go osobno / Przecz żechmy my go wyrzucić niemogli?

29 Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

And he sayde vnto them / This kinde can by no other meanes come forth / but by prayer / and fasting.

29. Vnd er sprach: Dise art kan mit nichte außfahren / denn durch beten vnd fasten.

Oc hand sagde / denne Art kand ingelunde fare vd / vden ved bøn oc faste.

29. Y řekl gim: Toto pokolenij w ničemž nemůž wygijti / gedině w modlitbě a w postu.

A on im rzekł / Ten rodzay żadnym sposobem wynidz nie może iedno modlitwą á postem.

30. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquã scire.

And they departed thence / and went through Galile / and he would not that any should haue knowne it.

30 Vnd sie giengen von dannen hinweg / vnd wandelten durch Galileam / vnd er wolte nicht / daß es iemand wissen solt.

Oc de ginge der fra / oc vandrede gennem Gallileen / oc hand vilde icke at nogen skulde vide det.

30. A gdauce odtud ssli mimo Galilei / a nechtěl aby kdo o něm wěděl.

Rwyszedszy z támtąd szli spolu w droge przez Gálileą / á niechćiał áby był to kto wiedział.

ט

31 מלף הוא גיר לתלמידוהי ואמר להון דברה דאנשא משתלם באידי בני נשא ויקטלונהי ומא ד דאתקטל ביומא דתלתא יקום׃

Percioche egli insegnaua à i suoi discepoli, e diceua loro, il Figliuol de l'huomo sarà dato ne le mani degli huomini, & ucciderannolo: e poi che sarà stato ucciso, risusciterà il terzo giorno.

32 הנון דין לא ידעין הוו לה למלתא ודחלין הוו דנשאלונהי׃

Ma essi non intendeuano questa parola, e temeuano à domandarnelo.

33 ואתו לכפר נחום וכד עלו לביתא משאל הוא להון דמנא מתחשבין הויתון באורחא ביניתכון׃

Poi sene venne in Capernaum, e come fu entrato in casa, domandò loro, dicendo, Di che cosa disputauate tra voi per la via?

34 הנון דין שתיקין הוו אתחריו הוו גיר באורחא חד עם חד דמנו רב בהון׃

Et essi si tacquero: percioche haueuan disputato l'un contra l'altro per la via, chi era il maggiore.

35 ויתב ישוע וקרא לתרעסר ואמר להון מן דצבא דיהוא קדמיא נהוא אחריא דכל נש ומשמשנא דכל נש׃

Et egli postosi à sedere, chiamò i dodici, e disse loro, Se alcuno vuole essere il primo, sarà l'ultimo di tutti, e il seruitor di tutti.

36 ונסב טליא חד ואקימה במציעתא ושקלה על דרעוהי ואמר להון׃

Poi pigliando un fanciulletto, il pose in mezzo di loro, e presolo in braccio, disse loro.

37 כל מן דמקבל איך הנא טליא בשמי לי הו מקבל ומן דלי מקבל לא הוא לי מקבל אלא למן דשדרני׃

Chiunque riceuerà un di questi tali fanciulletti nel nome mio, riceue me: e chiunque riceue me, non riceue me, ma colui che m'ha mandato.

ט

31 וילמד את תלמידיו ויאמר להם כי בן האדם יסגר בידי האנשים וימיתהו ואם יומת ביום שלישי יקום׃

Porque enſennaua à ſus Diſcipulos, y deziales, El Hijo del hombre es entregado en manos de hombres, y matarlohan: mas muerto el, reſuſcitará àl tercero dia.

32 והמה לא ידעו את הדבר ויראו לשאול לו׃

Màs ellos no entendian eſta palabra: y auian miedo de preguntarle.

33 ויבוא אל כפר נחום וכאשר היה בבית שאל להם מה בדרך ביניכם התוכחתם׃

Y vino à Capernaum: y como vino à caſa, preguntóles, Que diſputauades entre voſotros en el camino?

34 והמה החשו כי ביניהם התוכחו בדרך מי גדול בם׃

Mas ellos callaron: porque los vnos con los otros auian diſputado en el camino, Quien el mayor.

35 וישב ויזעק את שנים עשר ויאמר להם אם איש יאבה להיות הראשון יהי האחרון מכלם ומשרת כלם׃

Entonces ſentandoſe, llamó à los Doze, y dizeles, El que quiſiere ſer el primero, ſera el poſtrero de todos, y el ſeuidor de todos.

36 ויקח את נער אחד ויקימהו בתוכם ויחבקהו ויאמר להם׃

Y tomando vn ninno, puſolo en medio, ellos, y tomandolo en ſus braços, dizeles.

37 כל אשר אחד כנערים האלה יקח בשמי יקחני ואשר יקחני איננו יקחני כי אם את אשר שלחני׃

El que recibiere en mi nombre vno de los tales ninnos, à mi recibe: y el que à mi recibe, no me recibe à mi, mas al que me embió à mi.

θ'.

31. Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν. καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Car il enſeignoit ſes diſciples, & leur diſoit, Le fils de l'homme s'en va eſtre liuré ès mains des hommes, & ils le feront mourir: mais apres qu'il aura eſté mis à mort, il reſuſcitera au troiſieme iour.

32. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Mais ils n'entendoyent point ce propos, & craignoyent de le lui demander.

33. Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ· καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε.

Apres ces choſes il vint en Capernaum: & quand il fut venu en la maiſon, il les interrogua, diſant, De quoi diſputiez-vous entre vous par le chemin?

34. Οἱ δὲ ἐσιώπων. πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

Et ils ſe teurent: car ils auoyent diſputé les vns côtre les autres en chemin, qui eſtoit le plus grand d'entr'eux.

35. Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.

Et quand il fut aſſis, il appela les douze, & leur dit, Si quelcun veut eſtre le premier, il ſera le dernier de tous, & ſeruiteur de tous.

36. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς.

Et ayant prins vn petit enfant, il le mit au milieu d'eux: & apres l'auoir prins entre ſes bras, leur dit.

37. Ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

Quiconque receura vn de tels petis enfans en mon nom, il me reçoit, & quiconque me reçoit, il me reçoit pas, mais reçoit celui qui m'a enuoyé.

CAP. IX.

31. Docebat autẽ diſcipulos ſuos, & dicebat illis, Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget

For he taught his diſciples/and ſayd vnto them / The Sonne of man ſhalbe deliuered into the handes of men / and they ſhall kill him / but after that he is killed/he ſhall riſe againe the thirde day.

32. At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

But they vnderſtoode not that ſaying/and were afrayed to aſke him.

33. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi eſſet, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

After hee came to Capernaum:and when he was in the houſe/ he aſked thẽ / What was it that ye diſputed among you by the way?

34. At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant quis eorum maior eſſet.

And they helde their peace: for by the way they reaſoned among themſelues/who ſhould be the chiefeſt.

35. Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis, Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

And he ſate downe/and called the twelue/ and ſaide to them / If any man deſire to be firſt / the ſame ſhalbe laſt of all/ and ſeruant vnto all.

36. Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorũ, quem cùm complexus eſſet, ait illis.

And he tooke a litle childe / and ſet him in the middes of them / and tooke him in his armes/and ſaid vnto them.

37 Quiſquis unum ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo: me recipit, & quicunque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum qui miſit me.

Whoſoeuer ſhall receiue one of ſuch litle children in my Name/ receyueth me: and whoſoeuer receiueth me/ receiueth not me/but him that ſent me.

Das IX. Capitel.

31. Er lehret aber ſeine Jünger/vnd ſprach zu jnen: Des Menſchen Son wirdt über/antworttet werden in der Menſchen hände/ vnd ſie werden jhn Tödten/vnd wenn er getödtet iſt/ ſo wirdt er am dritten tage aufferſtehen.

Oc hand lærde ſine Diſciple / oc ſagde til dem Menniſkens Søn ſkal antuortis i Menniſkis hender / oc de ſkulle ihiel ſla hannem / Oc naar hand er ihiel ſlagen / da ſkal hand opſtaa paa den tredie dag.

32. Sie aber vernamen das wort nicht/vnd forchten ſich jhn zu fragen.

Men de forſtode icke det Ord / oc fræctede ſig at ſpørre hannem at.

33. Vnd er kam gen Capernaum / vnd da er daheim war/fraget er ſie: Was handelt jhr miteinander auff dem wege?

Oc hand kom til Capernaum / oc der hand vaar hiemme ſpurde hand dem / Huad handlede i paa veyen met huer andre?

34. Sie aber ſchwiegen/denn ſie hatten miteinander auff dem wege gehandelt/welcher der gröſſeſt were?

Oc de tagde ſtille / Thi de haffde handlet met huer andre paa veyen / huilcken der ſkulde vere den ſtørſte?

35. Vnd er ſatzte ſich/vnd rieff den Zwölffen/ vnd ſprach zu jhnen: So jemand will der Erſte ſein/der ſoll der letzte ſein für allen/ vnd aller Knecht.

Oc hand ſette ſig/oc kallede de Tolff/oc ſagde til dem/Der ſom nogen vil vere den Førſte/ hand ſkal vere den ſiſte for alle/oc allis Tienere.

36. Vnd er nam ein Kindlein/Vnd ſtellet es mitten vnter ſie/ vnd hertzet daſſelbige vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand tog it lidet Barn/oc ſkickede det mit blandem/oc tog det i faſſn/ oc ſagde til dem.

37. Wer ein ſolchs Kindlein inn meinem Namen auffnimbt / der nimpt mich auff / vnd wer mich auffnimpt/ der nimbt nicht mich auff / ſondern den der mich geſandt hat.

Huo ſom anammer ſaadant it lidet Barn i mit Naffn/ Hand anammer mig / Oc huo mig / anammer/hand anammer icke mig/ men Den/ ſom mig vdſende.

Kapitola IX.

31. Y včil Včedlnijky ſwé a prawil gim / že Syn Člowěka dán bude w ruce lidſké / a zabigijť gey / a zabit gſa třetij den z mrtwých wſtane.

Abowiem vczyl zwolenniki ſwe mowiacim / Syn człowieczy bedzie wydan w rece ludzkie ktorzy go zamorduia/ale zamordowány wſtánie dniá trzeciego/

32. A oni nerozuměli ſlowu/ a neſměli ſe ho tázati.

Ale ony tey powieſci nie zrozumiely/bali ſie go ſpytác.

33. Y přiſſli do Kaffarnaum. Kteřijž když byli w domu tázal gich: Co gſte na ceſtě rozgijmali?

Zátym przyſzedł do Cápernaum á przyſzedſzy do domu pytal ich / Oczżeſcie ſie ſwárzyli drodze?

34. A oni mlčeli: nebo byli ſe na ceſtě hádali mezy ſebau / kdoby z nich byl wětſſy.

Lecz oni milczeli / ábowiem iedni z drugimi poſwárzyli ſie byli ktoby był więcżſzy.

35. A poſadiwſſy ſe zawolal dwanácti / a řekl gim: Chceli kdo býti prwnij / budeť wſſech nayposlednějſſy / a wſſech ſlužebnijk.

A gdy ſiadł wezwał dwunaſcie y rzekł im / Jeſliż kto chce być pirwſzym / bedzie oſtáteczným po wſzythkich y ſługa wſzytkim.

36. A poyaw dijtě / poſtawil ge v proſtřed nich: Kteréžto když obyal/ řekl gim:

Y wziawſzy dzieciatko poſtáwił ie w poſrod ich / á wziawſzy go ná rece rzekł im.

37. Kdožkoli gedno z takowých dijtek přigme we gměnu mém / mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá / ne mneť přigijmá / ale toho kterýž geſt mne poſlal.

Ktożkolwiek iedno z tákowych dzia tkeczek przyimie w imie moie / mnie przyimuie / á ktokolwiek mnie przyimuie / nie mnie przyimuie / ale onego ktory mie poſłał.

ט

38 אמר לה יוחנן רבי
חזין אנש דמפק שאדא
בשמך וכליניהי על דלא
נקף לן:

ט

38 ויען לו יוחנן לאמר המלמד
ראינו אחד אשר בשמך הוציא
את־השדים ולא בא אחרינו
ונמנענו כי לא בא אחרינו:

θ'.

38. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, λέγων, διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

Allor Giouanni gli rispose, dicendo, Maestro, noi habbiam veduto vno che scacciaua i demonij nel Nome tuo, il qual non seguita noi: e glie l'habbiam probito, percioch'ei non ci seguita.

Y respondióle Ioan, diziendo Maestro, Hemos visto à vno que en tu nombre echaua fuera los demonios, el qual no nos sigue: y defendimos selo, porque no nos sigue.

Adonc Iehan print la parole, & dit, Maistre nous auons veu quelcun qui iettoit les diables hors par ton Nom, lequel toutesfois ne nous suit point: & nous l'auons engardé, d'autant qu'il ne nous suit point.

39 אמר להון ישוע לא
תכליוניהי לית גיר אנש
דעבד חילא בשמי
ומשתכח עגל אמר עלי
דביש:

29 ויאמר ישוע אל תמנעו
אותו כי איש לא הוה אשר
עשה גבורה בשמי ויוכל ברגע
להקל אותי:

39. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

E Iesv gli disse, Non gliel proibite, percioche non è alcuno che faccia qualche virtù nel Nome mio, che possa incontinente dir male di me.

Y Iesus le dixo, No selo defendays: porque ninguno ay que hega milagro en mi nombre que luego pueda maldezirme.

Et Iesus dit, Ne l'engardez point: car il n'y a nul qui face vertu par mon Nom, qui soudain puisse mal parler de moi.

40 מן דלא הוא הכיל
לוקבלכון חלפיכון הו:

40 כי אשר לא הוה קבלכם
חלק לכם הוא:

40. Ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

Perche chi non è contra di noi, è per noi.

Porque el que no es contra nosotros, por nosotros es.

Car qui n'est point contre nous, est pour nous.

41 כל גיר דנשקיכון כ
כסא דמיא בלחוד בשמא
דדמשיחא אנתון אמין
אמר אנא לכון דלא יאבד
אגרה:

41 ואשר ישקה אתכם את־
כוס המים בשמי כי למשיח
אתם אמן אני אומר לכם לא
יאבד את־משכרתו:

41. Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ·

E chiunque vi darà bere vn bicchier d'acqua per il Nome mio, in quanto che voi sete di Christo, io vi dico in verità, che non perderà la sua mercede.

Porque qual quiera que os diere vn jarro de agua en mi nombre, porque soys del Christo, de cierto os digo que no perdera su salario.

Car quiconque vous donnera vn verre d'eau à boire en mon Nom, pource que vous estes à Christ, en verité ie vous di, qu'il ne perdra pas son salaire.

42 וכל מן דמכשל לחד
מן הלין זעורא דמהימנין
בי פקח הוא לה אלו
רמיא הות ריחיא דחמרא
בצורה ושדא בימא:

42 ואשר יכשיל אחד מן הקטנים
המאמינים בי טוב ויותר לו
אשר יושם רחים ורכב השחנה
על־צוארו וישלך אל־הים:

42. Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

E chiunque scandalizerà vn di questi piccoli che credono in me, meglio sarebbe per lui, che gli fosse posta intorno al collo vna pietra da macinare, e fosse gittato nel mare.

Y qualquiera que escandalizare vno de estos pequennitos que creen en mi, mejor le fuera que le fuera puesta cerca de su cuello vna pietra de molino, y que fuera echado en la mar.

En quiconque scandalizera l'vn de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui mist vne pierre de meule à l'entour de son col, & qu'on le iettast en la mer.

43 או דין מכשלא לך
אידך פסוקיה פקח הו לך
פסיקא דתעול לחיא או
כד אית לך תרתין אידין
תאזל לגהנא:

43 ואם תכשילך ידך קצצנה
כי טוב לך לבואך קלוט אל־
החיים מהיות לך ידים ולבוא
אל־גיא הנום אל־האש לא־
תכבה:

43. Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν, τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

Hor se la tua mano ti scandalizza, taglíala via: che per te è meglio entrar ne la vita stroppiato, che hauere amendue le mani, & andar ne la geenna, nel fuoco che mai non s'estingue.

Mas si tu mano te fuere ocasion de caer, cortala: mejor te es entrar à la vida manco, que teniendo dos manos yr al que madero, al fuego que no puede ser apagado.

Que si ta main te fait chopper, coupela: il te vaut mieux entrer manchot en la vie, qu'auoir deux mains, & aller en la gehenne, au feu qui ne s'esteind point.

12. Dice-

CAP. IX.

38 Respondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem demonia qui non sequitur nos, & prohibuimus eum

Then John answered him, saying: Master, we sawe one casting out devils by the Name, which followed not us, & we forbade him, because he followeth us not.

39. Iesus autem ait, Nolite prohibere eum, nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit citò malè loqui de me.

But Jesus said, Forbid him not: for there is no man that can doe a miracle by my Name, that can lightly speake euill of me.

40. Qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

For whosoeuer is not agaynst us is on our part.

41 Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam

And whosoeuer shall giue you a cup of water to drinke for my Names sake, because ye belong to Christ, verely I say unto you, he shall not lose his rewarde.

42. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur

And whosoeuer shall offende one of these litle ones, that beleeue in me, it were better for him rather, that a milstone were hanged about his necke, and that he were cast into the sea.

43 Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam, bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

Wherefore if thine hande cause thee to offend, cut it of: it is better for thee to enter into life, maimed, then hauing two handes, to go into hell, into the fire that neuer shalbe quenched.

Das IX. Capitel.

38. Johannes aber antwortet jm/ vnd sprach: Meister/ wir sahen einen/ der treib Teuffel in deinem Namen auß/ Welcher vns nicht nachfolget/ vnd wir verbottens jm/ darumb/ daß er vns nicht nachfolget.

Oc Johannes suarede hannem/ oc sagde/ Mestere/ Wi saae en/ hand dreff Dieffle vd/ i din Naffn/ huilken som efterfølger oss icke Oc wi forbøde hannem det/ fordi at hand icke efterfølger oss.

39. Jesus aber sprach: Ir solts jhm nicht verbieten/ denn es ist niemand/ der eine that thue in meinem Namen/ vnd möge bald übel von mir reden.

Jhesus sagde/ Iskulle icke forbiude hannem det/ Thi der er ingen som gør en vnderlig Gerning i mit Naffn/ oc kand snart tale ilde om mig.

40. Wer nicht wider vns ist/ der ist für vns.

Huo som icke er imod oss/ hand er met oss.

41. Wer aber euch trenckt mit einem Becher Wassers inn meinem Namen/ darumb daß jhr Christum angehöret/ Warlich ich sage euch/ Es wirdt jhm nicht vnvergolten bleiben.

Oc Huo som skencker eder met it Begere vand/ i mit Naffn/ fordi at i høre Christus til/ Sandelige/ Jeg siger eder/ Det skal icke bliffue hannem vbetalet.

42. Vnd wer der kleinen einen ergert/ die an mich glauben/ dem were es besser/ daß jhm ein Mülstein an seinen Halse gehengt würde/ vnd ins Meer geworffen würde.

Oc huo som forarger en aff de Smaa/ som tro paa mig/ hannem vaare det bedre/ at hannem bleffue hengd en Møllesten om hans halss/ oc hand bleffue kast i Haffuit.

43 So aber dich dein Hand ergert/ so haue sie ab/ Es ist dir besser/ daß du ein Krüppel zum leben eingehest/ denn daß du zwo hende habest/ vnd fahrest inn die Helle/ inn das ewige Feur.

Oc der som din haand forarger dig/ Da hug hende aff/ Det er dig bedre/ at du gaar en Krøbling ind i Liffuit/ End at du haffuer tho hender/ oc far til Helffuede/ i den euige ild.

Kapitola IX.

38. Odpowěděl gemu Jan/ řka: Mistře/ widěli gsme gednoho/ an we Gménu twém Ďábly wymijtá/ kterýž nechodij s námi/ y bránili gsme gemu:

Tedy mu Jan odpowiedział mowiac/ Mistrzu widzieliśmy niektorego co przez imie twe wyganiał dyabelstwo/ ktory nie chodził z námi y zakazáliśmy mu/ bo z námi nie chodził.

39. A Gežjiš řekl: Nebraňtež gemu. Nebť nenij žádného kterýž by činil moc we gménu mém/ a aby mohl snadně zle mluwiti o mně.

A Jezus rzekł/ Nie zákázuycie mu/ ábowiem żaden nie iest ktoryby czynił cudá przez imie moie/ á mogł mi prędko złorzeczyć/

40. Neb kdož nenij proti nám/ s námiť gest.

Bo ten ktory nie iest przeciw nam/ zá námi iest.

41. A kdožby koli dal wám nápog Čijssy wody we gménu mém/ proto že gste Krystowi/ zagisté prawijm wám/ neztratiť odplaty swé.

Abowiem ktokolwiekby wam dal ku piciu kubek wody w imie moie/ iżeście są Krystusowi/ zaprawdę powiedam wam/ żadnym sposobem nie vtráci zapłaty swey

42. A kdožby koli pohoršil gednoho z těchto maličkých kteřijž we mne wěřij/ lépeby bylo gemu/ aby byl zawěšen k hrdlu geho Žernow Osličij/ a wržen byl w Moře.

A ktokolwiekby też obrázil iednego z tych máluczkich ktorzy w mie wierzą/ lepiey áby mu był włożon młyński kámień około szyie iego/ á iżby był wrzucon w morze.

43. A budeli tebe horšyti ruka twá/ vtni gi: dobréť gest tobě mdlému wgijti do žiwota/ nežli dwě ruce magijcýmu/ gijti do pekla w oheň neuhasytedlný.

A jesliż ręká twa brzywodzi cie ku grzechowi/ odetni ią/ bo lepiey iest tobie wnidź do żywotá kaleką/ niż máiac obie ręce być wrzuconym do piekłá w ogień nieugászony.

ט | ט | θ.

44 אֵיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא
מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

La doue il lor Verme non muore, e il fuoco non si spegne.

44 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא
תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה

Donde su gusano no muere, y su fuego nunca se apaga.

44. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu n'esteind point.

45 וְאִן רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא
לָךְ פְּסוּקִיהָ פַּקַּח הוּ לָךְ
דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא חֲגִיסָא אַו
כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין רַגְלִין
תֵּפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

E se il tuo pie ti scandalizza, taglialo via: che per te è meglio entrar zoppo ne la vita, che hauer amendue i piedi & esser gittato ne la geenna, nel fuoco inestinguibile.

45 וְאִם רַגְלְךָ תַכְשִׁילְךָ קַצְּצֶהָ
כִּי טוֹב לְךָ לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים
פִּסֵּחַ מֵהְיוֹת לְךָ רַגְלַיִם וּלְהָשְׁלַךְ
אֶל־גֵּיא הִנֹּם אֶל־אֵשׁ לֹא
תִכְבֶּה׃

Y si tu pie te fuere ocasion de caer, cortalo mejor te es entrar à la vida coxo, que teniendo dos pies ser echado en el quemadero, àl fuego que no puede ser apagado:

45. Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.

Et si ton pied te fait chopper, coupe-le: il te vaut mieux entrer boiteux en la vie, qu'auoir deux pieds, & estre ietté en la gehenne, au feu qui ne s'esteind point:

46 אֵיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא
מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

La doue il lor Verme non muore, e il fuoco non si spegne.

46 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא
תָמוּת וְהָאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Donde su gusano no muere y su fuego nunca se apaga.

46. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'esteind point.

47 וְאִן עַיְנָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ
חֲצִיהָ פַּקַּח הוּ לָךְ
דְּבַחְדָא עַיְנָא תֵעוֹל
לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא אַו כַּד
אִית לָךְ תַּרְתֵּין עַיְנִין תֵּפֵּל
בְּגֵהַנָּא דְּנוּרָא׃

E se il tuo occhio te scandalizza, cauatelo: che t'è meglio entrar nel regno di Dio con un solo occhio, che hauer due occhij, & esser gittato ne la geenna del fuoco.

47 וְאִם עֵינְךָ תַכְשִׁילְךָ נַקְּרֶנָּה
כִּי־טוֹב לְךָ בְּעַיִן אַחַת לָבוֹא
אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים מֵהְיוֹת לְךָ
עֵינַיִם וּלְהָשְׁלַךְ אֶל־גֵּיא הִנֹּם
הָאֵשׁ׃

Y si tu ojo te fuere ocasion de caer, sacalo: mejor te es entrar àl Reyno de Dios con vn ojo, que teniendo dos ojos ser echado àl quemadero del fuego:

47. Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Si aussi ton œil te fait chopper, arrache-le: il te vaut mieux entrer n'ayãt qu'vn œil au royaume de Dieu, qu'auoir deux yeux, & estre ietté en la gehenne du feu:

48 אֵיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא
מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

Doue il lor Verme non muore, & il fuoco non s'estingue.

48 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא
תָמוּת וְאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Donde su gusano no muere, y el fuego nunca se apaga.

48. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'esteind point.

49 כֻּל גֵּיר בְּנוּרָא מִתְמַלַּח
וְכֻל דִּבְחְתָא
בְּמַלְחָא תֶּתְמְלַח׃

Imperoche ciascuno sarà salato con fuoco, & ogni Vittima sarà salata con sale.

49 כִּי כָּל־דָּבָר בָּאֵשׁ יִמָּלַח וְכָל
קָרְבָּן בַּמֶּלַח תִּמָּלֵחַ׃

Porque todo hombre será salado con fuego Y todo sacrificio será salado con sal.

49. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

Car vn chacun sera salé de feu: & toute oblation sera salee de sel.

50 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אַו
דֵּין מֶלְחָא תֶּפְכַּה בְּמָנָא
תֶּתְמְלַח תַּהֲוֵא בְּכוֹן
מֶלְחָא וּבְשַׁיְנָא הֲווּ חַד
עַם חַד׃

Buona cosa è il sale: ma se il sale sia insipido, con che lo condirete Voi? Habbiate in Voi stessi del sale, & habbiate pace intra Voi.

50 טוֹב הַמֶּלַח וְאִם נִמְלַח
הַמֶּלַח בַּמָּה אוֹתוֹ תְּצַלּוּ יְהִי
בָּכֶם הַמֶּלַח וִיהִי־שָׁלוֹם
בֵּינֵיכֶם׃

Buena es la sal: mas si la sal fuere dessabrida, conque la adobareys? Tened en vosotros mismos sal: y tened paz los vnos con los otros.

50. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

C'est bonne chose que le sel: mais si le sel perd sa saueur, de quoi lui rendra-on sa saueur? Ayez du sel en vous-mesmes, & soyez en paix entre vous.

44. Vbi

CAP. IX.

44. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not/and the fire neuer goeth out.

45. Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

Likewiſe/ if thy foote cauſe thee to offende/ cut it of: it is better for thee to goe halt into life/ then hauing two feete to bee caſt into hell/into the fire that neuer ſhall be quenched.

46. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/ and the fire neuer goeth out.

47. Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, eiice eum, bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cauſe thee to offende/ plucke it out: it is better for thee to go in to the kingdome of God with one eie/ then hauing two eyes/ to be caſt into hell fire.

48. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/and the fire neuer goeth out.

49. Omnis enim igne ſalietur: & omnis victima ſale ſalietur.

For euery man ſhalbe ſalted with fire: & euery ſacrifice ſhalbe ſalted with ſalt.

50. Bonum eſt ſal, quod ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.

Salte is good/but if the ſalte be vnſauerie/ where with ſhall it be ſeaſoned? Haue ſalt in your ſelues/ and haue peace/ one with another.

Das IX. Capitel.

44. Da jr Wurm nicht ſtirbt/ vnd jr Feur nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/ oc deris Ild icke vdſlyckis.

45. Ergert dich dein Fuß/ ſo hawe jn ab/ es iſt dir beſſer/ daß du lahm zum leben eingeheſt/ denn daß du zween Füſſe habeſt/ vnd werdeſt in die Helle geworffen/ in das ewige Feuer.

Forarger din fod dig/ Da hug hannem aff/ Det er dig bedre/ at du gaar Halt ind i Liffuet/ End at du haffuer tho føder/ oc bliffuer kaſt i Helffuede/ vdi den euige ild.

46. Da jr Wurm nicht ſtirbt/ vnd jhr Feuer nicht verleſcht.

Der ſam deris Orm icke døer/ oc deris Ild icke vdſlyckes.

47. Ergert dich dein Auge/ ſo wirffs von dir/ es iſt dir beſſer/ daß du einäugig inn das Reich Gottes geheſt/ denn daß du zwey Augen habeſt/ vnd werdeſt inn das Helliſche Feuer geworffen.

Forarger dit Oye dig/ da kaſt det fra dig/ Det er dig bedre/ at du gaar Enoyit i Guds rige/ End at du haffuer thu Oyen/ oc bliffuer kaſt i Helffuedis ild.

48. Da jr Wurm nicht ſtirbet/ vnd jhr Feuer nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/ oc deris Ild icke vdſlyckis.

49. Es muß alles mit Feuer geſaltzen werden/ vnd alles Opffer wirdt mit ſaltz geſaltzt.

Der ſkal alt ſammen ſaltis met Ild/ oc huert Offer ſkal ſaltis met Salt.

50. Das Saltz iſt gut/ ſo aber das Saltz thumb wirdt/ wo mit wirdt man würtzen? Habt Saltz bey euch/ vnd habt friede vntereinander.

Saltet er gaat/ Men om ſaltet miſter ſin krafft/ huor met ſkal mand da giffue ſmag? Haffuer Salt hoſſ eder/ oc haffuer Fred met huer andre.

Kapitola IX.

44. Kdež čerw gegich neumjrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robak ich nie vmiera/ á ogień nie gáśnie.

45. Pakli noha twá horſſij tebe/ vtniž gi/ dobréť geſt tobě kulhawému wgijti do žiwota/ nežli dwě noze magijcýmu vwrženu býti do Pekla w oheň neuhaſyteblný.

A ieſliž też nogá twa przywodźićie ku grzechowi/ vtniž ią/ bo lepiey tobie wnidź chromym do żywothá/ niż máiąc obie nodze być wrzuconym do piekłá w ogień nie ugáſzony.

46. Kdežto čerw gegich neumijrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robak ich nie vmiera/ á ogień nie gáśnie.

47. Pakli oko twé horſſý tebe/ wyluþ ge/ dobréť geſt tobě gednowokému wgijti do Králowſtwij Božijho/ nežli dwě očí magijcýmu vmrženu býti do ohně Pekelného.

A ieſliž oko twoie przywodźićie ku grzechowi/ wyrwiſzie/ bo lepiey tobie wnidź do Kroleſtwá Bożego iedno okim/ niż máiąc obie oczy wrzuconym być do piekłá ogniſtego.

48. Kdežto čerw gegich neumijrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robak ich nie vmiera/ á ogień nie gáśnie.

49. Nebo každý člowěk ohněm bude pálen/ a wſſeliká oběť ſolij bude oſolena.

Abowiem káżdy człowiek ogniem bedźie poſolon/ á káżda ofiárá bedźie ſola oſoloná.

50. Dobráť geſt ſuol/ pakli ſuol bude neſlaná/ čjm oſolijte? Měgte ſuol w ſobě/ a pokog měgte mezy ſebau.

Dobrać ieſt ſol/ále ieſli ſol ſmak ſtráći/ czymże ią náprawićie? Mieyćież ſámi w ſobie ſol/ záchowywáiąc pokoy iedni z drugimi.

י

י

ΚΕΦΑΛ. ί.

1 וקם מן תמן ואתא לתחומא דיהוד לעברא דיורדנן ואזלו לתמן לותה כנשא סגיאא ומלף הוא להון תוב איך דמעד הוא:

Leuandoſi poi di lì, ſene viene ne' confini de la Giudea, per la parte di la dal Giordano, e di nuouo le turbe ſi raccolgono à lui, e ſecondo ch'egli era ſolito, di nuouo inſegnaua loro.

1 ויקם משם ויבוא בגבולי יהודה לעבר הירדן ויקהלו עוד מקהלים אליו וכפעם בפעם שב ולמדם:

Y partiendoſe de allì, vino en los terminos de Iudea por tras el Iordan: y boluió la compaña à juntarſe à el. y boluiolos à enſeñar, como acoſtunbraua.

Κ'Ακεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

Puis eſtant parti de là, il vint és quartiers de Iudee, par outre le Iordain, & derechef les troupes s'aſſemblerent vers lui, & derechef il les enſeignoit, comme il auoit accouſtumé.

2 וקרבו פרישא מנסין לה ומשאלין דאן שליט לגברא דישבוק אנתתה:

Et i Fariſei eſſendoſigli accoſtati, li domandoron, per tentarlo: s'egli era lecito à l'huomo di laſſar la ſua moglie.

2 ויקרבו המפרשים וישאלו לו היוכל איש לעזוב את־אשתו וינסוהו:

Y llegandoſe los Phariſeos, preguntaronle, Si era licito àl marido embiar ſu muger: tentandolo.

2. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.

Adonc les Phariſiens vindrent & lui demanderent, le tentans, Eſt-il loiſible à l'homme de delaiſſer ſa femme?

3 אמר להון מנא פקדכון מושא:

Et egli riſpondendo diſſe loro, Che coſa vi ha comandato Moiſe?

3 והוא ענה ואמר להם מה צוה אתכם משה:

Mas el reſpondiendo, dixoles, Que os mandó Móyſen?

3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς.

Il reſpondit, & leur dit, Qu'eſt-ce que Moyſe vous à commandé?

4 הנון דין אמרין מושא אפס לן דנכתוב כתבא דשובקנא ונשרא:

Eſſi diſſero, Moiſe ha permeſſo che ſi ſcriua il libello del diuortio.

4 והמה אמרו משה הניח לכתב ספר כריתות ולשלח:

Y ellos dixeron, Moyſen permittió eſcreuir carta de diuorcio, y embiar.

4. Οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

Ils dirent, Moyſe a permis d'eſcrire la lettre de diuorce, & de la delaiſſer.

5 ענא ישוע ואמר להון לוקבל קשיות לבכון כתב לכון פוקדנא הנא:

E Iesu riſpondendo, diſſe loro, Egli vi ſcriſſe queſto comandamento, per la durezza del voſtro cuore.

5 ויען ישוע ויאמר להם למען מגנת לבבכם כתב לכם את־המצוה הזאת:

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Por la dureza de vueſtro coraçon os eſcriuió eſte mandamiẽto.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Il vous a eſcrit ce commandement, pour la dureté de voſtre cœur.

6 מן ברישית דין דברא ונקבתא עבד אנון אלהא:

Ma dal principio de la creatione, Iddio gli fece maſchio e femina.

6 אבל מראשית הבריאה זכר ונקבה ברא אותם אלהים:

Que àl principio de la creacion. macho y hembra los hizo Dios.

6. Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶπεν.

Mais au commencement de la creation, Dieu les fit maſle & femelle.

7 מטול הנא ישבוק גברא לאבוהי ולאמה ונקף לאנתתה:

Per queſto l'huomo laſſarà ſuo Padre e ſua madre, & aggiungeraſſi à la ſua moglie.

7 על־כן יעזב אדם את־אביו ואת־אמו ודבק באשתו:

Por eſto (dize) dexarà el hombre à ſu padre y à la madre, y juntarſehà à ſu muger.

7. Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Pour ceſte cauſe l'homme delaiſſera ſon pere & ſa mere, & s'adioindra à ſa femme.

8 ויהוון תריהון חד בסר מכיל לא הוו תרין אלא חד בסר:

Et i due ſaranno vna carne Pertanto gia non ſon piu due, ma vna carne.

8 ויהיו שניהם לבשר אחד לכן לא עוד שנים הם כי אם בשר אחד:

Y los que eran dos, ſeran hechos vna carne: anſique no ſon mas dos, ſino vna carne.

8. Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.

Et deux ſeront vne meſme chair: parquoi ils ne ſont plus deux, mais vne meſme chair.

9 מדם דאלהא הכיל זוג ברנשא לא יפרש:

Quello adunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo ſepari.

9 ואשר אלהים אחד אותם אדם לא יפריד:

Pues lo que Dios juntó, no lo aparte el hombre.

9. Ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Ce que Dieu donques a conioint, que l'homme ne le ſepare point.

CAP. X.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ ultra Iordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum, & sicut consueverat, iterum docebat illos.

And he arose from thence / and went into the coastes of Judea by the farre side of Jordan / and the people resorted unto him againe / and as he was wont / he taught them againe.

2. Et accedentes Pharisæi, interrogabant eum, Si licet viro uxorem dimittere? tentantes eum.

Then the Pharises came and asked him / if it were lawfull for a man to put a way his wife / and tempted him.

3. At ille respondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyses?

And he answered / and sayde unto them / What did Moses commaunde you?

4. Qui dixerunt, Moyses permisit libellum repudii scribere, & dimittere.

And they sayd // Moses suffered to write a bill of diuorcement / and to put her away.

5. Quibus respondens Iesus, ait, ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum illud.

Then Jesus answered and said unto them / For the hardnesse of your heart he wrote this precept unto you.

6. Ab initio autem creaturæ masculum & feminam fecit eos Deos.

But at the beginning of the creatiō / God made them male and female.

7. Propter hoc, relinquet homo patrem suum & matrem: & adhærebit ad uxorē suam.

For this cause shall man leaue his father and mother / and cleaue unto his wife.

8. Et erunt duo in carne una, Itaque iam non sunt duo, sed una caro.

And they twaine shalbe one flesh: so that they are no more twaine / but one flesh.

9. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Therefore / what God hath coupled together / let not man separate.

Das X. Capitel.

Vnd er macht sich auff / vnd kam von dannen an die örter des Jüdischen Landes / jenseit des Jordans / vnd das Volck gieng abermal mit hauffen zu jhm / vnd wie seine gewonheit war / lehret er sie abermal.

OC hand giorde sig rede / oc kom der fra / til de Jodiske Landz Steder / paa hin side Jordan / Oc Folcket gick atter til hannem i hobe tal / Oc hand lerde dem atter / som hans seduane vaar.

2. Vnd die Phariseer tratten zu jm / vnd frageten jhn / Ob ein Mann sich scheiden möge von seinem Weib? vnd versuchten jhn damit.

Oc Phariseerne traadde til hañem / oc spurde hannem at / Om en Mand maa skilie sig fra sin Hustru? Oc de fristede hannem der met.

3. Er antwortet aber / vnd sprach: Was hat euch Moses gebotten?

Men hand suarede / oc sagde / Huad haffuer Mose budet eder?

4. Sie sprachen: Moses hat zugelassen einen Scheidtbrieff zuschreiben / vnd sich zu scheiden.

De sagde / Mose tilstedde at scriffue it Skilsmaalsbreff / oc skillis at.

5. Jesus antworttet / vnd sprach zu jhnen? Vmb eures hertzen hertigkeit willen hat er euch solchs geschrieben.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / For eders Hiertis haarhed skyld / screff hand eder det Bud.

6. Aber von Anfang der Creatur / hat sie Gott geschaffen ein Männlein vnd Fräulein.

Men aff Creaturens begyndelse / haffuer Gud skabt dem en Mand oc Quinde

7. Darumb wirdt der Mensch seinen Vater vnnd Mutter verlassen / vnd wirdt seinem Weib anhangen.

Der faare skal Menniskẽ forlade sin Fader oc Moder / oc skal bliffue hoss sin Hustru.

8. Vnd werden sein die zway ein Fleisch / so sind sie nun nicht zwey / sondern ein Fleisch.

Oc de tho skulle vere it Kød / Saa ere de nu icke tho / men it Kød.

9. Was denn Gott zusammen gefüget hat / soll der Mensch nicht scheiden.

Huad Gud da haffuer tilsammen føyit / skal Menniskẽ icke atskilie.

Kapitola X.

A Wstaw odtud / přissel do končin Judských za Jordán. Y sessli se zase k němu zástupowé / a yakž obyčeg měl / opět ge včil.

S Támtąd wstawszy / przyszedł w gránice. Judskie przez ziemię ktora iest zá Iordanem / á záśie k niemu zeszło śię nie mało ludu / ktory on vczył ták iáko był zwykł.

2. Tehdy přistaupiwsse Zákonijcy tázali seho: Slussijli Muži Ženu propustiti? pokaussegijce ho.

Tedy przystąpiwszy Fárizeuszowie pytáli go / ieśliż śię godźi meżowi żonę opuśćić? kuszac go.

3. A on odpowijdage řekl gim: Co gest wám přikázal Moyžijs?

A ten im on odpowiedźiáwszy / rzekł / Coż wám rozkazał Moiżesz?

4. Kteřijžto řekli: Moyžijs dopustil Lijstek zapuzenij napsati / a propustiti.

A oni rzekli / Moiżesz dopuśćił nápisać list rozwodny / y opuśćić żonę.

5. Gimžto odpowěděw Gežijš / řekl: Pro twrdost srdce wassého napsal wám Moyžijs to Přikázanij.

Tedy Jezus odpowiedźiawszy im / rzekł / Dla zátwardzenia sercá wászego napisał wam to roskazánie.

6. Ale od počátku stwořenij Muže a Ženu včinil ge Bůh.

Ale od poczatku stworzenia / meżczyżnę y niewiastę vczynił ie Bog.

7. Protož opustij člowěk Otce y Máteř / a přidržeti se bude Ženi swé.

A dla tegoż opuśći człowiek oycá swego y matkę swą / á przyłączy śię ku żenie swey.

8. A budau dwa w gednom Těle. A tak giž negsau dwa / ale gedno Tělo.

A ktorzy byli dwiemá / będą iednem ciałem / á thák iuż dáley nie są dwá / ále iedno ciáło.

9. Protož což gest Bůh spogil / člowěk nerozdělug.

Co thedy Bog złaczył / niechże człowiek nie rozłacza.

י

θ.

10 ושאלוהי תוב תלמידוהי בביתא על הדא׃

Di nuouo poi i suoi discepoli gli domandorono di quel medesimo in casa.

10 ובבית שבו תלמידיו ושאלו לו על־הדברים האלה׃

Y en casa boluieron los Discipulos à preguntarse de lo mismo.

10. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς.

Derechef les disciples l'interroguerent de cela mesme en la maison.

11 ואמר להון כל מן דנשרא אנתתה ונסב אחרתא גאר׃

Et egli disse loro, Chiunque lasserà la sua moglie, e pigliaranne vn'altra, committe adulterio contra essa.

11 ויאמר להם אשר יעזב את־אשתו ויקח אחרת מנאף עליה׃

Y dixeles, Qualquiera que embiare à su muger, y se casare con otra, comete adulterio contra ella.

11. Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.

Et il leur dit, Quiconque delaissera sa femme, & mariera à vne autre, commet adultere.

12 ואן אנתתא תשרא בעלה ותהוא לאחרנא גירא׃

E se la donna lasserà il suo marito, e maritarassi ad vn'altro, committe adulterio.

12 ואם אשה תעזב את־אישה ותקח אחר גם היא מנאפת׃

Y si la muger embiare su marido, y se casare con otro, adultera.

12. Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.

Pareillement si la femme delaisse son mari, & se marie à vn autre, elle commet adultere.

13 ומקרבין הוו לה טליא דנקרוב להון תלמידוהי דין כאין הוו בהלין דמקרבין להון׃

Doppo questo gli appresentorono de fanciulletti, accioche gli toccasse: ma i discepoli riprendeuan coloro che gli portauano.

13 ויקריבו לו ילדים להגיע בם ותלמידים גערו במקריבים׃

Y presentauanle ninnos para que les tocasse: y los discipulos rennian à los que les presentaua.

13. Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

Et ils lui presenterent des petis enfans, afin qu'il les touchast: mais les disciples tansoyent ceux qui les presentoyent.

14 ישוע דין כד חזא אתבאש לה ואמר להון שבוקו טליא אתין לותי ולא תכלון אנון דאילין דאיך הלין אנון איתיה מלכותא דאלהא׃

E Iesv vedendo questo, n'hebbe dispiacere: e disse loro, Lassate i fanciulletti venire à me, e non gl'impedite: percioche di questi tali è il regno di Dio.

14 וכאשר ראה ישוע ועס ואמר להם הניחו את־הילדים לבוא אלי ואל תמנעו אותם כי אלה הם אשר להם יש המלכות אלהים׃

Y viendolo Iesus, enojo se, y dizoles, Dexad los ninnos venir à mi, y no se lo defendays: porque de los tales es el Reyno de Dios.

14. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Ceque Iesus voyant, il en fut indigné, & leur dit laissez les petis enfans venir à moi, & ne les empeschez point: car à tels est le royaume de Dieu.

15 אמין אמר אנא לכון דכל דלא יקבל מלכותא דאלהא איך טליא לא יעול לה׃

Io vi dico in verità, che chi non riceuerà il regno di Dio come vn fanciulletto, non entrarà in esso.

15 אמן אני אומר לכם כל אשר לא יקבל את מלכות אלהים כמו הילד לא יבוא בה׃

Dicierto os digo, que el que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no antrara en el.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di Que quiconque ne receura le royaume de Dieu comme petit enfant, n'entrera point en icelui.

16 ושקל אנון על דרעוהי וסם אידה עליהון וברך אנון׃

Et hauendoli presi in bracchio, e poste le mani sopra essi, gli benedisse.

16 ויחבק אותם וישם את ידים עליהם ויברך אותם׃

Y tomandolos en los braços, poniendo las manos sobre ellos los bendezia.

16. Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, ηὐλόγει αὐτά.

Et apres les auoir prins entre ses bras, leur, imposant les mains, il les benit.

CAP. X

10. Et in domo iterum
diſcipuli eius de eodem in-
terrogaverunt eum.

And in the houſe his diſciples asked
him againe of that matter.

11. Et ait illis, Quicunque
dimiſerit uxorem ſuam, &
aliam duxerit; adulterium
committit ſuper eam.

And he ſaid vnto them/ Whoſoeuer
ſhall put away his wife and marie a-
nother / committeth adulterie againſt
her.

12. Et ſi uxor dimiſerit vi-
rum ſuum, & alii nupſerit,
mœchatur.

And if a woman put away her huſ-
bande/ and be maried to another / ſhee
committeth adulterie.

13. Et offerebant illi par-
vulos ut tangeret illos, Di-
ſcipuli autem comminaban-
tur offerentibus.

Then they brought litle children to
him/ that he ſhould touch them: and his
diſciples rebuted thoſe that brought
them.

14. Quos cùm videret Ie-
ſus, indignè tulit, & ait illis,
Sinite parvulos venire ad
me: & ne prohibueritis eos:
talium enim eſt regnum
Dei.

But when Jeſus ſawe it / he was
diſpleaſed / and ſayd to them / Suffer
the litle children to come vnto me / and
forbid them not: for of ſuch is the king-
dome of God.

15. Amen dico vobis: quiſ-
quis non receperit regnum
Dei velut parvulus, non in-
trabit in illud.

Verely J ſay vnto you / Whoſoe-
uer ſhall not receiue the kingdome of
God as a litle childe / he ſhall not enter
therein.

16. Et complexans eos, &
imponens manus ſuper il-
los, benedicebat eos.

And he tooke them vp in his armes/
and put his handes vpon them / and
bleſſed them.

Das X. Capitel.

10. Vnd daheim fragten jn abermal
ſeine Jünger vmb daſſelbige.

Oc hans Diſciple ſpurde hannem atter hiemme
om det ſamme.

11. Vnd er ſprach zu jhnen: Wer ſich
ſcheidet von ſeinem Weibe / vnd frey-
et ein andere/ der bricht die Ehe an jr.

Oc hand ſagde til dem/ Huo ſom ſkiller ſig fra ſin
Huſtru / oc tager en anden / hand bedriffuer hoer met
hende.

12. Vnd ſo ſich ein Weib ſcheidet von
jrem Mane/ vnd freyet einen andern/
die bricht jre Ehe.

Oc der ſom en Quinde ſkil ſig fra ſin Mand/ oc ta-
ger en anden/ hun bedriffuer hoer.

13. Vnd ſie brachten Kindlein zu jm/
daß er ſie anrührete/ die Jünger aber
fuhren die an / die ſie trugen.

Oc de førde ſmaa Børn til hannem / at hand
ſkulde røre ved dem / Oc Diſciplene lode ilde paa dem/
ſom baare dem.

14. Da es aber Jeſus ſahe/ Ward
er vnwillig/ vnd ſprach zu jhnen: Laſ-
ſet die Kindlein zu mir kommen / vnd
weret jhnen nicht/ denn ſolcher iſt das
Reich Gottes.

Der Jheſus det ſaa/ bleff hand fortørnet / oc ſag-
de til dem/ Lader ſmaa Børn komme til mig/ oc for-
hindrer dem icke/ Thi Guds rige hører ſaadanne til.

15. Warlich/ ich ſage euch/ wer das
Reich Gottes nicht empfehet / als
ein Kindlein / der wirdt nicht hinein
kommen.

Sandelige / Jeg ſiger eder/ Huo ſom icke anam-
mer Guds rige / ſom it lidet Barn / hand ſkal icke
komme der ind.

16. Vnd er hertzet ſie / vnd leget die
hände auff ſie/ vnd ſegnet ſie.

Oc hand tog dem i ſaffn / oc lagde henderne paa
dem // oc velſignede dem.

Kapitola X.

10. A opět w Domu Včedl-
nijzy geho o těmž gſau ho tá-
zali.

Tedy w domu záſie zwolenni-
cy iego o teyze rzeczy pytáli go.

11. Y řekl gim: Kdožkoli pro-
puſtij Manželku ſwau / a gi-
nau pogme / cyzoložſtwij ſe do-
puſtij proti nij.

A on im rzekł / Ktožkolwiek o-
puśći žone ſwa á poymie ina /
cudzoložy przeciw niey.

12. Pakli Zena propuſtij
Muže ſwého / a s giným ſe
oddá / cyzoložij.

A ieſliž tež niewiáſtá opuśći
mežá ſwoiego / á poydzie zá dru-
giego / cudzoložy.

13. Tehdy podáwali gemu
dijtek/ aby ſe gich dotýkal. Ale
Včedlnijcy přimlauwali těm
kteřijž geneſli.

Tedy mu przywiedziono dziá-
teczki áby ſie ich dotykał / ale zwo-
lennicy fukali ná ony ktorzy ie
przywodzili.

14. Kteržto když vzřel Ge-
žijš / za zlé měl / a řekl gim:
Nechtež dijtek ať gdau ke mně/
a nebraňte gim / nebo tako-
wých geſt Králowſtwij Božij.

Co gdy obaczył Jezus / gnie-
wał ſie / mowiac do nich / Dopuść-
cie dziatecz kam idž do mnie / á nie
zákazuycie im / ábowiemći táko-
wych ieſt Kroleſtwo Boże.

15. Zagiſté prawijm wám:
Kdožkoli nepřijgme Králow-
ſtwij Božijho yako malićký /
newegde do něho.

Záprawde wam powiedam /
Ktožkolwiek Kroleſtwá Božego
nie przyimie táko dzieciatko / žad-
nym ſpoſobem do niego nie wni-
dzie.

16. A obgijmage ge a wzklá-
dage na ně ruce / požehnanij
gim dáwal.

A biorac ie na rece / á wkłádá-
iac ná nie rece / błogoſławił im.

י | י | ι.

17 וכד רדא באורחא
רהט חד נפל על בורכוהי
ומשאל הוא לה ואמר
מלפנא טבא מנא אעבד
דארת חיי דלעלם:

17 וכאשר יצא בדרך רץ אחד
ויכרע אליו וישאל לו לאמר
מלמד טוב מה אעשה ואירש
את חיי העולם:

17. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω.

Essendo egli poi vscito ne la via, vno corse à lui, & inginocchiossigli dinanzi, e li domandò dicendo, Maestro buono, Che farò io per possedere la vita eterna?

Y saliendó el àl camino, vno coriendo y hincando la rodilla delante deel, le preguntó, Maestro bueno, que haré para posseer la vida eterna.

Et comme il sortoit pour se mettre en chemin, quelcun accourut, & s'estant agenouillé deuant lui, l'interrogua, disant, Maistre qui es bon, que ferai-ie pour heriter la vie eternelle?

18 אמר לה ישוע מנא
קרא אנת לי טבא לית
טבא אלא אן חד אלהא:

18 ויאמר ישוע אליו לאמר
מה תאמר לי טוב איש לא טוב
כי אם אחד האלהים:

18 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

Iesv gli disse, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, senon vn solo, cioè, Iddio.

Y Iesus le dixo, Porque me dizes Bueno? Ninguno ay bueno, sino vn Dios.

Mais Iesus lui respondit, Pourquoi m'appeles-tu bon? il n'y a nul bon qu' vn assauoir Dieu.

19 פוקדנא ידע אנת לא
תגור לא תגנוב לא תקטול
ולא תסהד סהדותא
דגלתא לא תטלום יקר
לאבוך ולאמך:

19 ידעת את המצות לא תנאף
לא תרצח לא תגנב לא תענה
עד שקר לא תשכיל כבד את
אביך ואת אמך:

19. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.

Tu sai i comandamenti, Non fare adulterio, Non ammazzare, Non rubbare, Non dar falso testimonio, Non ingannare, Honora tuo padre e tua madre.

Los mandamientos sabes, No adulteres, No mates, No hurtes, No digas falso testimonio, No defrudes, Honrra à tu padre y madre.

Tu fais les cōmandemens. Ne commets point adultere. Ne tue point. Ne desrobbe point. Ne di point faux tesmoignage. Ne fai dommage à personne. Honore ton pere & ta mere.

20 הו דין ענא ואמר לה
מלפנא הלין כלהין ב
נטרת מן טליותי:

20 והוא ענה ואמר לו מלמד
כל־זאת שמרתי מנעורי:

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

Colui rispondendo, li disse, Maestro, tutte queste cose ho osseruate fin da la mia giouentù.

El entonces respondiendo, dixole, Maestro todo esto he guardado desde mi mocedad.

Il respondit, & lui dit, Maistre i' ai gardé toutes ces choses des ma ieunesse

21 ישוע דין חר בה
ואחבה ואמר לה חדא
חסירא לך זל זבן כל
מדם דאית לך והב
למסכנא ותהוא לך
סימתא בשמיא וסב
צליבך ותא בתרי:

21 וישוע הביטו ונשק לו ויאמר
אליו אחת תחסר לך לך לך
ומכרה כל־אשר לך ותן
לאביונים ויהיה לך אוצר
בשמים ובוא ושא את צליב
ולך אחרי:

21. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

E Iesv riguardandolo, gli hebbe affettione, e disseli, Vna cosa ti manca: va, vendi ciò che tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn tesoro in cielo: poi vieni e seguitami, togliendo la croce tua.

Entonces Iesus mirandolo, amólo, y dixole Vna cosa te falta; vé, todo loque tienes vende, y dà à los pobres, y tendràs thesoro enel cielo: y ven sigueme (tomādo tu cruz. si quieres ser perfecto.)

Et Iesus ayant ietté l'oeil sur lui, l'aima, & lui dit, Vn poinct te defaut, va, & ven tout ce que tu as, & le donne aux poures, tu auras vn thresor au ciel: puis vien-t'en sui-moi, ayant chargé la croix.

22 הו דין אתכמר ב
במלתא הדא ואזל כד
עיקא לה אית הוא לה
גיר נכסא סגיאא:

22 ויכמרו רחמיו על־הדבר
הזה וילך ברוח נכאה כי היה
לו קנין רב:

22. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Ma colui contristandosi per questa parola, sen'andò mal contento: percioche egli haueua molti beni.

Mas él, entristecido por esta palabra, fuese triste: porque tenia muchas possessiones.

Mais Il fut fasché de ce mot, & s' en alla tout marri: car il auoit de grands biens.

17 Et

CAP X.

17. Et cum egressus esset in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?

And when he was gone out on the way, there came one running, and kneeled to him, & asked him, Good Master, what shall I do, that I may possesse eternall life?

18. Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus, Deus.

Jesus saide to him, Why callest thou me good? there is none good but one, euen God.

19. Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimoniũ dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Thou knowest the commaundementes, Thou shalt not commit adulterie. Thou shalt not kill. Thou shalt not steale. Thou shalt not beare false witnesse. Thou shalt hurt no man. Honour thy father & thy mother.

20. At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia observavi à iuventute mea.

Then he answered: and said to him, Master, all these things I haue obserued from my youth.

21. Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me (*tollens crucem tuam.*)

And Jesus behelde him, and loued him, and sayde unto him, One thing is lacking unto thee, Goe and sell all that thou hast, and giue to the poore, and thou shalt haue treasure in heauen, and come, folowe me, and take up the crosse.

22. Qui contristatus in verbo, abiit mœrens, erat enim habens multas possessiones.

But he was sad at that saying, and went away sorowfull: for hee had great possessions.

Das X. Capitel.

17. Vnd da er hinauß gangen war auff den weg / lieff einer vorne für / kniet für jhn / vnd fraget jhn: Guter Meister / was soll ich thun / daß ich das ewige Leben ererbe?

Oc der hand vaar vdgangen paa veyen / da lob en hen frem / falt paa knæ faar hannem / oc spurde hannem at / Gode Mestere / huad skal ieg gøre / at ieg kand arffue det euige Liff?

18. Aber Jesus sprach zu jm: Was heissest du mich gut? Niemand ist gut / denn der einige Gott.

Oc Jhesus sagde til hannem / Hui kalder du mig god? Der er ingen god / vden Gud aliene.

19. Du weissest je die Gebot wol / Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht Tödten. Du solt nicht Stelen. Du solt nicht falsche Gezeugniß reden. Du solt niemandt teuschen. Ehre deinen Vater vnd Mutter.

Du vedst io Budene vel / Du skalt icke bedriffue hoer. Du skalt icke sla thiel. Du skalt icke stiele. Du skalt icke tale falske vidnisbyrd / Du skalt ingen besuige. Ere din Fader oc Moder.

20. Er antwortet aber vnd sprach zu jhm. Meister / das hab ich alles gehalten von meiner Jugend auff.

Hand suarede / oc sagde til hannem / Mestere / det haffuer ieg huldet altsammen op aff min Vngdom /

21. Vnd Jesus sahe jn an / vnd liebet jhn / vnd sprach zu jhm: Eines fehlet dir / Gehe hin / verkauffe alles was du hast / vnd gibs den armen / so wirst du einen Schatz im Himmel haben / vnd komb / folge mir nach / vnd nimb das Creutz auff dich.

Oc Jhesus saa paa hannem / oc elskte hannem / oc sagde til hannem / En ting fattis dig. Gack bort / sæl alt det du haffuer / oc giff det Fattige / saa skalt du haffue it Eigendefæ i Himmelen / Oc kom / effterfølg mig / Oc tag Kaarsset paa dig.

22. Er aber ward vnmuts über der rede / vnd gieng Traurig darvon / denn er hatte vil güter.

Men hand bleff ilde til fridz aff den tale / oc gick bedrøffuit bort / Thi hand haffde meget godz.

Kapitola X.

17. Potom když wyssel na cestu, předběhl gey geden / y poklekl před nim na kolenau / a tázal se ho / řka: Mistře dobrý / co včinijm abych žiwota wěčného dossel?

A ták wyszedszy w droge / niektory gdy przybieżał á vpadł mu v kolan / pytał go / Mistrzu dobry / coż czynić mam ábych otrzymał żywot wieczny?

18. A Gežijš řekl gemu: Co mne nazýwáš dobrým / žádný neni dobrý / gedině sám Bůh.

A Jezus mu rzekł / Czemuż mie nazywasz dobrym? Zadenci nie iest dobrym iedno ieden / to iest Bog.

19. Vmijssli Přikázanij? Nezcyzoložijš / Nezabigeš / Neukradneš / Newydáš falessného swědectwj / Neoklamáš / Cti Otce twého y Matku twau.

Vmiesz że przykazanie? Nie cudzołoż / nie zabiiay / nie kradni / nie powieday fałszywego świádectwá / nie czyn żadnemu szkody / czci oyca twego y mátkę.

20. A on odpowěděw / řekl gemu: Mistře / tyto gsem wssecky wěcy zachowal od mé mladosti.

Thedy mu on odpowiedziawszy / rzekł / Mistrzu / iam tego wszytkiego strzegł od młodości moiey.

21. Tehdy Gežijš pohleděw na něho / zamilowal gey / a řekl gemu: Gednohok se nedostáwů / Gdi cožkoli máš proday a day chudým / a budeš mijti poklad w Nebi / a wezma křijž / pod' za mnau.

A Jezus weyzrawszy nań / rozmiłowal sie go / y rzekł mu / Jednego ći nie dostawa / Idźże a przeday wszytko co mász y rozday vbogim / á bedźiesz miał skarb w niebie / przydźże á chodź zá mną wźiawszy krzyż ná sie.

22. Kterýžto zarmautiw se z toho slowa odssel smutný / nebo měl mnohá Zbožij.

Ale sie on zásmucił dla oney powieści y odszedł frásownym / ábowiem miał wiele máiętności.

י

23 חר דין ישוע בתלמידוהי ואמר להון כמא עטלא לאילין דאית להון נכסא דיעלון למלכותא דאלהא:

Allor IESV riguardando intorno, dice à i suoi discepoli, Quanto difficilmente entraranno nel regno di Dio quelli che hanno de le ricchezze!

24 תלמידא דין מתדמרין הוו על מלוהי וענא תוב ישוע ואמר להון בני כמא עטלא לאילין דתכילין על נכסיהון דיעלון למלכותא דאלהא:

Ei discepoli si stupiuano de le sue parole: onde IESV di nuouo replicando dice loro, Figliuoli, quanto è difficile che quei che si confidano ne le ricchezze, entrino nel regno di Dio!

25 פשיק הו לגמלא דיעול בחרורא דמחטא או עתירא למלכותא דאלהא דנעול:

Egli è piu facile che vn camello entri per il pertugio d'vn aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

26 הנון דין יתיראית מתדמרין הוו ואמרין ביניהון מנו משכח למחא:

Et essi maggiormente si marauigliorono, dicendo intra se stessi, E chi puo mai esser saluo?

27 חר דין בהון ישוע ואמר להון לות בני נשא הדא לא משכחא אלא לות אלהא כל מדם גיר משכחא לות אלהא:

Ma IESV riguardandoli, dice, Appresso de gli huomini è ben impossibile, ma non gia appresso Iddio. Imperoche appresso Iddio tutte le cose son possibili.

28 ושרי כאפא למאמר הא חנן שבקן כל מדם ונקפנך:

Allor Pietro incominciò à dirli, Ecco, noi habbiam lassato ogni cosa, e t'habbiam seguitato.

י

23 ויפן ישוע ויאמר לתלמידיו איכה יעצלו אלה אשר יש להם קנין רב לבוא אל־מלכות אלהים:

Entonces Iesus mirando alderredor, dize á sus Discipulos, Quan difficilmente entraran enel Reyno de Dios los que tienen riquezas.

24 ותלמידים נבעתו על־הדברים האלה ויען ישוע ויאמר להם בנים איך יעצלו אלה אשר מבטיחים על־הונם לבוא אל־מלכות אלהים:

Y los Discipulos se espandaron de sus palabras: Mas Iesus respondiendo, les boluió à dezir, Hijos, quan difficil es entrar àl Reyno de Dios, losque confian en las riquezas.

25 כי־יקל לעבר הגמל בעד חור המחט מבוא עשיר אל־מלכות אלהים:

Mas facil es passar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar al Reyno de Dios.

26 והמה נבהלו מאד לאמר בנפשם ומי יוכל להושע:

Mas ellos se espantauan mas, diziendo dentro de si, Y quien podrá saluarse?

27 ויביטם ישוע לאמר את האנשים לא יוכל אבל את־האלהים כי את־האלהים כל־יוכל להיות:

Entonces Iesus mirandolos, dize, Acerca de los hombres, impossible: mas acerco de Dios, no porque todas cosas son possibles acerca de Dios.

28 ויחל כיפה לאמר אליו הנה אנחנו עזבנו כל נלך אחריך:

Entonces Pedro començó à dezirle, Heaqui, nosotros auemos dexado todas las cosas, y te auemos seguido.

ι.

23. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

Alors Iesus ayant regardé à l'entour, dit à ses disciples, Combien difficilement entreront au royaume de Dieu ceux qui ont des richesses:

24. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et ses disciples s'estonnerent de ces paroles. Mais Iesus derechef prenant la parole, leur dit, Enfans, qu'il est difficile à ceux qui se fient és richesses, d'entrer au royaume de Dieu:

25. Εὐκοπώτερόν γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Il est plus aisé qu'vn chameau passe par le pertuis d'vne aiguille, qu'vn riche entre au royaume de Dieu.

26. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

Dont ils s'estonnerent d'autant plus, disans entr'eux, Et qui peut estre sauué?

27. Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Mais Iesus les ayant regardés, dit, Il est impossible quant aux hommes, mais non point quand à Dieu: car toutes choses sont possibles à Dieu.

28. Καὶ ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι.

Adonc Pierre se print à lui dire, Voici, nous auons tout delaissé, & t'auons suiui.

CAP. X.

23. Et circumſpiciens Ieſus, ait diſcipulis ſuis, Quàm difficilè qui pecunias habēt, in regnum Dei introibunt.

And Jeſus looked round about / and ſayd vnto his diſciples / Howe hardly to they that haue riches / enter into the kingdome of God.

24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis eius, At Ieſus rurſus reſpondens, ait illis, Filioli, quàm difficile eſt confidentis in pecuniis, in regnum Dei introire.

And his diſciples were aſtonied at his wordes. But Jeſus anſwered againe / and ſayd vnto them / Children / howe hard is it for them that truſt in riches / to enter into the kingdome of God.

25. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum Dei.

It is eaſier for a camel to go through the eye of a needle / then for a riche man to enter into the kingdome of God.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos, Et quis poteſt ſalvus fieri.

And they were much more aſtonyed / ſaying with them ſelues / Who then can be ſaued?

27. Et intuens illos Ieſus, ait, apud homines impoſſibile eſt: ſed non apud Deum: omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum.

But Jeſus looked vpon them / and ſayde / With men it is impoſſible / but not with God: for with God all things are poſſible.

28. Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Then Peter began to ſaye vnto him / Lo / we haue forſaken al / and haue followed thee.

Das X. Capitel.

23. Vnd Jeſus ſahe vmb ſich vnd ſprach zu ſeinen Jüngern: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

Oc Jheſus ſaa ſig om / oc ſagde til ſine Diſciple / Huor ſuarlige ſkulle de Rige komme i Guds Rige.

24. Die Jünger aber entſatzten ſich über ſeiner rede. Aber Jeſus antwortet widerumb / vnd ſprach zu jhnen: Lieben Kinder / wie ſchwerlich iſts / daß die / ſo jhr vertrauen auff Reichthumb ſetzen / ins Reich Gottes kommen.

Oc Diſciplene bleffue forferdede for hans tale. Men Jheſus ſuarede igen / oc ſagde til dem / Kere Bern / Huor ſuart er det / at de / ſom ſette deris lid til Rigdom / kunde komme i Guds Rige.

25. Es iſt leichter / daß ein Kamel durch ein Nadelöhr gehe / denn daß ein Reicher inns Reich Gottes komme.

Det er lettere / at it Kamel gaar gennem it Naal øye / End at en Rig kommer i Guds Rige.

26. Sie entſatzten ſich aber noch vil mehr / vnd ſprachen vnter einander: Wer kan denn ſelig werden?

Da forferdedis de end megit mere / oc ſagde til huer andre / Huo kand da vorde ſalig?

27. Jeſus aber ſahe ſie an / vñ ſprach: Bey den Menſchen iſts vnmüglich / aber nicht bey Gott / denn alle ding ſind müglich bey Gott.

Men Jheſus ſaa paa dem / oc ſagde / Hoſſ Menniſken er det vmuligt / Men icke hoſſ Gud / Thi alle ting ere mulige hoſſ Gud.

28. Da ſaget Petrus zu jhm: Sihe / wir haben alles verlaſſen / vnd ſind dir nach gefolget.

Da ſagde Peder til hannem / See / wi haffue forlat al ting / oc haffue efterfult dig.

Kapitola X.

23. A pohleděw wůkol Gežijš / řekl Včedlnjkům ſwým: Kterak neſnadně kteřijž penijze magij wegdau do Králowſtwij Nebeſkého.

A obeyzrawſſy ſie Jezus / rzekł do zwolennikow ſwoich / Z iákaz trudnośćia ći ktorzy bogáctwá máia wnidą do Krolestwá Bożego.

24. Tehdy Včedlnjcy s dẽſſenijm diwili ſe ſlowům geho. Ale Gežijš opět odpowěděw / řekl gim: Synáčkowé / kterak neſnadno gẽ těm kteřijž vffagij w penjze / wgjti do králowſtwij Božijho.

Vlekli ſie tedy zwolennicy dla tych ſłowiego / A Jezus im záſie odpowiedziawſſy rzekł / Synowie / iákoż ieſt trudno thym co bogáctwam vfáia wnidź do Krolestwá Bożego.

25. Snáze geſt Welblaudu ſkrze gehelnij vcho progijti / nežli bohatému wgjti do králoſtwij Božijho.

Łácwiey ieſt wielbłądowi wynidź przez vcho igielne / niż bogaczowi wnidź do Krolestwa Bożego.

26. Kteřijžto wjce ſe diwili / řkuce ſami mezy ſebau: Y kdo můž ſpaſen býti?

A oni ſie thym wiecey dziwowáli / mowiąc ſámi ku ſobie / A ktoż może być zbáwion?

27. A pohleděw Gežijš na ně řekl gim: V lidij to nemožné gẽ / ale ne v Boha.: nebo wſſecky wěcy možné gſau v Boha.

A Jezus poyrzawſſy ná nie / rzekł / V ludźić to ieſt niepodobno / ále nie v Bogá / Abowiem v Bogá wſſy "o ieſt podobno.

28. Potom počal gemu řijcy Petr: Ay my opuſtili gſme wſſecky wěcy / a ſſli gſme za tebau.

Y począł mu Piotr mowić / Otochmy my wſzytko opuśćili / á ſzlichmy zá tobą.

י

29 ענא ישוע ואמר אמין אמר אנא לכון דלית אנש דשבק בתא או אחא או אחתא או אבא או אמא או אנתתא או בניא או קוריא מטלתי ומטל סברתי:

IESV rispondendo, disse, In verità io vi dico, che non è alcuno il quale habbia lassato casa, ò fratelli, ò sorelle, ò padre, ò madre, ò moglie, ò figliuoli, ò possessioni, per amor mio e de l'Euangelio.

29 ויען ישוע ויאמר אמן אני אומר לכם איש לא יש אשר עזב בית או אחים או אחיות או אביו או אמו או אשה או בנים או שדות למעני ולמען הבשורה:

Y respondiendo Iesus, dixo, De cierto os digo, que ninguno ay que aya dexado casa, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o heredades, por causa de mi y del Euangelio,

ι'.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου.

Iesus respondant, dit, En verité ie vous di, qu'il n'y a nul qui ait laissé maison, ou freres, ou sœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs, pour l'amour de moi & de l'Euangelie.

30 ולא נקבל חד במאא השא בזבנא הנא בתא ואחא ואחותא ואמהתא ובניא וקוריא עם רדופיא ובעלמא דאתא חיא דלעלם:

Che hora in questo tempo, non ne riceua cento volte tanto, di case e fratelli, e sorelle, e madri, e figliuoli, e possessioni, con le persecutioni: e nel secolo a venire la vita eterna.

30 אשר לא יקח מאה ידות בעת הזה בתים ואחים ואחיות ואמות ובנים ושדות עם רדיפה ובעולם הבא חיי העולם:

Que no reciba ciento tanto aora en este tiempo, casa, y hermanos, y hermanas, y madres, y hijos, y heredades, con persecuciones, y en el siglo venidero vida eterna.

30. Ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφούς, καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγρούς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Qui n'en reçoiue maintenant en ce temps-ici cent fois autant, maisons, & freres, & sœurs, & mere, & enfans, & champs, auec persecution: & au siecle à venir, la vie eternelle.

31 סגיאא דין קדמיא דנהוון אחריא ואחריא קדמיא:

Ma molti che son primi, saranno vltimi, e gli vltimi saranno primi.

31 כי רבים מאחרונים יהיו ראשונים ומראשונים אחרונים:

Empero muchos primeros seran postreros: y postreros, primeros.

31. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

Mais plusieurs qui sont premiers, seront derniers: & les derniers seront premiers.

32 כד סלקין הוו דין באורחא לאורשלם הוא ישוע קדים הוא להון ומתדמרין הוו ואזלין בתרה כד דחילין ודבר לתריעסרתה ושרי דנאמר להון מדם דעתיד דנהוא לה:

Hor essi erano per camino, salendo verso Ierusalem, e IESV andaua loro innanzi: & eranno spauentati, e seguendo temeuano. E IESV hauendo di nuouo tirati à se i dodeci, comenciò loro à dir le cose che gli doueuano auuenire, dicendo.

32 ויהיו בדרך עולים אל ירושלים ויקדים אותם ישוע ויבהלו וילכו אחריו ויראו ויקח עוד את שנים עשר ויחל לאמר אליהם את אשר עתידים להקרות לו:

Y estauan en el camino subiendo à Ierusalem: y Iesus yua delante de ellos, y espantauanse, y seguian lo con miedo: entonces boluiendo à tomar à los Doze à parte, començoles à dezir las cosas que le auian de acontecer:

32. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.

Or estoyent-ils en chemin montans en Ierusalem, & Iesus alloit deuant eux: & ils s'espouuantoyent, & craignoyent en le suiuant: & Iesus ayant derechef prins les douze, se mit à leur declarer les choses qui lui deuoyent aduenir.

33 דהא סלקין חנן לאורשלם וברה דאנשא משתלם לרבי כהנא ולספרא ונחיבוניהי למותא ונשלמוניהי לעממא:

Ecco, noi sagliamo in Ierusalem, e il Figliuol de l'huomo sarà dato a i principali Sacerdoti, & à gli Scribi: & essi lo condannaranno à morte, e daranno lo à i Gentili.

33 כי הנה עולים אנחנו ירושלימה ובן האדם ימסר לכהנים ולסופרים ויחיבו ראשו למות ויסגירו אותו בידי הגוים:

Hea qui subimos à Ierusalem: y el Hijo del hombre será entregado à los Principes de los Sacerdotes, y à los Escribas, y condenarlo han à muerte, y entregarlo han à las Gentes:

33. Ὅτι ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι.

Disant, Voici, nous montons en Ierusalem: & le Fils de l'homme sera liuré aux principaux Sacrificateurs, & aux Scribes: & ils le condamneront à mort, & le liureront aux nations.

CAP. X.

Das X. Capitel.

Kapitola X.

29. Respondens Iesus, ait, Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium.

29. Jesus antwortet/ vnd sprach: Warlich/ ich sage euch/ Es ist niemand/ so er verlesset Hauß/ oder Brůder/ oder Schwester/ oder Vater oder Mutter/ oder Weib/ oder Kinder/ oder åcker/ vmb meinet willen/ vnd vmb des Euangelij willen.

29. Odpowěděw Gežijš/ řekl: Gisstě prawijm wám/ ženenij žádného kdožby opustil Dům/ neb Bratry/ neb Sestry/ neb Otce/ neb Matku/ neb Syny/ neb Rolé/ pro mne a pro Ewangelium.

Jesus answered/ and sayde/ Verely I say vnto you/ there is no man that hath forsaken house / or brethren / or sisters/ or father/ or mother/ or wife/ or children / or landes for my sake and the Gospels.

Jhesus suarede/ oc sagde/ Sandelige/ Jeg siger eder/ Der er ingen/ der som hand forlader Huss/ eller Brødre/ eller søstere/ eller Fader/ eller Moder/ eller Hustru/ eller Børn/ eller Agre/ For min skyld/ oc for Euangelij skyld.

Nátho Jezus odpowiedziawszy/ rzekł/ Záprawdę mowię wam/ Zadem nie iest ktoryby opuścił dom/ ábo brácia/ ábo śiostry/ ábo oycá/ ábo mátkę/ ábo żonę/ ábo dźieci/ ábo role dla mnie y dla Ewánieliey.

30 Qui nõ accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc; domos & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in seculo futuro, vitam æternam.

30. Der nicht hundertfåltig empfahe/ jetzt inn diser zeit/ Håuser vnd Brůder vnd Schwester vnd Mutter/ vnd Kinder vnd åcker/ mit Verfolgungen/ vnd in der zukůnfftigen Welt das ewige Leben.

30. Aby newzal stokrát toliké zhnynij w tomto času/ Domuow a Bratrůw/ a Sester/ a Matek/ a Synůw/ y Dědins protiwenstwijm/ a w budaucým wěku žiwot wěčný.

But hee shall receyue an hundreth folde nowe at this present: houses/ and brethren/ and sisters/ and mothers/ and children/ and lands with persecutions/ & in the world to come/ eternall life.

At hand ey skal faa hundrede folt igen/ Nu i denne tid/ Huss oc Brødre/ søstre oc modre/ oc børn/ oc Agre/ met forfølgelse/ oc i den tilkommendis Verden det euige Liff.

Żeby nie miał wźiąć sthokroć więcey/ teraz zá tego czásu/ domow/ y bráciey/ y śiostr/ y mátek/ y dźieci/ y ról z prześládowániem/ á w przyszłym wieku żywot wiecżyny.

31. Multi autem erunt primi, novissimi; & novissimi, primi.

31. Vil aber werden die Letzten sein/ die die ersten sind/ Vnd die ersten sein/ die die letzten sind.

31. Nebo mnozý prwnij/ budau poslednij/ a poslednij prwnij.

But many that are first/ shalbe last and the last/ first.

Demange skulle bliffue de siste/ som ere de første/ Oc de skulle bliffue de første/ som ere de siste.

Abowiem wiele pierwszych będą poslednymi/ á poslední pierwszemi.

32. Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & precedebat illos Iesus, & stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei eventura.

32. Sie waren aber auff dem wege/ vnd giengen hinauff gen Jerusalem/ vnd Jesus gieng får jhnen/ vnd sie entsatzten sich/ Vnd Jesus nam abermal zu sich die Zwölffe/ vnd saget jhnen/ was jhm widerfaren würde.

32. Y byli Učedlnijcy na cestě wstupugijce do Geruzaléma/ a Gežijš předcházel ge: Y diwili se/ a gdauce za nim báli se. A poyaw opět dwanácte/ počal gim prawiti coby se gemu mělo přihoditi/ řka:

And they were in the way going vp to Jerusalem/ and Jesus went before them/ and they were amased/ & as they followed/ they were afrayed/ and Jesus tooke the twelue againe/ and began to tel them what things should come vnto him.

Men de vaare paa veyen/ oc ginge op til Jerusalem/ Oc Jhesus gick faar dem/ oc de bleffue forferdede/ fulde hannem effter/ oc befrøctede sig. Oc Jhesus tog atter de Tolff til sig/ och sagde dem/ huad hannem skulde vederfaris.

Y byli w drodze idąc ku Jeruzálem á Jezus szedł przed nimi/ y lękali się/ á idąc zá nim bali się: Y záśię wźiąwszy z soba ony dwánaście/ począł im powiedáć co się z nim dźiać miało.

33. Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

33. Sihe/ wir gehen hinauff gen Jerusalem/ vnd des Menschen Son wird überantworttet werden den Hohenpriestern vnd Schrifftgelehrten/ vnd sie werden jhn verdammen zum Tode/ vnd überantwortten den Heiden.

33. Ay wstupugeme do Geruzaléma/ a Syn člowěka zrazen bude Knijžatům Kněžským/ a Zákonijkům/ a Staršijm: y potupij gey na Smrt/ a wydadij gey Pohanuom.

Saying/ Beholde/ we go vp to Jerusalem/ & the Sonne of man shall be deliuered vnto the hie Priests/ and to the Scribes/ and they shall condemne him to death/ and shall deliuer him to the Gentiles.

Se/ wi aaa hen op til Jerusalem/ Oc Mennisfens Søn skal antuordis de Ypperste Prester oc Scrifftkloge/ Oc de skulle fordømme hannem til Døden/ oc antuorde Hedninge hannem.

Mowiąc/ Otho idźiemy do Jeruzálem/ á Syn człowieczy będźie wydan Kśiążętam kápláńskim y Doktorom/ á skáżą go ná śmierć/ y podádzą go pogánom.

י

34 ונבזחון בה ונגדונהי
ונרקון באפוהי ונקטלונהי
וביומא דתלתא יקום :

E schernirannolo, e batterannolo, e sputaranogli addosso, & ammazzarannolo, ma il terzo di risuscitara.

35 וקרבו לותה יעקוב
ויוחנן בני זבדי ואמרין לה
מלפנא צבין חנן דכל
דנשאל תעבד לן :

Allor Iacopo e Giouanni, figliuoli di Zebedeo, sene vengono à lui, dicendo, Maestro, noi vogliamo che tu ci facci quello che noi ti domandaremo.

36 אמר להון מנא צבין
אנתון אעבד לכון :

Et egli disse loro, Che volete voi ch'io vi facci?

37 אמרין לה הב לן דחד
נתב מן ימינך וחד מן ס
סמלך בשובחך :

Essi li dissero, Concedici che noi sediamo, l'vno a la tua destra, el'altro à la tua sinistra ne la tua gloria.

38 הו דין אמר להון לא
ידעין אנתון מנא שאלין
אנתון משכחין אנתון ד
דתשתון כסא דאנא שתא
אנא ומעמודיתא דאנא
עמד אנא תעמדון :

E IESV disse loro, Voi non sapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che beuo io, & esser battezati del battesimo, di che io son battezato?

39 אמרין לה משכחינן
אמר להון ישוע כסא
דשתא אנא תשתון ו
ומעמודיתא דאנא עמד
אנא תעמדון :

Essi gli dissero, Noi possiamo. E IESV disse loro, Voi beuerete ben il calice che beuo io, e sarete battezati del battesimo, di che io son battezato.

40 דתתבון דין מן ימיני
ומן סמלי לא הוא דילי
למתל אלא לאילין ד
דמטיב :

Ma il sedere à la mia destra, & à la mia sinistra, non tocca à me darlo: ma sarà dato à coloro, à i quali è apparecchiato.

י

34 ויליצוהו וייסרוהו וירק
ירקו בפניו וימותתוהו וביום
השלישי יקום :

Las quales lo escarnecerán, y lo açotarán, y escupiràn enel, y matarlohan: mas àl tercero dia resuscitará.

35 ויקרבו אליו יעקב ויוחנן
בני־זבדי לאמר מלמד נאבה
אשר תעשה לנו את־אשר
נשאל ממך :

Entonces Iacobo y Ioan hijos de Zebedeo se llegaron á el, diziendo, Maestro, querriamos que nos hagas loque pidieremos.

36 ויאמר אליהם מה תאבו
לעשות לכם :

Y el les dixo, Que querеys que os haga?

37 ויאמרו לו תן לנו אשר
אחד ממנו מימינך ואחד
משמאלך נשב בכבודך :

Y ellos le dixeron, Danos que en tu gloria nos sentemos el vno à tu die stra y el otro à tu siniestra.

38 וישוע אמר להם לא ידעתם
מה שאלתם התוכלו לשתות
את־הכוס אשר אני אשתה
ובטבילה אשר אטבל תטבלו :

Entonces Iesus les dixo, No sebeys lo que pedis: podeys beuer el vaso que yo beuo, y ser baptizados del baptismo de que yo soy baptizado?

39 ויאמרו אליו נוכל וישוע
אמר להם את־הכוס אשר אני
אשתה תשתוהו ובטבילה אשר
אטבל תטבלו :

Y ellos le dixeron, Podemos. Y Iesus les dixo, A la verdad el vaso que Io beuo, beuereys: y del baptismo de que yo soy baptizado, sereys baptizados:

40 אבל לשבת מימיני
ומשמאלי איננו לי לתת כי־
אם אשר הוכן להם :

Mas que os senteys à mi diestra y à mi siniestra', no es mio darlo si no à los que està aparejado.

ι.

34. Καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et se mocqueront de lui, & le fouëtteront, & cracheront contre lui, puis le feront mourir: mais il ressuscitera au troisime iour.

35. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες, Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν.

Adonc Iaques & Iehan fils de Zebedee vienent à lui, disans, Maistre, nous voudrions que tu nous fisses ce que nous demanderons.

36. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν.

Et il leur dit, Que voulez-vous que ie vous face?

37. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

Et ils dirent, Ottroye nous, que nous soyons assis en ta gloire, l'vn à ta droite, & l'autre a ta gauche.

38. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι.

Et Iesus leur dit, Vous ne sauez que vous demandez: pouuez-vous boire la coupe que ie doi boire, & estre baptizès du baptesme dont ie doi estre baptizé?

39. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

Et ils lui dirent, Nous le pouuons. Et Iesus leur dit, Vrai est vous boirez la coupe que ie doi boire, & vous serez baptizès du baptesme dont ie doi estre baptizé.

40. Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

Mais de seoir à ma droite, & à ma gauche, ce n'est point à moi de le donner: mais il sera donné à ceux auquels il est preparé.

CAP. X.

34. Et illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum, & tertia die reſurget.

And they ſhall mocke him/and ſcourge him / and ſpit vpon him / and kill him: but the thirde day he ſhall riſe againe.

35. Et accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filii Zebedæi, dicentes, Magiſter, volumus ut quodcunque petierimus facias nobis.

Then James and John the ſonnes of Zebedeus came vnto him / ſaying / Maſter/we would ÿ thou ſhouldeſt doe for vs that that we deſire.

36. At ille dixit eis, Quid vultis ut faciam vobis.

And he ſayde vnto them / What would ye I ſhould do for you?

37. Et dixerunt, Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.

And they ſayd to him / Graunt vnto vs/ that we may ſit one at thy right hand / and the other at thy left hand in thy glorie.

38. Ieſus autem ait eis, Neſcitis quid petatis, poteſtis bibere calicem quem ego bibo, aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari?

But Jeſus ſayd vnto them / Ye know not what ye aſke. Can ye drinke of ÿ cup that I ſhall drinke of / and be baptized with the baptiſme that I ſhall be baptized with?

39. At illi dixerunt ei, Poſſumus. Ieſus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, & baptiſma quo ego baptizor baptizabimini.

And they ſayd vnto him / We can. But Jeſus ſaid vnto them / Ye ſhall drinke in deede of the cup that I ſhall drinke of / and be baptized with the baptiſme where with I ſhall be baptized.

40. Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt.

But to ſit at my right hande/ and at my left/ is not mine to giue/ but it ſhall be giuen to them for whom it is prepared.

Das X. Capitel.

34. Die werden jn verſpotten/ vnd geiſſeln/ vnd verſpeyen vnd Tödten/ vnd am dritten tag wirdt er aufferſtehen.

De ſkulle beſpaatte oc hudſtrige/ oc beſpøtte/ oc ihielſla hannem/ oc paa tredie dag ſkal hand opſtaa.

35. Da giengen zu jhm Jacobus vnd Johannes die Söne Zebedei/ vnd ſprachen: Meiſter/ wir wöllen/ daß du vns thuſt/ was wir dich bitten werden.

Da ginge Jacobus oc Johannes Zebedei Sønner til hannem/ och ſagde/ Meſtere/ wi ville/ at du ſk alt gøre oſſ/ det ſom wi bede dig om.

36. Er ſprach zu jhnen: Was wolt jhr/ daß ich euch thue?

Hand ſagde til dem/ Huad ville i/ at ieg ſkal gøre eder?

37. Sie ſprachen zu jhm: Gib vns daß wir ſitzen/ einer zu deiner Rechten/ vnd einer zu deiner Lincken/ in deiner Herrligkeit.

De ſagde til hannem/ Giff oſſ/ at wi maae ſide/ den ene hoſſ din høyre ſide/ oc den ene hoſſ din Venſtre ſide i din Herlighed.

38. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Jr wiſſet nicht was jr bittet. Köndt jhr den Kelch trincken/ den ich trincke/ vnd euch tauffen laſſen mit der Tauffe/ da ich mit getaufft werde?

Oc Jheſus ſagde til dem/ J vide icke/ huad i bede om. Kunde i dricke den Kalck/ ſom ieg dricker/ oc lade døbe eder met den Daab/ ſom ieg bliffuer døbt met?

39. Sie ſprachen zu jhm: Ja/ wir können es wol. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Zwar/ jhr werdet den Kelch trincken/ den ich trincke/ vnd getaufft werden mit der Tauffe/ da ich mit getaufft werde.

De ſagde til hañem/ Ja det kunde wi vel. Da ſagde Jheſus til dem/ Sandelige/ i ſkulle dricke den Kalck/ ſom ieg dricker/ oc døbis met den Daab/ ſom ieg bliffuer døbt met.

40. Zu ſitzen aber zu meiner Rechten/ vnnd zu meiner Lincken/ ſtehet mir nicht zu/ euch zu geben/ ſondern welchen es bereitet iſt.

Men at ſide hoſſ mic Høyre oc hoſſ min Venſtre ſide/ ſtaar mig icke til at giffue eder/ men huilke ſom det er bered.

Kapitola X.

34. A poſmijwati ſe budau gemu/ a vpligij/ a vbičugij/ a zabigij ho/ a třetij den z mrtwých wſtane.

A oni beda go nágráwáć/ y vbiczuia go/ y beda nań plwáć/ á zámorduia go/ wſſákoż dniá trzeciego wſtánie z martwych.

35. Tehdy přiſtaupili k němu Jakub a Jan ſynowé Zebedeowi/ řkauce: Miſtře/ chceme abys cokoli poproſýme tebe/ včinil nám.

Ale do niego przyſſli Jákub y Jan/ ſynowie Zebedeuſſowi/ mowiac/ Miſtrzu/ żadamy abyś to ocz proſić bedziem vczynił dla nas.

36. A on řekl gim: Co chcete abych wám včinil?

Thedy im on rzekł/ Czegoż chcecie ábych dla was vczynił?

37. Y řekli gemu: Day nám/ abychom geden na Prawici twé/ a druhý na Lewici twé ſeděli w Sláwě twé.

A oni mu powiedzieli/ Dáy nam/ to ábychmy siedzieli ieden po práwey á drugi po lewey twey ſtronie w chwale twoiey.

38. Y řekl gim Gežijš: Newijte zač proſýte: Můžeteli pijti Kalich kterýž yá pigi: aneb křtijti ſe Křtem kterýmž yá ſe křtijm?

Ale im Jezus rzekł/ Nie wiecie ocz proſicie/ możecieli pić kubek ktory ia pije? y być krzczeni krztem ktorym by wam okrzczon?

39. A oni řekli gemu: Můžeme. A Gežijš řekl gim: Kalich zagiſté kterýž yá pigi/ pijti budete/ a křtem kterýmž yá ſe křtijm křtěni budete:

A oni mu powiedzieli/ Możemy: Tedy im rzekł Jezus/ Kubek ktory ia pije pić bedziecie/ y krztem ktorym bywam okrzczon/ krzczeni bedziecie.

40. Ale ſeděti na Prawici mé aneb na Lewici/ neníť mé dáti wám/ ale kterým připraweno geſt.

Ale śiedzieć po práwey ábo po lewey mey ſtronie/ nie moiá tho rzecz dáwáć/ ále dádza tym kthorym ieſt ná gotowano.

י

41 וכד שמעו עסרא שריו רטנין על יעקוב ויוחנן׃

Et dieci hauendo vdito questo, cominciorono à sdegnarsi verso di Iacopo e Giouanni.

41 וכאשר שמעו העשרה החלו לזעם על־יעקב ויוחנן׃

Y como lo oyeron los Diez, començaron à enojarse de Iacobo y de Ioan.

ι.

41. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

Ce qu'ayans ouï les dix autres, ils commencerent à s'indigner contre Iaques & Iehan.

42 וקרא אנון ישוע ואמר להון ידעין אנתון דאילין דמסתברין רישא דעממא מריהון אנון ורורבניהון שליטין עליהון׃

Ma IESV chiamandoli à se dice loro, Voi sapete che quei che si dilettano di signoreggiare sopra le genti, dominano sopra esse: & i grandi tra quelle vsano l'auttorità sopra esse.

42 וישוע קרא להם ויאמר אליהם ידעתם כי־הנראים לשר על־הגוים ימשלו בם והגדולים בהם ישלטו עליהם׃

Mas Iesus llamandolos, dizeles, Ya sabeys que los que se veen ser principes en las gentes, se ensennorean de ellas: y los que entre ellas son grandes, tienen sobre ellas potestad.

42. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

Mais Iesus les appelant à soi leur dit, Vous sauez que ceux qui sont estat de dominer sur les nations, les maistrisent: & les grands d'entr'eux vsent d'authorité sur icelles:

43 לא דין הכנא נהוא בינתכון אלא מן דצבא בכון דנהוא רבא נהוא לכון משמשנא׃

Ma tra voi non sarà gia così: anzi qualunq; de voi vorra tra voi farsi grande, sarà vostro ministro.

43 וככה לא יהיה ביניכם כי־אם אשר ירצה להיות גדול בכם יהי־משרתכם׃

Mas no será ansi entre vosotros, antes qualquiera que quisiere hazerse grande entre vosotros, será vuestro seruidor:

43. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν.

Mais il ne sera point ainsi entre vous: ains quiconque voudra estre le plus grand entre vous, sera vostre ministre,

44 ואינא מנכון דצבא דנהוא קדמיא נהוא עבדא דכל־נש׃

E chiunque vorrà essere il primo tra voi, sarà seruo di tutti.

44 ואשר יאבה בכם להיות הראשון יהי־עבדכם׃

Y qual quiera de vosotros que quisiere hazerse el primero, será sieruo de todos.

44. Καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

Et quiconque d'entre vous voudra estre le premier, sera le seruiteur de tous.

45 ואף ברה גיר דאנשא לא אתא דנשתמש אלא דנשמש ונתל נפשה פורקנא חלף סגיאא׃

Percioche ancora il Figliuol de l'huomo non è venuto per esser seruito: ma per seruire, e dare l'anima sua in redentione per molti.

45 כי־בן־האדם לא בא להשרת כי־אם לשרת ולתת את־נפשו פדיון לרבים׃

Porque el hijo del hombre tampoco vino para ser seruido, mas para seruir, y dar su vida en rescate por muchos.

45. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Car aussi le Fils de l'homme n'est point venu pour estre serui, mais pour seruir, & donner sa vie en rançon pour plusieurs.

46 ואתו לאיריחו וכד נפק ישוע מן איריחו הו ותלמידוהי וכנשא סגיאא טימי בר טימי סמיא יתב הוא על יד אורחא וחדר׃

Poi se ne vengono in Ierico: & vscendo egli, e i suoi discepoli, e vna gran turba di Ierico, Bartimeo cieco, figliuol di Timeo, sedeua lungo la via mendicando.

46 ויבאו אל־יריחו ובצאתו מיריחו ותלמידיו ועם כביר בר־טימי בר־טימי עור ישב בדרך ושואל׃

Entonces vienen à Hiericho: y saliendo el de Hiericho, y sus discipulos, y vna gran companna, Bartimeo el ciego hijo de Timeo estaua sentado junto àl camino mendigando.

46. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχώ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

Puis apres ils arriuerent en Ierico: & lui partant de Ierico auec ses disciples, & vne grande troupe, vn aueugle, dit Bartimee, c'est à dire, le fils de Timee estoit assis aupres du chemin, & mendioit.

CAP. X.

41. Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo & Iohanne.

And when the ten heard that / they began to diſdaine at James and John.

42. Ieſus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi qui viderunt principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

But Jeſus called them vnto him / and ſayd to them / Ye knowe that they which delite to beare rule among the Gentiles / haue domination ouer them / and they that bee great among them / exerciſe authoritie ouer them.

43. Non ita eſt autem in vobis, ſed quicunque voluerit fieri maior, erit veſter miniſter.

But it ſhall not bee ſo among you: but whoſoeuer will be great amōg you / ſhalbe your ſeruant.

44. Et quicunque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſeruus.

And whoſoeuer will be chiefe of you / ſhal be the ſeruant of all.

45. Nam & filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

For euen the Sonne of man came not to be ſerued / but to ſerue / and to giue his lyfe for the raunſome of many.

46. Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

Then they came to Jericho: and as he went out of Jericho with his diſciples / and a great multitude / Bartimeus the ſonne of Timeus / a blinde man / ſate by the wayes ſide begging.

Das X. Capitel.

41. Vnd da das die zehen höreten / wurden ſie vnwillig über Jacobum vnd Johannem.

Oc der de Thi hørde det / toge de det til miſtycke met Jacob oc Hans.

42. Aber Jeſus rieff jhnen / vnd ſprach zu jhnen: Jhr wiſſet / das die Weltlichen Fürſten Herrſchen / vnd die Mechtigen vnter jhnen haben gewalt.

Da kallede Jheſus dem / oc ſagde til dem / J vide / at de Verdzlige Førſter regere / oc de Mectige blant dem haffue mact.

43. Aber alſo ſoll es vnter euch nicht ſein / ſondern welcher wil groß werden vnter euch / der ſoll euer Diener ſein.

Men det ſkal icke vere ſaa blant eder / Men huilcken ſom vil vere ſtor blant eder / hand ſkal vere eders Tienere.

44. Vnd welcher vnter euch will der Fürnembſte werden / der ſol euer aller Knecht ſein.

Oc huilcken ſom vil vere den Ypperſte blant eder / hand ſkal vere alles eders Tienere.

45. Denn auch des Menſchen Son iſt nicht kommen / daß er jm dienen laſſe / ſondern daß er diene / vnd gebe ſein Leben zur bezahlung für vile.

Thi Menniſkens Søn er oc icke kommen / at lade tiene ſig / Men at hand ſkulde tiene / oc giffue ſit Liff til betalninge for mange.

46. Vnd ſie kamen gen Jericho / vnd da er auß Jericho gieng / er vnd ſeine Jünger / vnd ein groß Volck / Da ſaß ein Blinder / Bartimeus / Timei Son / am wege / vnd bettelt.

Oc de komme til Jericho / Oc der hand gick aff Jericho / hand oc hans Diſciple / oc meget Folck / Da ſad en Blind / ved naffn Bartimeus Timei ſøn / hoſſ veyen oc tigde.

Kapitola X.

41. To vſlyſſawſſe ginych deſet / počali ſe hněwati na Jana a na Jakuba.

Co gdy dzieśiec inych vſlyſzeli / poczęli zá złe mieć Jákubowi y Janowi.

42. Ale Gežiſs powolaw gich / řekl gim: Wijte / že ti kteřijž ſe zdadij wládnauti nad lidmi panugijk nad nimi / a Wrchnij gegich moc prowozugij nad nimi.

A thák Jezus wezwawſzy ich / powiedźiał im / Wiecie że onym ktorym ſie podoba panowáć nád narody / pánuią nád nimi / á ktorzy ſą wielcy miedzy nimi / vżywáią nád nimi zwierzchności ſwey.

43. Ne tak zagiſtě bude mezy wámi: Ale kdožkoli bude chtijti mezy wámi byti přednij / budek wſſech ſlužebnijk:

Aleć miedzy wámi ták nie będźie / owſzem kto będźie chciáć być wielkim miedzy wámi / niech będźie ſługą wáſzym.

44. A kdožkoli bude chtijti byti wětſſý / bude wás ſlužebnijk.

A ktożkolwiek z was będźie chćiał być pierwſzym / ten będźie wſzytkich ſłużebnikiem.

45. Nebo y Syn Člowěka nepřiſſel aby gemu ſlaužili / ale aby on ſlaužil / a aby dal žiwot ſwůg na wykaupenij za mnohé.

Abowiem y Syn człowieczy nie przyſzedł áby mu ſłużono / ále żeby ſłużył / y dał duſzę ſwą zápłáte odkupienia zá wiele ich.

46. Potom přiſſli do Gerycha. A když ſſel on z Gericha / y Včedlnijcy geho / a záſtup mnohý s nim / Tymeůw ſyn Barthymeus ſlepý ſeděl podlě ceſty žebře.

Tedy przyſzli ku Jerychu. A gdy wychadzał z zwolenniki ſwemi z Jerychá y z wielkim ludem / ſyn Tymeuſzow Bártymeuſz ſlepy śiedźiał podle drogi żebrząc.

י

47 ושמע דישוע הו נצריא ושרי למקעא ולמאמר ברה דדויד אתרחם עלי׃

Et hauendo vdito che quello era IESV *Nazareno, comenciò à gridare, e dire,* IESV *Figliuol di Dauid, habbi misericordia di me.*

48 וכאין הוו בה סגיאא דנשתוק הו דין יתיראית קעא הוא ואמר ברה דדויד אתרחם עלי׃

E molti lo sgridauano, acciòche tacesse: ma egli gridaua molto piu forte, Figliuol di Dauid, habbi misericordia di me.

49 וקם ישוע ופקד דנקרוניהי וקראוהי לסמיא ואמרין לה אתלבב קום קרא לך׃

E IESV *fermandosi, comandò che fusse chiamato: e così chiamano il cieco, dicendoli. Sta di buon animo, leuati su, egli ti chiama.*

50 הו דין סמיא שדא לבשה וקם אתא לות ישוע׃

Et egli gittato via il suo mantello, si leuò su, e vennesene à IESV.

51 אמר לה ישוע מנא צבא אנת אעבד לך הו דין סמיא אמר לה רבי דאחזא׃

E IESV *rispondendo gli disse, Che vuoi tu ch'io ti facci? Il cieco gli disse, Maestro, ch'io rihabbi la vista.*

52 וישוע אמר לה חזי הימנותך אחיתך ומחדא אתחזי לה ואזל הוא באורחא׃

IESV *gli disse, Vattene, la tua fede t'ha saluato, e subbito rihebbe la vista, e seguitò* IESV *per la via.*

יא

1 וכד קרב לאורשלם על גיב בית פאגא ובית עניא לות טורא דזיתא שדר תרין מן תלמידוהי׃

E ne l'auuicinarsi essi à Ierusalem, à Betfage, e Betania, presso al monte de gli Oliui manda due de suoi discepoli.

י

47 וישמע כי ישוע הנצרי הוא ויחל לזעק ולאמר ישוע בן־דוד חנני׃

Y oyendo que era Iesus el Nezareno, començó à dar bozes, y dezir. Iesus hijo de Dauid ten misericordia de mi.

48 ויגערו בו רבים להחשות והוא יותר רב מאד צעק חנני חנני בן־דוד׃

Y muchos le rennian, que callasse: mas el daua mayores bozes, Hijo de Dauid ten misericordia de mi.

49 וקם ישוע ויאמר להקרא לו ויקראו לעור ויאמרו לו חזק ואמץ קום קורא לך׃

Entonces Iesus parando se, mandó llamarlo y llaman àl ciego, diziendole, Ten confiança; leuantate, que te llama.

50 וישליך את בגדו ממנו ויקם ויבוא אל־ישוע׃

El entonces, echando su capa, leuantose y vino à Iesus:

51 ויען לו ישוע לאמר מה תאבה לעשותי לך והעור אמר לו רבוני אשר אראה׃

Y resondiendo Iesus dizele, Que quieres que te haga? y el ciego le dize. Rabboni, que cobre la vista.

52 וישוע אמר לו לך לך אמונתך הושיעתך ופתאם ראה וילך אחרי־ישוע בדרך׃

Y Iesus dixo, Vé, tu fe te ha saluado. Y luego cobró la vista y seguia à Iesus en el camino.

יא

1 וכאשר קרבו לירושלים אל־בית פאגי ובית עניה אל־הר הזיתים וישלח שני תלמידיו׃

Y como fueron cerca de Hierusalem, (de Bethphage,) y de Bethania, àl monte de las Oliuas, embia dos de sus Discipulos:

ι.

47. Καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς Δαυίδ, Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

Lequel ayant entendu que c'estoit Iesus le Nazarien, se print à crier, & à dire, Iesus fils de Dauid, aye pitié de moi.

48. Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.

Et plusieurs le tansoyent, afin qu'il se teust: mais il crioit tant plus fort, Fils de Dauid, aye pitié de moi.

49. Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

Et Iesus s'estant arresté dit qu'on l'appelast: & ils appelerent l'aueugle, lui disans, Pren courage, leue-toi il t'appele.

50. Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Et iettant bas son manteau, il se leua, & s'en vint vers Iesus.

51. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.

Alors Iesus prenant la Parole, lui dit, Que veux-tu que ie te face? Et l'aueugle lui dit, Maistre, que ie recouure la veuë.

52. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθησε τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

Et Iesus lui dit, Va-t'en, ta foi t'a sauue. Et incontinent il recouura la veuë, & suiuoit Iesus par le chemin.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Et comme ils approchoyent de Ierusalem, estans pres de Bethphagé, & Bethanie, vers le mont des Oliuiers, il enuoya deux de ses disciples,

47 Qui

CAP. X.

47. Qui cùm audisset quia Iesus Nazarenus est: cœpit clamare, & dicere, Iesu fili David, miserere mei.

And when he heard that it was Jesus of Nazaret, he began to crie and to say / Jesus the sonne of David / haue mercie on me.

48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miserere mei.

And manye rebuked him / because hee shoulde holde his peace: but hee cryed much more / O Sonne of David / haue mercie on me.

49. Et stans Iesus præcepit illum vocari Et vocant cæcum dicentes ei, Animæquior esto, surge, vocat te.

Then Jesus stoode still / and commanded him to be called: and they called the blinde / saying vnto him / Be of good comfort: arise / he calleth thee.

50. Qui proiecto vestimento suo exiliens, vênit ad eum.

So he threwe away his cloke / and rose / and come to Jesus.

51 Et respondens Iesus dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabbóni, ut videam.

And Jesus answered / and said vnto him / What wilt thou that I doe vnto thee? And the blinde said vnto him / Lorde / that I may receyue sight.

52. Iesus autem ait illi, Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

Then Jesus sayd vnto him / Go thy way: thy fayth hath saued thee. And by and by / he receiued his sight / and followed Jesus in the way.

CAP. XI.

ET cum appropinquarēt Ierosolymæ & Bethaniç ad montem olivarum, mittit duos ex discipulis suis.

And when they came nere to Jerusalem / to Bethphage & Bethania vnto the mount of Olives / he sent forth two of his disciples.

Das X. Capitel.

47. Vnd da er höret / daß es Jesus von Nazareth war / fieng er an zu schreyen / vnd sagen: Jesu du Sohn David / erbarm dich mein.

Oc der hand hørde / at det vaar Jhesus aff Nazareth / da begynte hand at robe / oc sige / Jhesu du Davidz Søn forbarme dig offuer mig.

48. Vnd vil bedroheten jn / er solte stille schweigen. Er aber schrey vil mehr: Du Sohn David / erbarm dich mein.

Oc mange truede hannem / at hand skulde tie stille. Men hand robte meget mere / Du Davidz Søn / Forbarme dig offuer mig.

49. Vnd Jesus stund stille / vnd ließ jhm ruffen. Vnd sie rieffen dem Blinden / vnd sprachen zu jhm: Sey getrost / stehe auff / er ruffet dir.

Oc Jhesus stod stille / oc loed kalde hannem. Oc de kallede den Blinde / och sagde til hannem / Ver frimodig / stat op / hand kalder at dig.

50. Vnd er warff sein Kleid von sich / stund auff / vnd kam zu Jesu.

Oc hand kaste sine kleder fra sig / stod op / oc kom til Jhesum.

51. Vnd Jesus antwortet / vnnd sprach zu jhm: Was wilt du daß ich dir thun soll? Der Blinde sprach zu jhm: Rabboni / daß ich sehend werde.

Oc Jhesus suarede / oc sagde til hannem / Huad vilt du / at ieg skal gøre dig? Den Blinde sagde til hannem / Rabboni / at ieg kand see.

52 Jesus aber sprach zu jhm: Gehe hin / dein Glaube hat dir geholffen. Vnd als bald ward er sehend / vnd folgete jhm nach / auff dem wege.

Oc Jhesus sagde til hannem / Gack bort / Din tro haffuer hulpet dig / Oc strax bleff hand seendis / oc fulde hannem effter / paa veyen.

Das XI. Capitel.

Vnd da sie nahe zu Jerusalem kamen / gen Betphage vnd Bethanien an den Oelberg / sandte er seiner Jünger zween.

Oc der de komme nær til Jerusalem / til Bethphage oc Bethanien hoss Oliebirget / Da sende hand tho aff sine Disciple.

Kapitola X.

47. Kterýžto když vslyssal že Gežiss Nazaretský gde / počal wolati / a řijcy: Gežissy synu Dawidůw / smilug se nademnau.

A gdy vsłyszał iż tho był on Jezus Názárenski / poczał wołać mowiąc / Jezusie Synu Dawidow zmiluy się nademna.

48. Y přimlauwali gemu mnozý / aby mlčal. Ale on mnohem wijce wolal: Synu Dawidůw smilug se nademnau.

Y fukáli nań wiele ich áby milczał / ale on tym wiecey wołał / Synu Dawidow zmiluy się nádemna.

49. Tehdy zastawiw se Gežiss / kázal ho za wolati. Y powolali slepého / řkauce: Dobré mysli buď / wstaň wolá tebe.

Tedy Jezus zastánowiwszy się / kazał go záwołác / y záwołano ślepego mowiac mu / Badź dobrego sercá á wstań / woła cię.

50. Kterýžto powrhl raucho swé / a wzchopiw se přissel k němu.

A on porzuciwszy płaszcz / gdy wstał / przyszedł ku Jezusowi.

51. Y odpowěděw Gežiss / řekl gemu: Co chceš ať včinijm? A slepý řekl gemu: Mistře / ať widijm.

Y odpowiedziawszy Jezus / rzekł mu / Czego chcesz ábych ci vczynił? A slepy powiedział temu / Mistrzu niechay wzrok wezmę.

52. A Gežiss řekl gemu: Odegdi wijra twá tebe zdrawého včinila. A hned on prozřel / a ssel za nim cestau.

Rzekł mu tedy Jezus / Idź / wiárá twa wybawiła cię / á tház natychmiast wział wzrok / y szedł za Jezusem w drogę.

Kapitola XI.

KDyž se přibližil k Geruzalemu / a k Betphagi y k Bethaný při Huoře Oliwětské / poslal / dwa z Včedlnijkůw swých.

A Gdy byli blisko Jeruzálem / Betfáge / y Bethániey / przy gorze oliwney / posłał dwu z vczniow swoich.

יא

2 ואמר להון זלו לקריתא
דלקובלכון ובר שעתה ד
דעאלין אנתון לה משכחין
אנתון עילא דאסיר דאנש
מן בני אנשא לא רכבה
שרו איתאוהי:

E dice loro, Andate nel borgo che vi è à l'encontro: e ſubbito che voi vi ſarete entrati, trouarete vn polledro legato, ſopra il quale niuno huomo ha mai ſeduto: ſcioglietelo, e menatelo.

3 ואן אנש נאמר לכון
מנא עבדין אנתון הדא
אמרו לה דלמרן מתבעא
ומחדא משדר לה לכא:

E ſe alcuno vi dirà, Perche fate voi queſto? dite ch'el Signor n'ha biſogno: e ſubbito il mandarà quà.

4 ואזלו אשכחו עילא
דאסיר על תרעא לבר
בשוקא וכד שרין הוו:

Hor eſſi andorono, e trouorono il polledro legato fuore à la porta tra due vie, e ſciolgonlo.

5 אנשין מן אילין דקימין
אמרו להון מנא עבדין
אנתון דשרין אנתון עילא:

Et alcuni di quelli che ſtauano li, diſſer loro, Che fate voi che ſcioglete il polledro?

6 הנון דין אמרו להון
איך דפקד אנון ישוע ו
ושבקו אנון:

A i quali eſſi diſſero ſecondo che IESV haueua lor comandato: e coſi coloro gli laſſerono andare.

7 ואיתיוהי לעילא לות
ישוע וארמיו עלוהי מ
מאניהון ורכב עלוהי י
ישוע:

Et eſſi menorono il polledro à IESV, e meſſerui ſopra i lor veſtimenti: & egli ſede ſopra eſſo.

8 סגיאא דין משוין הוו
נחתיהון באורחא ו
ואחרנא פסקין הוו סוכא
מן אילנא ומשוין ב
באורחא:

E molti diſtendeuano i lor veſtimenti ne la via, & altri tagliauano de le frondi de gli arbori, e ſpandeuanle ſimilmente ne la via.

יא

2 ויאמר להם לכו אל־העירה
אשר לפניכם ובתאם כאשר
תבואו בה תמצאו עיר אסור
אשר עליו איש לא ישב
התירוהו והביאו:

Y dizeles, yd àl lugar que eſtà delante de voſoros, y luego entrados enel, halláreys vn pollino atado, ſobre el qual ningun hombre ha ſubido: deſaltado, y traeldo.

3 ואם איש יאמר לכם מה
תעשו זאת אמרו כי־לאדני
צרכו ומיד־ישלחנו פה:

Y ſi alguien os dixere, Porque hazeys eſto? Dezid que el Sennor lo ha meneſter: y luego lo embiara acà.

4 וילכו וימצאו את־העיר
אסור אל־השער לחוץ משוק
ויתירוהו:

Y fueron, y hallàron el pollino atrado à la puerta, fuera, entre dos caminos, y deſatenlo.

5 וקצת האנשים אשר קמים
שם אמרו להם מה עשים
אתם כי־התירו את־העיר:

Y vnos de los que eſtauan alli, les dixeron, Que hazeys, deſatando el pollino?

6 והמה אמרו להם כאשר
צוה ישוע וישלחום:

Ellos entonces les dixeron como Ieſus auia mandado: y dexaronlos.

7 ויוליכו את־העיר אל־ישוע
וישלכו עליו את־בגדיהם וישב
עליו:

Y truxeron el pollino à Ieſus, y echaron ſobre el ſus veſtidos, y el ſe ſentó ſobre el.

8 ורבים הציעו את־בגדותם
בדרך ואחרים כרתו עפים
מן־העצים ויציעו בדרך:

Y muchos tendian ſus veſtidos por el camino, y otros cortauan hojas de los arboles, y tendian por el camino.

ια΄.

2. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

Et leur dit, Allez-vous-en en ceſte bourgade qui eſt vis à vis de vous: & incontinent que vous y entrerez, vous trouuerez vn aſnon ataché ſur lequel iamais homme ne s'aſſit: deſtachez-le, & l'amenez.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.

Et ſi quelcun vous dit, Porquoi faites-vous cela? dites que le Seigneur en a à faire: & incontinent il l'enuoyera ici.

4. Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

Ils ſe partirent donc, & trouuerent l'aſnon qui eſtoit attaché dehors aupres de la porte, entre deux chemins, & le deſtacherent.

5. Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent la leur dirent, Que faites-vous de deſtacher l'aſnon?

6. Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

Mais il leur reſpondirent comme Ieſus leur auoit commandé: & ils les laiſſerent aller.

7. Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

Ils amenerent donc l'aſnon à Ieſus, & mirent leurs veſtemens ſur icelui, & il s'aſſit deſſus.

8. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

Et pluſieurs eſtendoyent leurs veſtemens par le chemin. les autres coupoyent des rameaux des arbres, & les eſpandoyent par chemin.

2 Et

CAP. XI.

2. Et ait illis, Ite in castellum quod contra vos est, & statim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, & adducite.

And sayd vnto them/ Go your wayes into that towne that is over against you; and assoone as yee shall enter into it/ yee shall finde a colte bounde/ whereō never man sate; loose him/ and bring him.

3. Et si quis vobis dixerit, Quid facitis: Dicite quia Domino necessarius est: & continuò illum dimittet huc.

And if any man say vnto you/ Why do yee this? Say that the Lorde hath neede of him/ and straight way he will sende him hither.

4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: & solvunt eum.

And they went their way/ & found a colte tyed by the doore without/ in a place where two wayes met/ and they loosed him.

5. Et quidam de illic stantibus dicebant illis, Quid facitis solventes pullum.

Then certaine of them that stoode there/ sayde vnto them/ What do ye loosing the colte?

6. Qui dixerunt eis sicut præceperat illis Iesus: & dimiserunt eis.

And then sayde vnto them/ as Jesus had commanded them. So they let them go.

7. Et duxerunt pullum ad Iesum: & imponunt illi vestimenta sua, & sedit super eum.

And they brought the colde to Jesus/ and cast their garments on him/ and he sate vpon him.

8. Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cędebant de arboribus, & sternebant in via.

And many spred their garments in the way: other cut downe branches of the trees/ and strawed them in the way.

Das XI. Capitel.

2. Vnd sprach zu jhnen: Gehet hin in den Flecken/ der für euch ligt/ vnd als bald wenn jhr hinein kompt/ werdet jhr finden ein Füllen angebunden/ auff welchem nie kein Mensch gesessen ist/ Löset es ab/ vnd führet es her.

Oc sagde til dem/ Gaar bort til den By/ som ligger faar eder/ Oc strax naar i komme ind/ da skulle i finde it Føl bundet/ paa huilket der sad end aldri noget Mennifke/ Løser det/ oc fører det hid.

3. Vnd so iemand zu euch sagen wirdt/ warumb thut jhr das? So sprechet: der Herr bedarff sein/ so wirdt ers bald her senden.

Oc der som nogen siger til eder/ Huor faare gøre t det? Da siger/ HERREN haffuer det behoff/ saa skal hand strax sende det hid.

4. Sie giengen hin/ vnd funden das Füllen gebunden an der thür/ aussen auff dem wegscheid/ vnd lösetens ab.

De ginge hen/ oc funde Følcket bundet hoss dørren/ vde paa Veyskillet/ oc løsde det.

5. Vnd etliche die da stunden/ sprachen zu jhnen: Was machet jhr/ daß jhr das Füllen ablöset?

De nogle som der stode/ sagde til dem/ Huad gøre i/ at i løse Føllet?

6. Sie sagten aber zu jhnen/ wie jhnen Jesus geboten hatte/ vnd die liessens zu.

De de sagde til dem/ lige som Jhesus haffde befalet dem/ oc de stedde til.

7. Vnd sie führeten das Füllen zu Jesu/ vnd legten jre Kleider darauff/ vnd er satzte sich darauff.

De de førde Føllet til Jhesum/ oc lagde deris Klæder der paa/ De hand sette sig der paa.

8. Vil aber breiteten jhre Kleider auff den Weg. Etliche hieben Meyen von den Bäumen/ vnd streueten sie auff den Weg.

De mange bredde deris kleder paa veyen. Nogle hugge may aff Træene/ oc strødde paa veyen.

Kapitola XI.

2. Řka gim: Gdětež do Hrádku kterýž proti wám gest/ a hned wegdauce tam/ naleznete Oslátko přiwázane/ na kterémž gesstě nižádný z lidij neseděl: odwěžte ge/ a přiweďte k emně.

Nrzekł ku nim/ Idźcie do miásteczka ktore iest przeciwko wam/ á náydźmiast wszedszy do niego/ naydźie cie ośle vwiązáne/ ná ktorym żaden człowiek nie śiedźiał/ rozwiąźcież ie á przywiedźcie.

3. A dijliť wám kdo: Co to činijte? Řcete: že PAN ho potřebuge: a hned ge propustij sem.

A ieśliżby wam ktho rzekł/ Przecz to czynićie? powiedźcie iż Pan ma tego potrzebę/ y wnet ie tu pośle.

4. Tehdy ssedsse/ nalezli Oslátko přiwázané wně před Branau na rozcestij/ y odwázali ge.

Tedy śli/ á ználeźli ośle vwiązáne v forty/ ná dworze/ gdźie śie dwie drodze schadzáły/ y odwiązáli ie.

5. A někteřij z těch kteřij tu stáli/ řekli gim: Co činijte odwazugijce Oslátko?

Niektorzy tedy z onych co tám stali/ rzekli im/ Coż czynićie iż odwiązuiećie ośle?

6. Kteřijž řekli gim yakož byl gim přikázal Gežijš. Y nechali gich.

Ale oni powiedźieli ták iáko im rozkazał Jezus/ y puśćili ie.

7. Protož přiwedli Oslátko k Gežijssowi/ a wložili na ně Raucha swá/ y wsedl na ně.

Przywiedli tedy ośle do Jezusá/ wrzućiwszy na nie száty swe/ y wśiadł na nie.

8. Mnozý pak stlali Raucha swá na cestě/ a ginij ratolesti sekali s stromuow/ a metali na cestě.

A wiele ich słáli odźienia swoie po drodze/ drudzy záśie rabáli gałązki z drzew/ y kłádli ná drogę.

י א

9 וְהֵנוּן דְּקַדְמוּהִי וְהֵנוּן
דְּבָתְרֵה קָעֵין הֲווֹ וְאָמְרִין
אוֹשַׁעְנָא בְּרִיךְ הוּ דְאָתָא
בַּשְׁמֵה דְּמָרְיָא:

E quelli che andauano innanzi, e quei che seguiuano, gridauano, dicendo, Hosanna, benedetto sia colui che viene nel nome del Signore.

10 וּבְרִיכָא הִי מַלְכוּתָא
דְּאָתְיָא דְּאַבוּן דָּוִיד
אוֹשַׁעְנָא בִּמְרוֹמָא:

Benedetto il regno che viene nel nome del Signore del nostro padre Dauid: Hosanna ne luoghi altissimi.

11 וְעַל יֵשׁוּע לְאוּרִשְׁלֶם
לְהַיְכְּלָא וַחֲזָא כֹּל מֶדֶם
כַּד הֲוָא דֵּין עִדָּנָא דְּרַמְשָׁא
נְפַק לְבֵית עַנְיָא עַם
תְּרֵעְסַר:

E così il Signore entrò in Ierusalem, e nel Tempio: e poi ch'egli hebbe riguardato ogni cosa à l'intorno, essendo già venuta la sua sera, se n'uscì verso Betania coi dodici.

12 וְלְיַוְמָא אַחֲרָנָא כַּד
נְפַק מֶן בֵּית עַנְיָא כְּפֵן:

Et il giorno seguente, essendo essi usciti di Betania, egli hebbe fame.

13 וַחֲזָא תְּתָא חֲדָא מֶן
רוּחְקָא דְּאִית בָּהּ טַרְפָּא
וְאָתָא לְוָתָהּ דְּאֶן נֶשְׁכַּח
בָּהּ מֶדֶם וְכַד אֲתָא לְוָת
אֶשְׁכַּח בָּהּ אֶלָּא אֶן טַרְפָּא
זַבְנָא גֵּיר לָא הֲוָא
דְּתָאנָא:

Et hauendo veduto di lontano un fico che haueua de le foglie, andò per veder se à sorte v'hauesse trouato qualche cosa: & arriuato che vi fu, non trouò niente altro che foglie; percioche non era il tempo de fichi.

14 וְאֶמַר לָהּ מֶכִּיל
וּלְעָלַם אֱנָשׁ מֶנֶּכִי פֵּארָא
לָא נֵאכוּל וְשָׁמְעוּ
תַּלְמִידוֹהִי וְאֶתוֹ
לְאוּרִשְׁלֶם:

Allor IESV così parlando, gli disse, Non mangi più persona alcun frutto da te in eterno: e i suoi discepoli l'udirono.

י א

9 וְהַהוֹלְכִים לְפָנִים וְאָחוֹר צָעֲקוּ
לֵאמוֹר הוֹשַׁע נָא בָּרוּךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְהוָה:

Y los que yuan delante, y los que yuan de tras dauan grita diziendo, hosanna, Bendito el que viene en el nombre del Sennor.

10 בְּרוּכָה מַלְכוּת דָּוִד אָבִינוּ
הַבָּאָה בְּשֵׁם יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא
בַּמְּרוֹמִים:

Bendito el Reyno que viene en el Nombre del Sennor de nuestro padre Dauid: Hosanna en las alturas.

11 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבַהֵיכָל וַיַּבֵּיט כֻּלָּם סָבִיב וַיְהִי
עֶרֶב וַיֵּצֵא אֶל־בֵּית־עֲנִיָּה עִם
שְׁנֵים עָשָׂר:

Y entró el Sennor en Ierusalem y en el Templo: y auiendo mirado alderredor todas las cosas, y siendo ya tarde, saliose à Bethania con los Doze.

12 וּמִמָּחֳרָת כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ מִבֵּית
עֲנִיָּה וַיִּרְעַב:

Y el dia siguiente, como salieron de Bethania, tuuo hambre.

13 וַיַּרְא אֶת־הַתְּאֵנָה מֵרָחוֹק
וַיְהִי בָהּ עָלֶיהָ וַיָּבוֹא אֵלֶיהָ
לִמְצֹא מָה יִהְיֶה בָּהּ וּבְבוֹאוֹ
אֵלֶיהָ אֵין מְאוּמָה מָצָא כִּי
אִם אֶת עָלֶיהָ כִּי־לֹא הָיְתָה עֵת
הַתְּאֵנִים:

Y viendo de lexos vna higuera, que tenia hojas, vino à ver si por ventura hallaria en ella algo: y como vino à ella, nada halló sino hojas: porque no era timpo de higos.

14 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם אִישׁ לֹא יֹאכַל פִּרְיֵךְ
מִמֵּךְ וַיִּשְׁמְעוּ תַלְמִידָיו:

Entonces Iesus respondiendo, dixo à la higuera: Nunca mas nadie cóma de ti fruto para siempre. Y esto oyeron sus discipulos.

ια.

9. Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· ὡσαννά. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Et ceux qui alloyent deuant, & ceux qui suiuoyent, crioyent, disans, Hosanna benit soit celui qui vient au nom du Seigneur.

10. Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυίδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Benit soit le regne de Dauid nostre pere, lequel vient au Nom du Seigneur: Hosanna ès lieux tres-hauts.

11. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

Ainsi Iesus entra en Ierusalem, & au temple: & quand il eut tout regarde, de toutes parts, & que desia il estoit tard, il sortit pour aller en Bethanie auec les douze.

12 Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασε.

E le lendemain quand ils furent partis de Bethanie, il eut faim:

13. Καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

Et voyant de loin vn figuier qui auoit des feuilles, il s'en alla pour voir s'il y trouueroit quelque chose: & y estant venu, il ne trouua rié sinon des feuilles: car il n'estoit pas la saison des figues.

14. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Lors Iesus prenant la parole dit au figuier, Que plus à iamais nul ne mange fruict de toi. Et ses disciples l'entendirent.

9. Et

CAP. XI.

9. Et qui præibant & qui ſequebantur clamabant, dicentes, Hoſan-na, Benedictus qui venit in nomine Domini.

And they that went before / and they that followed / cryed/ſaying/ Hoſanna: bleſſed be hee that commeth in the Name of the Lorde.

10. Benedictum quod venit regnum patris noſtri David, Hoſan-na in excelſis.

Bleſſed be the kingdome that commeth in the Name of the Lorde of our father David: Hoſanna/ O thou which art in the hieſt heauens.

11 Et introivit Ieroſolymam in templum: & circumſpectis omnibus, cùm iam veſpera eſſet hora: exiit in Bethaniam cum duodecim.

So Jeſus entred into Jeruſalem / and into the Temple: and when he had looked about on all things / and nowe it was euening / he went forth vnto Bethania with the twelue.

12. Et alia die cùm exirent à Bethania, eſuriit.

And on the morowe when they were come out from Bethania / he was hungrie.

13. Cumque vidiſſet à longè ficum habentem folia, vênit ſiquid fortè inveniret in ea, & cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia, non enim erat tempus ficorum.

And ſeeing a figge tree afarre of / that had leaues/ he wēt to ſee if he might finde any thing thereon: but when he came vnto it / he found nothing but leaues: for the time of figges was not yet.

14. Et reſpondens dixit ei, Iam nō ampliùs in æternum ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſcipuli eius.

Then Jeſus anſwered / and ſaid to it/ Neuer man eate fruite of thee hereafter while the worlde ſtandeth / and his diſciples heard it.

Das XI. Capitel.

9. Vnd die vorne vorgiengen / vnd die hernach folgeten / ſchryen vnnd ſprachen: Hoſianna / Gelobet ſey der da kompt im Namen des HERRN.

Oc de ſom ginge faare / oc de ſom fulde effter/ robe/ oc ſagde/ Hoſianna/ Loffuit vere den ſom kommer i HERRENS Naffn.

10. Gelobet ſey das Reich vnſers Vatters Davids / das da kompt inn dem Namen des HERRN / Hoſianna in der höhe.

Loffuit vere vor Faders Davidz Rige / ſom kommer i HERRENS Naffn / Hoſianna i det Høye.

11. Vnd der HERR gieng ein zu Jeruſalem / vnd inn den Tempel / vnd er beſahe alles / vnd am Abend gieng er hinauß gen Bethanien mit den Zwölffen.

Oc hand gick ind i Jeruſalem / oc vdi Templen / oc hand beſaa alting / Oc om affttenen gick hand hen vd til Bethanien met de Tolff.

12. Vnd des andern tags / da ſie von Bethanien giengen hungerte jhn.

Oc den anden dag / der de ginge fra Bethanien, hungrede hannem.

13. Vnd er ſahe einen Feigenbaum von ferne / der Bletter hatte / da tratt er hin zu / ob er etwas darauff fünde. Vnd da er hin zu kam / fand er nichts denn nur Bletter / denn es war noch nicht zeit / das Feigen ſein ſolten.

Oc hand ſaa it Figentræ longt borte / ſom haffde blad/ Da traadde hand der til / om hand kunde finde noget der paa. Oc ſom hand kom der til / da fant hand der inted vden alene Blad/ Thi det vaar icke end tid / at Fegen ſkulde vere.

14. Vnd Jeſus antwortet vnd ſprach zu jhm: Nu eſſe von dir niemand keine Frucht ewiglich. Vnd ſeine Jünger höreten das.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til det/ Nu ſkal icke nogen æde Fruct aff dig euindelige. Oc hans Diſciple hørde det.

Kapitola XI.

9. Ati kteřijž napřed ſſli / y ti kteřijž zanim ſſli / wolali / řkauce: Spas nás požehnaný kterýž ſe běře we gménu Božim:

Ci tež ktorzy ſſli wprzod y poſzad / wołali mowiac / Hoſánná / blogoſłáwiony ktory idzie w imie pańſkie.

10 Požehnané kteréž geſt přiſſlo we Gménu PANě králowſtwij Otce naſſeho Dawida / Spas nás na wýſoſtech.

Błogoſławione Kroleſtwo ktore przyſſło w imie Páńſkie / oycá naſſe go Dawidá / Hoſánná / o ty ktorys teſt ná wyſokośći.

11. Potom wſſel do Geruzaléma y do Chrámu / a ſpatřiw tu wſſecko / když giž byla wečernij hodina / wſſel do Bethaný s dwanácti.

A wſſedł Pan do Jeruzálem y do Kośćiołá / y gdy wſſytko oglądał / áiuž byłá wieczorna godziná / przyſſedł do Bethaniey z dwiemanaśćie.

12. A druhého dne když wycházeli z Bethaný / zlačněl.

A nazáiutrz wyſſedſſy z Bethaniey / łáknał.

13. A vzřew z daleka Fijk an má lijſtij / ſſel zdaliby co naſſel na něm. A když přiſſel k němu / nic geſt nenalezl kromě lijſtij: neb geſt nebyl čas Fijkůw.

A gdy vyzrał z dáleká figowe drzewo / ná ktorym było liśćie / przyſſedł pátrzyć ázaby był co ná nim nálazł / y gdy do niego przyſſedł niemie nalazł / iedno liśćie / bo nie był czas figám.

14. Tehdy odpowěděw Gežijs / řekl gemu: Gižwijce na wěky nižádný s tebe negez Owotce. Y ſlyſſeli to Včedlnijcy geho.

Tedy Jezus rzekł figowemu drzewu / Niechżeć nikt ná wieki nievżywa owocu z ćiebie / co ſłyſſeli vczniowie iego.

יא

15 ועל ישוע להיכלא דאלהא ושרי דנפק לאילין דזבנין ומזבנין בהיכלא והפך פתורא דמערפנא וכורסותא דהנון דמזבנין יונא:

Poi se ne vengono in Ierusalem, & entrato IESV nel Tempio, comenciò a scacciar fuore quei che vendeuano e comprauano nel tempio, e mandò sottesopra i banchi de cambiatori, e le sedie di coloro che vendeuano le colombe.

16 ולא שבק הוא דאנש נעבר מאנא בגו היכלא:

E non lassaua che alcuno portasse de vasi per il Tempio.

17 ומלף הוא ואמר להון לא כתיב דביתי בית צלותא נתקרא לכלהון עממא אנתון דין עבדתוניהי מערתא דלסטיא:

Et insegnaua, dicendo loro, Non è egli scritto, La mia casa si chiamarà casa d'oratione a tutte le genti? e voi l'hauete fatta vna spelonca di ladroni.

18 ושמעו רבי כהנא וספרא ובעין הוו דאיכנא נובדונהי דחלין הוו גיר מנה מטל דכלה עמא תמיהין הוו ביולפנה:

Et i Sacerdoti principali, e gli Scribi, vdirono la cosa, e cercauano come lo potessero far morire: percioche lo temeuano, conciosia che tutta la turba si stupiua de la sua dottrina.

19 וכד הוא רמשא נפקו לבר מן מדינתא:

E venuta la sera, IESV sen'vscì fuor de la città.

20 ובצפרא כד עברין חזו תתא הי כד יבישא מן עקרה:

Poi la mattina passando, viddero che il fico s'era seccato da le radici.

21 ואתדכר שמעון ואמר לה רבי הא תתא הי דלטת יבשת:

Onde Pietro ricordandosi, gli dice, Maestro, ecco, il fico che tu maledicesti, s'è seccato.

22 ועני ישוע ואמר להון תהוא בכון הימנותא דאלהא:

E IESV disse loro, Habbiate la fede di Dio.

יא

15 ויבואו ירושלימה וכאשר בא ישוע בהיכל החל להשליך את־המוכרים והקונים בהיכל ואת־שלחנות המלוים והלוים ואת מושבות מוכרי יונים הפך:

Vienen pues à Ierusalem: y entrando Iesus en el Templo, començó à echar fuera à los que vẽdian y comprauan en el Templo, y trastornó las mesas de los moncderos, y las sillas de los que vendian palomas.

16 ולא הניח איש אשר יעבר כלי בתוך ההיכל:

Y no consentia que alguien lleuasse vaso por el Templo.

17 וילמד ויאמר להם הלא נכתב כי־ביתי בית תפלה יקרא לכל־העמים ואתם עשיתוהו מערת פריצים:

Y enseñauales diziendo, No está escripto que mi Casa casa de oracion será llamada de todas las Gentes? y vosotros la aueys hecho cueua de ladrones.

18 וישמעו הסופרים והכהנים ויבקשו איכה יאבדוהו ויראו אותו כי כל־העם תמהו על־תלמודו:

Y oyeron lo los Escribas y los Principes de los Sacerdotes y procurauan como lo matarian: porque le tenian miedo porque toda la companna estaua fuera de si de su doctrina.

19 וכאשר היה ערב יצא אל מחוץ לעיר:

Mas como fue tarde, Iesus salió de la Ciudad

20 ובבקר עברו ויראו את התאנה יבשה משרש:

Y passando por la mannana, vieron que la higuera se auia secado desde las rayzes.

21 ויזכר כיפה ויאמר לו רבי ראה התאנה אשר ארות יבשה:

Entonces Pedro acordandose, le dize, Maestro, la heaqui, higuera que mal dixiste, se ha secado.

22 ויען ישוע ויאמר להם תהי לכם אמונת אלהים:

I respondiendo IESVS, dizeles, Tened fe de Dios.

ια'.

15. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε.

Ils vindrent donc en Ierusalem, & quand Iesus fut entré au temple, il se print à ietter hors ceux qui vendoyent & achetoyent au temple, & renuersa les tables des changeurs, & les selles de ceux qui vendoyent les pigeons.

16 Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

Et ne permetoit point que pesonne portast aucun vaisseau par le temple.

17 Καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσι; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

Et enseignoit en leur disant, N'est-il pas escrit, Ma maison sera appellee Maison d'oraison par toutes nations? mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

18. Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Ce qui ayans entendu les Scribes & les principaux Sacrificateurs, ils cerchoyent comment ils le feroyent perir: car ils le craignoyent, à cause que tout le commun peuple s'estonnoit de sa doctrine.

19. Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

Et le soir venu Iesus sortit de la ville,

20. Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.

Et le matin comme ils passoyent aupres du figuier, ils le virent seché dés les racines,

21. Καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ· ῥαββὶ, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

A lors Pierre s'estant resouuenu, lui dit, Maistre, voici le figuier que tu as maudit est seché.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ.

Et Iesus respondant leur dit, Ayez la foy de Dieu.

CAP XI.

15. Et veniunt Ierosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit eiicere vẽdentes & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And they come to Jerusalem / and Jesus went into the Temple / & began to cast out them that sold and bought in the Temple / and ouerthrew the tables / of the money chaungers / and the seates of them that sold doues.

16. Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum:

Neither woulde he suffer that any man should carie ad vessel through the Temple.

17. Et docebat, dicens eis, Nonne scriptum est, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

And he taught / saying vnto them / Is it not written / Mine house shalbe called the House of prayer vnto all nations? but you haue made it a denne of theeues.

18. Quo audito, principes sacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent, timebant enim eum: quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius.

And the Scribes & hie Priestes heard it / and sought howe to destroy him: for they feared him / because the whole multitude was astonied at his doctrine.

19. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

But when euen was come / Jesus went out of the citie.

20. Et cùm manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

And in the morning as they passed by / they sawe the figge tree dryed vp from the rootes.

21. Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce, ficus cui maledixisti, aruit.

Then Peter remembred / and sayde vnto him / Master / beholde / the figge tree which thou cursedst / is withered.

22. Et respondens Iesus ait illis, Habete fidem Dei.

And Jesus answered / and said vnto them / Haue fayth in God.

Das XI. Capitel.

15. Vnd sie kamen gen Jerusalem / vnd Jesus gieng in den Tempel / fieng an vnd treib auß die Verkäuffer vnd Käuffer inn dem Tempel / Vnnd die Tische der Wechßler vnd die stüle der Taubenkrämer stieß er vmb.

Oc de komme til Jerusalem / oc Jhesus gick i Templen / begynte oc vddriffue dem som solde oc købte i Templen / oc Vedzlernis bord / oc Duekremmernis stole støtte hand om.

16. Vnd ließ nicht zu / daß iemand etwas durch den Tempel trüge.

Oc til stedde icke / at nogen bar noget gennem Templen.

17. Vnd er lehret / vnnd sprach zu jnen: Stehet nicht geschrieben / mein Hauß soll heissen ein Bethauß allen Völckern / jr aber habt eine Mördergruben darauß gemacht.

Oc hand lerde / oc sagde til dem / Staar det icke screffuit Mit Huß skal kaldis it Bedehuß aff alle Folck / Men i haffue giort en Roffuere kule der aff.

18. Vnd es kam für die Schrifftgelehrten vnd Hohenpriester / vnd sie trachten wie sie jn vmbbrechten. Sie forchten sich aber für jhm / denn alles Volck verwunderte sich seiner Lehre.

Oc det kom faar de Scrifftkloge oc ypperste Prester / Oc de tenckte / huorledis de kunde omkomme hannem / Men de frøctede for hannem / Thi alt Folcket forundrede sig paa hans lerdom.

19. Vnd des abends gieng er hinauß für die Statt

Oc om afftenen gick hand vd aff Staden.

20. Vnd am Morgen giengen sie fürüber / vnd sahen den Feigenbaum / daß er verdorret war / biß auff die Wurtzel.

Oc om morgenen ginge de frem / oc saae Figentræet / at det vaar visnet indtil røderne.

21. Vnd Petrus gedachte daran / vnd sprach zu jhm: Rabbi / sihe der Feigenbaum / den du verflucht hast / ist verdorret.

Oc Peter tenckte der paa / oc sagde til hannem: Rabbi / See Figentræet / det du forbandede er / visnet.

22. Jesus antwortet vnd sprach zu jhnen: Habt Glauben an Gott.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / Haffuer troen til Gud.

Kapitola XI.

15. A přišli do Geruzaléma. A když wšel do Chrámu / počal wymjtati prodawače a kupce z Chrámu / a stoly Peněžoměnců / a stolice těch kteřijž prodáwali Holuby / přewracel.

A tak przyszli do Jeruzalem / a Jezus wszedszy do kościoła / począł wyrzucać ty ktorzy kupowali y przedawali w kościele / a sprzewracał stoły bánkierzow / y stołki tych co przedawali gołębie.

16. A nedopustil aby kdo yaké nádobij nesl skrze Chrám.

Ani dopuścił aby miał kto nieść naczynie przez kościoł.

17. Y včil ge / řka gim: Zdaliž neni psáno / že dům můg / dům Modlitby slauti bude wšem Národuom? wy gste pak gey včinili pelešij Lotrowskau.

Támże uczył / mowiąc im / Izaż nie iest napisano / Że dom moy / dom modlitwy będzie wezwan wszytkim narodom? á wyście gi uczynili iáskinią zboycow.

18. To vslyšawše Knijžata Kněžská a Zákonijcy / hledali kterakby ho zahubili. Ale báli se ho / nebo weškeren zástup diwil se včenij geho.

To słysząc Doktorowie y Xiążętá kápłánskie / szukáli iákoby go zatrácili / ábowiem sie go báli / gdyż wszytek lud zdumiał sie ná náuke iego.

19. A když byl wečer / wyšel z Města.

Ale gdy wieczor nádchodził / wyszedł Jezus z miasta.

20. A Wčedlnijcy ráno gdauce / vzřeli Fijk an vschl hned z kořene.

A gdy sie ráno przechadzáli / vyzreli iż figowe drzewo z korzenia vschło.

21. A wzpomenuw Petr / řekl gemu Mistře / hle Fijk kterémuž gsy zlořečil / vschl.

Tedy Piotr wspomniawszy / rzekł mu / Mistrzu / otho figowe drzewo coś ie klał / vschło.

22. Y odpowěděw Gežiš / řekl gim: Měgtež wijru Božij.

A Jezus odpowiedziawszy / rzekł im / Mieycie wiáre Bożą.

יא | יא | ια'.

23 אמין אמר אנא לכון דמן דיאמר לטורא הנא אשתקל ופל בימא ולא נתפלג בלבה אלא נהימן דהוא הו מדם דאמר נהוא לה מדם דאמר:

23 אמן אני אומר לכם כי כל אשר יאמר להר הזה הנשא והשלך אל־הים ולא ימאן בלבבו כי אם יאמין כי כל־אשר ידבר יהיה יהיה לו כל אשר יאמר:

23. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει, γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

Io Vi dico in Verità, che chiunque dirà à queſto monte, Leuati, e gittati nel mare, e non dubitera nel ſuo cuoro, ma crederà che le coſe ch'ei dice auuerranno, tutto cio ch'ei dirà gli auuerrà.

Porque dicierto os digo, que quàlquiera que dixere à eſte monte, Quitate, y echare en la mar: y no dubdáre en ſu coraçon, mas creyere que ſerá hecho loque dize, loque dixere le ſerá hecho.

En verité ie vous di, que quiconque dira à ceſte montagne, Enleue-toi, & te iette en la mer: & ne fera point de difficulté en ſon cœur, mais croira que ce qu'il dit, ſe fera tout: tout ce qu'il aura dit, lui ſera fait.

24 מטול הנא אמר אנא
לכון דכל מדם דמצלין
אנתון ושאלין אנתון ה
הימנו דנסבין אנתון ו
ונהוא לכון:

24 על־כן אומר אני לכם כל־אשר בתפלה תשאלו האמינו כי־תקחו ויהי לכם:

24. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.

Pertanto io Vi dico, Tutte le coſe che Voi orando domandate, credete di riceuerle, e Vi ſaranno fatte.

Portanto os digo, que todo loque orando pidierdes, creed que lo recibireys, y os vendrà.

Pourtant vous di-ie, tout ce que vous demanderez en priant, croyez que vous le receurez, & il vous ſera fait.

25 ומא דקימין אנתון למצליו שבוקו מדם דאית לכון על אנש דאף אבוכון דבשמיא נשבוק לכון סכלותכון:

25 ואם תקומון להתפלל שאו אם יש־לכם מאומה על־כל־איש למען גם אביכם אשר בשמים ישא לכם את־פשעיכם:

25. Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

E quando Voi ſtarete à fare oratione, perdonate ſe hauete alcuna coſa contra qualcuno, acciochè ancor il Padre Voſtro, che è ne cieli, perdoni à Voi i Voſtri delitti.

Y quando eſtuuierdes orando, perdonad, ſi teneys algo contra alguno: paraque vueſtro Padre que eſta en los cielos, os perdone à voſotros vueſtras offenſas.

Mais quand vous-vous preſenterez pour faire oraiſon, pardõnez ſi vous auez quelque choſe contre quelcun, afin qu'auſſi voſtre Pere qui eſt ès cieux vous pardone vos fautes.

26 אן דין אנתון לא שבקין אנתון אף לא אבוכון דבשמיא נשבוק לכון סכלותכון:

26 ואם אתם לא תשאו גם לא אביכם הבשמים ישא את עלותיכם:

26. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Doue ſe Voi non perdonarete, ne anco il Padre Voſtro, che è ne cieli, perdonarà i Voſtri delitti à Voi.

Porque ſi voſotros no perdonardes, tanpoco vueſtro Padre que eſta en los cielos, os perdonara vueſtras offenſas.

Car ſi vous ne pardonnez, voſtre Pere qui eſt ès cieux ne vous pardonnera point vos fautes.

27 ואתו תוב לאורשלם וכד מהלך הוא בהיכלא אתו לותה רבי כהנא וספרא וקשישא:

27 ויבאו עוד ירושלימה ובהתהלכו בהיכל באו אליו הכהנים והסופרים והזקנים:

27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

Poi Vengono di nuouo in Ieruſalem, e caminando egli per il Tempio, Vengono à lui i principali Sacerdoti, e gli Scribi, e i Vecchi.

Y boluieron à Hieruſalem: y andando el por el Templo, vienen à el los Principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas, y los Ancianos:

Puis derechef ils vindrent en Ieruſalem: & comme il cheminoit au tẽple, les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens vindrent vers lui:

28 ואמרין לה באינא שולטנא הלין עבד אנת ומנו יהב לך שולטנא הנא דהלין תעבד:

28 ויאמרו לו במה שלטון עשית זאת ומי נתן לך את השלטון הזה כי תעשה זאת:

28. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς.

E diconli, Con qual autorità fai tu queſte coſe? e chi t'ha dato queſta autorità di far queſte coſe?

Y dizenle, Conque facultad hazes eſtas coſas, y quien te ha dado eſta facultad, para hazer eſtas coſas?

Et lui dirent, De quelle authorité fais-tu ces choſes, & qui eſt celui qui t'a donné ceſte authorité que tu faces ces choſes?

23. Amen

CAP. XI.

23. Amen dico vobis, quia quicunq; dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcunque dixerit, fiat, fiet ei.

For verely I say unto you, that whosoever shall saye unto this mountaine / Take thy selfe awaye / and cast thy selfe into the sea / and shall not waver in his heart / but shall beleeve that those things which he sayeth / shall come to passe / whatsoever he sayeth / shalbe done to him.

24. Propterea dico vobis, omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

Therefore I say unto you / whatsoever ye desire when ye pray / beleeve that ye shall have it / and it shalbe done unto you.

25. Et cùm stabitis ad orandum, dimittite siquid habetis adversus aliquem: ut & pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra.

But when ye shall stande / and pray / forgive / if ye have any thing against any man / that your Father also which is in heaven / may forgive you your trespasses.

26. Quòd si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.

For if you will not forgive / your Father which is in heaven / will not pardon you your trespasses.

27. Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes & Scribæ & seniores.

Then they came againe to Jerusalem: and as hee walked in the Temple / there came to him the hie Priests / & the Scribes / and the Elders.

2°. Et dicunt ei, In qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias?

And sayd unto him / By what authoritie doest thou these things? and who gave thee this authoritie / that thou shouldest do these things?

Das XI. Capitel.

23. Warlich / ich sage euch / Wer zu disem Berg spreche / hebe dich vnd wirff dich ins Meer / vnd zweiffelte nicht inn seinem hertzen / sondern glaubte / das es geschehen würde / was er saget / So wirdts jhm geschehen / was er saget.

Sandelige / Jeg siger eder / Huo som sagde til dette Bierge / Löfft dig oc kast dig i Haffuit / oc hand tuilede icke i sit hierde / Men trode / at det skulde ske / som hand sagde / Da skal det ske hannem som hand sagde.

24. Darumb sage ich euch: Alles was jhr bittet inn eurem Gebet / glaubet nur / daß jrs empfahen werdet / so wirdts euch werden.

Derfaare siger ieg eder / Alt huad i bede i eders Bøn / troer ekon / at i skulle faa det / oc det skal vederfaris eder.

25. Vnd wenn jhr stehet vnd betet / so vergebet / wo jhr etwas wider jemand habt / Auff daß auch euer Vater im Himel / euch vergebe eure fehle.

Oc naar i staa oc bede / da forlader / der som i haffue noger mod nogen / Paa det at eders Fader i Himmelen / skal oc forlade eder eders Brøst.

26. (Wo jhr aber nicht vergeben werdet / So wirdt euch euer Himlischer Vater auch nicht vergeben eure fehle.)

(Men forlade de icke / da skal oc eder Himmelske Fader icke forlade eder eders Brøde.)

27. Vnd sie kamen abermal gen Jerusalem / vnd da er inn den Tempel gieng / kamen zu jhm die Hohenpriester vnd Schrifftgelehrten vnd die Eltesten.

Oc de komme atter til Jerusalem / Oc der hand gick i Templen / da komme de yverste Prester oc Scriffkloge / oc die Eldste til hannem.

28. Vnd sprachen zu jm: Auß waser Macht thust du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben / daß du solches thust?

Oc sagde til hannem / Aff huad macht gør du det? Oc huo haffuer giffuit dig den mact / at du gør saadant?

Kapitola XI.

23. Gistě prawijm wám: Že kdožby koli z wás řekl Hoře této / Zdwihni se a puſt se do Moře / a nebude pochybowati w srdcy swém / ale bude wěřiti / že cožkoli dij aby se stalo / stane se gemu.

Bo záprawdę wam powiedam / Iż ktorykolwiek rzecze tey gorze / Podnie ś się á wrzuć się w morze / á nie będzie się wahał w sercu swym / lecz uwierzy że się stánie co mowi / tedyć się stánie co iedno rzecze.

24. Protož prawijm wám: Wssecky wěcy / za kteréžkoli modlijce se prosýte / wěřte že wezmete / a stanauť se wám.

A przetoż wám powiedam / Oczkolwiek modląc się prośicie / wierzcie że weźmiecie á stánie się wam.

25. A když stanete k modlenij / odpauſſtěgte prwé ač co máte proti komu / aby y Otec wáš Nebeský odpustil wám hřijchy waſſe.

Gdy też stániećie modląc się / odpuśććie iesli co przeciw komu macie / áby on oćiec wáś ktory iest w niebie odpuśćił wam przestępstwá wáſze.

26. Pakli wy neodpustijte / ani Otec wáš kterýž w Nebeských gest / odpustij wám hřijchuow waſſých.

Bo ieśliż wy nieodpuśćićie / tedyć áni oćiec on ktory w niebie iest / odpuśći wam przestępstwa wáſze.

27. Y přiſſli opět do Geruzaléma: A když chodil w Chrámě / přistaupili k němu naywyſſij Kněžij / á Zakonijcy / a Starſſij.

Przyſli záśię potym do Jeruzálem / á gdy się on przechadzał po Kośćiele / zeſli się do niego Kśiążętá kápláńskie / Doktorowie y stárſzy.

28. Y řekli gemu: Kterau mocý to činijš? a kdo gest tobě dal tu moc aby tyto wěcy činil?

Y mowili do niego / Ktoraż to mocą czyniß? á ktoć dal zwierzchność tę abyś to czynił?

יא

29 הו דין ישוע אמר ל
להון אשאלכון אף אנא
מלתא חדא דתאמרון
לי ואנא אמר אנא לכון
באינא שולטנא הלין עבד
אנא:

E IESV rispondendo, disse loro, Io ancora domandarò voi d'vna cosa: rispondetemi, & io vi dirò con quale autorità fo queste cose.

30 מעמודיתה דיוחנן
מן אימכא הי מן שמיא
או מן בני נשא אמרו לי:

Il battesimo di Giouanni era egli dal cielo, ò pur da gli huomini? rispondetemi.

31 ואתחשבו בנפשהון
ואמרו דאן נאמר לה דמן
שמיא אמר לן ולמנא
לא הימנתוניהי:

Et essi disputauano tra loro, dicendo, Se noi dichiamo, dal cielo, egli dira, Perche dunque non gli credeste voi?

32 ואן נאמר דמן בני
אנשא דחלתא הי מן
עמא כלהון גיר אחידין
הוו לה ליוחנן דשרירא'ית
נביא הוא:

Ma se noi diciamo, Dagli huomini, temiamo il popolo: percioche tutti teneuano che Giouanni fosse veramente Profeta.

33 וענו ואמרין לה לישוע
לא ידעינן אמר להון ואף
לא אנא אמר אנא לכון
באינא שולטנא הלין עבד
אנא:

E cosi rispondendo, dicono à IESV, noi non lo sappiamo, E IESV rispondendo, dice loro, Ne io ancor vi dico con quale autorità io fo queste cose.

יב

1 ושרי דנמלל עמהון ב
במתלא גברא חד נצב
כרמא ואחדרה סיגא
וחפר בה מעצרתא ובנא
בה מגדלא ואוחדה ל
לפלחא ונחק:

Poi cominciò à parlar loro per similitudini: Vn huomo piantò vna vigna, e circondola d'vna siepe: e fondò in essa vn torcole, & edificouui vna torre, & allogolla à i lauatori, & andossene via.

יא

29 ויען ישוע ויאמר להם
אשאל לכם נא גם אני דבר
אחד ואם תענו לי גם אני
אמר לכם במה שלטון עשיתי
זאת:

IESVS entonces respondiendo, dizeles, Preguntaroshé tambien yo vna palabra: y respondedme: y deziroshé conque facultad hago estas cosas.

30 הטבילה יוחנן המשמים
היתה או מאנשים ענו לי:

El Baptismo de Ioan era del cielo, ò de los hombres? Respondedme.

31 ויחשבו בנפשם לאמר אם
נאמר משמים יאמר ולמה לא
האמנתם בו:

Entonces ellos pensaron dentro de si, diziendo, Si dixeremos-Del cielo: dirà, Porque pues no le creystes?

32 אך אם נאמר מאנשים
ויראו את העם כי לכלם היה
יוחנן כי אמנם נביא הוא:

Y si dixeremos, De los hombres: tememos el pueblo: porque todos tenian de Ioan, que verdaderamente era propheta.

33 ויענו ויאמרו לישוע לא
ידענו ויען ישוע ויאמר להם
וגם אנכי אינני אמר לכם במה
שלטון עושה אנכי זאת:

Y respondiendo, dizen à Iesus, No sabemos Entonces respondiendo Iesus, dizeles, Tampoco yo os diré conque facultad hago estas cosas.

יב

1 ויחל לדבר אליהם במשלים
כרם נטע אדם ויקיף לו משוכה
וגם יקב חצב בו ויבן מגדל
בתוכו וימסר אותו לכרמים
וילך לגור:

Y començoles à hablar por parabolas, Plantó vn hombre vna vinna, y cercóla con seto, y hizole vn fosso, y edificó vna torre, y arrendola à labradores, y partiose lexos.

ια'.

29. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Et Iesus respondant leur dit, Ie vous interroguerai aussi d'vne chose, & me respondez: & lors ie vous dirai de quelle authorité ie fai ces choses.

30. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.

Le Baptesme de Iehan estoit il du ciel, ou des hommes? respondez moi.

31. Καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.

Or ils disputoyent entr'eux, disans, Si nous disons, Du ciel: il dira, Pourquoi ne l'auez-vous point creu.

32. Ἀλλ' ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων· ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.

D'autre part, si nous disons, Des hõmes, nous craignons le commun peuple. Car tous tenoyent que Iehan auoit esté vrai Prophete.

33. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ ἰησοῦ, οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Adonc pour responseils dirent à Iesus, Nous ne sauons: & Iesus respondant leur dit, Aussi ne vous dirai-ie point de quelle authorité ie fai ces choses.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

ΚΑὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε.

Puis il se print à leur dire par similitudes, Quelcun planta vne vigne, & l'enuironna d'vne haye, & y creusa vne fosse pour vn pressoir, & y bastit vne tour: puis apres la loa à des vignerons, & s'en alla dehors.

29. Iesus

CAP. XI.

29. Ieſus autem reſpondens, ait illis, Interrogabo vos & ego unum verbum,& reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Then Jeſus anſwered/and ſaid vnto them/I will alſo aſke of you a certaine thing/and anſwere ye me/and I will tell you by what authoritie I do theſe things.

30. Baptiſmus Iohannis,de cælo erat,an ex hominibus? Reſpondete mihi.

The baptiſme of John/was it from heauen/ or of men? anſwere me.

31. At illi cogitabãt ſecum, dicentes, Si dixerimus, De cælo; dicet,Quare ergo non credidiſtis ei?

And they thought with themſelues/ ſaying/ If we ſhall ſay from heauen/ he will ſay/ Why then did ye not beleeue him?

32. Si dixerimus, Ex hominibus,timebãt populum, omnes enim habebant Iohannem quia verè propheta eſſet.

But if we ſay of men/ we feare the people: for all men counted John/ that he had bene a verie Prophet.

33. Et reſpondentes dicunt Ieſu, Neſcimus. Et reſpondens Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Then they anſwered/ and ſaid vnto Jeſus/ We can not tell. And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Neither will I tell you by what authoritie I do theſe things.

CAP. XII.

ET cœpit illis in parabolis loqui, Vineam paſtinavit homo, & circundedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregre profectus eſt.

And he began to ſpeake vnto them in parables/ A certaine man planted a vineyard/ & compaſſed it with an hedge/ and digged a pit for the winepreſſe/ and built a towre in it/ and let it out to houſ bandmen/ and went into a ſtrange countrey.

Das XI. Capitel.

29. Jeſus aber antwortet/ vnnd ſprach zu jnen: Ich will euch auch ein wort fragen/antworttet mir/ ſo will ich euch ſagen/ auß waſer macht ich das thue.

Jeſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Jeg vil oc ſpørie eder at it ord/ Suarer mig/ ſaa vil ieg ſide eder/ Aff huad mact ieg gør det.

30. Die Tauffe Johannis/ war ſie vom Himmel oder von Menſchen? antwortet mir.

Johannis Daab/ vaar hand aff Himmelen/ eller aff Menniſken? Suarer mig.

31. Vnd ſie gedachten bey ſich ſelbſt/ vnd ſprachen: ſagen wir/ſie war vom Himmel/ſo wirdt er ſagen: Warumb habt jhr denn jhm nicht geglaubet?

Oc de tenckte ved ſig ſelff/ oc ſagde/ Sige wi/ hand vaar aff Himmelen/ Da ſiger hand/ Hui trode i hannem da icke.

32. Sagen wir aber/ſie war von den Menſchen/ ſo förchten wir vns für dem Volck/Denn ſie hielten alle/ daß Johannes ein rechter Prophet were.

Men ſige wi/ Hand vaar aff Menniſken/ da frøcte wi oſſ for Folcket/ Thi de hulde alle/ at Johannes vaar en ret Prophete.

33. Vnd ſie antworten vnd ſprachen zu Jeſu: wir wiſſens nicht. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jnen: So ſage ich euch auch nicht/ auß waſer macht ich ſolches thue

Oc de ſuarede/ oc ſagde til Jheſum/ wi vide det icke. Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Saa ſiger ieg eder oc icke/ aff huad mact ieg gør ſaadant.

Das XII. Capitel.

Vnd er fieng an zu jhnen durch Gleichniſſe zu reden. Ein Menſch pflantzet einen Weinberg vnd füret einen Zaun darumb/ vnd grub eine Kelter/ vnd bauet einen Thurn/ vnd thet jhn auß den Weingärtnern/ vnd zog über Land.

OC hand begynte at tale til dem ved Lignelſer. It Menniſke plantede en Vingaard/ oc giorde it Gerde der om/ oc groff en Perſe/ oc bygde it Taarn/ oc leyde Vingaardz mend hannem/ oc foer vden Landz.

Kapitola XI.

29. Tehdy odpowijdage Gežijs řekl gim: Otijžiť wás y yá o gedné wěcy/ odpowězte mi/ a yá také powijm wám kterau mocý tyto wěcy činjm.

Na to im Jezus odpowiedział mowiac/ Spytam y ia wás o rzecz niektora/ przethoż mi odpowiedzcie/ á ia wám thež powim ktora moca to czynie.

30. Křeſt Janůw z Nebeli geſt byl/ čili z Lidij? Odpowězte mi.

Krzeſt Jánow z niebáß był czy z ludzi? odpowiedzciež mi.

31. A oni myſlili ſami mezy ſebau/ řkauce: dijmeli z Nebe/ dijť nám: Pročež gſte tehdy neuwěřili gemu?

Rozbieráli to thedy miedzy ſoba/ mowiac/ Jeſliż rzeczemy z nieba/ tedy powie/ Przeczżeście mu wżdy nie wierzyli?

32. Pakli dijme/ z lidij/ Bogijme ſe Lidu. Nebo wſſyckni měli Jana/ žeby práwě byl Prorokem.

A ieſli też rzeczemy z ludzi/ obawamy ſie ludu/ ábowiem wßyscy trzymáli o Janie iż prawdziwie był Prorokiem.

33. Y odpowěděwſſe/ řekli Gežijſſowi: Newijme. A Gežijš odpowijdage/ řekl gim: Aniž yá wám powijm/ kterau mocý toto činijm.

Tedy odpowiedziawßy rzekli Jezuſowi/ nie wiemy/ A Jezus też odpowiedziawßy/ rzekł im/ Y iac thez wam nie powiem ktora moca to czynie.

Kapitola XII.

TEhdy počal gim mluwiti w podobenſtwjch: Winicy ſſtj pil geden člowěk/ a opletl gi plotem/ a wykopal nij yámu/ a wſtawěl w nij wěži/ a nayal gi Winařuom/ y odſſel na ceſtu dalekau.

Y Poczal do nich mowić przez przypowieści/ niektory człek ſadził winnice/ vgrodził płoty wykopal doł á zbudował wieże/ á naiawßy ia oraczom/ ſam precz w drogę odiechał.

יב

2 ושדר לות פלחא עבדה בזבנא דמן פארא דכרמא יסב :

Quando poi fu il tempo, mandò vn seruitore à i lauatori, per riceuer da essi del frutto de la Vigna.

3 הנון דין מחאוהי ושדרוהי כד ספיק :

Ma essi lo presero, e batteronlo, & rimandoronnelo voto.

4 ושדר תוב לותהון עבדא אחרנא ואף להו רגמוהי וצלפוהי ושדרוהי בצערא :

Di nuouo poi mandò loro vn'altro seruitore: & essi tirandogli de sassi, gli ruppero la testa, e rimandoronlo vituperato.

5 ושדר תוב אחרנא ואף להו קטלוהי ולסגיאא עבדא אחרנא שדר ומנהון מחו ומנהון דין קטלו :

Appresso ne mandò vn'altro, il quale essi occisero: e poi molti altri, de quali alcuni ne batterono, e alcuni n'ammazzorono.

6 לחרתא דין חד ברא חביבא אית הוא לה ושדרה לותהון אחריית אמר גיר כבר יבהתון מן ברי :

La onde hauendo egli ancor vn figliuolo, suo diletto, mandò loro ancor quello per l'vltimo, dicendo, Essi hauerãno in riuerentia il mio figliuolo.

7 הנון דין פלחא אמרו בנפשהון הנו ירתא תו נקטליוהי ותהוא דילן ירתותא :

Ma quei lauoratori dissero tra lor medesimi, Questo qui è l'herede: Venite, ammazziamolo, e l'heredità sarà nostra.

8 ונסבו קטלוהי ואפקוהי לבר מן כרמא :

E così presolo, l'ammazzorono, e gittoronlo fuor de la Vigna.

יב

2 וישלח אל־הכורמים בעתו את־עבדו לקחת מן הכורמים מפרי הכרם :

Y embio vn sieruo à los labradores àl tiempo, para que tomasse de los labradores del fruto de la vinna.

3 והמה לקחו אותו והפשיטו והכו וישלחוהו ריקם :

Màs ellos tomandolo hirieronlo, y embiaronlo vazio.

4 ויוסף וישלח אליהם את־עבד אחר וגם אותו סקלוהו ויכו את ראשו וישלחוהו בבוזה :

Y boluió à embiarles otro sieruo: mas ellos apedreandolo hirieronlo en la cabeça, y boluieronlo à embiar affrentado.

5 ויוסף לשלוח אחר וגם אותו הרגו ואחרים רבים ומקצתם הכו וקצתם הרגו :

Y boluió à embiar otro, y à aquel mataron, y à otros muchos, hiriendo à vnos, y matando à otros.

6 ועודנו אחד לו בן־ידידו וישלח גם אותו אליהם באחרון לאמר כי־יכנעו מלפני בני :

Teniendo pues aun vn hijo suyo amado, embiólo tambien à ellos el postrero, diziendo, Porque tendràn en reuerrencia à mi hijo.

7 והכרמים האלה אמרו בקרבם כי זה הוא היורש לכו ונהרגהו ולנו תהיה הירשה :

Màs, los labradores (viendolo venir à si,) dixeron entre si, Este es el heredero, venid, matemoslo, y la heredad será nuestra.

8 ויקחו אותו וימותהו וישליכוהו אל־מחוץ לכרם :

Y prendiendolo mataronlo, y echaron fuera de la vinna.

ιβ'.

2. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

Or en la saison il enuoya vn seruiteur vers les vignerons, afin de receuoir d'eux du fruict de la vigne.

3. Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

Mais iceux le prenans, le batirent, & le renuoyerent vuide.

4. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

Derechef il leur enuoya vn autre seruiteur, & lui iettans des pierres ils lui froisserent toute la teste, & le renuoyerent l'ayant honteusement traitte.

5. Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες.

Et derechef il en enuoya encore vn autre, lequel ils tuerent: & plusieurs autres, desquels ils batirent les vns, & tuerent les autres.

6. Ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

Or ayant encore vn fils bien-aimé, il leur enuoya aussi pour le dernier, disant, Ils reuereront mon fils.

7. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

Mais ces vignerons la dirent entr'eux, C'est ici l'heritier, venez, tuons-le, & l'heritage sera nostre.

8. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

Parquoi le prenans, ils le tuerent, & le ietterent hors de la vigne.

CAP. XII.

2. Et misit ad agricolas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

And at a time/ hee sent to the husbandmen a seruant / that hee might receyue of the husbandmen of the fruite of the vineyarde.

3. Qui apprehensum eum ceciderunt : & dimiserunt vacuum.

But they tooke him/ and beat him / and sent him away emptie.

4. Et iterum misit ad illos alium servum:& illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

And againe / he sent vnto them an other seruant / and at him they cast stones/ and brake his head / and sent him away shamefully handled.

5. Et rursum alium misit,& illum occiderunt : & plures alios : quosdam cædentes, alios verò occidentes.

And againe he sent another/and him they slewe/and many other / beating some/ and killing some.

6. Adhuc ergo unum habens filium charissimum : & illum misit ad eos novissimum, dicens, Quia reverebuntur filium meum.

Yet had he one sonne / his deare beloued : him alsо he sent the last vnto thē/ saying/ They will reuerence my sonne.

7. Coloni autem dixerunt ad invicem , Hic est hæres : venite, occidamus eum : & nostra erit hæreditas.

But the husbandmen sayd among themselues/ This is the heire : come/let vs kill him / and the inheritance shalbe ours.

8. Et apprehendentes eum, occiderunt:& eiecerunt extra vineam.

So they tooke him/ and killed him / and cast him out of the vineyarde.

Das XII. Capitel.

2. Vnd sandte einen Knecht / da die zeit kam/ zu den Weingärtnern/ daß er von den Weingärtnern neme von der Frucht des Weinberges.

Oc hand sende en Suend til Vingaardzmendene der tiden kom/ at hand skulde tage aff Vingaardens Fruct aff Vingaardzmendene.

3. Sie namen jhn aber vnd stäubten jhn/ vnd liessen jhn leer von sich.

Oc de toge hannem oc hugstrøge hannem/ oc lode hannem tomhendet fra sig.

4. Abermal sandte er zu jhnen einen andern Knecht / demselbigen zerworffen sie den Kopff mit steinen/ vnd liessen jhn geschmähet von sich.

Hand sende atter en anden Suend til dem/ Den samme skeffrede de hoffuedit paa met sten/ oc lode hannem fra sig met førhaanelse.

5. Abermal sandte er einen andern/ denselbigen tödten sie/ vnd vil andere/ Etliche stäupten sie/ etliche tödten sie.

Hand sende atter en anden / Den sloge de ihiel/ oc mange andre / Somme hudstrøge de/ Somme sloge de ihiel.

6. Da hatte er noch einen einigen Sohn/ der war jhm lieb / den sandte er zum Letzten auch zu jhnen / vnd sprach: Sie werden sich für meinem Sohn scheuen.

Da haffde hand en eniste Søn / som hand haffde kier/ den sende hand oc paa det siste til dem / oc sagde/ De bluis for min Søn.

7. Aber dieselben Weingärtner sprachen vntereinander : Diß ist der Erbe / kompt lasst vns jhn tödten / so wirdt das Erbe vnser sein.

Men de samme Vingaardzmend sagde til huer andre / Denne er Arffuingen / Kommer/ lader oss sla hannem ihiel / saa bliffuer Arffuen vor.

8. Vnd sie namen jhn vnd tödten jhn/ vnd wurffen jn herauß für den Weinberg.

Oc de toge hannem / oc sloge hannem ihiel / oc kaste hannem vden faar Vingarden.

Kapitola XII.

2. A w čas vžitku/ poslal k Winařuom Služebnijka/ aby od Winařuow wzal Owoce z Winice.

Tedy posłał sługę do oraczow gdy był czas aby wźiął od oraczow owoce z winnice.

3. Kteřijžto popadssy gey / zmrskali ho/ a pustilj prázdného.

Ale go oni poimawszy/ vbili/ y odesłáli prożnym.

4. Opět poslal k nim giného Služebnijka/ y toho též ranili w hlawu/ a vhaněli.

Potym do nich y drugiego sługę posłał / ále go oni vkámionowawszy ránili w głowę/ á odesłáli go z zelżywośćią.

5. A opět poslal giného/ a oni y toho zabili. A mnoho giných/ z nichž některé zmrskali/ a giné zmordowali.

Y záśię posłał drugiego/ ále onego zábili/ y wiele inych / iedny bijąc/ drugie záśię morduiąc.

6. Gesstě pak mage gediného Syna naymilegssjho / y toho poslal k nim nayposslednëgssjho/ řka: Snadť se vstydij Syna mého.

A ták gdy ieszcze miał iednego syná swego namilszego/ posłał go też do nich ná ostátek / mowiąc / Wzdyć sie będą bać syná mego.

7. Ale Winaři řekli gedni k druhým : Tentoť gest Dědic Podte/ zabijme gey/ a budeť nasse dědictwij.

Ale oni oracze rzekli miedzy soba/ Tenci iest dziedzic/ podźcież zábiymy go / á násze będzie dźiedźictwo.

8. Tehdy popadsse gey /zábili ho / a wywrhli wen z Winice.

Y poimawszy go zámordowáli/ á wyrzućili precz z winnice.

יב

9 מנו הכיל יעבד מרא
כרמא ואתא יובד להנון
פלחא ויתלוהי כרמא
לאחרנא :

Che farà dunque il padron de la Vigna? Verrà, e mandarà in perditione i lauoratori, e darà la Vigna a de gli altri.

10 ואף לא כתבא הנא
קריתון דכאפא דאסליו
בניא הי הות לרישא
דזויתא :

Non hauete voi mai letta questa Scrittura? La pietra che gli edificatori hanno riprouata, quella è stata messa per capo d'angolo.

11 מן לות מריא הות
הדא ואיתיהא תדמורתא
בעינין :

Questa cosa è stata fatta del Signore, & è marauigliosa ne gli occhi nostri.

12 ובעין הוו למאחדה ו
ודחלו מן עמא ידעו גיר
דעליהון אמר מתלא הנא
ושבקוהי ואזלו :

Et essi cercauano di pigliarlo, ma temeuano la turba: che ben conobbero, ch'egli haueua detta questa similitudine contra di loro. E così lassatolo, se n'andorono.

13 ושדרו לותה אנשא מן
ספרא ומן דבית הרודס
דיצודונהי במלתא :

Dipoi mandano à lui alcuni de Farisei, e de gli Herodiani, per pigliarlo in parole.

14 הנון דין אתו ושאלוהי
מלפנא ידעינן דשריר אנת
ולא שקל אנת צפתא
לאנש לא גיר חאר אנת
בפרצופא דבני נשא אלא
בשררא אורחא דאלהא
מלף אנת שליט למתל
כסף רישא לקסר או לא
נתל או לא נתל :

Costoro essendo venuti, gli dicono, Maestro, noi sappiamo che tu sei huomo veridico, e non ti cure d'alcuno: perche tu non hai rispetto à la persona de gli huomini, ma insegni la via di Dio in verità: è egli lecito dare il tributo à Cesare, ò nò? Daremolo noi, ò non daremo?

יב

9 ומה יעשה אדון הכרם
יבוא ויאבד את־הכרמים ויתן
את־הכרם לאחרים :

Que pues harà el Sennor de la vinna? Vendrà, y destruyrà à estos labradores, y darà su vinna à otros.

10 הלא את־כתב הזה קראתם
אבן מאסו הבונים היתה לראש
פנה :

Ni aun esta escriptura aueys leydo? La piedra que condenaron los que edificauan: esta es puesta por cabeça de esquina:

11 מאת־יהוה היתה זאת היא
נפלאת בעינינו :

Por el Sennor es hecho esto, y es cosa marauillosa en nuestros ojos?

12 ויבקשו לאחז אותו וייראו
את־העם כי ידעו כי עליהם
אמר את־המשל ויניחהו
וילכו :

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud, porque entendian que dezia à ellos aquella perabola: y dexandolo fueronse.

13 וישלחו אליו אנשים
מפרושים ועבדי הירודס
לצודנו בדבר :

Y embian à el algunos de los Phariseos y de los Herodianos, paraque lo tomassen en alguna palabra:

14 ויבואו ויאמרו אליו המלמד
ידענו כי־נאמן אתה ולא
תשעה אל־כל איש כי־לא
תשא את־פני האנשים כי אם
באמת תלמד את־דרך אלהים
היכשר להתן מס לקיסר אם
לא התן או לא נתן :

Y viniendo ellos, dizenle, Maestro, Ya sabemos que eres hombre de verdad: y no te curas de nadie? porque no miras à aparencia de hombres, antes con verdad ensennas el camino de Dios: Es licito dar tributo à Cesar, o no? Daremos, o no daremos?

ιβ'.

9. Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Que fera donc le seigneur de la vigne? Il viendra & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres.

10. Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Et n'auez-vous point mesme leu ceste Escriture, La pierre que les edifians ont reiettee, est deuenue la maistresse pierre du coin?

11. Παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

Ceci a esté fait par le Seigneur, & est chose merueilleuse deuant nos yeux.

12. Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Adonc tascherent-ils de le saisir, mais ils craignirent le peuple: car ils cognurent bien qu'il auoit dit ceste similitude contre eux: parquoi le laissans, ils s'en allerent.

3 Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρῳδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

Or ils lui enuoyerent quelques vns des Phariseens & des Herodiens, pour l'enlacer en parole:

14. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστι κῆνσον Καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν.

Lesquels estans venus vers lui, lui dirent Maistre, nous sauons que tu es veritable, & qu'il ne te chaut d'aucun: car tu n'as point d'esgard à l'apparence des hommes mais tu enseignes la voye de Dieu en verité, est-il loisible de payer le tribut à Cesar, ou non? le payerons-nous, ou si nous ne le payerons point?

9. Quid

CAP. XII

9. Quid ergo faciet domi-
nus vineæ? Veniet, & per-
det colonos:& dabit vineam
aliis.

What shall then the Lord of the
vineyard doe? Hee will come and de-
stroye these housbandmen, and giue the
vineyarde to others.

10. Nec scripturam hanc
legistis, Lapidem quem re-
probaverunt ędificantes,hic
factus est in caput anguli.

Haue ye not read so much as this
Scripture? The stone which the buil-
ders did refuse, is made the head of the
corner.

11. A Domino factum est
istud, & est mirabile in ocu-
lis nostris?

This was done of the Lorde, and it
is marueilous in our eies.

12. Et quærebant eum te-
nere: & timuerunt turbam,
cognoverunt enim quoniā
ad eos parabolam hanc di-
xerit. Et relicto eo, abierunt.

Then they went about to take him/
but they feared ÿ people: for they percei-
ued that he spake that parable against
them: therefore they left him/ and went
their way.

13. Et mittunt ad eum quos-
dam ex Pharisæis & Hero-
dianis: ut eum caperent in
verbo.

And they sent vnto him certaine of
the Pharises / and of the Herodians
that they might take him in his talke.

14. Qui venientes dicunt
ei, Magister, scimus quia ve-
rax es, & non curas quen-
quam: nec enim vides in fa-
ciem hominum, sed in ve-
ritate viam Dei doces, licet
dari tributum Cæsari: an
non dabimus?

And when they came / they sayde
vnto him/ Master/ we knowe that thou
art true/ and carest for no man: for thou
considerest not the person of men / but
teachest the way of God truely/ Is it
lawfull to giue tribute to Cesar/ or not?

Das XII. Capitel.

9. Was wirdt nun der Herr des
Weinberges thun? Er wirdt kom-
men/ vnd die Weingärtner vmbbrin-
gen/ vnd den Weinberg andern geben.

Huad skal nu Vingaardens Herre gøre? Hand
skal komme / oc ødelegge Vingaardzmendene/ oc faa
andre Vingaarden.

10. Habt jhr auch nicht gelesen dise
Schrifft? Der Stein / den die Bau-
leute verworffen haben / der ist ein
Eckstein worden.

Haffue i oc icke lest denne Scrifft? Den sten/ som
Bygningzmendene forkaste / hand er bleffuen en
Hiørne sten.

11. Von dem HERRN ist diß ge-
schehen/ vnd es ist wunderbarlich für
vnsern augen.

Det er skeet aff HERREN / oc er vnderligt faa
vore øyen.

12. Vnd sie trachten darnach/ wie
sie jhn griffen/ vnd forchten sich doch
für dem Volck/ denn sie vernamen/
daß er auff sie dise Gleichnuß geredt
hatte/ vnd sie liessen jhn/ vnd giengen
dauon.

Oc de lagde sig effter/ at gribe hannem / oc frøcte-
de sig dog for Folcket/ Thi de forstode / at hand sagde
denne Lignilse mod dem / Oc de forlode hannem oc
ginge bort.

13. Vnd sie sandten zu jhm etliche
von den Phariseern vnd Herodis die-
nern/ daß sie jhn fiengen in worten.

Oc de sende nogle til hannem aff Phariseerne oc
Herodis tienere / at de skulde gribe hannem i Ordene.

14. Vnd sie kamen vnd sprachen zu
jhm / Meister / wir wissen / daß du
warhafftig bist/ vnd fragest nach nie-
mand / denn du achtest nicht das an-
sehen der Menschen / sondern du leh-
rest den weg Gottes recht / Ists recht
daß man dem Keiser Zinß gebe/ oder
nicht? sollen wir jn geben / oder nicht
geben?

Oc de komme oc sagde til hannem / Mestere / wi
vide / at du est sandru / oc skøder om ingen / Thi du
acter icke Menniskens anseelse/ Men du lærer rettelige
Guds vey/ Er det ræt/ At mand giffuer Keyseren skat/
eller ey? skulle wi giffue hannem / eller icke giffue.

Kapitola XII.

9 Což thedy včinij Pán Wi-
nice? Přijde/ a zatratij Wi-
nařety/ a dá Winicy ginym.

Coż tedy vczyni pán oney win-
nice? przyydzie á potráci oracze/
y da winnice inym.

10. Z dali gste přijsma toho
nečtli? Kámen kterýž gsau za-
wrhli dělnijcy / ten včiněn
gest hlawau vhelnij.

Nie czytháliżeście pismá te-
go/ Kthory kámień odrzucili bu-
duiacy / ten sie stał głowa v wę-
głá.

11. Od PANA stalo se toto/
a gest diwné před očima nassy-
ma.

Od pánáć sie to stáło / á jest z
podziwieniem w oczách nászych.

12. Y hledali ho gjiti/ ale bá-
li se zástupu/ neb gsau poznali/
žeby toto Podobenstwij proti
nim powěděl. A opustiwsse
gey/ odessli preč.

Stáráli sie tedy iákoby go poj-
mác / ále sie pospolstwa bali/ bo
poználi iż przeciw nim oneprzy-
powieść powiedział / á ták go o-
puściwszy odeszli.

13. Y poslali k němu někteřé
z Zákonijků a Herodyan-
ských/ aby gey polapili w slo-
wu.

Y posłáli k niemu niektore z
Fáryzeuszow y z Herodianow /
áby go podchwycili słowy.

14. Kteřijžto přissedsse řekli
gemu: Mistře/ wijme že gsy
prawdomluwný / a nedbáss
na nižádného: nebo nepa-
třijss na osobu lidskau/ ale w
prawdě cestě Božij včijss: Má-
meli daň dáwati Cysaři/ čili
nemámi dáti nic?

A ták oni przyszedszy/ rzekli
do niego / Mistrzu / wiemy żeś
prawdziwy iest / á niedbasz na ni-
kogo/ ábowiem sie nie oglądasz na
osobę ludzką ále w prawdzie dro-
gi Bożey vczysz: Słusznali rzecz
dáć czynsz Cesárzowi ábo nie? Zá-
li damy/ záli nie damy?

יב

15 הו דין ידע נכלהון ואמר להון מנא מנסין אנתון לי איתו לי דינרא אחזיוהי:

Egli conoscendo la loro hipocrisia, disse loro, Perche mi tentate voi? portatemi vn denaro, ch'io lo vegga.

16 ואיתיו לה אמר להון דמנו צלמא הנא וכתבא הנון דין אמרין דקסר:

Essi gliel portarono. Et egli disse loro: Di chi è questa imagine, e l'inscrittione? Essi gli dissero, Di Cesare.

17 אמר להון ישוע דקסר הבו לקסר ודאלהא לאלהא ותמהו הוו בה:

E IESV rispondendo, disse loro, Rendete quel che è di Cesare, e quel che è di Dio à Dio. Et essi restoron marauigliati di lui.

18 ואתו זדוקיא לותה הנון דאמרין דקימתא לית ומשאלין הוו לה ואמרין:

I Sadducei ancora (i quali dicono che non ci è resurrettione) vennero à lui, e domandoronlo, dicendo.

19 מלפנא מושא כתב לן דאן מאית אחוהי דאנש ושבק אנתתא ובניא לא שבק יסב אחוהי אנתתה ונקים זרעא לאחוהי:

Maestro, Moise ci scrisse, che se il fratello di qualcuno muore, e lassa la moglie, e non lassi figliuoli il suo fratello pigli la moglie di esso, e susciti il seme al fratello suo.

20 שבעא אחין אית הוו קדמיא נסב אנתתא ומית ולא שבק זרעא:

Furono già sette fratelli, il primo de quali prese moglie, e morendo non lassò seme.

21 ודתרין נסבה ומית כד אף לא הו שבק זרעא ודתלתא הכותא:

Il secondo poi la prese, e morì, ne esso ancor lassò seme: e così il terzo similmente.

יב

15 ובדעתו את חנפתם אמר אליהם מה־תנסוני התיו לי דינר לראות:

Entonces el como entendia la hypocrisia deellos, dixoles, Porque me tentays? Traedme la moneda paraque la vea.

16 והתיו ויאמר להם למי הצלם הזה והכתב ויאמרו לו לקיסר:

Y ellos se la truxeron: y dizeles, Cuya es esta imagen y esta inscripcion? Y ellos le dixeron, De Cesar.

17 ויען ישוע ויאמר להם לכן תנו לקיסר אשר לקיסר ולאלהים אשר לאלהים ויתמהו עליו:

Y respondiendo IESVS, dixoles, Pagad loque es de Cesar à Cesar, y loque es de Dios, à Dios. Y marauillaronse deello.

18 ויבואו צדוקים אליו אשר אמרו כי לא יש תקומת המתים וישאלו לו לאמר:

Entonces vienen à el los Sadduceos, que dizen que no ay Resurrecion, y preguntaronle, diziendo,

19 המלמד משה כתב לנו כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור אשר תלד יקום על־שם אחיו המת:

Maestro, Moyses nos escriuió, que si el hermano de alguno muriesse, y dexasse muger, y no dexasse hijos, que su hermano tome su muger, y despierte simiente à su hermano.

20 שבעה אחים היו והראשון לקח אשת אחיו ומת וזרע אין לו:

Fueron pues siete hermanos: y el Primero tomo muger: y muriendo, no dexó simiente.

21 והשני לקחה וימות וגם אין לו זרע וכן השלישי:

Y tomóla el segundo, y murió: Y ni aquel tampoco dexó simiente: y el tercero, de la misma manera.

ιβ.

15. Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, Τί με πειράζετε; Φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.

Lui cognoissant leur hypocrisie, leur dit, Pourquoi me tentez-vous? apportez-moi vn denier, que ie le voye.

16. Οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Καίσαρος.

Et ils le lui presenterent. Lors il leur dit, De qui est ceste image & ceste escriture? Ils lui dirent, De Cesar,

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ᾽ αὐτῷ.

Et Iesus respondant leur dit, Rendez à Cesar les choses qui sont à Cesar, & à Dieu celles, qui sont à Dieu: & ils furent esmerueillés de lui.

18. Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες,

Adonc les Saduciens (qui disent qu'il n'y a point de resurrection) vindrent à lui & l'interroguerent, disans,

19. Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Maistre, Moyse nous a laissé par escrit, que si le frere de quelcun est mort, & a laissé sa femme, & n'a point laissé d'enfans, que son frere prene la femme d'icelui, & qu'il suscite lignee à son frere.

20. Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.

Or y auoit-il sept freres, dont le premier print femme, & mourant ne laissa point de lignee.

21. Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.

Et le second la print, mourut, & lui aussi ne laissa point de lignee: le troisieme semblablement.

CAP. XII.

15. Qui sciens versutiam illorum, ait illis, Quid me tentatis ? afferte mihi denarium ut videam.

Should we giue it / or should we not giue it? But he knewe their hypocrisie / and said vnto them, Why tempt ye me? Bring me a penie, that I may see it.

16. At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hęc, & inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris.

So then brought it / and hee sayde vnto them / Whose is this image and superscription? and they said vnto him / Cesars.

17 Respondens autem Iesus, dixit illis, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

Then Jesus answered / and said vnto them / Giue to Cesar the things that are Cesars / and to God / those that are Gods: and they marueiled at him.

18 Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicūt resurrectionem non esse: & interrogabant eum dicentes.

Then came the Sadduces vnto him / (which say / there is no resurrection) and they asked him / saying.

19. Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.

Master / Moses wrote vnto vs / If any mans brother die / and leaue his wife / and leaue no children / that his brother shoulde take his wife / and raise vp seede vnto his brother.

20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est non relicto semine.

There were seuen brethren / and the first tooke a wife / and when he dyed / left no issue.

21. Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.

Then the seconde tooke her / and he died / neither did he yet leaue issue / and the thirde likewise.

Das XII. Capitel.

15. Er aber mercket jhre heucheley / vnd sprach zu jhnen: Was versucht jhr mich? Bringet mir einen groschen daß ich jn sehe.

Men hand merckte deris Oyenskalckeri / oc sagde til dem / Hui friste i mig? Tager hid en Pendig / oc lader mig see.

16. Vnd sie brachten jm. Da sprach er: Wes ist das Bilde vnd die überschrifft? Sie sprachen zu jhm: Des Keisers.

Oc de bare hannem frem. Da sagde hand / Hues er det Billede oc den offuerscrifft De sagde til hannem / Keyserens.

17. Da antwortet Jesus / vnnd sprach zu jnen: So gebet dem Keiser was des Keisers ist / vnd Gott was Gottes ist. Vnd sie verwunderten sich sein.

Da suarede Jhesus / oc sagde til dem / Saa giffuer Keyseren / huad Keyserens er / Oc Gud / huad Guds er. Oc de forundrede sig paa hannem.

18. Da tratten die Sadduceer zu jhm / die da halten / es sey keine Aufferstehung / die fragten jn / vnd sprachen:

Da traadde Saduceerne til hannem / som holde saa faare / At der er ingen Opstandelse / de spurde hannem at / oc sagde.

19. Meister / Moses hat vns geschrieben / Wenn iemands Bruder stirbt / vnd lesst ein Weib / vnd lesset keine Kinder / So soll sein Bruder desselbigen Weib nemen / vnd seinem Bruder Samen erwecken.

Mestere / Mose screff oss / Naar nogen mans Broder døer / oc lader en Hustru effter sig / oc lader ingen Børn effter sig / Da skal hans Broder tage den sammes Hustru / oc opuecke sin broder sæd.

20. Nun sind sieben Brüder gewesen / der Erste nam ein Weib / der starb vnd ließ keinen Samen.

Nu haffuer det verit siw Brødre / Den første tog en Hustru / hand døde / oc loed ingen Sæd effter sig.

21. Vnd der ander nam sie / vnd starb / vnd ließ auch nicht Samen. Der dritte desselben gleichen.

Oc den anden tog hende / Oc døde / oc loed icke heller sæd effter sig. Den tredie ligesaa.

Kapitola XII.

15. Kterýžto znage lest gegich / řekl gim: Co mne pokaussýte? přineste mi Peníz ať ohledám.

Ale on wiedząc obłudność ich / rzekł im / Czemuż mie kusicie? Przynieście mi pieniądz ábych go oglądał.

16. A oni podali gemu. Y řekl gim: Čzij gest tento obraz a nápis? Řekli gemu: Cýsařuw:

Tedy mu oni przynieśli / y rzekł im / Czyjże tho iest obraz y napis? A oni powiedzieli / Cesarski.

17. A odpowěděw Gežijš / řekl gim: Daytež tehdy kteréž wěcy gsau Cýsařowy Cýsaři: a kteréž gsau Božij / Bohu. Y podiwili se tomu.

A odpowiedziawszy Jezus / rzekł im Wróććież co iesth Cesarskiego / Césárzowi / á co iest Bożego / Bogu / y zadziwili sie mu.

18. Potom přissli k němu Saduceowé / kteřijž prawij že z mrtwých wstánij nenij. Y otázali ho / řkauce:

Zátym do niego przyszli Saduceuszowie / kthorzy powiedáli iż nie mász zmartwych wstánia / y pytáli go mowiąc.

19. Mistře / Mogžijš nám napsal / kdyby čij bratr vmřel / a ostawilby po sobě manželku / á synůw by neostawil / aby bratr geho pogal Manželku geho / a wzbudil plémě bratru swému.

Mistrzu / Moizesz nam nápisał / Jesliżby czij brat vmárł y pozostawił żonę a synowby nie pozostáwił / áby wziął brat iego żonę iego / á wzbudził potomstwo brátu swemu.

20. Protož sedm bratřij bylo / a prwnij pogaw Ženu / vmřel neostawiw Semene:

A było siedm bráciey / á pierwszy poiawszy żonę / vmárł nie pozostáwiwszy potomstwá.

21. A druhý pogaw gi také vmřel / a aniž gest ten ostawil Semene. A třetij též:

Tedy ią wziął drugi / y vmárł / lecz też áni on pozostawił potomstwá / y trzeci także.

יב | יב | ιβ'.

22 וְשַׁבְעַתְּיהוֹן נַסְבוּהָ וְלָא שְׁבַקוּ זַרְעָא אַחֲרִית כֻּלְּהוֹן מִיתַת אָף הִי אַנְתְּתָא׃

22 וַיִּקָּחוּהָ שִׁבְעָה הָאֵלֶּה וְאֵין לָהֶם זֶרַע וּבָאַחֲרוֹנָה מֵתָה גַּם הָאִשָּׁה׃

22. Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτά, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

E coſi tutti i ſette la preſero, e non laſſaron ſeme. L'vltima di tutti morì la donna ancora.

Y tomaronla los ſiete: y tampoco dexaron ſimiente: à la poſtre murió tambien la muger.

Les ſept donc la prindrent, ne laiſſans point de lignee. La femme auſſi mourut la derniere de tous.

23 בְּקְיָמְתָא הָכִיל דְּאַיְנָא מִנְּהוֹן תֶּהֱוֵא אַנְתְּתָא שַׁבְעַתְּיהוֹן גֵּיר נַסְבוּהָ׃

23 וּבִתְקוּמָה כַּאֲשֶׁר יְקוּמוּן לְמִי מֵאֵלֶּה תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי לְשִׁבְעָה הָיְתָה לָהֶם לְאִשָּׁה׃

23. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

Ne la reſurrettione adunque, quando ſaranno riſuſcitati, di qual d'eſſi ſarà ella moglie? conciosia che ſette l'hanno hauuta per moglie.

En la reſurrecion pues, quando reſuſcitàren, muger de qual de ellos ſerà? Porque los ſiete la tuuieron por muger.

En la reſurrection donc, quand ils ſeront reſſuſcités, duquel d'iceux ſera-elle femme? car les ſept l'ont eue à femme.

24 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הֲוָא מֶטוּל הָדָא טָעֵין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן כְּתָבָא וְלָא חַיְלֵה דַּאלָהָא׃

24 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא לָכֵן תָּעִיתֶם כִּי לֹא יְדַעְתֶּם אֶת הַכְּתָב וְלֹא אֶת גְּבוּרַת אֱלֹהִים׃

24. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Hor non errate voi, percioche non intendete le Scritture, ne la potentia di Dio?

Entonces reſpondiendo Ieſus dizeles, No errays por eſſo, porque no ſabeys las Eſcripturas, ni la potencia de Dios?

Lors Ieſus reſpondant leur dit, Ce que vous vous fouruoyez, n'eſt ce pas d'autant que vous ne ſauez point les Eſcritures, ne la puiſſance de Dieu?

25 מְטוּל גֵּיר דְּקָמוּ מֶן מִיתָא לָא נָסְבִין נְשֵׁא אָף לָא נְשֵׁא הָוְיָן לְגַבְרָא אֶלָּא אַיְךְ מַלְאֲכֵא דְּבַשְׁמַיָּא אִיתֵיהוֹן׃

25 כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּמוּ מִמֵּתִים לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִבָּמוּ כִּי אִם יִהְיוּ כְּמַלְאָכִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

25. Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Imperoche quando gli huomini ſaranno riſuſcitati da morte, non piglieranno moglie, ne le donne ſi mariteranno: ma ſaranno come gli Angeli che ſono in cielo.

Porque quando reſuſcitaràn de los muertos ni maridos toman mugeres, ni mugeres maridos: mas ſon como los Angeles que eſtan en los cielos.

Car quand ils ſeront reſſuſcites des morts, ils ne prendront point à femme, ni ne ſeront baillees femmes en mariage: mais ils ſeront comme les Anges qui ſont ès cieux.

26 עַל מִיתָא דֵּין דְּקָיְמִין לָא קְרֵיתוּן בַּכְתָבָא דְּמוּשֵׁא אַיְכַּנָּא מֶן סַנְיָא אָמַר לֵהּ אֱלָהָא אֶנָא אֱלָהֵה דְּאַבְרָהָם וֵאלָהֵה דְּאִיסְחָק וֵאלָהֵה דְּיַעְקוֹב׃

26 וְעַל הַמֵּתִים כִּי יָקוּמוּ הֲלֹא קְרָאתֶם בְּסֵפֶר מֹשֶׁה לֵאמֹר וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃

26. Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως, ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, λέγων· ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ.

E quanto à i morti, che ſia vero che riſuſcitino, non hauete voi letto nel libro di Moſè, come Iddio gli parlò nel pruno, dicendo, Io ſono l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Iſaac, e l'Iddio di Iacob?

Y de los muertos que ayan de reſuſcitar, no aueys leydo en el libro de Moyſen, como le habló Dios en el çarçal diziendo, Yo ſoy el Dios de Abraham, y el Dios de Iſaac, y el Dios de Iacob.

Et quant aux morts, pour monſtrer qu'ils reſuſcitent, n'auez vous point leu au liure de Moyſe, comment Dieu parla à lui au buiſſon, diſant, Ie ſuis le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Iſaac, & le Dieu de Iacob?

27 וְלָא הֲוָא אֱלָהָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא אַנְתּוּן הָכִיל סַגִּי טָעֵין אַנְתּוּן׃

27 אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי אִם אֱלֹהֵי הַחַיִּים לָכֵן אַתֶּם הַרְבֵּה תְעִיתֶם׃

27. Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

Egli non è già Iddio di morti, ma Iddio de viui. Voi errate dunque grandemente.

No es Dios de muertos, mas Dios de biuos: anſi que voſotros muchos errays.

Dieu n'eſt point le Dieu des morts, mais le Dieu des viuans: vous-vous fouruoyez donc grandement.

CAP. XII.

21. Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.

So the ſeuen had her/ and left no yſſue: laſt of all the wife died alſo.

23. In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cuius de his erit uxor? ſeptem enim habuerunt eam uxorem.

In the reſurrection then/ when they ſhall riſe againe/ whoſe wife ſhall ſhe be of them? for ſeuen had her to wife?

24. Et reſpondens Ieſus, ait illis, Nónne ideo erratis, non ſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei?

Then Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Are ye not therefore deceiued/ becauſe ye know not the Scriptures/ neither the power of God?

25. Cùm enim à mortuis reſurrexerint, nequè nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in cælis.

For when they ſhall riſe againe from the dead/ neither men marie/ nor wiues are maried/ but are as the angels which are in heauen.

26. De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquies, Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob?

And as touching the dead/ that they ſhall riſe againe/ haue ye not read in the booke of Moſes/ howe in the buſh God ſpake vnto him/ ſaying/ I am the God of Abraham/ and the God of Iſaac/ and the God of Jacob?

27. Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum. Vos ergo multum erratis.

He is not the God of the dead/ but the God of the liuing. Ye are therefore greatly deceyued.

Das XII. Capitel.

22. Vnd namen ſie alle ſieben/ vnd lieſſen nicht Samen. Zu letzt nach allen ſtarb das Weib auch.

Oc de toge hende alle ſiw/ oc lode icke ſæd effter ſig. Paa der ſiſte/ døde oc Quinden/ effter dem alle.

23 Nun inn der Aufferſtehung/ wenn ſie aufferſtehen/ welchs Weib wirdt ſie ſein vnter jhnen/ denn ſieben haben ſie zum Weibe gehabt?

Hues hustru aff dem ſkal hun nu vere i Opſtandelſen/ naar de ſtaa op/ Thi de haffue hafft hende til hustru?

24. Da antwortet Jeſus vnd ſprach zu jhnen: Jſts nicht alſo? Jhr irret/ darumb daß jr nichts wiſſet von der Schrifft/ noch von der krafft Gottes.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til dem/ Er det icke ſaa? J fare vild/ der ſaare at i vide inted aff Scrifften/ och ey aff Guds krafft.

25. Wenn ſie von den Todten aufferſtehen werden/ ſo werden ſie nicht freyen/ noch ſich freyen laſſen/ ſondern ſie ſind wie die Engel im Himel.

Naar ſom de ſkulle opſtaa fra de Døde/ da ſkulle de huercken giffris/ oc ey tagis til ecte/ men de ere ſom Engele i Himmelen.

26. Aber von den Todten/ daß ſie Aufferſtehen werden/ habt jhr nicht geleſen im Buch Moſi/ bey dem Buſch/ wie Gott zu jm ſaget/ vnd ſprach: Jch bin der Gott Abraham/ vnd der Gott Jſaac/ vnd der Gott Jacob.

Men om de Døde/ at de ſkulle opſtaa/ Haffue i icke leſt i Moſe bog/ huorlodis Gud talede til hannem hoſſ buſken/ oc ſagde Jeg er Abrahams Gud/ oc Jſaacs Gud/ oc Jacobs Gud.

27. Gott aber iſt nicht der Todten/ ſondern der Lebendigen Gott/ darumb irret jhr ſehr.

Oc Gud er icke de Dødis/ men de leffuendis Gud. Der ſaare fare i ſaare vild.

Kapitola XII.

22. A tak gi pogijmalo wſſech ſedm/ a nezůſtawili po ſobě Semene. Napposlêze pak ze wſſech/ vmřela y Žena.

Owa ták oni ſiedm poymowáli ią/ áni po ſoſthawili potomſtwa/ na oſtárku po wszytkich vmárłá też y niewiaſtá.

23. Protož při Wzkřijſſenij když z mrtwých wſtanau/ čij z těch bude Manželka? neb gich ſedm mělo giza Manželku.

A thak czáſu z mártwych wſtánia gdy powſtáną/ czyia to z nich będzie żonąc bo śiedmi ich mieli ią za żonę.

24. A odpowijdage Gežijš/ řekl gim: Wſſak proto blaudijte/ že neznáte pijſem/ ani mocy Božij

Ná tho Jezus odpowiedział/ rzekł im. Rzaż nie dla tego błądzicie/ że nie wmiecie piſma áni mocy Bożej?

25. Wſſak zagiſté když wſtanau z mrtwých/ nebudau ſe ženiti/ ani wdáwati/ ale budau yako Angelé Božij w Nebi.

Abowiem gdy z martwych wſtána/ ani żon poymowáć będą/ ani za mąż wydáwáć będą/ ale ſą iáko Aniołowie w niebie.

26. A o mrtwých že magij wſtáti/ zdali gſte nečtli w Knihách Moyžiſſowých/ kterak we Kři gemu powěděl Buoh/ řka: Ját gſem Bůh Abrahamůw/ a Bůh Izákůw/ a Bůh Jakobůw.

A o wmárłych iż będą wzbudzenie czytáliście w kśięgách Moizeſzowych? iáko we krzu mówił Bog do niego/ rzekąc/ Jacem ieſt Bog Abrahamow/ Bog Izáakow/ y Bog Jákobow.

27. Neniť Bůh mrtwých/ ale žiwých: Protož wy welmi blaudijte.

Nie ieſt ci Bogiem vmárłych/ ale Bogiem żywiących/ A przetoż wy bárzo błądzicie.

יב

28 וקרב חד מן ספרא ושמע אנון דדרשין וחזא דשפיר אתיב להון פתגמא ושאלה אינו פוקדנא קדמיא דכלהון׃

E vno degli Scribi, essendosi accostato, & hauendogli vditi disputare insieme, e vedendo ch'egli haueua loro risposto bene, gli domandò, Quale è il primo di tutti i comandamenti?

29 אמר לה ישוע קדמי מן כלהון פוקדנא שמע יסריל מריא אלהן מריא חד הו׃

IESV li rispose, Il primo di tutti i comandamenti è, Ascolta Israel, il nostro Signore Iddio, è il solo Signore.

30 ותתרחם למריא אלהך מן כלה לבך ומן כלה נפשך ומן כלה רעינך ומן כלה חילך הנו פוקדנא קדמיא׃

Tu amarai dunque il tuo Signore Iddio con tutto'l tuo cuore, e con tutta l'anima tua, e con tutta la mente tua, e con tutta la tua forza. Questo è il primo comandamento.

31 ודתרין דדמא לה דתחב לקריבך איך נפשך פוקדנא אחרנא דרב מן הלין ליתת׃

E il secondo simile ad esso è questo, Amarai il prossimo tuo come te medesimo. Altro comandamento maggior di questi non ciè.

32 אמר לה הו ספרא שפיר רבי ושררא אמרת דחד הו ולית אחרין לבר מנה׃

E lo Scriba li disse, Maestro, tu hai detto bene in verità ch'egli è vn solo Iddio, e che oltre à lui non ce n'è altro.

33 ודנרחמיוהי אנש מן כלה לבא ומן כלה רעינא ומן כלה נפשא ומן כלה חילא ודנרחם קריבה איך נפשה יתירא הי מן כלהון יקדא ודבחא׃

E che l'amarlo con tutto'l cuore, e con tutto l'intelletto, e con tutta l'anima, e con tutta la forza, e l'amare il prossimo come se medesimo, è piu che tutti gli holocausti e sacrifitij.

יב

28 ויקרב אחד מן־הסופרים אשר שמע אותם מתוכחים וירא כי היטיב לענות להם וישאל לו איזה היא מצוה הראשונה על־כלך׃

Y llegandose vno de los Escribas, que los auia oydo disputar, y sabia que les auia respondido bien, preguntóle, Qual era el mas principal mandamiento de todos.

29 ויען לו ישוע המצוה הראשונה על־כלך זאת היא שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד׃

Y Iesus le respondió, El mas principal mandamiento de todos es, Oye Israel, el Sennor nuestro Dios, el Sennor, vno es:

30 ואהבת את־יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ובכל כחך זאת המצוה הראשונה׃

Amaràs pues àl Sennor tu Dios de todo tu coraçon, y de toda tu anima, y de todo tu pensamiento, y de todas tus fuerças: este es el mas principa mandamiento.

31 ושנית השוה להזאת היא ואהבת לגר אשר אתך כמוך גדול מהנה איננה מצוה היא׃

Y el Segundo es semejante à el, Amaràs à tu proximo, como à ti mismo. no ay otro mandamiento mayor que estos.

32 ויאמר לו הסופר היטב מלמד באמת אמרת כי אחד הוא יהוה אלהים ולא יש אחר מבלעדיו׃

Entonces el Escriba le dixo, Bien Maestro, verdad has dicho, que Vno es Dios, y no ay otro fuera de el.

33 ואהב אותו מכל־לבב ומכל־מאד ומכל־נפש ומכל־כח ואהב את־הגר כמו את־נפשו רב הוא על־כל עולות וזבחים׃

Y que amarlo de todo coraçon, y de todo entendimiento, y de toda el alma, y de todas las fuerças: y amar àl proximo como asimismo, mas es que todos holocaustos y sacrificios.

ιβ'.

28. Καὶ προσελθὼν, εἷς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή.

Lors quelcun des Scribes estant venu là, les ayant ouïs disputer ensemble, & sachant qu'il leur auoit bien respondu à propos, l'interrogua, disant. Quel est le premier commandement de tous?

29. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.

Iesus lui respondit, Le premier de tous les commandemens est, Escoute Israel, le Seigneur nostre Dieu est le seul Seigneur.

30. Καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.

Pourtant tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta pensee, & de toute ta force. Cestui-ci est le premier cômandement.

31. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

Et le second semblable à icelui, est, Tu aimeras ton prochain comme toi-mesme. Il n'y a point d'autre commandement plus grand que ceux-ci:

32. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.

Et le Scribe lui dit, Maistre, tu as bien dit à la verité, qu'il y a vn Dieu, & qu'il n'y en a point d'autre que lui.

33. Καὶ τὸ ἀγαπᾷν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾷν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.

Et que l'aimer de tout le cœur, & de toute l'intelligence, & de toute l'ame, & de toute la force: & aimer son prochain comme soi-mesme, est plus que tous les holocaustes & sacrifices.

CAP. XII.

Das XII. Capitil.

Kapitola XII.

28. Et accessit unus de Scribis qui audierat illos cõquirentes, & videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum.

28. Vnd es tratt zu jm der Schrifftgelehrten einer/ der jhnen zu gehöret hatte/ wie sie sich miteinander befrageten/ vnd sahe das er jhnen fein geantworttet hatte/ vnd fraget jhn: Welches ist das fürnemest Gebot für allen?

28. Tehdy přistaupil k němu geden z Učiteluow/ kterýž byl slyssal ani se s nim hádagij: a wida žeby gim dobře odpowěděl/ otázal Gežijsse/ Kteréby bylo Přikázanij prwnij ze wssech.

Then came one of the Scribes that had heard them disputing together/ and perceiuing that hee had answered them wel/ he asked him / Which is the first commaundement of all?

Oc der traadde en aff Scriffklogene til hannem. som haffde hørt paa dem/ huorledis de bespurde sig met huer andre/ oc saa at hand haffde giffuit it smuct suar/ oc hand spurde hañem at/ huilcket er det ypperste Bud faar alle?

A gdy przyszedł niektory z doktorow / co słyszał gdy sie gadali/ wiedzac ze im dobrze odpowiedział/ spytał go ktore iest pierwsze miedzy wszytkim przykazanier

29 Iesus autem respondit ei, Quia primum omnium mandatum est, Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus unus est.

29. Jesus aber antworttet jm: Das fürnemest Gebott für allen Gebotten ist das: Höre Jsrael/ der HERR vnser Gott ist ein einiger Gott.

29. A Gežijss odpowěděl gemu/ že prwnij ze wssech Přikázanij gest: Slyss Izraheli: Pán Buoh twuog/ Bůh geden gest.

Jesus answered him / The first of all the commaundements is / Heare Israel / The Lord our God is the onely Lord.

Och Jhesus suarede hannem / Det ypperste Bud faar alle er det: Hør Jsrael/ HERREN vor Gud er en einste Gud.

Thedy mu Jezus odpowiedział/ Pirwsze ze wszytkich rostazánie iest/ Sluchay Izráelu / Pan Bog nász Pan ieden iest.

30. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua Hoc est primum mandatum.

30. Vnd du solt Gott deinen HERREN lieben/ von gantzem Hertzen/ von gantzer Seele/ von gantzem Gemüte/ vnd von allen deinen Kräfften/ das ist das fürnemeste Gebott.

30. A milowati budess Pána Boha twého ze wsseho Srdce twého/ a ze wssij dusse twé/ a ze wssij myssli twé/ y ze wssij mocy twé. Tok gest prwnij Přikázanij.

Thou shalt therefore loue the Lorde thy God with al thine heart/ & with al thy soule/ and with all thy minde/ and with all thy strenght: this is the first commaundement.

Oc du skalt elske Gud din HERRE/ aff gantske hierde/ aff gantske Siel/ aff gantske sind. Oc aff alle dine kraffter/ det er det ypperste Bud.

A przetoż miluy Páná Bogá twego ze wszytkiego sercá twego/ ze wsylkiey duße twoiey y ze wszythtiey twoiey mysli/ y ze wszytkich śil twoich/ á toć iest pierwsze rostazánie.

31. Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est

31. Vnd das ander ist jm gleich/ Du solt deinen Nechsten lieben als dich selbs. Es ist kein ander grösser Gebott/ denn dise.

31. Druhé pak podobné gest tomu: Milowati budess Bližnijho twého yako sebe samého. Wětssých Přikázanij nad tyto nenij

And the seconde is like that is: Thou shalt loue thy neighbour as thy selfe. There is none other commaundement greater then these.

Oc det ander er lige som dette/ Du skalt elske din Neste/ lige som dig selff. Der er inted andet store Bud/ end disse.

A wtore zásie temuż podobná/ tho iest; Miluy bliżniego tako samego siebie/ nád tyc otho nie mász inego wieczßego rostazánia.

32. Et ait illi, Scriba, Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius præter eum.

32. Vnd der Schrifftgelehrte sprach zu jm: Meister/ du hast warlich recht geredt/ denn es ist ein Gott/ vnd ist kein ander ausser jhm.

32. Y řekl gemu Učitel: Dobřegsy Mistře w prawdě powěděl/ že geden gest Bůh/ a nenijť giného kromě něho.

Then the Scribe saide vnto him / Well Master/ thou hast sayd the truth/ that there is one God/ and that there is none but he.

Oc Scriffklogen sagde til hannem/ Mestere/ du haffuer sandelige taler ræt. Thi der er en Gud/ och der er ingen an den vden hannem.

Tedy mu rzekł on Doktor/ Dobrześ Mistrzu w prawdźie powiedział/ iż ieden iest Bog/ á nádeń nie mász inego.

33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocautomatibus & sacrificiis.

33. Vnd denselbigen lieben von gantzem Hertzen/ von gantzem Gemüte/ von gantzer Seele / vnd von allen Kräfften/ vnd lieben seinen Nechsten als sich selbs / das ist mehr denn Brandopffer vnd alle opffer.

33. A aby milowán byl ze wsseho Srdce/ a ze wssij mysli/ a ze wsseho rozumu/ y ze wssij dusse/ y ze wssij sýly/ a milowati Bližnijho swého yako sebe samého / wětssijť gest nad wssecky zápalné y wijtězné oběti.

And to loue him with all the heart/ and with all the vnderstanding/ and with all the soule / and with all the strenght/ & to loue his neigbour as himselfe / is more then all burnt offrings and sacrifices.

Och at elske den samme aff ganeske hierte/ aff gantske sind/ aff gantske siel/ oc aff alle krasster/ Oc elske sin Neste lige som sig selff / det er mere end Brendoffer oc alle offer.

A miłowáć go ze wszytkiego sercá/ ze wszythkiego zmysłu/ ze wszytkiey duße/ y ze wszytkich śił/ także miłowáć bliżniego tako samego śiebie/ co iest rzecz wieczßa niż wszytki palone y ine ofiáry.

יב

34 ישוע דין חזיהי דחכימאית מפנא פתגמא ועני ואמר לה לא הוית רחיק מן מלכותא דאלהא ולא אנש אמרת תוב דנשאליוהי :

E Iesv vedendo ch'egli haueua sauiamente risposto, li disse, Tu non sei lontano dal regno di Dio. E niuno haueua poi piu ardire d'interrogarlo.

34 וירא ישוע כי בחכמה ענה ויאמר לו אינך רחוק ממלכות אלהים ואיש לא היה עוד אשר מלאו לבו לשאול לו :

Iesus entonces viendo que auia respondido sabiamente, dizele, No estas lexos del Reyno de Dios. Y ninguno le osaua ya preguntar.

ιβ'.

34. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Et Iesus voyant qu'il auoit respondu prudemment, lui dit, Tu n'es pas loin du royaume de Dieu: & nul ne l'osoit plus interroguer.

35 וענא ישוע ואמר כד מלף בהיכלא איכנא אמרין ספרא דמשיחא ברה הו דדויד :

Insegnando poi Iesv nel tempio, entrò à dire, Come dicono gli Scribi che Christo è figliuol di Dauid?

35 ויען ישוע ויאמר בלמדו בהיכל איך יאמרו הסופרים כי המשיח בן דוד הוא :

Y respondiendo Iesus dezia, ensennando en el Templo, Como dizen los Escribas que el Christo es hijo de Dauid?

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαυίδ.

Et Iesus enseignant au temple, prenant la parole, leur dit, Comment disent les Scribes que le Christ est fils de Dauid?

36 הו גיר דויד אמר ברוחא דקודשא דאמר מריא למרי תב לך מן ימיני עדמא דאסים בעלדבביך כובשא תחית רגליך :

Conciosia cosa che esso Dauid disse per lo Spirito santo, Il Signore ha detto al mio Signore, Siedi à la mia destra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iscabello de piedi tuoi.

36 והוא דוד אמר ברוח הקדש נאם יהוה לאדני שב לימיני עד אשית איביך הדם לרגליך :

Porque el mismo Dauid dixo por Espiritu Sancto, Dixo el Sennor à mi Sennor, Assientate à mis diestras, hasta que ponga tus enemigos por estrado de tus pies.

36. Αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Car Dauid mesme a dit par le sainct Esprit, Le Seigneur a dit à mon Seigneur, Sieds toy à ma dextre, iusqu'à tāt que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

37 הו הכיל דויד קרא לה מרי ואיכנא ברה איתוהי וכלה כנשא שמע הוא לה בסימאית :

Adunque esso Dauid il chiama Signore: e d'onde è egli suo figliuolo? E molta turba l'vdiua volentieri.

37 והוא דוד קורא לו אדון ואיכה בנו הוא ורבים מהעם שמעו אותו בנעם :

Luego llamandole el mismo Dauid Sennor, de donde pues es su hijo? Y mucha compannia lo oya de buena gana.

37. Αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

Dauid donc lui-mesme l'appele Seigneur: comment donc est-il son fils? Et grandes troupes prenoyent plaisir à l'ouir.

38 ובילפנה אמר הוא להון אזדהרו מן ספרא דצבין דבאסטלא יהלכון ורחמין שלמא בשוקא :

Ancor diceua loro ne la sua dottrina, Guardateui da gli Scribi, che vogliono andare attorno con veste lunghe, & amano le salutationi ne le piazze.

38 ויאמר להם בתלמודו השמרו לכם מן הסופרים אשר חפצו להתהלך במחלצות ולשאל לשלומם בשוקים :

Y deziales en su doctrina, Guardaos de los Escribas, que quieren andar con ropas luengas y las salutaciones en las plaças.

38. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

D'auantage il leur disoit en sa doctrine, Donnez-vous garde des Scribes, qui aiment à se pourmener en robbes longues, & les salutations ès marchés:

39 וריש מותבא בכנושתא וריש סמכא בחשמיתא :

E le prime sedie ne le congregationi, e i primi luoghi ne le cene.

39 ומושבים ראשונים בעדות ומסבות ראשונות במשתה הערב :

Y las primeras sillas en las synogas, y los primeros assientos en las cenas.

39. Καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Et les premieres seances ès synagogues, & les premieres places ès bāquets.

CAP. XII.

34. Iesus autem vidẽs quòd sapienter respondisset, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

Then / when Jesus saw that he answered discretely / he said vnto him / Thou art not farre from the kingdome of God. And no man after that durst aske him any question.

35. Et respondens Iesus, dicebat, , docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David?

And Jesus answered & said teaching in the Temple, How say the Scribes that Christ is the sonne of David?

36. Ipse enim David dicit in spiritu sancto, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

For David himself said by the holy Ghost / The Lorde saide to my Lorde / Sit at my right hande, till I make thine enemies thy footestoole.

37. Ipse ergo David dicit eum Dominum: & unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

Then David himselfe calleth him Lord: by what meanes is he then his sonne? and much people heard him gladly.

38. Et dicebat eis in doctrina sua, Cavete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro.

Moreouer hee sayde vnto them in his doctrine / Beware of the Scribes which loue to go in long robes / & loue salutations in the markets.

39. Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis.

And the chiefe seates in the Synagogues / and the first roomes at feastes.

Das XII. Capitel.

34. Da Jesus aber sahe / daß er vernünfftiglich antwortet / sprach er zu jhm: Du bist nicht ferne von dem Reich Gottes. Vnd es dorffte jhn niemand weiter fragen.

Der Jhesus saa / at hand suarede forstandelige / sagde hand til hannem / Du est icke longt fra Guds rige. Oc der torde ingen atspørrie hannem ydermere.

35. Vnd Jesus antworttet / vnd sprach / da er lehret im Tempel: Wie sagen die Schrifftgelehrten / Christus sey Davids Sohn?

Oc Jhesus suarede / oc sagde / der hand lerde i Templen / Huorledis sige de Scriffekloge / Christus er Davids son?

36. Er aber David spricht / durch den heiligen geist / der HERR hat gesagt zu meinem HERRN: setze dich zu meiner Rechten biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner füsse.

Oc David siger selff / ved den hellig Aand / HERREN sagde til min Herre / Sæt dig hoss min høyre haand / indtil ieg legger dine Fiender til en skammel vnder dine føder.

37. Da heisset jhn ja David seinen HERRN / woher ist er denn sein Son? Vnd vil Volcks höret jn gerne.

Der kalder io David hannem sin Herre / hueden er hand da hans Søn? Oc meget Folck hørde hannem gerne.

38. Vnd er lehret sie / vnd sprach zu jnen: sehet euch für / für den Schrifftgelehrten / die in langen Kleidern gehen vnd lassen sich gern auff dem Marckte grüssen.

Oc hand lerde dem / oc sagde til dem / Vocter eder for de Scriffekloge / som gaa i langekleder / oc lade gerne helse sig paa Torffuit.

39. Vnd sitzen gerne oben an inn den Schulen / vnd über Tisch im Abendmal.

Oc side gerne øffuerst i Scholerne / oc til bords i Gestebud.

Kapitola XII.

34. Tehdy wida Gežjss že by maudře odpowěděl / řekl gemu: Negsy daleko od Králowstwij Božijho. A žadný wijce nesměl se ho tázati.

Widząc thedy Jezuß iż rostropnie odpowiedźiał / rzekł mu / Nie dáleko iesteś od krolestwa Bożego: Y nie śmiał go żaden dáley pytáć.

35. Y odpowěděw Gežjss / řekl vče w Chrámě: Kterak prawij Včitelé / že Krystus gest Syn Dawiduow?

Thedy Jezus odpowiedźiawßy / rzekł / Nauczáiąc w Kośćiele / tákoż mowią Doktorowie / Iż Krystus iest syn Dawidow?

36. Poněwadž on Dawid prawij w Duchu swatém: Řekl PAn PAnu mému / seď na Prawicy mé / Ažť y položjm nepřátely twé podnože noh twých.

Boy sam Dawid powiedźiał przez Duchá świętego / Rzekł Pan Pánu memu / Siądź ná práwicy moiey / áż podłożę nieprzyiacioły twoie podnożkiem nog twych.

37. Poněwadž tehdy sám Dawid nazýwá gey PAnem / kterakž Synem geho gest? A mnohý zástup rád ho poslauchal.

A ták sám Dawid powieda go być Pánem / z kadże tedy iest Synem iego? A bárzo wiele ludu rado go słucháło.

38. Y mluwil gim w včenij swém: Warugte se Včitelůw / kteřijž rádi w krásném rausse chodij / a chtěgij pozdrawowáni býti na Trhu.

Y mowił do nich w náuce swoiey / Strzeżćie sie Doktorow ktorzy chcą chodźić w dłu gich ßátách / á kochá ią sie w pozdrawiániu ná rynkoch.

39. A na prwnijch Stolicech seděti w Sskolách / a prwnij mijsta mijti na Wečeřech.

Y pierwße siadánia ná schadzkách / y pierwße záśiadánia ná wieczerzách.

יב | יב | ιβ'.

40 הָנוּן דָּאכְלִין בָּתַּיְהֵין
דְּאַרְמְלָתָא בְּעִלְּתָא ד
דְּמוֹרְכִין צְלוֹתְהוֹן הָנוּן
נְקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא ׃

Iquali diuorano le case de le Vedoue, e questo sott'ombra che essi fanno lunghe orationi. Questi riceueranno maggior condannatione.

40 אֲשֶׁר אָכְלוּ אֶת בָּתֵּי
הָאַלְמָנוֹת וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים
תַּאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹתָם עַל כֵּן יִקְחוּ
מִשְׁפָּט יוֹתֵר ׃

Que tragan las casas de las biudas y ponen delante que hazen luengas oraciones. Estos recibiran mayor juyzio.

40. Οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν
χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προ-
σευχόμενοι. οὗτοι λήψονται περισ-
σότερον κρίμα.

Qui mangent tout entierement les maisons des vefues, voire en faisant semblant de prier beaucoup : ils en receueront plus grande condamnation.

41 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ לוּקְבַל
בֵּית גַּזָּא חָאַר הְוָא אַיְכַנָא
כֶּנְשָׁא רָמֵין עוּזְפָנָא בֵּית
גַּזָּא וְסַגִּיאֵא עַתִּירֵא רָמִין
הֲווּ סַגִּי ׃

Estando Iesv à sedere à l'incontro de la tesoreria, riguardaua come la turba metteua de denari ne la cassa de la tesoreria : e molti ricchi ve ne metteuano assai.

41 וַיֵּשֶׁב יֵשׁוּעַ לִפְנֵי הַנִּשְׁכָּה
וַיַּרְא אֵיךְ הָעָם שָׁלַךְ נְחֹשֶׁת אֶל
הַלִּשְׁכָּה וְרַבִּים מִן עֲשִׁירִים
הַרְבֵּה שָׁלְכוּ ׃

Y estando sentado Iesus delante del arca de la offrenda, miraua como el pueblo echaua dinero en el arca : y muchos ricos echauan mucho.

41. Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέ-
ναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει
πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς
τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλού-
σιοι ἔβαλλον πολλά.

Iesus aussi estant assis vis à vis du trone, prenoit garde comment le peuple mettoit argent au trone,

42 וַאתַת אַרְמַלְתָּא
חֲדָא מְסַכֵּנְתָּא אַרְמִיַת
תְּרֵין מְנִין דְּאִיתַיְהוֹן ש
שָׁמוּנָא ׃

E venuta vna pouera vedoua, vi messe due piccioli, che sono vn quatrino.

42 וַתָּבוֹא אַלְמָנָה אַחַת וַתַּשְׁלֵךְ
שְׁנַיִם מָנִים זֶה הוּא רִיבְעָה ׃

Y como vino vna biuda pobre, echó dos minutos, que es vn quarto.

42. Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτω-
χὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράν-
της.

Or plusieurs riches y mettoyent beaucoup : & vne poure vefue vint, laquelle y mit deux petites pieces qui font vn quadrin.

43 וַקְרָא יֵשׁוּעַ
לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן
אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מ
מְסַכֵּנְתָּא יַתִּיר מִן כֻּלְּהוֹן
אֱנָשָׁא דְּרָמִין אַרְמִיַת
בֵּית גַּזָּא ׃

Allor chiamando à se i suoi discepoli, dice loro, Io vi dico in verità, che questa pouera vedoua ha messo piu di tutti quelli che hanno messi denari ne la tesoreria.

43 וַיִּקְרָא לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי
הָאַלְמָנָה הַמִּשְׁכֵּנָה הַזֹּאת רַב
מִכֻּלָּם שָׁלְכָה אֲשֶׁר שָׁלְכוּ אֶל
הַנִּשְׁכָּה ׃

Entonces llamando à sus Discipulos, dizeles, Dezierto os digo, que esta biuda pobre echo mas que todos losque han echado en el arca.

43. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτω-
χὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βα-
λόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

Lors appelant à soi ses disciples, il leur dit, En verité ie vous di, que ceste poure vefue a plus mis au tronc que tous ceux qui y ont mis.

44 כֻּלְּהוֹן גֵּיר מִן מֶדֶם
דְּיַתִּיר לְהוֹן אַרְמִיו הָדָא
דֵּין מִן חֲסִירוּתָהּ כֹּל מֶדֶם
דְּאִית הֲוָא לָהּ אַרְמִיַת
כֹּלָּהּ קְנִינָהּ ׃

Percioche tutti hanno messo di quello che auanzaua loro: ma coste i vi ha messo de la sua pouertà tutto cio ch'ella haueua, e tutto il suo vitto.

44 כִּי כֻלָּם מִיִּתְרָם שָׁלְכוּ
וְהִיא מֵחֶסְרוֹנָהּ אֶת כָּל אֲשֶׁר
לָהּ שָׁלְכָה אֶת כָּל מִחְיָתָהּ ׃

Porque todos han echado de loque les sobra : mas esta de su pobreza echó todo loque tenia, todo su alimento.

44. Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύον-
τος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς
ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν
ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

Car tous y ont mis de ce qui leur abonde: mais ceste-ci y a mis de sa poureté tout ce qu'elle auoit, voire toute sa substance.

יג | יג | ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

1 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מִן ה
הַיְכְלָא אָמַר לֵהּ חַד מִן
תַּלְמִידוֹהִי מַלְפָנָא הָא
חֲזִי אַיְלֵין כֵּאפֵא וְאַיְלֵין
בִּנְיָנֵא ׃

Vscendo poi egli del tempio, vno de suoi discepoli gli dice, Maestro, guarda che pietre, e che edifitij.

1 וּבְצֵאתוֹ מִן הַהֵיכָל אָמַר לוֹ
אֶחָד מִן תַּלְמִידָיו מְלַמֵּד הִנֵּה
כַּמָּה אֲבָנִים וְכַמָּה בִנְיָנִים ׃

Y saliendo del templo, dizele, vno de sus Discipulos, Maestro, mira que piedras, y que edificios.

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ
τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε πο-
ταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδο-
μαί.

E comme il partoit du temple, vn de ses disciples lui dit, Maistre, regarde quelles pierres, & quels bastimens.

40 Qui

CAP. XII.

40. Qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

Which deuoure widowes houses / euen vnder a colour of long prayers. These shall receyue the greater damnation.

41. Et sedens Iesus gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi divites iactabant multa.

And as Jesus sate ouer against the treasurie / he beholde how the people cast money into the treasurie / and many rich men cast in much.

42. Cùm venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.

And there came a certaine poore widow / and she threw in two mites / which make a quadrin.

43. Et convocans discipulos suos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium.

Thē he called vnto him his disciples / & said vnto them / Verely I say vnto you / that this poore widow hath cast more in / then all they which haue cast into the treasurie.

44. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt; hæc verò, de penuria sua, omnia quæ habuit misit, totum victum suum.

For they all did cast in of their superfluitie: but shee of her pouertie did cast in all that she had / euen all her liuing.

CAP. XIII.

ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis, Magister, aspice quales lapides, & quales structuræ.

And as he went out of the Temple / one of his disciples sayde vnto him / Master / see what stones / and what buildings are there.

Das XII. Capitel.

40. Sie fressen der Witwen heusser / vnd wenden langes Gebet für / dieselben werden desto mehr verdammniß empfahen.

De æde Enckers huss / vnder det skin at de bede lenge / De samme skulle faa saa meget større fordømmelse.

41. Vnd Jesus setzet sich gegen dem Gotteskasten / vnd schauet wie das Volck Gelt einlegte in den Gottes kasten / vnd vil Reichen legten vil ein.

Oc Jhesus sette sich tuert offuer fra Guds kiste / oc saa til / huorledis folcket lagde Pendinge i Guds kiste / Oc mange Rige lagde meget vdi.

42. Vnd es kam ein arme Witwe / vnd legte zwey Scherfflein ein / die machen einen Heller.

Oc derkom en fattig Encke / oc lagde thu Skerff vdi / de gøre en Pending.

43. Vnd er rieff seine Jünger zu sich / vnd sprach zu jhnen: Warlich ich sage euch / dise arme Witwe hat mehr in den Gotteskasten gelegt / denn alle die eingelegt haben.

Oc hand kallede sine Disciple til sig oc sagde til dem / Sandelige / Jeg siger eder / Denne fattige Encke lagde mere i Guds kiste / end alle de som lagde vdi.

44. Denn sie haben alle von jhrem übrigen eingelegt / dise aber hat von jhrem Armut / alles was sie hat / jre gantze Narung eingelegt.

Thi de lagde alle vdi aff deris offuerflodighed / Men denne lagde vdi aff sin fattigdom alt der hun haffde / hendis gantske Næring.

Das XIII. Capitel.

Vnd da er auß dem tempel gienge / sprach zu jhm seiner Jünger einer: Meister / sihe / welche Steine / vnd welch ein Bau ist das?

Oc der hand gick aff Tempelen / sagde en aff hans Disciple til hannem / Mestere / see / huilcke stene / oc huilcken en Bygning er det?

Kapitola XII.

40. Kteřijžto zžijragij domy wdowské / pod zámyslem dlauhé Modlitby / tijť wezmau Saud těžssij.

Ktorzy do gruntu pożyrają domy wdow / á chcąc być widzeni / bawią się długiemi modlitwámi / ciż od niosą cięższy sąd.

41. A sedě Gežijš proti Pokladnicy / patřil kterak zástup mece Penijze do Pokladnice. A mnozý bohatij metali mnoho.

A gdy Jezus śiedział przeciw skárbnicy / pátrzał jáko lud kładł pieniądze do skárbu / á wiele bogaczow wiele kładli.

42. A když přissla gedna chudá wdowa / vwrhla dwa ssarty / genž gest čtwrtá částka penijze.

Kedy przyszedszy też niektora wdowá vboga / włożyłá dwá drobne pieniądze / ktore ważyły Quadranth.

43. Y swolaw Včedlnijky swé / řekl gim: Zagisté prawijm wám / že tato chudá wdowa / wijce gest vwrhla / nežli tito wssyckni kteřijž metali do Pokladnice.

Tedy on wezwawszy ku sobie zwolennikow swych / rzekł im / Zá prawdę wam powiedam / Ta vboga wdowá wiecey włożyłá niż wszyscy ci ktorzy kładli do skárbu.

44. Nebo wssyckni to cožgim zbýwalo metali / ale tato z swé chudoby wssecko což měla vwrhla / wssecku žiwnost swau.

Abowiem ci wszyscy to co im zbywało / zmieśli / ále thá z niedostátku swego co miáłá włożyłá / y wszytko swe pożywienie.

Kapitola XIII.

A Když wycházel z Chrámu / řekl gemu geden z Včedlnijkuow geho: Mistře / pohleď kteraké kamenij / a yaké gest toto stawenij.

A Gdy wychodził z Kośćiołá / rzekł mu niektory z zwolennikow iego / Mistrzu obacz iákie to kámienie y iákie budowánie.

יג | יג | ιγ'.

2 ישוע דין אמר לה חזא אנת הלין בניניא רורבא לא משתבקא הדכא כאף על כאף דלא מסתתרא:

E IESV rispondendo, gli dice, Vedi tu queste gran fabbriche? non sarà lasciata pietra sopra pietra, che non sia ruinata.

2 ויען ישוע ויאמר לו התראה את בנינים האלה הגדלים לא תנח אבן על אבן על מכונתה אשר לא תהרס:

Y Iesus respondiendo dixole, Vees estos grandes edificios? no quedará piedra sobre piedra que no sea derribada.

2. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

Lors Iesus respondant lui dit, Vois-tu pas ces grands bastimens? Il ne sera laissé pierre sur pierre qu'elle ne soit demolie.

3 וכד יתב ישוע בטורא דזיתא לוקבל היכלא שאלוהי כאפא ויעקוב ויוחנן ואנדראוס בלחודיהון:

Estando egli à sedere nel monte degli Oliui, al'incontro del tempio, Pietro, e Iacopo, e Giouanni, & Andrea lo domandauano cosi da parte, dicendo.

3 ובשבתו על הר הזיתים לנגד ההיכל שאלו לו בלבדם כיפה ויעקב ויוחנן ואנדראוס:

Y sentandose en el Monte de las Oliuas delante del Templo, preguntaronle à parte Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres.

3. Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας.

Et comme il estoit assis au mont des Oliuiers vis à vis du temple, Pierre & Iaques, Iehan & André l'interroguerent à part.

4 אמר לן אמתי הלין נהוין ומנא הי אתא מא דקרבן הלין כלהין למשתלמו:

Dicci quando saranno queste cose, e qual sarà il segno di quando tutte queste cose haueranno fine?

4 אמר לנו מתי יהיו האלה ומה האות כי יכלו כל הדברים האלה:

Di nos quando seran estas cosas? Y que senal aura quando todas las cosas han de ser acabadas?

4. Εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι;

Disans, Di-nous quand seront ces choses, & quel sera le signe quand toutes ces choses doiuent estre accomplies.

5 הו דין ישוע שרי למאמר להון חזו דלמא אנש נטעיכון:

E IESV rispondendo loro, incominciò à dire, Guardate che alcun non v'inganni.

5 וישוע ענה להם ויחל לדבר ראו פן ישיאכם איש:

Y Iesus respondiendoles, començó à dezir, Mirad que nadie os enganne.

5. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Lors Iesus leur respondant commença à leur dire, Prenez garde que quelcun ne vous seduise.

6 סגיאא גיר נאתון בשמי ונאמרון דאנא אנא ולסגיאא נטעון:

Perche verranno molti nel Nome mio, dicendo, Io son Christo: & inganneranno molti.

6 כי רבים יבואו בשמי לאמר כי אני הוא והתעו לרבים:

Porque vendrán muchos en mi nombre, diziendo, Yo soy el Christo: y engannaran à muchos.

6. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

Car plusieurs viendront en mon Nom disans, C'est moi qui suis le Christ, & en seduiront plusieurs.

7 מא דין דשמעתון קרבא וטבא דקרבא לא תתחלון עתיד הו גיר דנהוא אלא לא עדכיל חרתא:

Hor quando voi sentirete de le guerre, e de romori di guerre, non vi turbate: per che bisogna ch'elle siano: ma non sarà ancor il fine.

7 ואם תשמעו מלחמות ושמועות המלחמות אל תבהלו כי צריך להיות אך עד הנה איננו הקץ:

Mas quando oyerdes de guerras, y de rumores de guerras, nó os turbey: porque conuiene hazerse ansi, mas aun no sera la fin.

7. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.

Or quand vous orrez des guerres & des bruits de guerres, ne soyez point troublés: car il faut que ces choses aduienent: mais encore ne sera-ce pas la fin.

8 יקום גיר עמא על עמא ומלכו על מלכו ונהוון זועא בדוכא דוכא ונהוון כפנא ושגושיא הלין רישא אנון דחבלא:

Percioche si leuarà su gente contra gente, e regno contra regno: e saranno de terremoti per ogni luogo, e careftie, e turbulentie. Queste cose saranno i principij de dolori.

8 כי יקום גוי על גוי וממלכה על ממלכה ויהיה רעש בכל מקומות ויהיה רעב ומהומה ראשית החבלים האלה:

Porque gente se leuantaran contra gente, y reyno contra reyno: y aurà terremotos en cada lugar, y aurà hambres, y alborotos: principios de dolores serán estos.

8. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.

Car nation s'esleuera contre nation, & royaume contre royaume: & y aura tremblemens de terre de lieu en lieu, & famines, & troubles, ces choses seront commencement de douleurs.

CAP. XIII.

2. Et respondens Iesus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.

Then Jesus answered & said vnto him, Seest thou these great buildinges? there shall not be left one stone vpon a stone, that shall not be throwen downe.

3. Et cum sederet in monte olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus & Iacobus & Iohannes & Andreas.

And as he sate on the mount of Olives, ouer against the Temple, Peter, and James, and John, and Andrewe asked him secretly.

4. Dic nobis, quando ista fient? & quod signum erit quãdo hæc omnia incipient consummari?

Tell vs, when shall these things be? and what shalbe the signe when al these things shalbe fulfilled?

5. Et respondens Iesus cœpit dicere illis, Videte, ne quis vos seducat.

And Jesus answerd them, and beganne to say, Take heede least any man deceiue you.

6. Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducẽt.

For many shall come in my name, saying, I am Christ, and shall deceiue many.

7. Cùm audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.

Furthermore when yee shall heare of warres, and rumours of warres, be ye not troubled: for such things must needes bee: but the end shall not be yet.

8. Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erunt terræmotus per loca, & fames: Initium dolorum hæc.

For nation shall rise against nation, and kingdome against kingdome, and there shall be earthquakes in diuers quarters, & there shalbe famine and troubles: these are the beginnings of sorowes.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jesus antworttet vnd sprach zu jm. Sihest du wol allen disen grossen Bau? Nicht ein Stein wird auff dem andern bleiben / Der nicht zubrochen werde.

Oc Jhesus suarede/ oc sagde til hannem/ Seer du vel al denne store bygning. Icke en Steen skal bliffue paa den anden/ som ey skal sønder slass.

3. Vnd da er auff dem Oelberg saß gegen dem Tempel / fragten jn besonders Petrus vnd Jacobus vnd Johannes vnd Andreas:

Oc der hand sad paa Olie bierget tuert offuer fra Tempelen / dasyurde Peder oc Jacob oc Johannes oc Andreas hannem besynderliche at.

4. Sage vns / wenn wirdt das alles geschehen? Vnd was wirdt das Zeichen sein / wenn das alles soll vollendet werden?

Sig oss / Naar skal alt dette ske? Oc huad Tegen skal der vere/ naar alt dette skal fuldkommis?

5. Jesus antworttet jnen/ vnd fieng an zusagen: Sehet zu / daß euch niemand verführe.

Jhesus suarede dem / oc begynte at sige / Seer til/ at icke nogen forføre eder?

6. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnd sagen / ich bin Christus/ vnd werden vil verführen.

Thi der skull mange komme vnder mit Naffn/ oc sige/ Jeg er Christus/ oc de skulle forføre mange.

7. Wenn / jr aber hören werdet von Kriegen / vnnd Kriegsgeschrey / so förchtet euch nicht/ denn es muß also geschehen/ aber das Ende ist noch nicht da.

Oc naar i faa at høre om Krig / oc Krigis rocte/ Da fræcter eder icke/ thi det maa saa ske/ Men enden er der icke end da.

8. Es wirdt sich ein Volck über das ander empörn / vnd ein Königreich über das ander. Vnd werden geschehen Erdbeben hin vnd wider / vnd wirdt sein theure zeit vnd schrecken. Das ist der not anfang.

Der skal it Folck sette sig offuer det andet/ oc it Kongerige offuer det andet. Oc der skal ske Jordskel her oc der / Oc der skal vere dyr tid oc forferdelse. Dette er Bedrøffuelsens begyndelse.

Kapitola XIII.

2. Odpowěděw Gežijš/ řekl gemu: Widijšli toto stawenij? Nebudeť ostawen kámen na kameni/ aby nebyl zkažen.

Tedy mu Jezus odpowiedziawszy rzekł/ Widzisz tho wielkie budowánie? nie zostániec kámień ná kámieniu ktoryby nie był rozwalon.

3. A když sedžl na hůře Olíwětské proti Chrámu/ tázali ho obzwlásstně Petr/ a Jakub/ a Jan/ a Ondřeg:

Y siedząc ná gorze oliwney przeciw kościołowi/ pytáli go osobno/ Piotr/ Jákub/ Jan/ y Andrzey.

4. Powěz nám/ kdy tyto wěcy budau? a ktere znamenij bude když tyto wssecky wěcy počnau se dijti?

Powiedzże nam kiedy ty rzeczy bedą/ á co zá znák będźie gdy przyydźie czás iż sie wszytko ma konczyć?

5. Odpowěděw Gežijš/ počal gim prawiti: Wiztež/ ať wás nižádný neswede.

A odpowiedziawszy im Jezus/ począł mowić/ Báczcież áby was nikt nie zwodził.

6. Neboť mnozí přigdau we gménu mém/ řkauce: že gá gsem/ a mnohé swedau.

Abowiem wiele ich przyydźie w imieniu moim/ powiedáiac/ Jam iest Krystus/ y wiele ich zwiodą.

7. Když pak vslyssýte boge a prawenij o bogijch/ nestrachugte se/ neb mu segij tý wěcy býti/ ale ne y hned konec.

Gdy tedy vsłyszycie walki y wieści o walkách/ nie trwożcież sebá/ boć potrzebá być temu/ álec nie iesżcze koniec.

8. Powstaneť zagisté Národ proti Národu/ a králowstwij proti králowstwij/ a bude země třesenij po mijstech/ a hladowé/ y různice. A tyto wěcy budau počátek bolestí.

Abowiem powstánie narod przeciw narodowi/ á krolestwo przeciw krolestwu/ y będą trzęsienia źiemie náká żdych mieyscách/ y będą głody y zá mieszánia/ á ty są początki boleści.

יג | יג | ιγ.

9 חזו דין אנתון נפשכון ישלמונכון גיר לדינא ובכנושתהון תתנגדון ו(ק)קדם מלכא והגמונא תקומון מטולתי לסהדותהון:

9 והשמרו לנפשכם כי יסגירו אתכם בבתי הדינים ובעדות תכו ולפני נשיאים ומלכים תוקמו למע׳ שמי לעדות להם:

9. Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγάς· δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Ma habbiate cura à voi stessi: perciochè vi daranno in poter de concilij e de le sinagoghe: sarete battuti, e sarete menati dinanzi à i presidenti e Re, per cagion mia, in testimonio ad essi.

Mas vosotros mirad por vosotros: porque os entregaran en consejos, y en synogas. sereys açotados: y delante de presidentes y de reyes sereys llamados por causa de mi por testimonio à ellos.

Mais prenes-garde à vous-mesmes, car ils vous liureront aux consistoires: & aux synagogues: vous serez fouettes & seres presentés deuāt les gouuerneurs & les rois à cause de moi, en tesmoignage à iceux.

10 לוקדם דין עתידא דתתכרז סברתי בכלהון עממא:

10 ובכל הגוים תצטרך בראשונה להקרא את הבשורה:

10. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.

E bisogna che l'Euangelio sia prima predicato tra tutte le gente.

Y en todas las gentes conuiene que el Euangelio see predicado antes.

Et faut que l'Euangile soit premierement preiché en toutes nations.

11 ואמתי דמקרבין לכון דין דישלמונכון לא תקדמון תאצפון מנא תמללון ולא תרנון אלא הו מדם דמתיהב לכון בהי שעתא הנא מללו לא הוא גיר אנתון ממללין אלא רוחא דקודשא:

11 וכאשר יוליכו אתכם למסר לא תחשבו מה־תדברון ולא תהגו כי אשר ינתן לכם בעת ההיא אותו דברו כי אינכם אתם אשר מדברים כי־אם רוח הקדש:

11. Ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε, οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Hor quando vi meneranno à darui in poter di quelli, non vi curate innanzi di quel che habbiate à dire, ne 'l pensate su punto: ma date cio che vi sarà dato in quell' hora: imperoche non sete voi quelli che parlate, ma è lo Spirito santo.

Y quando os truxeren entregando os, no premediteys que aueys de dezir, ni lo penseys: mas loque os fuere dado en aquella hora, esso hablad. porque no soys vosotros losque hablays, si no el Espiritu Sancto.

Or quand ils vous meneront pour vous liurer, ne soyez deuant en souci de ce que vouz aurez à dire, & n'y meditez point: mais tout ce qui vous sera donné en cest instant-la, dites cela, car ce n'est pas vous qui parlez, mais le sainct Esprit.

12 נשלמון דין אחא לאחוהי למותא ואבא לברה ונקומון בניא על אבהיהון ונמיתון אנון:

12 כי ימסר אח לאחיו במות ואב את־בנו ויתקוממו בנים על־אבותם ומיתתו אותם:

12. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Il fratello darà il fratello à la morte, e il padre darà il figliuolo, e i figliuoli si leuaranno contra i padri e le madri, e faranno gli morire.

Y entregarà à la muerte el hermano àl hermano. y el padre àl hijo: y leuantarsehan los hijos contra los padres, y matarloshan.

Lors vn frere liurera l'autre frere à mort, & le pere l'enfant, & s'esleueront les enfans à l'encontre des peres & meres, & les feront mettre à mort.

13 ותהוון סניאן מן כל נש מטול שמי מן דין דנסיבר עדמא לחרתא הו נחא:

13 ותהיו שנואים מכלם למען שמי ואשר יחל עד־עת קץ זה יושע:

13. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

E sarete odiati da tutti per il Nome mio: ma chi perseuerarà insin al fine, costui sarà saluato.

Y sereys aborrecidos de todos por mi nombre: MAS ELQVE PERSEVERARE HASTA LA FIN, ESTE SERA SALVO.

Et serez haïs de tous à cause de mon Nom: mais qui soustiendra iusques à la fin, celui-la sera sauué.

9 Videte

CAP. XIII.

Das XIII. Capitel.

Kapitola XIII.

9. Videte autem vosmet-
ipsos: Tradent enim vos in
conciliis, & in synagogis va-
pulabitis, & ante præsides, &
reges stabitis propter me, in
testimonium illis.

9. Ihr aber sehet euch für / denn sie
werden euch überantwortten für die
Rathhäuser vnd Schulen / vnd jhr
müsset gestäupet werden / vnd für
Fürsten vnd Könige müsset ir gefüh-
ret werden / vmb meinet willen / zu ei-
nem Zeugniß über sie.

9. Pilni pak budte sa-
mi sebe. Nebo wydáwati
wás budau na Sněmy / a w
Sſkolách budete biti / a před
Králi a Wládaři stanete pro
mne / na swědectwij gim.

But take ye heede to your selues: for they shall deliuer you vp to the Counsels / and to the Synagogues: ye shall be beaten / and brought before rulers / and kinges for my sake / for a testimoniall vnto them.

Men see i eder faare / Thi de skulle antuorde eder hen til Raadhuss / oc Scholer / Oc i skulle hudstrygis. oc i skulle føris faar Førster oc Konger / for min skild / til it vidnisbyrd offuer dem.

Ale wy sie ostrze gayćie / boc was wydádzą przed sądy / y do boźnic / y będą was bić / á przed przełożonymi y Krolmi dla mnie stháwáć będziecie ku przeświadczeniu ich.

10. Et in omnes gentes pri-
mum oportet prædicari ev-
angelium.

10. Vnd das Euangelium muß zu-
vor geprediget werden vnder alle
Völcker.

10. Ale we wssech Národech
napprw musy býti kázáno
Swaté Ewangelium.

And the Gospell must first be published among all nations.

Oc Euangelium skal før predickis blant alle Folck.

A potrzebá áby naprzod v wszytkich narodow byla opowiedána Ewánielia.

11. Et cum duxerint vos
tradentes, nolite præcogita-
re quid loquamini: sed quod
datum vobis fuerit in illa
hora, id loquamini, non e-
nim vos estis loquentes: sed
Spiritus sanctus.

11. Wenn sie euch nun führen vnd
überantwortten werden / so sorget
nicht was jr reden solt / vnd bedencket
euch nicht zuvor / Sondern was euch
zu derselbigen stunde gegeben wirdt /
das redet / denn jhr seits nicht / die da
reden / sondern der heilige Geist.

11. A kdyžž wás powedau wy-
dáwagjce / nepřemyšlugte co
byšte mluwili / ale cožž wám
bude dáno w tu hodinu / to
mluwte. Nebo negste wy kte-
řijž mluwijte / ale Duch Swa-
tý.

But when they leade you / and deliuer you vp / take yee no thought afore / neither premeditate what ye shall say: but whatsoeuer is giuen you at the same time / that speake: for it is not ye that speake / but the holy Ghost.

Naar som de nu føre oc antuorde eder hen / Da sørger icke for / huad i skulle tale / oc betencker det ey heller tiforn / Men huad som eder giffuis i den samme stund det taler / Thi at i ere icke de som tale / Men den hellige Aand.

A gdy was wydáne wodźić będą / nie troszczcież sie przed tym co byśćie mowić mieli / ani o tym myślćie / ále cokolwiek wam będźie podano ná on czás to mowćie / Abowiem nie wy iesteśćie ktorzy mowićie / ále Duch on Swięty.

12. Tradet autem frater
fratrem in mortem, & pater
filium: & consurgent filii in
parentes, & morte affici-
ent eos.

12. Es wird aber überantwortten
ein Bruder den andern zum todte /
Vnd der Vater den Son / vnd die kin-
der werden sich empören wider die
Eltern / vnd werden sie helffen tödten.

12. Wydá pak bratr bratra
na smrt / a Otec Syna: a po-
wstanau synowé proti Rodi-
čům / a smrtij ge zhubij.

Yea / and the brother shall deliuer the brother to death / and the father the sonne: and the children shall rise against their parents / and shall cause them to die.

Der skal en Broder antuorde den anden hen til døden / Oc Faderen Sonnen / oc Børnene skulle sette sig op mod Foreldrene / oc de skulle hielpe til at sla dem ihiel.

Y poda brát brátá ná śmierć / á oćiec syná / y powsthąną dźieći przećiw rodźicom / stáráiac sie iákoby ie o śmierć przyprawili.

13. Et eritis odio omnibus,
propter nomen meum. Qui
autem sustinuerit in finem,
hic salvus erit.

13. Vnd werdet gehasset sein von je-
derman / vmb meines Namens wil-
len. Wer aber beharret biß an das
ende / der wirdt Selig.

13. A budete w ne náwisti
wssechněm pro gméno mé. Ale
kdož setrwá až do konce / ten
spasen bude.

And yee shall be hated of all men for my Names sake: but whosoeuer shall endure vnto the end / he shall be saued.

Oc i skulle hadis aff huermand / for mit naffn skyld. Men huo som bliffuer bestandig indtil enden hand skal bliffue salig.

Będźiećie v wszytkich w nienawiśći dla imienia mego / lecz ktory dotrwa áż do końcá / ten będźie wybáwion.

יג

14 מא דין דחזיתון אתא טנפתא דחורבא הי דאמירא בדניאל נביא דקימא איכא דלא ולא הו דקרא נסתכל הידין אילין דביהוד אפין נערקון לטורא:

Hor quando voi vedrete l'abomineuole desolatione (che è detta dal Profeta Daniel) stare oue non debbe (chi legge intenda) allora quei che saranno in Giudea, fuggano à i monti.

15 ומן דבאגרא הו לא נחות ולא נעול למשקל מדם מן ביתה:

E chi sarà in sul tetto, non discenda in casa, ne entri à toglier cosa alcuna di casa sua.

16 ומן דבחקלא הו לא נתהפך לבסתרה דנשקול לבשה:

E chi sarà nel campo, non ritorni à le cose lasciate in dietro, à portar via il suo mantello.

17 וי דין לבטנתא ולאילין דמינקן בהנון יומתא:

E guai à le donne grauide, & à quelle che lattaranno in quei giorni.

18 צלו דין דלא נהוא ערוקכון בסתוא:

Pregate che la vostra fuga non sia di verno.

19 נהוא גיר ביומתא הנון אולצנא דלא הוא אכותה מן ריש בריתא דברא אלהא ועדמא להשא ולא נהוא:

Perciochè quei giorni saranno di tale afflittione, qual non è stata dal principio de la creation de le cose, che Iddio ha create insin ad hora, ne mai piu sarà.

20 ואלו לא מריא כרא יומתא הנון לא חיא הוא כל בסר אלא מטול גביא דגבא כרא יומתא הנון:

E se il Signore non hauesse abbreuiati i giorni, niuna carne si sarebbe saluata: ma per gli eletti, i quali egli ha eletto, ha abbreuiati quei giorni.

21 הידין אן אנש נאמר לכון דהא הרכא הו משיחא והא הרתמן לא תהימנון:

Et allora se alcun vi dirà, Ecco qui Christo, ò eccolo lì, non lo crediate.

יג

14 ואם תראו את שקוץ משומם הנאמר מדניאל הנביא עומד במקום אשר לא יש לו לעמד הקורא יבין אז אשר ביהודה ינוסו אל ההרים:

Empero quando vierdes la abominacion de assolamiento, (que fué dicha por Daniel,) que estará donde no deue, el que lee. entienda, entõces losque estuuieren en Iudea, huygan à los mõtes.

15 ואשר על הגג לא ירד אל הבית ולא יבוא לשאת מאומה מביתו:

Y elque esstuuiere sobre la casa, no deciendа à la casa: ni entre para tomar algo de su casa.

16 ואשר בשדה הוא לא יפנה לאחור לשאת את בגדיו:

Y elque estuuiere en el campo, no torne atrás ni aun à tomar su cappa.

17 ואוי להרות ולמיניקות בימים האלה:

Mas ay de las prennadas, y de las que criáren en aquellos dias.

18 התפללו פן תהיה מנוסתכם בחרף:

Orad pues que no acontezca vuestra huyda en inuierno. (ò en Sabbado.)

19 כי יהיו הימים האלה ימי צרה ומצוקה כאשר לא היו מראשית הבריאה אשר ברא אלהים עד עתה ולא יהיו לעולם:

Porque seran aquellos dias vna afliciõn. qual nunca fué desde el principio de la Creacion de las cosas que crió Dios hasta este tiempo, ni será.

20 ואם יהוה לא יקצר את הימים לא יושע כל בשר אך למען הבחירים אשר בחר יקצר את הימים:

Y si el Sennor no ouiesse acortado aquellos dias, ningũa carne se saluaria: mas por causa delos escogidos, que el escogió, acortó aquellos dias.

21 ואז אם איש יאמר לכם הנה פה המשיח או הנה שם לא תאמינו:

Y entonces si alguno os dixere, Heaqui, aqui está el Christo, ò heaqui alli está no lo creays.

ιγ'.

14. Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.

Or quand vous verrez l'abomination de la desolation (qui est dite par Daniel le Prophete) estre establie, là où elle ne doit: (qui lit, l'entende) alors que ceux qui seront en Iudee s'enfuyent aux montagnes.

15. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui sera sur la maison, ne descende point en la maison, & n'y entre point pour emporter aucune chose de sa maison.

16. Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

Et que celui qui sera au champ, ne retourne point en arriere, pour emporter son habillement.

17. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais mal-heur sur celles qui seront encientes, & sur celles qui allaicteront en ces iours-la.

18. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.

Priez donc que vostre fuite n'aduiene point en hyuer.

19. Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.

Car en ces iours-là il y aura telle affliction, qu'il n'y en a point eu de semblable depuis le commencement de la creation des choses que Dieu a creés iusques à maintenant, ni ne sera.

20. Καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.

Et si le Seigneur n'eust abbregé ces iours-la nulle personne ne seroit sauué: mais il a abbregé ces iours-la, à cause des esleus qu'il a esleus.

21. Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύητε.

Et alors si quelcun vous dit, Voici, le Christ est ici: ou voici, il est là, ne le croyez point.

CAP. XIII.

14. Cùm autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem, ubi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in montes.

Moreouer / when ye ſhall ſee the abomination of deſolation (ſpoke of by Daniel the Prophet) ſtanding where it ought not / (let him that readeth / conſider it) then let them that be in Judea / flee into the mountaines.

15. Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo ſua.

And let him that is vpon the houſe / not come downe into the houſe / neither enter therein / to fetch any thing out of his houſe.

16. Et qui in agro erit, non revertatur retrò, tollere veſtimentum ſuum.

And let him that is in the field / not turne backe againe vnto the thinges which hee left behinde him / to take his clothes.

17. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

Then woe ſhall be to them that are with childe / an to them that giue ſucke in thoſe dayes.

18. Orate verò ut hyeme non fiat fuga veſtra.

Pray therefore that your flight be not in the winter.

19. Erunt enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus uſque nunc, neque fient.

For there ſhalbe in thoſe dayes ſuch tribulation / as was not from the beginning of the creation which God created vnto this time / neither ſhall be.

20. Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos quos elegit, breviavit dies.

And except that the Lorde had ſhortened thoſe dayes / no fleſh ſhould be ſaued: but for the electes ſake / which hee hath choſen / he hath ſhortened thoſe dayes.

21. Et tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce, hic eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.

Then if any man ſay to you / Loe here is Chriſt / or loe / he is there / beleeue it not.

Das XIII. Capitel.

14. Wenn jhr aber ſehen werdet den greuel der verwüſtung / von dem der Prophet Daniel geſaget hat / daß er ſtehet / da er nicht ſoll (Wer es liſet / der verneme es) Als denn / wer in Judea iſt / der fliehe auff die Berge.

Naar som i faa at see ødeleggelsens Verstyggelse / om huilcken Daniel Prophete haffuer sagd / at hand staar / der som hand icke skulde (huo det læss / hand forstaa det) Huo som da er i Jødeland / hand fly paa Biergene.

15. Vnd wer auff dem Dache iſt / der ſteige nicht hernider ins Hauß / vnd komme nicht darein etwas zu holen auß ſeinem Hauße.

Oc huosom er paa Taget / hand stige icke ned i Huset / / oc komme der ind at hente noget aff sit huss.

16. Vnd wer auff dem Felde iſt / der wende ſich nicht vmb / ſeine Kleider zu holen.

Oc huo som er paa Marcken / hand vende sig icke til bage / at hende sine Klæder.

17. Wehe aber den Schwangern vnd Seügern zu der zeit.

Oc vee de Fructsommelige / oc Diendis paa den tid.

18. Bittet aber / das euer Flucht nicht geſchehe im Winter.

Men beder / at eders Fluct icke skal ske om Vinteren.

19. Denn in diſen Tagen werden ſolche Trübſal ſein / als ſie nie geweſen ſind bißher / von anfang der Creaturen / die Gott geſchaffen hat / vnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at i disse dage skal vere saadan bedrøffuelse / som aldri haffuer verit her til aff creaturens begyndelse / som Gud skabte / oc som icke heller skal bliffue.

20. Vnd ſo der HERR diſe Tage nicht verkürtzt hette / Würde kein Menſch ſelig / aber vmb der Außerwehlten willen / die er außerwehlet hat / hat er diſe tage verkürtzet.

Oc der som HERREN icke haffde forsteckit disse dage / da bleffue inted Menniske saligt / Men for de Vdualdis skyld / som hand haffuer vdualt / haffuer hand forstecket disse dage.

21. Wenn nun jemand zu der zeit wird zu euch ſagen: Sihe / hie iſt Chriſtus / ſihe / da iſt er / ſo glaubet nicht.

Maar som nogen siger nu til eder paa den tid / See / Her er Christus / see / der er hand / Da tror icke.

Kapitola X II.

14. Když pak uzřijte ohawnoſt zpuſſtěnij / o kterež powědijno geſt od Danyele Proroka / ana ſtogij kdežby ſtáti neměla (Kdo čte / rozuměg) Tehdážti kdož gſau w Židowſtwu / ať vtekau na hory:

Gdy tedy vyzrycie obrzydle spustoszenie / ktore opowiedziáne iest od Dánielá Proroká / bedące thám gdzie nie trzebá / (kto czyta niechżeć obaczá) tedy ći cow Zydowstwie bedą / niech vciekaia ná gory.

15. A kdo na Střeſſe geſt / neſſtupug do Domu / ani wcházeg aby co wzal z Domu ſwého:

Then záſię ktory bedźie ná domu / niechnie schodźi do domu / áni wchodźi aby miál co wźiąć z domu swego.

16. A kdo bude na poli / newracug ſe zaſe aby wzal raucho ſwé.

Ktory też bedźie ná polu / niech sie nie wrácá ná zad / áby miał wźiąć płaszcz swoy.

17. Běda pak Těhotným a těm kteréž krmij w těch dnech.

Biádá tedy niewiástam brzemiennym y dźiatkam ssącym ná ten czás.

18. Protož modlte ſe / aby vtijkanij waſſe nebylo w Zymě.

Modlćie ſie áby wáſze vćiekánie nie było zimie.

19 Neb budau dnowé žármutku takowij / nacházž gſau nebyli od počátku ſtwořenij / kteréž geſt Bůh ſtwořil / až doſawad / aniž potom budau.

Abowiem ty thám dni bedą thákowem vćiśnienim / iákie nie było od poczatku rzeczy stworzonych / ktore spráwił Bog aż do thego czasu / ani bedźie.

20. A byť neukrátil PAN těch dnij / nebylby ſpaſen žádný člowěk: ale pro wywolené kteréž geſt zwolil / vkrátij těch dnůw.

A gdyby nie vkrocił Pán dni onych / żadnego by ćiáło nie było wybawione / Ale dla przebranych ktore obrał / vkrocił dni onych.

21. A tehdáž řekneli wám kdo: Hle tuto / aneb / hle tamto geſt Kryſtus / newěřte;

A ieśliby wam kto rzekł / Oto tuć Krystus / ábo oto thám / nie wierzćie.

יג

22 נקומון גיר משיחא דדגלותא ונביא דכדבותא ונתלון אתותא ותדמרתא ונטעון אן משכחא אף לגביא׃

Imperoche si leuaranno su de falsi Christi e de falsi Profeti, e faranno segni e miracoli, per ingannare, se fusse possibile, gli eletti ancora.

23 אנתון דין אזדהרו הא קדמת אמרת לכון כל מדם׃

Ma Voi state auuertiti: ecco, io V'ho predetto il tutto.

24 בהנון דין יומתא בתר אולצנא הו שמשא נחשך וסהרא לא נתל נוהרה׃

Oltre à cio in quei giorni, doppo quella tribulatione, il sole s'oscurarà, e la luna non renderà il suo splendore.

25 וכוכבא נפלון מן שמיא וחילותא דשמיא נתתזיעון׃

E le stelle del cielo cadranno, e le Virtù che sono in cielo, si commoueranno.

26 והידין נחזונה לברה דאנשא כד אתא בענגא עם חילא רבא ועם שובחא׃

Et allora si Vedrà il Figliuol de l'huomo venir ne le nuuole con molta potestà e gloria.

27 והידין נשדר מלאכוהי ונכנש לגביהי מן ארבעתיהון רוחא מן רישה דארעא ועדמא לרישה דשמיא׃

Et allora egli mandarà i suoi Angeli, e raccoglierà i suoi eletti da i quattro Venti, dal'estremità de la terra insin à la sommità del cielo.

28 מן תתא דין ילפו פלאתא דמא דכד סוכיה רככין ופרעו טרפיה ידעין אנתון דמטא קיטא׃

Hor imparate la similitudine dal fico. Quando il suo ramo è già tenero, e le foglie son nate, Voi sapete che la state è Vicina.

29 הכנא אף אנתון מא דחזיתון הלין דהוין דעו דקריבא הי על תרעא׃

Così ancor Voi, quando Vedrete auuenir queste cose, sappiate ch'egli è presso in su le porte.

יג

22 כי יקומו משיחי שקר ונביאי שקר ויתנו אותות ומופתים להתעות אם לא בלי יכלת את הבחירים׃

Porque se leuantaràn falsos Christos y falsos prophetas: y daràn sennales y prodigios para engannar, si se pudiesse hazer, aun à los escogidos.

23 ואתם השמרו הנה קדמתי לאמר לכם כלם׃

Mas vosotros mirad: heaqui os lohe dicho antes todo.

24 אבל בימים ההם אחר הצרה ההיא השמש יחשך וירח לא יגיה אורו׃

Empero en aquellos dias, despues de aquella afflicion, el Sol se escurecerà, y la Luna no dara su resplandor.

25 וכוכבי השמים יהיו נופלים והכחות אשר בשמים ימוטו׃

Y las estrellas caeran del cielo, y las virtudes que estan en los cielos seran commouidas.

29 ואז יראו את בן האדם לבוא בעננים עם כח גדול ועם כבוד׃

Y entonces verân àl Hijo del hombre que vendrà en las nuues con mucha potestad y gloria.

27 ואז ישלח את מלאכיו ויאסף את בחיריו מארבע רוחות מקצה הארץ עד קצה השמים׃

Y entonces embiará sus Angeles, y juntara sus Escogidos de los quadro vientos; desde el vn cabo de la tierra hasta el cabó del cielo.

28 ומתאנה למדו את המשל אם עת ענפיה ירכו ועליה דשאו ידעתם כי קרוב הקיץ׃

De là higuera aprended la semejança: Quando su rama ya se haze tierna, y brota hojas, conoceys que el verano esta cerca:

29 ככה גם אתם אם יראו להעשות את האלה דעו כי קרוב הוא לפתח׃

Ansi tambien vosotros quando vierdes hazerse estas cosas, conoced que està cerca, à las puertas.

ιγ'.

22. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾷν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Christs & faux Prophetes s'esleueront, & feront des signes & miracles pour seduire mesmes les esleus si possible estoit.

23. Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

Mais donnez-vous garde: voici, ie vous ai predit le tout.

24. Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

Aussi en ces iours-la apres ceste affliction-la le soleil sera obscurci, & la lune ne donnera point sa clarté.

25 Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

Et les estoiles du ciel cherront, & les vertus qui sont ès cieux seront esbranlees.

26. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

Et lors ils verront le Fils de l'homme venir ès nuées auec grande puissance & glorie.

27. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

Adonc il ennoyera ses Anges, & assemblera en vn ses esleus de tous les costés des quatre vents, depuis le bout de la terre iusques au bout du ciel.

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Or aprenez la similitude du figuier, Quand son rameau est en seue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoissez que l'esté est prochain.

29. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous aussi pareillement, quand vous verrez que ces choses aduiendront, sachez qu'il est prochain, à la porte.

CAP. XIII.

22. Exurgent enim pseu-
dochristi & pseudoprophe-
tæ: & dabunt signa & por-
tenta ad seducendos, si fieri
potest, etiam electos.

For false Christes shall rise, and fal-
se Prophets, and shall shew signes and
wonders, to deceiue if it were possible,
the very elect.

23. Vos ergo videte: ecce
prædixi vobis omnia.

But take ye heed: beholde, I haue
shewed you all things before.

24 Sed in illis diebus post
tribulationem illam Sol cō-
tenebrabitur, & luna non
dabit splendorem suum.

Moreouer in those dayes, after that
tribulation, the Sunne shall waxe dar-
ke, & the Moone shall not giue her light.

25. Et stellæ cæli erunt de-
cidentes, & virtutes quæ in
cælis sunt, movebuntur.

And the starres of heauen shall fall:
& the powers which are in heauen shall
shake.

26. Et tunc videbunt filium
hominis venientem in nubi
bus, cum virtute multa &
gloria.

And then shall they see the Sonne
of man comming in the cloudes, with
great power and glorie.

27. Et tunc mittet angelos
suos, & congregabit electos
suos à quatuor ventis, à sum-
mo terræ usque ad summum
cæli.

And he shall then sende his Angels,
and shall gather together his elect from
the foure windes, and from the vtmost
parte of the earth to the vtmost parte of
heauen.

28. A ficu autem discite
parabolam. Cùm iam ramus
eius tener fuerit, & nata fue-
rint folia: cognoscitis quia in
proximo sit æstas.

Nowe learne a parable of the fig-
ge tree. When her bough is yet tender,
and it bringeth forth leaues, ye knowe
that sommer is nere.

29. Sic & vos cùm videri-
tis hæc fieri, scitoteque quòd in
proximo sit in ostiis.

So in like maner, when yee see the-
se thinges come to passe, knowe that the
kingdome of God is neere, euen at the
doores.

Das XIII. Capitel.

22. Denn es werden sich erheben
falsche Christi / vnd falsche Prophe-
ten / die zeichen vnd wunder thun / daß
sie auch die Außerwehlten verfüh-
ren / so es müglich were.

Thi der skulle mange falske Christi reyse sig op / oc
falske Propheter / som gøre Tegen oc vnderlig: Ger-
ninger / At de oc skulle forføre de vdualde / der som det
vaare muligt.

23. Ihr aber sehet euch für / sihe / ich
habs euch alles zuvor gesagt.

Men see i eder faare / See / Jeg haffuer sagd der
altsammen tilforn.

24. Aber zu der zeit / nach der Trüb-
sal / werden Sonne vnd Mond jhren
Schein verlieren.

Oc paa den tid / effter denne bedrøffuelse / skulle
Soel oc Maane miste deris skin.

25. Vnd die Sterne werden vom
Himmel fallen / vnd die kräffte der
Himmel werden sich bewegen.

Oc Stierner skulle falde aff Himmelen / oc Him-
melens Kraffter skulle røre sig.

26. Vnd denn werden sie sehen des
Menschen Son kommen in den wol-
cken / mit grosser Krafft vnd Herrlig-
keit.

Oc da skulle de see Meniskens Søn komme i sky-
erne / met stor Krafft oc Herlighed.

27 Vnd denn wirdt er seine Engel
senden / vnd wirdt versammlen seine
Außerwehlten / von den vier winden /
von dem ende der Erden / biß zum ende
der Himmel.

Oc da skal hand sende sine Engle / oc skal forsam-
le sine vdualde / fra de fire Væder / aff Jordens ende /
indtil Himmelens ende.

28. An dem Feigenbaum lernet ein
Gleichnuß. Wenn ietzt seine zweige
safftig werden / vnd bletter gewin-
nen / so wisset jhr / das der Sommer
nahe ist.

Lærer en lignilse paa Figen træet / Naar som Gre-
nen bliffuer vedskefuld / oc faar Blad / da vide i / at
Sommer er nær.

28. Also auch / wenn jhr sehet daß
solches geschicht / so wisset / daß es na-
he für der thür ist.

Lige saa / naar i see / at saadant skeer / Da vider / at
det er nær faar døren.

Kapitola XIII.

22. Nebk powstanau ffale-
ssnij Krystowé / a ffalessnij
Proroćy / a budau činiti diwy
a zázraky k swedenij / by to
mohlo byti / také y wywole-
ných.

Bo ć nástána fáleßni Krisku-
sowie / y fáleßni Prorocy / y beda
wydawac znáki y cuda ku zwiedz-
zieniu / by mo glo być y wybrá-
nych.

23. Protož wy ssetřte sebe /
hle / předpowěděl gsem wám
wssecky wěcy.

Wy sie tedy strzeżcie / otomći
wám wßytko opowiedział.

24. W těch pak dnech / po-
tom po zarmaucenij / Slunce
se zatmij / a Měsýc nedá swě-
tla swého.

Nao to wonych czásiech po
vciśnieniu tym / zaćimi sie słonce / á
miesiac nie poda iasnośći swoiey.

25. A Hwězdy nebeské bu-
dau padati / a mocy kteréž gsau
na Nebi budau se hýbati.

Y beda spadać gwiazdy niebie-
skie / á mocy ktore sa ná niebie
chwiać sie beda.

26. A tehdáž vzřij Syna
Člowěka / an je béře w Obla-
cých s mocý welikau a s slá-
wau.

A tedyć vyzra Syná człowie-
czego przychodzacego ná oblo-
cech z wielka moca y chwala.

27. A tehdy pošle Angely
swé / a shromáždij wywolené
swé od čtyř Wětrůw / od kon-
čin země až do wrchu Nebe.

Tedyć też on poßle Anioly swe /
á zbierze wßytki swe przeorane
od czterech wiátrow / od konczyn
ziemie aż do kończyn nieba.

2?. Od Fijku pak naučte se
podobenstwij / když giž ratolest
geho odmladne / a wypučij se
lijstij / znáte že blijzko gest Léto.

Ale sie náuczćie przypowieść
od figowego drzewa / gdy iuż gá-
łażká iey bedźie młoda / á wypuś-
cza listki / znaćie iż láto iest blisko.

29. Též y wy když vzřijte
ano se tyto wěcy dějí / wězte že
blijzko gest a we dweřijch.

Tákże y wy gdy obaczyćie iż
sie to dźiać bedźie / znayćie ież iuż
blisko / á we drzwiách iest Króle-
stwo Boże.

יג | יג | ιγ΄.

30 אמין אמר אנא לכון דלא תעבר שרבתא הדא עדמא דהלין כלהין נהוין:

In verita io vi dico che non trapassarà questa età, infin che tutte queste cose siano fatte.

30 אמן אני אומר לכם כי לא יעבר דור הזה עד־כי יהיו כל־הדברים האלה:

Diciertoos digo que no passarà esta generacion, que todas estas cosas no sean hechas.

30. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

En verité ie vous di, que ceste generation ne passera point tant que toutes ces choses soyent faites.

31 שמיא וארעא נעברון ומלי לא נעברון:

Il cielo e la terra passaranno ben via, ma le mie parole non passaranno gia.

31 השמים והארץ יעברו ודברי לא יעבורו:

El cielo y la tierra passarân, mas mis palabras nunca passarân.

31. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre passeront, mais mes paroles ne passeront point.

32 על דין יומא הו ועל שעתא הי אנש לא ידע אף לא מלאכא דשמיא ולא ברא אלא אן אבא:

Ma del giorno e de l'hora, niuno il sa, ne ancor gli Angeli che sono in cielo, ne il Figliuolo ancora: ma solamente il Padre.

32 ועל־היום ההוא ועל־השעה איש לא יודע ולא המלאכים אשר בשמים ולא הבן־כי־אם האב:

Empero de aquel dia y de la hora, nadie sabe ni aun los angeles que estan en el cielo, ni el mismo Hijo, si no solo el Padre.

32. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

Or quant à ce iour la & à l'heure, nul ne le sait, non pas les Anges qui sont au ciel, ni aussi le Fils mais le Pere.

33 חזו אתתעירו וצלו לא גיר ידעין אנתון אמתי הו זבנא:

Habbiateui cura, siate vigilanti, e fate oratione: percioche voi non sapete quando sia l'hora.

33 ראו עורו שקדו והתפללו כי לא ידעתם מתי תבוא העת:

Mirad, velad y orad: porque no sabeys quando sera el tiempo.

33. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστι.

Prenez garde à vous, veillez, & priez: car vous ne sauez quand sera ce temps-la.

34 איך גברא הו גיר דרחיק ושבק ביתה ויהב שולטנא לעבדוהי ולאנש אנש עבדה ולתרעא פקד דנהוא גיר:

Et è come vn huomo che sene va via, hauendo lassata la sua casa, e data la potestà di gouernare à i suoi seruitori, & à ciascuno l'offitio suo, & ha comandato al portinaro che stia vigilante.

34 כאשר אדם יגור ונטש את־ביתו ויתן לעבדיו את־השלטון ולכל איש את־מעשהו ולשוער צוה לשקד:

Como el hombre que partiendose lexós, dexó su casa, y dió à sus sieruos su hazienda, y à cada vno su cargo, y al portero mandó que velasse.

34. Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.

C'est ainsi comme si vn homme allant dehors, laissoit sa maison, & donnoit authorité à ses seruiteurs, & à vn chacun sa tasche & cõmandoit au portier qu'il veillast.

35 אתתעירו הכיל דלא ידעין אנתון אמתי אתא מרה דביתא ברמשא או בפלגה דליליא או במקרא תרנגלא או בצפרא:

Vegliate dunque, perche voi non sapete quando il padron de la casa verrà: se da sera, ò à mezza notte, ò al cantar del gallo, ò à la mattina.

35 לכן שקדו כי לא ידעתם מתי יבוא בעל הבית אם בערב או־בחצי הלילה או־במקרא תרנגל או־בבקר:

Velad pues, porque no sabeys quando el Sennor de la casa vendrá, à la tarde, ò à la media noche, ò al canto del gallo, ò àla mannana.

35. Γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.

Veillez donc: car vous ne sauez quand le Seigneur de la maison viẽdra, au soir, ou à minuict, ou à l'heure que le coq chante, ou au matin.

36 דלמא יאתא מן שליא נשכחכון כד דמכין אנתון:

Accioche venendo egli in vn subbito, non vi troui à dormire.

36 פן יבוא וימצא אתכם ישנים:

Porque quando viniere de repente, no os halle durmiendo.

36. Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.

De peur qu'arriuant soudain, il ne vous trouue dormans.

37 מדם דלכון דין אמר אנא לכלכון הו אמר אנא הויתון עירין:

E quel ch'io dico à voi, lo dico à tutti State vigilanti.

37 ואשר אומר אני לכם לכלם אמרתי שקדו:

Y las cosas que à vosotros digo, à todos las digo, Velad.

37. Ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω· γρηγορεῖτε.

Or les choses que ie vous di, ie les di à tous: Veillez.

CAP. XIII.

30. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

Verely I say vnto you / that this generation shall not passe / till all these thinges be done.

31. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

Heauen and eart shall passe away / but my wordes shall not passe away.

32. De die autem illo vel hora, nemo scit, neq; angeli in cælo, neque filius: nisi pater.

But of that day and houre knoweth no man / no / not the Angels which are in heauen / neither the Sonne him selfe / saue the Father.

33. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.

Take heede: watch / and pray: for yee knowe not when the time is.

34. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam: & dedit servis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit ut vigilet.

For the Sonne of man is as a man going into a strange countrey / & leaueth his house / and giueth authoritie to his seruants / and to euery man his worke / and commandeth the porter to watch.

35. Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò an media nocte, an galli cantu, an manè.)

Watch therefore / (for yee knowe not when the Master of the house will come / at euen / or at midnight / at the cocke crowing / or in the dawning.)

36. Ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes.

Lest if hee come sodeinly / hee should finde you sleeping.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

And those thinges that I say vnto you / I say vnto all men / Watch.

Das XIII. Capitel.

30. Warlich ich sage euch: Diß Geschlecht wirdt nicht vergehen / biß daß diß alles geschehe.

Sandelige / Jeg siger eder / Denne Sleet skal icke forgaa / for dette skeer altsammen.

31. Himel vnd Erden werden vergehen / Meine Wort aber werden nicht vergehen.

Himmel oc Jord skulle forgaa / Men mine Ord skulle icke forgaa.

32. Von dem tage aber vnd von der stunde weiß niemand / auch die Engel nicht im Himmel / auch der Son nicht / sondern allein der Vater.

Oc aff den dag oc stund ved ingen / oc icke Englene i Himmelen / oc ey heller Sønnen / Men alene Faderen.

33. Sehet zu / wachet vnd betet / denn ihr wisset nicht / wenn es zeit ist.

Seer til / Vaager oc beder / Thi i vide icke / naar det er tid.

34. Gleich als ein Mensch der über Land zog / vnd ließ sein Hauß / vnd gab seinen Knechten macht / einem jeglichen sein werck / vnd gebott dem Thürhüter / er solt wachen.

Lige som it Menniske / som foer vden Landz / oc forlod sit Huss / oc gaff sine Suenne mact / Huer sin Gerning / oc bød Døruocteren / at hand skulde vaage?

35. So wachet nun / denn ihr wisset nicht / wenn der Herr des Hauses kompt / ob er kömpt am Abend / oder zu Mitternacht / oder vmb den Hanenschrey / oder des Morgens.

Saa vaager nu / Thi i vide icke / naar Husens Herre kommer / om hand kommer om afftenen / eller ved Midnat / eller naar Hanen gal / eller om Morgenen.

36. Auff daß er nicht schnelle komme / vnd finde euch schlaffend.

Paa det / Hand skal icke komme hasteligе / oc finde eder soffuendis.

37. Was ich aber euch sage / das sage ich allen / wachet.

Huad som ieg siger eder / det siger ieg alle / Vaager.

Kapitola XIII.

30. Zagisté prawijm wám: Zeť nepomine pokolenij toto / až se tyto wssecky wěcy stanau.

Záprawdeć wam powiedam / žadnym sposobem nie przeminie ten wiek až gdyby wszytki ty rzeczy były wczynione.

31. Nebe a Země pominau / ale slowa má nepominau.

Nieboć y ziemia przeminą / lecz słowa moie żadnym sposobem nie przeminą.

32. Ale o tom dni a hodině / nižádný newij / ani Angelé w Nebi / ani Syn / gediné sám Otec.

Ale o tym dniu y godzinie żaden nie wie / áni też y Anieli ktorzy są w niebie / ani sam Syn / tylko sam Ociec.

33. Wizte bdéte / a modlte se / něb newijte kdy čas bude.

Strzeżcież się / czuycie á modlcie się bo nie wiecie kiedyć czás będzie.

34. Jakožto člowěk kterýž gest daleko odssel opustil dům swůg / a zdal služebnijkům swým wládařstwij / a gednomu každému powinnost geho / a wrátnému přikázal aby bděl:

Jáko ten ktory idzie precz zostáwi wszy dom swoy / á dawszy moc służebnikom swym / káżdego nád swa robota / á wrotnemu roskazawszy áby czuł.

35. Protož bděte / nebo newijte kdy Hospodář domu přigde: v wečerli / čili o půlnocy / čili když kaury pěgij / čili ráno.

Czuycież tedy / (bo nie wiecie gdy Pan domu onego przyydzie / iesliż z wieczorá / iesli w pułnocy / iesli gdy kurzy zápoia / iesli z poránku.)

36. Aby když by přissel w nenadále / nenalezl wás a wy spijte.

Aby gdyż predká przyydzie nie znalazł was śpiacych.

37. A což wám prawijm / wssechněm prawijm: Bděteż.

A ták to co wám mowię / wszytkim ći mowię / Czuycież.

יד

1 בתר דין תרין יומין הוא הוא פצחא דפטירא ובעין הוו רבי כהנא וספרא איכנא בנכלא נאחדוניהי ניקטלוניהי:

Hor doppo due giorni doueua esser la Pasqua e la festa de gli azimi: e i principali Sacerdoti e gli Scribi cercauano come l'hauessen oper inganno à pigliare, e farlo morire.

2 ואמרין הוו לא בעדעדא דלמא יהוא שגושיא בעמא:

E diceuano. Nō gia nel giorno de la festa, accioche non si faccia tumulto di popolo.

3 וכד הו איתוהי הוא בבית עניא בביתה דשמעון גרבא כד סמיך אנתתא דאית עליה שטיפתא דבסמא דנרדין רישיא סגי דמיא ופתחתה ואשפעתה על רישה דישוע:

Et essendo egli in Betania, ne la casa di Simon lebbroso, mentre ch'egli sedeua à mensa. Venne là vna donna, che haueua vn alabastro d'vnguento di nardo fino di gran prezzo: e spezzato l'alabastro, glielo sparse sopra'l capo.

4 אית הוו דין אנשא מן תלמידוהי דאתבאש להון בנפשהון ואמרין דלמנא היא אבדנא דהנא בסמא:

Et erano alcuni che n'haueuan dispiacere in se stessi, e diceuano, A che proposito s'è fatta questa perdita de l'vnguento?

5 משכח הוא גיר למזדבנו יתיר מן תלת מאא דינרין ולמתיהבו למסכנא ומתעצבין הוו בה:

Conciosia che questo si poteua vender piu di trecento denari, e darsi à i poueri: e fremeuano contra essa.

6 הו דין ישוע אמר שבקוה מנא מהרין אנתון לה עבדא שפירא עבדת לותי:

Ma Iesv disse, Lassate la stare, perche le date voi molestia? Ella ha fato vna buona opera inuerso di me.

7 בכל זבן גיר מסכנא אית לכון עמכון ואמתי דצבין אנתון משכחין אנתון דתעבדון להון דשפיר אנא דין לא בכל זבן איתי לותכון:

Perche sempre hauerete i poueri con esso voi: e quando voi vorrete, potrete far loro del bene: ma me non hauerete gia sempre.

יד

1 ואחרי שני ימים היה הפסח והמצות ויבקשו הכהנים והסופרים איך יאחזוהו במרמה וימותתהו:

Y era la Pascua y los dias de los panes sin leuadura dos dias despues: y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los Escribas como lo prenderian por enganno. Y lo matarian.

2 ויאמרו אל בחג פן תהיה מהומה בעם:

Y dezian, No en el dia de la Fiesta, porque no se haga alboroto del pueblo.

3 וכאשר היה בבית עניה בבית שמעון המצורע בשבתו בשלחן באה אשה אשר לה פך בהט בשם נרד ראש יקר מאד ותשבר את־הבהט ותשפך על־ראשו:

Y estando el en Bethania en casa de Simon el leproso, y sentado à la mesa, vino vna muger teniendo vn vaso de alabastro de vnguento de nardo espique de mucho precio, y quebrando el alabastro, derramoselo en la cabeça.

4 ויהיו אנשים אשר כעסו בנפשם ויאמרו על־מה אבדת הבשם הזאת נעשתה:

Y vuo algunos que se enojaron dentro de si y dixeron, Paraque se hà hecho esta perdicion de vnguento?

5 כי־יוכל להמכר במו שלשים כסף ולהנתן לאביונים ויהמו עליה:

Porque podia esto ser vendido por mas de trezientos dineros, y darse à los pobres. Y bramauan contra ella.

6 ויאמר ישוע הניחו אותה מה תוגיון אותה מעשה טוב עשתה בי:

Mas Iesus dixo, Dexalda, porque la fatigays? buena obra me ha hecho.

7 אביונים תמיד היו לכם עמכם ואם תאבו היטיב תטיבו להם אבל אני לא אהיה תמיד עמכם

Que siempre tendreys los pobres con vosotros. y quando quisierdes les podreys hazer bien: mas à mi no siempre me tendreys.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

Or deux iours apres estoit la feste de Pasque, & des pains sans leuain: & les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent saisir par finesse, & le mettre à mort.

2. Ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

Mais disoyent-ils, Non point durant la feste, depeur qu'il ne se face tumulte entre le peuple.

3. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.

Et comme il estoit en Bethanie en la maison de Simon, dit le lepreux, & estoit à table, il vint là vne femme qui auoit vne boiste d'oignement d'aspic liquide precieux: Et rompit la boiste, & espandit l'oignement sur la teste d'iceluy.

4. Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;

Dont quelques vns furent indignes en eux-mesmes, & disoyent, A quoi sert le degast de cest oignement?

5. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

Car cest oignement pouuoit estre vendu plus de trois cens deniers, & estre donné aux poures, Ainsi ils en fremissoyent à l'encontre d'elle.

6. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο (εἰς ἐμέ.)

Mais Iesus dit, Laissez-la: porquoi lui donnez-vous fascherie? elle a fait vn bon acte enuers moi.

7. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous aurez tousiours les poures auec vous, & toutes les fois que vous voudrez, vous leur pourrez bien faire: mais vous ne m'aurez point tousiours.

CAP. XIIII.

ERat autem Pascha & Azyma post biduũ: & quærebant summi sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

And two dayes after followed the feast of the Passeouer / and of vnleauened bread: and the hie Priests / and Scribes sought how they might take him by craft / and put him to death.

2. Dicebant enim, Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.

But they sayde / Not in the feast day / least there be any tumult among the people.

3. Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi: & fracto alabastro, effudit super caput eius.

And when he was in Bethania in the house of Simon the leper / as he sate at table / there came a woman hauing a boxe of oyntment of spikenard / very costly / and she brake the boxe / and powred it on his head.

4. Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes, Vt quid perditio ista unguenti facta est?

Therefore some disdained among them selues / and said / To what end is this waste of oyntment?

5. Poterat enim unguentum istud vænundari plus quam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

For it might haue bene solde for more then three hundreth pence / and bene giuen vnto the poore / and they grudged against her.

6. Iesus autem dixit, Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

But Jesus said / Let her alone: why trouble ye her? she hath wrought a good worke one me.

7. Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cùm volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis.

For ye haue the poore with you alwayes / and when ye will ye may doe them good / but me ye shall not haue alwayes.

Das XIIII. Capitel.

Vnd nach zweyen tagen war Ostern / vnd die tage der süssenbrodt. Vnd die Hohenpriester vnd Schrifftgelehrten suchten / wie sie jn mit listen griffen / vnd tödten.

OC tho dage der effter vaar Paaske / oc det Søde Brødz dage. Oc de ypperste Prester oc Schriffkloge lete effter / huorledis de kunde met liste gribe oc ihielsla hannem.

2. Sie sprachen aber: Ja nicht auff das Fest / daß nicht ein auffrhur im Volck werde.

Oc de sagde / Ja icke paa Høytiden / At der skal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

3. Vnd da er zu Bethanien / war inn Simonis des Außsetzigen Hause / vnd saß zu Tisch / da kam ein Weib / die hatte ein Glaß mit vngefälschtem vnnd köstlichem Nardenwasser / vnd sie zubrach das Glaß / vnd goß es auff sein Haupt.

Oc der hand vaar i Bethanien i Simonis den Spedalskis Huß / oc sad til bordz / Da kom en Quinde / hun haffde it Glaß met vforfalsket oc kaastelige Nardis vand / oc hun sønderbrød glasset / oc vdstyrte det paa hans Hoffuit.

4. Da waren etliche / die wurden vnwillig / vnnd sprachen: Was soll doch diser vnrath?

Da vaare nogle / som toge det til mistycke / oc sagde / Huad skal dog dette vraad?

5. Man köndt das Wasser mehr deñ vmb drey hundert Groschen verkaufft haben / vnd dasselb den Armen geben. Vnd murreten über sie.

Mand kunde haffue sold dette Vand mere end for tre hundrede Pendinge / oc giffuit fattige. Oc de knurrede paa hende.

6. Jesus aber sprach: Lasset sie mit frieden / was bekümmert jr sie? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Oc Jesus sagde / Lader hende met fred / hui bekumre i hende? Hun giorde en god gerning mod mig.

7. Jr habt allezeit Arme bey euch / vnd wenn jhr wolt / könnet jhr jhnen guts thun. Mich aber habt jhr nicht allezeit.

J haffue altid Fattige hoss eder / Oc naar i ville / da kunde i gøre dem til gode / Men Mig haffue i icke altid.

Kapitola XIIII.

TEhdy po dwau dnech / byl hod Beránka a Přesnic. Y hledali wrchnij Kněžij a Zákonijcy / kterakby Gežjsse lstiwě yali a zabili.

A Byłá wielka noc y świeto Prząśnikow po dwu dni y ßukáli Kśiążethá kápłáńskie y doktorowie / iákoby go zdrádą poimáwßy zábili.

2. Ale prawili: Ne w den Swátečnij / aby snad nebyl rozbrog w Lidu.

Wßákoż mowili / Nie w świeto áby nie był rozruch miedzy ludem.

3. A když byl Gežijš w Bethany w domu Ssimona Malowocného / a seděl za stolem / přissla Zena magijcy Nádobu Alabastrowau Masti drahé z Nardowého kořenij: a rozbiwssy nádobu / wylila gi na hlawu geho.

Gdy tedy był w Betániey w domu Symoná trędowáte° / gdy śiedźiał / przyßłá niewiástá máiąc słoiek álábástrowy oleyku Spikánárdowego / bárzo drogiego / á stłukßy álábástr wylałá ji ná głowe iego.

4. Y byli někteřij za zlé magijce mezy sebau / a řkauce: Y prok ztráta Masti této stala se?

A byli niektorzy co sie gniewáli sámi v śiebie / á mowili / Nacżże sie stáłá vtrátá oleyku tego?

5. Nebo mohla tato Mast prodána býti dráže než za tři Sta grossuow / a dáno býti chudým. Y sstřipěli zuby na ni.

Abowiem to możono przedáć wiecey niż zá trzyśtá pieniedzy / y rozdáć vbogiem / y zgrzytáli ná nie.

6. Ale Gežijš řekl: Nechtež gij: Co gi rmautijte? Dobrýť gest skutek včinila nade mnau.

Tedy Jezus rzekł / Dayćie iey pokoy / y przecżże ia frásujecie? dobryć vczynek przećiwko mnie vczyniłá.

7. Wssak chudé máte wždycky s sebau / a když budete chtijti muožte gim dobře činiti / ale mne ne wždy mijti budete.

Bo záwżdy vbogie bedźiećie mieć z sobą / y kiedykolwiek záchcećie możećie im dobrze czynić / lecż mnie nie záwżdy mieć bedźiećie.

יד

8 הָו דְּאִית הֲוָא לָהּ לְהָדָא עֶבְדַּת וְקַדְּמַת אֶיךְ דַּלְקְבוּרְתָּא בְּסַמָּנֵא גּוּשְׁמִי׃

Costei ha fatto cio ch'ella ha potuto, ella ha anticipato d'vngere il mio corpo per la sepultura.

9 וַאֲמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּכֻל אַיְכָּא דְּתֶתְכְּרֶז סְבַרְתִּי הָדָא בְּכֻלֵּהּ עָלְמָא וְאַף מֶדֶּם דַּעְבַדַת הָדָא נֶתְמַלַּל לְדוּכְרָנַהּ׃

In verità vi dico, che douunque sarà predicato questo Euangelio per tutto il mondo, si racconterà etiandio cio che costei ha fatto, in memoria di lei.

10 יְהוּדָא דֵּין סְכַרְיוּטָא חַד מֶן תְּרֵעְסַר אֶזַל לְוָת רַבַּי כָּהֲנָא אַיךְ דַּנְשַׁלְמִיוּהִי לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ׃

E Giuda Iscariote, vno de dodici, sen' ando a i principali Sacerdoti, per darlo loro.

11 הֶנוּן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ ה חַדִיו וְאֶשְׁתַּוְּדִיו כֶּסְפָּא דְּנֶתְּלוּן לֵהּ וּבָעֵא הֲוָא לֵהּ פֶּלְגָּא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃

Et essi vdito questo si rallegrorono, e promessero di darli danari: ond'egli cercaua come potesse commodamente tradirlo.

12 וּבְיוֹמָא קַדְמָיָא דְּפַטִּירָא דְּבֵהּ דָּבְחִין יְהוּדָיֵא פֶּצְחָא אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי אַיְכָּא צָבֵא אַנְתְּ דְּנֵאזַל נְטַיֵּב לָךְ ד דְּתֵאכוּל פֶּצְחָא׃

Hor il primo giorno de la solennità de gli azzimi, quando si sacrificaua la Pasqua, i suoi discepoli gli dicono, Doue vuoi tu che noi andiamo ad apparecchiarti da mangiar la Pasqua?

13 וְשַׁדַּר תְּרֵין מֶן תַּלְמִידוֹהִי וֶאֱמַר לְהוֹן זֶלוּ לַמְדִינְתָּא וְהָא פָּגַע בְּכוֹן גַּבְרָא דְּשָׁקִיל מָאנָא דְּמַיָּא זֶלוּ בָּתְרֵהּ׃

Allora egli manda due de suoi discepoli, e disse loro, Andate ne la città, e verrauui incontra vn huomo che porta vn vaso d'acqua: seguitelo.

14 וְלַאיְכָּא דְּעָאֵל אֶמַרוּ לְמָרָא בַּיְתָּא רַבַּן אָמַר אַיְכוּ בֵּית מַשְׁרִיָּא אַיְכָּנָא דְּאֵכוּל עַם תַּלְמִידַי פ פֶּצְחָא׃

E doue egli entrarà, dite al padron de la casa, Il Maestro dice, Dou'è la stanza, oue io mangiarò la Pasqua co i miei discepoli?

יד

8 אֲשֶׁר הָיָה לָהּ עָשְׂתָה וַתְּקַדֵּם לִמְשֹׁחַ אֶת־גּוּפִי לִקְבוּרָה׃

Esta lo que pudo, hizo; porque ha preuenido à vngir mi cuerpo para la sepultura.

9 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּכָל מְקוֹמוֹת אֲשֶׁר תִּקָּרֵא הַבְּשׂוֹרָה הַזֹּאת בְּכָל עוֹלָם גַּם אֲשֶׁר עָשְׂתָה הִיא יְסֻפַּר לְזִכְרוֹנָהּ׃

De cierto os digo, que donde quiera que fuere predicado este Euangelio en todo el mundo, tambien esto que ha hecho esta sera dicho para memoria della.

10 וִיהוּדָה סְכַרְיוֹטָא אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר הָלַךְ אֶל־הַכֹּהֲנִים לְהַסְגִּירוֹ בְּיָדָם׃

Entonces Iudas Iscariota, vno de los Doze, vino à los principes de los Sacerdotes, para entregarlo à ellos.

11 וּכְשָׁמְעָם שָׂמְחוּ וַיִּקְּבוּ לוֹ לָתֵת כֶּסֶף וַיְבַקֵּשׁ אֵיךְ בְּעִתּוֹ יַסְגִּירֶנּוּ בְּיָדָם׃

Y ellos oyendolo, holgaronse: y prometieron que le darian dineros. Y buscaua oportunidad como lo entregaria.

12 וּבְיוֹם רִאשׁוֹן לַמַּצּוֹת כַּאֲשֶׁר זְבָחִים אֶת־הַפֶּסַח אָמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו אָנָה תִרְצֶה נֵלֵךְ וְנָכִין כִּי תֹאכַל אֶת־הַפֶּסַח׃

Y el primer dia de la fiesta de los panes sin leuadura, quando sacrificauan la pascua, sus Discipulos le dizen, Donde quieres que vamos à aparejarte para que comas la Pascua?

13 וַיִּשְׁלַח שְׁנַיִם תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אֶל־הָעִיר וְיִקְרֶה לָכֶם אִישׁ נֹשֵׂא נֵבֶל מַיִם וּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y embia dos de sus Discipulos, y dizeles, Id à la Ciudad, y encontraroshà vn hombre que llena vn cantaro de agua, seguildo.

14 וַאֲשֶׁר יָבוֹא שָׁמָּה אִמְרוּ לְבַעַל הַבַּיִת כִּי אָמַר הַמְלַמֵּד אַיֵּה הַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר אֹכַל שָׁם אֶת הַפֶּסַח עִם־תַּלְמִידָי׃

Y donde entràre, dezid al señor de la casa El Maestro dize, Donde esta el aposento donde tengo de comer la Pascua con mis Discipulos?

ιδ'.

8. Ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

Elle a fait ce qui estoit en elle: elle a anticipé d'oindre mon corps pour l'appareil de ma sepulture.

9. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque lieu que sera presché cest Euangile, en tout le monde, cela aussi qu'elle a fait sera recité en memoire d'elle.

10. Καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.

Adonc Iudas Iscariot, l'vn des douze s'en alla vers les principaux Sacrificateurs, afin qu'il le leur liurast.

11. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.

Lesquels l'ayans ouï s'esiouirent, & lui promirent de lui donner argent: & il cerchoit comment il le liureroit commodément.

12. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα;

Or le premier iour des pains sans leuain qu'on sacrifioit l'agneau de Pasque, ses disciples lui dirent, Où veux-tu que nous allions, afin de t'apprester à manger l'agneau de Pasque.

13. Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ.

Adonc il enuoya deux de ses disciples, & leur dit, Allez en la ville, & vn homme vous viendra à l'encontre, portant vne cruche d'eau: suiuez-le.

14. Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, Ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

Et en quelque lieu qu'il entrera, dites au maistre de la maison, Le maistre dit, Ou est le logis où ie mangerai l'agneau de Pasque auec mes disciples?

CAP. XIIII.

8. Quod habuit hæc, fecit: prævênit ungere corpus meum in ſepulturam.

She hath done that ſhe could: ſhe came afore hande to anoint my bodye to the burying.

9. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hęc, narrabitur in memoriam eius.

Verely I ſay unto you / whereſoever this Goſpell ſhall be preached throughout the whole worlde / this alſo that ſhe hath done / ſhall be ſpoken of in remembrance of her.

10. Et Iudas Iſcariotes unus de duodecim abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.

Then Judas Iſcariot / one of the twelve went away unto the hie Prieſts / to betray him unto them.

11. Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

And when they heard it / they were glad / and promiſed that they would give him money: therefore he ſought howe he might conveniently betray him.

12. Et primo die Azymorum quando paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli, Quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces paſcha?

Nowe the firſt day of unleavened bread / when they ſacrificed the Paſſeover / his diſciples ſaide unto him / Where wilt thou that we goe and prepare / that thou maiſt eate the Paſſeover?

13. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis, Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum.

Then he ſent forth two of his diſciples / and ſaide unto them / Goe ye into the citie / & there ſhall a man meete you / bearing a pitcher of water: followe him.

14. Et quocunque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit, Vbi eſt refectio mea, ubi paſcha cū diſcipulis meis manducem?

And whitherſoever he goeth in / ſaye ye to the goodman of the houſe / The Maſter ſayeth / Where is the lodging where I ſhall eate the Paſſeover with my diſciples?

Das XIIII. Capitel.

8. Sie hat gethan / was ſie kondt / Sie iſt zuvor kommen meinen Leichnam zu ſalben zu meinem Begräbniß.

Hun giorde huad hun kunde / Hun er til faarn kommen / at ſalue mit Legeme til min begraffuelſe.

9. Warlich ich ſage euch / Wo diß Euangelium geprediget wirdt in aller Welt / da wirdt man auch das ſagen zu jhrem Gedechtniß / daß ſie jetzt gethan hat.

Sandelige ſiger ieg eder / Huor ſom dette Euangelium predickis i al Verden / Da ſkal mand oc ſige det til hendis Hukommelſe / ſom hun nu giorde.

10. Vnd Judas Iſchariothe / einer von den Zwölffen / gieng hin zu den Hohenprieſtern / daß er jhn verrieth.

Oc Judas Iſchariothe / en aff de Tolff / gick bort til de Ypperſte Preſter / at forraade hannem.

11. Da ſie das höreten / wurden ſie fro / vnd verhieſſen jhm das Gelt zu geben. Vnd er ſuchete / wie er jhn füglich verrieth.

Der de horde det / bleffue de glade / oc loffuede at giffue hannem Pendinge. Oc hand lete effter / huorledis hand kunde forraade hannem met lempe.

12. Vnd am erſten tage der Süſſenbrodt / da man das Oſterlamb opfferte / ſprachen ſeine Jünger zu jhm: Wo wilt du / daß wir hingehen vnd bereiten / daß du das Öſterlamb eſſeſt?

Paa det Søde brøds førſte dag / der mand offrede Paaſkelam / ſagde hans Diſciple til hannem / Huor vilt du / at wi ſkulle gaa hen / oc berede / at du æder Paaſkelam?

13. Vnnd er ſandte ſeiner Jünger zwen / vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin in die Stadt / vnd es wirdt euch ein Menſch begegnen / der tregt einen Krug mit Waſſer / folget jm nach.

Oc hand ſende tho aff ſine Diſciple bort / oc ſagde til dem / Gaar bort i Staden / oc der ſkal it Menniſke møde eder / ſom bær it Kruſſ met Vand / følger hannem effter.

14. Vnd wo er eingehet / da ſprechet zu dem Haußwirt: Der Meiſter leſſet dir ſagen / wo iſt das Gaſthauß / darinne ich das Oſterlamb eſſe mit meinen Jüngern?

Oc huor ſom hand gaar ind / der ſiger til Hoſbonden / Meſteren lader dig ſige / Huor er Geſtehuſit / der ieg kand æde Paaſkelam vdi met mine Diſciple?

Kapitola XIIII.

8. Co geſt mohla / to včinila: předeſſla geſt aby Těla měho pomazala k pohřebu.

Co mogłá tho vczyniłá / ábowiem w czás vprzedziła pomázáć ciáło me ku pogrzebowi.

9. Zagiſtěť prawijm wám: Ze kdežkoli bude kázáno toto Ewangelium po wſſem Swětě / také co geſt včinila tato / bude wyprawowáno na památku gegij

Záprawdę powiedam wam / Ktorzykolwiek opowiedaná będźie Ewanielia ta po wszytkim świecie / też co tá vczyniłá powiedźianá pámiątkę iey.

10. Tehdy Gidáš Iſſkaryotſſký geden ze Dwanácti / odſſel k wrchnijm Kněžijm / aby ho gim zradil.

Tedy Judaſz Iſſkáryoth ieden ze dwunaśćie / przyſſedł do Kśiążąt kápłáńſkich áby go im wydał.

11. Kteřijžto ſlyſſýce zradowali ſe / a ſlijbili gemu penijze dáti. Y hledal toho / kterakby ho přijhodně zradil.

Cho gdy oni vſłyſſeli / vrádowáli ſie / y obiecáli mu dáć pieniądze / á przetho ſzukał ná czás iákoby go był wydał.

12. Prwnijho pak dne Přeſnic / když welikonočnij Beránek obětowán byl / řekli gemu Včedlnijci geho: Kde chceſs ať půgdeme / a připrawijme tobě aby gedl Beránka?

Pierwſſego tedy dniá Przaſnikow gdy obchodźili wielka noć / rzekli mu zwolennicy iego / Gdźież chceſz ábychmy ćie ſſedſſy nagotowáli vżywáć wielkiey nocy?

13. Y poſlal dwa z Včedlnijkuow ſwých / a řekl gim: Gděte do Měſta / a potkáť wás člowěk Láhwicy wody neſa / gděte ž za nim:

A ták poſłał dwu z ſwych zwolennikow / y rzekł im / Idźcie do miáſtá / á potka ſie z wámi niektory noſząc dzban wody / idźcież zá nim.

14. A kamžkoli wegde / řcete ž Pánu domu toho: Miſtrť prawij: Kde geſt Wečeřadlo mě? Kdebych gedl Beránka s Včedlnijky mýmiť

A gdźiekolwiek wnidźie / powiedźcież goſpodarzowi / Miſtrz mowi / Gdźież ieſt goſpodá ktory bede pożywał wielkiey nocy z zwolenniki moiemi?

יד

15 והא מחוא לכון ע
עליתא רבתא דמשויא
ומטביא תמן תקנו לן:

Et egli vi mostrarà vna gran sala, ornata, & apparata: iui apparecchiate per noi.

16 ונפקו תלמידוהי ואתו
למדינתא ואשכחו א
איכנא דאמר להון ועבדו
פצחא:

E cosi i discepoli si partirono, e vennero ne la citta, e trouorono secondo ch'egli haueua detto loro, & apparecchiorono la Pasqua.

17 וכד הוא רמשא אתא
עם תרעסרתה:

Venuta poi la sera, egli se ne venne co i dodici.

18 וכד סמיכין ולעסין
אמר ישוע אמין אמר
אנא לכון דחד מנכון
דאכל עמי הו ישלמני:

Et essendo essi à tauola, e mangiando, IESV disse, in verità vi dico, che vn di voi che mangia con meco, mi tradirà.

19 הנון דין שריו
מתתעיקין ואמרין לה
חד חד למא אנא:

Allora essi cominciorono à contristarsi, & à dirgli ad vno ad vno, Sono io quello? e l'altro, Sono io quello?

20 הו דין אמר להון חד
מן תרעסר דצבע עמי
בלגתא:

Et egli rispondendo, disse loro, Egli è vno de dodici, che intinge meco nel piatto.

21 וברה דאנשא אזל
איכנא דכתיב עלוהי ווי
דין לגברא הו דבאידה
משתלם ברה דאנשא
פקח הוא לה לגברא הו
אלו לא אתילד:

Certo il Figliuol de l'huomo sene va, secondo che di lui è scritto: ma guai à quel l'huomo, per cui il Figliuol de l'huomo è tradito: bene sarebbe stato per quell'huomo, s'egli non fusse mai nato.

22 וכד הנון לעסין נסב
ישוע לחמא ובריך וקצא
ויהב להון ואמר להון סבו
הנא איתוהי פגרי:

E mentre che essi mangiauano, IESV prese del pane, e poi ch'egli hebbe rendute gratie, lo spezzò, e dette loro, e disse, Pigliate, mangiate: questo è il mio corpo.

יד

15 והוא יראה אתכם עליה גדולה
מצועה ונכונה שם הכינו לנו:

Y el os mostrará vn gran cenadero aparejado, adereçad para nosotros alli.

16 ויצאו תלמידיו ויבואו אל
העיר וימצאו כאשר אמר להם
ויכינו את הפסח:

Y fueron sus Discipulos, y vinieron a la Ciudad, y hallaron como les auia dicho, y adereçaron la Pascua.

17 ויהי ערב ויבוא עם
שנים עשר:

Y llegada la tarde, vino con los Doze.

18 וכאשר ישבו ואכלו אמר ישוע
אמן אני אומר לכם כי אחד
מכם ימסרני אשר אוכל אתי:

Y como se sentaron à la mesa, y comiessen, dize Iesus, Dicierto os digo, que vno de vosotros que come commigo, me ha de entregar.

19 ויחלו להריע בשיחם ולאמר
אליו אחד אל אחד האם אני
ואחר האם אנכי הוא:

Entonces ellos començaron à entristecerse, y à dezirle cada vno por si, Por ventura seré yo? y el otro, Seré yo?

20 ויען ויאמר להם אחד
משנים עשר אשר יטבל עמי
בקערה:

Y respondiendo el, dixoles, Vno de los Doze que moja conmigo en el plato.

21 אך כי בן האדם הלך את
דרכו כאשר נכתב עליו אך אוי
לאנוש ההוא אשר בו בן האדם
ימסר טוב היה לו אשר לא ילד
האנוש ההוא:

A la verdad el Hijo del hombre vá, como está deel escripto: mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entregado. Bueno le fuera sino fuera nacido el tal hombre.

22 וכאשר אכלו לקח ישוע
את הלחם ויברך וישבר ויתן
להם ויאמר קחו ואכלו זאת
יש גופי:

Y estando ellos comiendo, tomó Iesus el pan, y bendiziendo, partió, y diôles, y dixo, Tomad, comed, esto es mi cuerpo.

ιδ΄.

15. Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.

Et il vous monstrera vne grande chambre ornee & preparee: apprestez-nous là l'agneau de Pasque.

16. Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Ainsi les disciples partirent, & vindrent en la ville, & trouuerent comme il leur auoit dit, & apprestèrent l'agneau de Pasque.

17. Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

Puis le soir venu, il s'en vint auec les douze.

18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ᾽ ἐμοῦ.

Et comme ils estoyent à table, & mangeoyent, Iesus dit, En verité ie vous di, que l'vn de vous qui mange auec moi, me trahira.

19. Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ᾽ εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;

Lors ils se prindrent à se contrister: & lui dirent l'vn apres l'autre Est-ce moi? & l'autre, Est ce moi?

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

Mais il respondit & leur dit, C'est l'vn des douze, lequel trempe auec moi au plat.

21. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Certes le Fils de l'homme s'en va, selō qu'il est escrit de lui: mais malheur à cest homme là par lequel le Fils de l'homme est trahi: il eust esté bon à cest homme-la de n'estre point né.

22. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Iesus print le pain: & apres auoir rendu graces il le rompit, puis le leur bailla & dit, prenez, manges, ceci est mon corps.

CAP. XIIII.

15. Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratum: & illic parate nobis.

And he will ſhew you an vpper chamber which is large / trimmed & prepared: there make it readie for vs.

16 Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt paſcha.

So his diſciples went forth / and came to the citie / and found as he had ſaide vnto them / and made readie the Paſſeouer.

17. Veſpere autem facto, venit cum duodecim.

And at euen he came with the twelue.

18. Et diſcumbentibus eis & manducantibus, ait Ieſus, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

And as they ſate at table and did eate / Jeſus ſaide / Verely I ſay vnto you / that one of yeu ſhall betray mee / which eateth with me.

19. At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingillatim, Nunquid ego?

Then they beganne to be ſorowful and to ſay to him one by one / Is it I? And another / Is it I?

20. Qui ait illis, Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

And he anſwered and ſaid vnto thẽ / It is one of the twelue that dippeth with mee in the platter.

21. Et filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de eo; væ autem homini illi per quem filius hominis traditur, bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.

Truely the Sonne of man goeth his way / as it is written of him: but wo be to that man / by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man / if he had neuer bene borne.

22. Et manducantibus illis, accepit Ieſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc eſt corpus meum.

And as they did eate / Jeſus tooke the bread / and when he had giuen thankes / hee brake it and gaue it to them / and ſaid / Take eate / this is my bodie.

Das XIIII. Capitel.

15. Vnd er wirdt euch einen groſſen Saal zeigen / der gepflaſtert vnd bereitet iſt / daſelbs richtet für vns zu.

Oc hand ſkal viſe eder en ſtor Sal / ſom er ſtenlagd oc bered / Reder der til for oſſ.

16. Vnd die Jünger giengen auß / vnd kamen inn die Stadt / vnd fundens / wie er jhnen geſagt hatte / vnd bereiteten das Oſterlamb.

Oc Diſciplene ginge vd / oc komme i Staden / oc funde det / lige ſom hand haffde ſagd dem / Oc de beridde Paaſkelam.

17. Am Abend aber kam er mit den zwölffen.

Oc om afftenen kom hand met de Tolff.

18. Vnd als ſie zu Tiſch ſaſſen / vnd aſſen / ſprach Jeſus: Warlich ich ſage euch / einer vnter euch wirdt mich verrahten.

Oc ſom de ſade til Bordz oc ode / ſagde Jheſus / Sandelige / Jeg ſiger eder / En blant eder / ſom æder met mig / ſkal forraade mig.

19. Vnd ſie wurden traurig / vnnd ſagten zu jm / einer nach dem andern: Bin ichs? Vnd der ander: Bin ichs?

Oc de bleffue bedrøffuede / oc ſagde til hannem / en effter den anden / Er det ieg? Oc den anden / Er det ieg?

20. Er antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Einer auß den Zwölffen / der mit mir inn die Schüſſel tauchet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / En aff de Tolff / ſom dopper met mig i Fadet.

21. Zwar des Menſchen Sohn gehet hin / wie von jhm geſchrieben ſtehet. Weh aber dem Menſchen / durch welchen des Menſchen Son verrathen wirdt / Es were demſelbigen Menſchen beſſer / das er nie geborn were.

Sandelige / Menniſkens Søn gaar hen / lige ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem. Men ve det Menniſke / ved huilcken Menniſkens Søn bliffuer forraad / Det vaare ſamme Menniſke bedre / at hand vaare aldri fød.

22. Vnd in dem ſie aſſen / nam Jeſus das Brot / dancket / vnd brachs / vnd gabs jhnen / vnd ſprach: Nemet / eſſet / das iſt mein Leib.

Oc i det de ode / Tog Jheſus Brødet / tackede / oc brød / det oc gaff dem det / oc ſagde / Tager / æder / Det er mit Legeme.

Kapitola XIIII.

15. A onk wám vkáže Wečeřadlo weliké po dlážené a připrawené / y tu nám připrawte.

A onci wam vka że ſale wielka / obita y przygotowana / thamże nágotuycie.

16. Y odeſſli Včedlnijcy geho / a přiſſli do Měſta / a nalezli tak yakož gim byl powěděl / y připrawili Beránka.

Odſzedſzy thedy zwolennicy / przyſzli do miáſtá. y nalezli wſzytko iáko im powiedział / y nágotowáli wielka noc.

17. Když pak byl wečer / přiſſel ſe Dwanácti.

A gdy ku wieczoru było / przyſzedł ze dwiemanaśćie.

18. A když ſeděli za Stolem a gedli / řekl Gežijš: Zagiſté prawijm wám / že geden z wás mne zradij kterýž gij ſemnau.

Potym gdy śiedźieli y iedli / rzekł Jezus / Záprawdę wam powiedam / Jeden z was zdradźi mie ktory ie ze mna.

19. A oni počali ſe rmautiti / a prawiti gemu gedenkaždý zwláſſtě: Y zdali yá gſem?

Tedy oni poczeli byc ſmetni / y mowili mu z oſobná / A zali ia? A drudzy / A za ia?

20. Kterýž řekl gim: Geden z Dwanácti / kterýž ſahá rukau ſemnau do mijſy.

Lecz on im odpowiedźiawſzy / rzekł / Jeden ze dwu naśćie ktory ze mna macza w miśie.

21. Syn zagiſté člowěka gde / yakož geſt pſáno o něm. Ale běda člowěku tomu / ſkrze něhož Syn člowěka bude zražen / dobřeby bylo gemu / by ſe byl nenarodil člowěk ten.

Aczći Syn człowieczy idźie iáko o nim ieſt napiſano / Ale biádá człowiekowi onemu przez ktorego Syn człowieczy bedźie wydan / dobrzeſz było by ſie był człowiek on nie národźił.

22. A když oni gedli / wzal Gežijš chléb: a dobrořeče lámal / a dáwal gim / řka: Wezměte / gezte / Totoť geſt Tělo mé.

A gdy ieſzcze iedli / wźiął Jezus chleb / a blogoſławiac łamał y dał im mowiąc / Bierzcie iedzcie / to ieſt ciáło moie.

יד

23 ונסב כסא ואודי ובריך ויהב להון ואשתיו מניה כלהון:

Poi presò il calice, rendè gratie, e lo dette loro, e ne beuuero tutti.

24 ואמר להון הנו דמי דדיתקא חדתא דחלף סגיאא מתאשד:

E disse loro, Questo è il mio sangue del Nuouo testamento, il qual si sparge per molti.

25 אמין אמר אנא לכון דתוב לא אשתא מן ילדא דגפתא עד מא ליומא הו דבה אשתיוהי חדתאית במלכותא דאלהא:

Io vi dico in Verità, che da hora innanzi non beuerò del frutto de la vite, insin à quel giorno ch'io lo beuerò nuouo nel regno di Dio.

26 ושבחו ונפקו לטור זיתא:

E poi ch'essi hebber detto il cantico, se n'vscirono al monte de gli Oliui.

27 ואמר להון ישוע כ כלכון תתכשלון בי בהנא ליליא כתיב גיר דאמחא לרעיא ונתבדרון אמרוהי:

Allor IESV dice loro, Voi questa notte sarete scandalizati tutti in me, percioch'egli è scritto, Io percoterò il pastore, e le pecore saranno disperse.

28 אלא מא דקמת קדם אנא לכון לגלילא:

Mai poi ch'io sarò risuscitato, v'andarò innanzi in Galilea.

29 אמר לה כאפא אן כלהון נתכשלון אלא לא אנא:

E Pietro gli disse, E se ben tutti si scandalizaranno, nondimeno io non mi scandalizarò.

30 אמר לה ישוע אמין אמר אנא לך דאנת יומנא בליליא הנא קדם דנקרא תרנגלא תרתין זבנין תלת תכפור בי:

Allor IESV li dice, Io ti dico in Verità, che hoggi in questa notte, prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte.

יד

23 ויקח את הכוס ויברך ויתן להם וישתו ממנו כלם:

Y tomando el vaso, auiendo hecho gracias, dióles: y beuieron de el todos.

24 ויאמר להם זאת יש דמי דם ברית החדשה אשר על רבים נשפך:

Y dizeles, Esto es mi sangre del Nueuo Testameoto que por muchos es derramada.

25 אמן אני אומר לכם כי עוד לא אשתה מענב הגפן עד היום ההוא אשר בו אשתנו חדש במלכות אבי:

Diciertoos digo, que no beueré mas de fruto de vid hasta aquel dia, quando lo beueré nueuo en el Reyno de Dios.

26 ויתפללו ויצאו אל הר הזיתים:

Y como ouieron cantado el hymno, salieronse àl monte de las Oliuas.

27 ויאמר להם ישוע כי כלכם תכשלו בי בלילה הזה כי נכתב הך את הרועה ותפוצינה הצאן:

Iesus entonces les dize, Todos sereys escandalizados en mi està, noche porque escripto està Heriré al pastor y serán derramadas las oueias.

28 אבל אחרי קומי אקדים אתכם בגלילה:

Mas desque aya resuscitado, yré delante de vosotros à Galilea.

29 וכיפה אמר לו ואם כלם יכשלו אך אני לעולם לא אכשל:

Entonces Pedro le dixo, Aunque todos sean escandalizados, más no yo.

30 ויאמר לו ישוע אמן אני אומר לך כי היום בלילה הזה לפני קרא תרנגל שנית שלש פעמים תכחשני:

Y dizele Iesus, Decierto te digo, (tu) oy, esta noche, antes que el gallo aya cantado dos vezes, me negaras tres vezes.

ιδ'.

23. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, il rendit graces, & la leur bailla, & ils en beurent tous.

24. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

Et il leur dit, Ceci est mon sang, le sang du nouueau Testament, lequel est respandu pour plusieurs.

25. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

En verité ie vous di, que ie ne boirai plus du fruict de la vigne iusques à ce iour-la que ie le boirai nouueau au royaume de Dieu.

26. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

27. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

Adonc Iesus leur dit, Vous tous ceste nuict serez scandalizés en moi: car il est escrit, le frapperai le berger, & les brebis seront esparses.

28. Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Mais apres que ie serai ressuscité, i'irai deuant vous en Galilee.

29. Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

Et Pierre lui dit, Quand bien tous seroyent scandalizés, si ne le ferai-ie point quant à moi.

30. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με.

Lors Iesus lui dit, En verité ie te di, qu'au iourd'hui en ceste propre nuict, deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois.

CAP. XIIII.

23 Et accepto calice, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.

Also he tooke the cuppe / and when he had giuen thankes / gaue it to them: and they all dranke of it.

24. Et ait illis, Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.

And he said vnto them / This is my blood of the newe Testament / which is shed for many.

25. Amen dico vobis, quia iam non bibam de genimine vitis usq; in diem illum cum illud bibam (novum) in regno Dei.

Verely I say vnto you / I will drinke no more of the fruite of the vine / vntill that day / that I drinke it new in the kingdome of God.

26. Et hymno dicto, exierunt in montem olivarum.

And when they had sung a psalme they went out to the mount of Oliues.

27. Et ait eis Iesus, Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oves.

Then Jesus said vnto them / All yee shall be offended by me this night: for it is written / I will smite the shepheard / and the sheepe shalbe scattered.

28 Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam

But after that I am risen / I will goe into Galile before you.

29. Petrus autem ait, ill:, Et si omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego.

And Peter said vnto him / Although all men should be offended / yet would not I.

30. Et ait illi Iesus, Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

Then Jesus said vnto them / Verely I say vnto thee / this day / euen in this night / before the cocke crowe twise / thou shalt deny me thrise.

Das XIIII. Capitel.

23. Vnd nam den Kelch / vnd dancket / vnd gab jhnen den / vnd sie druncken alle darauß.

Oc hand tog Kalcken / oc tackede / oc gaff dem den Oc de drucke alle der aff.

34. Vnd er sprach zu jnen: Das ist mein Blut / des neuen Testaments / das für vile vergossen wirdt.

Oc hand sagde til dem / Det er mit Blod / som er det ny Testamentis / som bliffuer vdgydet för mange.

25. Warlich / ich sage euch / daß ich hinfort nicht Trincken werde vom gewächse des Weinstocks / biß auff den tag / da ichs neu trincke / in dem Reich Gottes.

Sandeliger Jeg siger eder / at ieg skal icke ydermere dricke aff det som voxer paa Vintræ / indtil paa den dag / at ieg skal dricke det nyt / i Guds Rige.

26. Vnd da sie den Lobgesang gesprochen hatten gingen sie hinauß an den Oelberg.

Oc der de haffde sagd Loffsangen / da ginge de vd til Olie bierget.

27. Vnd Jesus sprach zu jhnen: Jr werdet euch in diser nacht alle an mir ergern / denn es stehet geschriben: Jch werde den Hirten schlagen / vnd die Schafe werden sich zerstreuen.

Oc Jhesus sagde til dem / J skulle i denne nat forarge eder alle paa mig / Thi det staar screffuit / Jeg skal sla Hyrden / oc Faarene skulle at spredis.

28. Aber nach dem ich Aufferstehe / wil ich für euch hingehen in Galileam.

Men effter at ieg opstaar / da vil ieg gaa hen faar eder i Galilea.

29. Petrus aber saget zu jhm: Vnd wenn sie sich alle ergerten / so wolte doch ich mich nicht ergern.

Da sagde Peder til hannem / Oc der som de end alle forargede sig / Saa vilde ieg dog icke forarge mig.

30. Vnd Jesus sprach zu jhm Warlich ich sage dir / Heute in diser nacht / Ehe denn der Hane zweymal krehet / wirst du mich dreymal verläugnen.

Oc Jhesus sagde til hannem / Sandelige siger ieg dig / J dag / vdi denne nat / før end Hanen gal tho gonge / skalt du necte mig tre gonge.

Kapitola XIIII.

23. Potom wzaw Kalich / djky wzdáwage dal gim. Y pili z něho wssyckni.

A wziawszy kubek á uczyniwszy dzięki / dal im / y pili z niego wszyscy.

24. Y řekl gim: Tatoť gest Krew má nowého Swědectwij / kteráž za mnohé wylita bude.

Zátymże im rzekł / To iest krew moia nowego testamentu / ktora zá wiele ich bywa wylana.

25. Zagisté prawjm wám: Žeť giž nebudu pijti z tohoto winného kořene / až do onoho dne / když gey pijti budu nowý w Králowstwij Božijm.

Záprawdę powiedam wam / Nie bede dáley pil z owocu winnego / áż do onego dniá gdy ie nowe pic bede w Krolestwie Bożym.

26. A chwálu Bohu wzdawsse / wyssli na horu Oliwětskau.

A odśpiewawszy pieśń / weszli na gore oliwna.

27. Potom řekl gim Gežjs: Wssyckni wy pohorssjte se nademnau této nocy: nebo psáno gest: Bijti budu Pastýře / a rozprchnau se Owce.

Tedy do nich rzekł Jezus / Wszyscy sie zgorszycie we mnie they nocy: Bo iest nápisano / Vderze pásterzá á beda rosproszone owce.

28. Ale když z mrtwých wstanu / předegduť wás do Galilee.

Lecz gdy powsthánę / vprzedzę was do Galileey.

29. Tehdy Petr řekl gemu: Byť se pak wssyckni pohorssyli / ale yá nic.

Ale mu Piotr powiedział / Choćiażby sie theż wszyscy zgorszyli / ale cia nie.

30. Řekl gemu Gežijs: Zagisté prawijm tobě / že ty dnes této nocy prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá / třikrát mne zapřijss.

Rzekł mu tedy Jezus / Záprawdęć powiedam / izdziś tey nocy pierwey niż dwá kroć kur záploie / trzy kroć sie mnie záprzysz.

יד

31 והו דין יתיראית אמר הוא דאן נהוא לי לממת עמך לא אכפור בך מרי ואכותה אף כלהון תלמידא אמרו׃

Ma egli molto piu diceua, Se ben mi bisognasse morire insieme con teco, io non ti negarè giamai. E similmente diceuano ancor tutti gli altri.

32 ואתו לדוכתא אידא דמתקריא גדסמן ואמר לתלמידוהי תבו הרכא עד מצלא אנא׃

Dipoi se ne vengono in vn luogo nominato Gethsemane, & allor dice à i suoi discepoli, Sedeteui qui insin à tanto ch'io andarò à fare oratione.

33 ודבר עמה לכאפא וליעקוב וליוחנן ושרי למתכמרו ולמתתעקו׃

E Piglia seco Pietro, e Iacopo, e Giouanni: e comincia à spauentarse & andare in estrema angoscia.

34 ואמר להון כריא הי לה נפשי עדמא למותא קוו לי הרכא ואתתעירו׃

E dice loro, L'anima mia è grandamente contristata infin à morte: rimanetevi qui, e state vigilanti.

35 וקרב קליל ונפל על ארעא ומצלא הוא דאן משכחא תעבר מנה שעתא׃

E andatosene vn poco piu oltre, si gittò in terra: e pregaua che s'egli era possibile, quell'hora passasse via da lui.

36 ואמר אבא אבי כל מדם משכח אנת אעבר מני כסא הנא אלא לא צביני דילי אלא דילך׃

E diceua, Abba, Padre, tutte le cose ti son possibili, togli via da me questo calice: nondimeno non sia gia quel che voglio io, ma quel che vuoi tu.

37 ואתא אשכח אנון כד דמכין ואמר לכאפא שמעון דמכת לך לא אשכחת חדא שעא למתתערו׃

Poi viene, e trouali à dormire, e dice à Pietro, Simone, tu dormi? non hai tu potuto vegliare vn'hora?

38 אתתעירו וצלו דלא תעלון לנסיונא רוחא צביא ומטיבא אלא פגרא כריה׃

Vegliate & orate, accioche voi non entrate in tentatione: che lo spirito è ben pronto, ma la carne è debile.

יד

31 והוא עוד יותר אמר אם אצטרך למות עמך לא אכחש אותך וככה כלם אמרו׃

Mas el mucho mas dizia, Si me fuere menester morir contigo, no te negaré Tambien todos dezian lo mismo.

32 ויבואו אל־המקום ושמו גיא שמנים ויאמר לתלמידיו שבו פה עד כי אתפלל׃

Y vienen àl lugar que se llama Gethsemani, y dize à sus Discipulos, Sentaos aqui, entretanto que oro.

33 ויקח את־כיפה ויעקב ויוחנן אתו ויחל להבעת ולהציק׃

Y toma consigo à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y començó à atemorizarse, y à angustiarse.

34 ויאמר אליהם משתוחחה נפשי עד־מות הוכילו פה ושקדו׃

Y dizeles, mucho está triste mi alma, hasta la muerte: esperád aqui, y velad.

35 ויקדים מעט ויפל על־הארץ ויתפלל אם לא בלי יכלת תעבור נא ממנו השעה׃

Y yendose vn poco adelante, prostrose à tierra, y oró, Que si fuesse possible, passasse deel aquella hora;

36 ויאמר אבא אבי כל תוכל את העבר את־הכוס הזה ממני אך לא אשר אני רוצה כי־אם אשר אתה׃

Y dixo, Abba, Padre, todas las cosas son à ti possibles: traspassa de mi este vaso: empero no lo que yo quiero, sino lo que tu.

37 ויבוא וימצאם ישנים ויאמר לכיפה שמעון התישן הלא יכלת לשעה אחת לשקד׃

Y vino, y hallólos durmiendo: y dize à Pedro Simon, duermes? No has podido velar vna hora?

38 שקדו והתפללו פן תבואו במסות כי רוח נדבה ובשר חלש׃

Velad y orad, no entreys en tentacion: el espiritu à la verdad es presto, mas la carne enferma.

ιδ.

31. Ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

Mais il disoit encores de plus fort. Quand mesmes il me faudroit mourir auec toi, si ne te renierai-ie point. Et tous aussi disoyent de mesmes.

32. Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ. καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι.

Puis apres ils vindrent en vn lieu nommé Geth-semané: Et il dit à ses disciples, Seez-vous ici iusques à tant que i'aye prié.

33. Καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print auec soi Pierre, & Iaques, & Iehan, & commença à s'espouuanter, & à estre fort angoissé.

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. (μετ' ἐμοῦ)

Adonc il leur dit, Mon ame est saisie de tristesse iusques à la mort, demeurez ici, & veillez.

35. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα.

Et s'allant vn peu plus outre, il se ietta en terre: & prioit, que s'il se pouuoit faire, l'heure se passast arriere de lui.

36. Καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι. παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.

Et disoit, Abba Pere, toutes choses te sont possibles, transporte ceste coupe arriere de moi toutesfois non point ce que ie vueil, mais ce que tu veux.

37. Καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι.

Puis il vient, & les trouue dormãs & dit à Pierre, Simon, dors-tu? n'as-tu peu veiller vne heure?

38. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez, & priez que vous n'entriez en tentation: car quant à l'esprit, il est prompt mais la chair est foible.

CAP. XIIII.

31. At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant,

But he saide more earnestly / If I shoulde die with thee / I will not denie thee: likewise also said they all.

32. Et venit in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis, Sedete hîc donec orem.

After they came into a place named Gethsemane: then he saide to his disciples/Sit ye here/ till I haue prayed.

33. Et assumit Petrum & Iacobum & Iohannem secum: & cœpit pavere & tædere.

And hee tooke with him Peter / & James and John / and he began to be afraid/and in great heauines.

34. Et ait illis, Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hîc, & vigilate,

And saide vnto them/ My soule is very heauy / euen vnto the death: tary here and watch.

35. Et cùm processisset paululum, procidit super terram & orabat ut si fieri posset, transiret ab eo hora.

So he went forward a litle/and fell down on the ground/ and prayed / that if it were possible / that houre might passe from him.

36. Et dixit, Abba, pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

And he sayde / Abba/ Father / all thinges are possible vnto thee: take away this cup from me: neuertheless / not that I wil / but that thou wilt / be done.

37. Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare?

Then he came and founde them sleeping/ and saide to Peter / Simon / sleepest thou? couldest not thou watch one houre?

38. Vigilate, & orate ut non intretis in tẽtationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.

Watch ye/ and pray / that ye enter not into tentation: the spirit in deede is ready/ but the flesh is weake.

Das XIIII. Capitel.

31. Er aber redete noch weiter: Ja wenn ich mit dir auch sterben müste / wolt ich dich nicht verläugnen. Desselbigen gleichen sagten sie alle.

Men hand talede end ydermere/ Ja der som ieg oc skulde dø met dig/ da vilde ieg icke neete dig. Lige det samme sagde de alle.

32. Vnd sie kamen zu dem Hofe/mit namen Gethsemane/ vnd er sprach zu seinen Jüngern/ setzt euch hie/ biß ich hingehe/ vnd bete.

Oc de komme til den haffue/ som kaldis Gethsemane/ Oc hand sagde til sine Disciple/ setter eder her/ saa lenge ieg gaar bort/ oc beder.

33. Vnd nam zu sich Petrum vnd Jacobum vnd Johannem/ vnd fieng an zu zittern vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder oc Jacob/ oc Hans til sig/ Oc begynte at skelffue oc beffue.

24. Vnnd sprach zu jhnen: Meine Seele ist betrübet biß an den Tod/ Enthaltet euch hie/ vnd wachet.

Oc sagde til dem / Min Siel er bedrøffuit / indtil døden/bliffuer her. oc vaager.

35. Vnd er gieng ein wenig fürbaß/ fiel auff die Erden / vnd betet/ Daß/ so es müglich were/die stunde fürüber gienge.

Oc hand gick lidet lenger frem/ falt ned paa Jorden / oc bad/ At den stund maatte gaa offuer / om det vaare muligt.

36. Vnd sprach: Abba/mein Vater/ Es ist dir alles müglich / überhebe mich dises Kelchs/ Doch nicht was ich wil/ sondern was du wilt.

Oc sagde/ Abba min Fader/ Alting er dig muglich/ Tag denne Kalck bort fra mig. Dog icke huad ieg vil/ Men huad du vilt.

37. Vnd kam/ vnd fand sie schlaffent. Vnd sprach zu Petro: Simon schleffest du? Vermöchtest du nicht eine stunde zu wachen?

Oc hand kom/ oc fant dem soffuendis. Oc hand sagde til Peder/ Simon soffuer du? Kunde du icke vaage en time?

38. Wachet vnd betet / daß jhr nicht inn Versuchung fallet. Der Geist ist willig/aber das Fleisch ist schwach.

Vaager oc beder at i skulle icke falde i fristelse. Aanden er villig/ Men Legemet er skrøbeligt.

Kapitola XIIII.

31. A on wijce mluwil: Bychž pak musyl spolu s tebau vmřijti/ nezapřijm tebe. Též také y ginij wssyckni mluwili.

Ale on tym wiecey mowil/ By potrzebá y vmrzec mi z toba / nie zaprzę sie ciebie/á także tez y wszyscy mowili.

32. Tehdy přissli na Popluzij/ kterémuž gest gméno Gethsemány. Y řekl k Včedlnijkům swým: Seďtež tuto/ dokudž se nepomodlijm.

A thák przyszli ná mieysce ktore zwano Gethsemáne / tedy rzekł swym zwolennikom/ Siedźcie tu poki sie ia modlic bede.

33. A poyaw s sebau Petra/ a Jakuba/ a Jana/ počal se lekati a teskliw býti.

Y wziawszy Piotrá / y Jákubá. y Jana z soba / poczal sie lekać y ciezsko smucić.

34. Y řekl gim: Smutnáť gest Dusse má až k smrti/ počekaytež tuto/ a bděte.

Mowiąc ku nim/ Bárzo smutna iest dusza ma áż do śmierci/ zostáńcież tu á czuycie.

35. A když odssel malicko/ padl na zemi/ a modlil se/ mohlo li by býti/ aby odessla od něho hodina.

Odszedszy tedy málüczko/ padł ná ziemię y modlił sie/ iesliby być mogło áby od niego odeszlá godzina oná.

36. Y řekl: Otče / Otče/ wssecky wěcy možné gsau tobě / přenes Kalich tento odemne ale wssak ne což ya chcy/ ale co ty.

Y mowił/ Abbá Oycze/wszytko ci tobie iest podobne / przenieś odemnie ten kubek/ wszákże nie to co ia chce/ ále co ty chcesz.

37. Y přissel k nim / a nalezl ge an i spij. Y řekl Petrowi: Ssimone/ což spijs? nemohl li gsy gedině hodiny bdijti?

Zátym przyszedł á ználazł ie spiace/ y rzekł Piotrowi / Symon spisz? Nie mogłześ ze mna czuć iedne godzine?

38. Bděte a modlte se/ abyste newessli w pokussenij / duch zagisté hotow gest / ale tělo nemocno.

Czuyciez á modlcie sie / byście nie przyszli w pokuszenie / Acżci duch iest prędki / ále ciało mdłe.

יד

39 וַאזַל תּוּב צַלִּי וְהִי מ
מֶלְּתָא אָמַר׃

E di nuouo andatosene, pregò, dicendo le medessime parole.

40 וַהֲפַךְ תּוּב אֶתָא א
אַשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דָּמְכִין מ
מֶטּוּל דְּעַיְנַיְהוּן יַקִּירָן הֲוַי
וְלָא יָדְעִין הֲווֹ מָנָא י
יֵאמְרוּן לֵהּ׃

Poi ritornato, gli trouò di nuouo che dormiuano: percioche gli occhij loro erano aggrauati, ne sapeuano che rispondergli.

41 וַאֲתָא דִּתְלָת זַבְנִין וֶאֱמַר
לְהוֹן דְּמַכוּ מִכִּיל וְאֶתְתְּנִיחוּ
מְטָת חַרְתָּא וַאֲתַת שָׁעְתָּא
וְהָא מֶשְׁתְּלֵם בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
בְּאִידַיְהוּן דְּחַטָּיֵא׃

Et vienſene la terza volta, e dice loro, Dormite pur da hora innanzi, e riposateui, Basta, l'hora è venuta: ecco il Figliuol de l'huomo è dato ne la mani de peccatori.

42 קוּמוּ נֵאזַל הָא קְרֵב
הַו דַּמְשַׁלֵּם לִי׃

State su, andiamo, ecco che s'auuicina colui che mi tradisce.

43 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אֶתָא
יְהוּדָא סְכַרְיוּטָא חַד מֶן
תְּרֶעְסַר וְעַמֵּהּ סַגִּיָאא עַם
סַפְסְרָא וְחוּטְרָא מֶן לְוָת
רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא
וְקַשִּׁישֵׁא׃

Et in quello istante, mentre ch'egli ancor parlaua, arriua Giuda, che era vn de dodeci; e con esso vna gran turba con spade e bastoni, mandati da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e da i Vecchij.

44 וִיהַב לְהוֹן אָתָא
מְשַׁלְמָנָא הַו דַּמְשַׁלֵּם
וֶאֱמַר הַו דְּנָשֵׁק אֶנָא הוּיוּ
אוּחֲדוּהִי וְהַיְרָאִית ו
וַאוּבְלוּהִי׃

Hor colui che lo tradiua haueua dato loro vn segno, dicendo, Quello ch'io baciarò, esso è: pigliatelo, e menatelo via sicuramente.

45 וּבַר שָׁעְתֵהּ קְרֵב וֶאֱמַר
לֵהּ רַבִּי רַבִּי וְנַשְּׁקֵהּ׃

E venuto ch'ei fu, subbito accostandosi à lui, gli dice, Maestro, maestro: e bacciollo.

יד

39 וְעוֹדֶנּוּ הָלַךְ וְהִתְפַּלֵּל אוֹתוֹ
הַדָּבָר אֹמֵר׃

Y boluiendose à yr, oró, y dixo las mismas palabras.

40 וַיָּשׁב וַיִּמְצָאֵם עוֹד יְשֵׁנִים
כִּי הָיוּ עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת וְלֹא
יָדְעוּ מָה יַעֲנוּ לוֹ׃

Y buelto, hallólos otra vez durmiendo: porque los ojos deellos eran cargados, y no sabian que responderle.

41 וַיָּבוֹא שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר לָהֶם
הֲתִישְׁנוּ עוֹד וְתָנוּחוּן נִמְנַע בָּאָה
הַשָּׁעָה הִנֵּה נִסְגַּר בֶּן־הָאָדָם
בִּידֵי הַחַטָּאִים׃

Y vino la tercera vez, y dizeles, Dormid ya y descànsad. basta, la hora es venida: heaqui, el Hijo del hombre es entregado en manos de los peccadores.

42 עוּרוּ וְנֵלְכָה הִנֵּה אֲשֶׁר
יַסְגִּירֵנִי קָרֵב׃

Leuantaos, vamos. heaqui elque me entrega, esta cerca.

43 וּפִתְאֹם בְּדַבְּרוֹ עוֹדֶנּוּ בָא
יְהוּדָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר וְעִמּוֹ
עַם רַב בַּחֲרָבוֹת וּרְמָחִים מִן־
הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וּזְקֵנִים׃

Y luego, aun hablando el, vino Iudas, que era vno de los Doze, y conel mucha companna con espadas y bastones de parte de los Principes de los Sacerdotes, y de los Escribas, y de los Ancianos.

44 וְהַמַּסְגִּירוֹ נָתַן לָהֶם אוֹת
לֵאמֹר אֶת־אֲשֶׁר אֶשַּׁק זֶה הוּא
אוֹתוֹ תִּתְפְּשׂוּהוּ וְהוֹלִיכוּ לָבֶטַח׃

Y elque lo entregaua, les auia dado sennal comun diziendo, Alque yo besare, aquel es: prendeldo, y lleualdo seguramente.

45 וּבְבוֹאוֹ בִּמְהֵרָה קָרַב אֵלָיו
לֵאמֹר רַבִּי רַבִּי וַיִּשָּׁקֵהוּ׃

Y como vino, llegóse luego à el, y dizele, Maestro, Maestro? y besólo.

ιδ.

39. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Et derechef il s'en alla, & pria, disant le mesme propos.

40. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.

Puis estant retourné, il les trouua derechef dormans, car leurs yeux estoyent appesantis: & ils ne sauoyent que lui respondre.

41. Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἀπέχει. ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.

Puis il vint pour la troisieme fois, & leur dit, Dormez d'ores en auant, & vous reposez: il suffit. l'heure est venue Voici le Fils de l'homme s'en va estre liuré és mains des meschans.

42 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit, s'approche.

43. Καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ἰουδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

Et soudain comme il parloit encores, Iudas (qui estoit l'vn des douze) vint & grande troupe auec lui, auec espees & bastons, de par les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les anciens.

44 Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι κρατήσατε αὐτόν, καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.

Or celui qui le trahissoit auoit donné vn signal entr'eux, disant, Quicōque ie baiserai, c'est cestui-la: saisissez-le, & l'emmenez seurement.

45. Καὶ ἐλθών, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει, ῥαββί ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Quand donc il fut venu incontinent il s'approcha de lui, & dit, Maistre, Maistre, & le baisa.

CAP. XIIII.

39. Et iterum abiens, oravit, eundem sermonem dicens.

And againe he went away / and prayed / and spake the same wordes.

40. Et reversus denuo, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid responderent ei.

And hee returned / and founde them a sleepe againe: for their eyes were heavie: neither knewe they what they should answere him.

41. Et venit tertiò, & ait illis, Dormite iam, & requiescite. Sufficit, vênit hora: ecce, filius hominis tradetur in manus peccatorum.

And he came the third time / and said vnto them / Sleepe hencefort / and take your rest: it is ynough: the houre is come: beholde / the Sonne of man is delivered into the handes of sinners.

42. Surgite, eamus, ecce, qui me tradet, propè est.

Rise vp: let vs goe: lo / he that betrayeth me / is at hand.

43 Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à summis sacerdotibus & Scribis & senioribus.

And immediately while hee yet spake / came Judas that was one of the twelue / & with him a great multitude with swordes and staues from the hie Priestes / & Scribes / and Elders.

44. Dederat autem traditor signum eis, dicens, Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè.

And he that betrayed him / had given them a token / saying / whomesoever I shall kisse / he it is: take him and leade him away safely.

45. Et cùm venisset, statim accedens ad eum, ait, Rabbi, & osculatus est eum.

And assoone as he was come / he went straight way to him / and saide / Master / Master / and kissed him.

Das XIIII. Capitel.

39. Vnd gieng wider hin / vnd betet / vnd sprach dieselbigen wort.

Oc hand gick bort igen / oc bad / oc sagde de samme ord.

40. Vnd kam wider / vnd fand sie abermal schlaffend / denn jhre Augen waren voll schlaffs / vnd wusten nicht was sie jhm antwortten.

Oc hand kom igen / oc fant dem atter soffuendis / Thi deris oyen vaare fulde aff søffn / oc de viste icke / huad de suarede hannem.

41. Vnd er kam zum dritten mal / vnd sprach zu jnen: Ach wolt jhr nun schlaffen vnd ruhen? Es ist genug / die Stunde ist kommen / Sihe / des Menschen Son wirdt überantwortet inn der Sünder hände.

Oc hand kom tredie gong / oc sagde til dem / Ah ville i nu soffue oc huile? Det er nock. Stunden er kommen / See / Menniskens Son skal antuordis hen i Synderis hender.

42. Stehet auff / lasset vns gehen. Sihe / der mich verräth / ist nahe.

Staar op / lader oss gaa. See / den mig forraader / er hart hoss.

43. Vnd alsbald da er noch redet / kam herzu Judas der zwölffen einer / vnd ein grosse Schar mit jhm / mit Schwerten vnd mit Stangen / von den Hohen Priestern vnd Schrifftgelehrten vnd Eltesten.

Oc strax / som hand end nu talede / kom Judas en aff de Tolff frem / oc en stor Skare met hannem / met suerd oc met stenger / fra de Ypperste Prester oc Schrifftkloge oc Eldste.

44. Vnd der Verräther hatte jnen ein Zeichen gegeben / vnd gesagt: Welchen ich küssen werde / der ists / den greiffet / vnd führet jhn gewiß.

Oc Forrederen haffde giffuit dem it Tegen / oc sagd / Huilcken ieg kysser / den er det / griber hannem / oc fører hannem varlige.

45. Vnd da er kam / tratt er bald zu jm / vnd sprach zu jm: Rabbi / Rabbi / Vnd küsset jhn.

Oc der hand kom / traadde hand strax til hannem / oc sagde til hannem / Rabbi / Rabbi / oc kyste hannem.

Kapitola XIIII.

39. A opět odssed modlil se / tauž řeč mluwě.

A wróciwszy się zásię / modlił się mówiąc ony z słowá.

40. A nawrátiw se / opět nalezl ge ani spij (nebo oči gegich byly obtijženy) y newěděli coby gemu odpowěděli.

A wróciwszy się / nálazł ie zasię spiące / bo oczy ich były ociążone / ani wiedzieli coby mu odpowiedzieć.

41. A přissed potřetij / řekl gim: Spětež giž / a odpočijwayte Dostiť gest / přisslať giž hodina / ay Syn člowěka zrazen bude w ruce hřijssných.

A przyszedł po trzecie / á rzekł im / śpicież dáley y odpoczywaycie / dosyć ći / przyszłać godziná / oto będzie wydan Syn człowieczy w ręce grzesznych.

42. Wstaňtež / poďme / hle kterýž mne zradij / blijzkoť gest.

Wstańcież á podźmy / oto ktory mię wydawa blisko iest.

43. A když on gesstě mluwil / přissel Gidás Yskaryotský gedenž dwanácti / a s nim zástup mnohý s meči a s dřijwijm / poslání od wrchnijch Kněžij / a od Zákonijkuw / a Starssých.

A wnet pokąd to jeszcze mowił / przyszedł Judasz ktory był ieden ze dwunaście / á z nim wielki poczet / z mieczmi / y z kiymi od Książąt kapłáńskich / od Doktorow / y od stárszych.

44. Zrádce pák gim byl dal znamenij / řka / Kohožkoli polijbijm / tenť gest / držtež ho / a wedte opatrně.

A ten co go wydał / dał im był znák społeczny / mowiąc / Ktoregoć kolwiek pocáłuię / tenći iest / imaycie ż go á wiedźcie bespiecznie.

45. A když přissel / hned přistaupiw k němu řekl: Mistře. Y polijbil ho.

A ták przyszedszy nátychmiast się przystapił k niemu / y rzekł mu / Mistrzu / mistrzu / y pocáłował go.

יד | יד | ιδ.

46 הנון דין ארמיו עלוהי אידיא ואחדוהי :

E così coloro gli messer le mani addosso, e preserlo.

46 והמה שלחו בו את ידיהם ואחזו בו :

Entonces ellos echaron enel sus manos, y prendieronlo.

46. Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Adonc ils ietterent les mains sur lui, & le saisirent.

47 חד דין מן הנון דקימין שמט סיפא ומחיה לעבדה דרב כהנא ושקלה אדנה :

Allora vn certo di quelli che erano iui presenti, tirò fuore el coltello, e ferì vn seruitor del principal Sacerdote, e mgliolli vn'orecchia.

47 ואחד מן הקמים הריק את החרב ויך את עבד כהן הגדול ויכרת את אזנו :

Y vno de los que estauan alli, sacando el espada, hirió àl sieruo del Põtifice: y cortóle la oreja.

47. Εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

Et quelcun de ceux qui estoyent là presens tira son espee, & en frapa le seruiteur du souerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

48 הו דין ישוע ענא ואמר להון איך דעל גיסא נפקתון עלי בסיפא ובחוטרא דתאחדונני :

E IESV parlando, disse loro, Voi sete venuti non altrimenti che contra vn ladrone con spade & haste, per pigliarmi.

48 ויען ישוע ויאמר להם כמו אל הפריץ יצאתם בחרבות והמחים לתפשני :

Y respondiendo Iesus, dixoles, Como à ladron aueys salido con espadas y con bastones à tomarme?

48. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με.

Lors Iesus print la parole, & leur dit, Estes vous sortis comme apres vn brigand auec espees & bastons, pour me prendre?

49 כל יום לותכון הוית כד מלף אנא בהיכלא ולא אחדתונני אלא דנשלמון כתבא הוית הדא :

Io ero pur ogni giorno appresso di voi ad insegnar nel tempio, ne mai mi pigliaste: ma questo è, à fine che s'adempiano le Scritture.

49 בכל יום הייתי אתכם בהיכל מלמד ולא אחזתוני אבל להמלא את הכתבים :

Cadadia estaua con vosotros ensennando enel Templo, y no me tomastes mas, paraque se cumplan las Escripturas.

49. Καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

I'estoy' tous les iour entre vous enseignant au temple, & vous ne m'auez point saisi: mais tout ceci est aduenu afin que les Escritures soyent accomplies.

50 הידין שבקוהי תלמידוהי וערקו :

E tutti i suoi discepoli lassandolo, si fuggirono.

50 אז עזבוהו כלם וינוסו :

Entonces dexandolo todos sus Discipulos huyeron.

50. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

Adonc tous l'ayans delaissé, s'enfuirent.

51 ועלימא חד אתא הוא בתרה ועטיף הוא סדונא ערטל ואחדוהי :

Et vn certo giouene il seguitaua, inuolto in vn lenzuolo sopra'l corpo ignudo: e quei giouenì il presero.

51 ובחור פלמוני אחד בא אחריו לבוש סדין על עירום ויאחזוהו הנערים :

Emperovn mancebillo lo seguia cubierto de vna sauana sobre el cuerpo desnudo; y los mancebillos lo prendieron.

51. Καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.

Et vn certain ieune homme le suiuoit, enueloppé d'vn linceul sur le corps nud: & quelques ieunes gens le saisirent.

52 הו דין שבק סדונא וערק ערטלי :

Ma egli lasciato il lenzuolo, si fuggì da loro ignudo.

52 והוא עזב את הסדין ויברח מהם ערום :

Mas el, dexando la sauana, se huyó dellos desnudo.

52. Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

Mais en laissant son linceul, il s'enfuit arriere d'eux tout nud.

53 ואובלוהי לישוע לות קיפא רב כהנא ואתכנשו לותה כלהון רבי כהנא וספרא וקשישא :

Hor essi menorono IESV al sommo Sacerdote: e con lui si raunorono tutti i principali Sacerdoti, e i Vecchij, e gli Scribi.

53 ויביאו את ישוע אל כהן הגדול ויקהלו אליו כל הכהנים והזקנים והסופרים :

Y truxeron à Iesus àl Pontifice; y juntaronse à el todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y los Escribas.

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς.

Or de là ils emmenerent Iesus au souuerain Sacrificateur: chez lequel s'assemblerent tous les principaux Sacrificateur, les Ancienss, & les Scribes.

CAP. XIIII.

46. At illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt eum.

Then they laid their handes on him / and tooke him.

47. Vnus autem quidam de circumstantibus, educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: & amputavit illi auriculam.

And one of them that stood by / drewe out a sworde / and smote a seruant of the hie Priest / and cut of his eare.

48. Et respondens Iesus, ait illis, Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me?

And Jesus answered and said vnto them / Ye bee come out as vnto a thiefe with swordes and with staues to take me.

49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed ut impleantur scripturæ.

I was dayly with you teaching in the Temple / and ye tooke me not: but this is done that the Scriptures shoulde be fulfilled.

50. Tunc discipuli eius, relinquentes eum, omnes fugerunt.

Then they all forsooke him / and fled.

51. Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.

And there followed him a certaine young man / clothed in linnen vpon his bare bodie / and they young men caught him.

52. At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

But he left his linnen cloth / and fled from them naked.

53. Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: & convenerunt omnes sacerdotes & Scribæ & seniores.

So they led Jesus away to ÿ hie Priest / and to him came all the hie Priests / and the Elders / and the Scribes.

Das XIIII. Capitel.

46. Die aber legten jhre Hände an jhn / vnd griffen jhn.

Da lagde de deris hender paa hannem / oc grebe hannem.

47. Einer aber von denen / die dabey stunden / zog sein Schwerdt auß / Vnnd schlug des Hohenpriesters Knecht / vnd hieb jhm ein Ohr ab.

Men en aff dem / som stode der hoss / drog sit Suerd vd / oc slo den ypperste Prestis tienere / oc hug hannem it Ore aff.

48. Vnd Jesus antworttet / vnd sprach zu jnen: Jr seyt außgegangen als zu einem Mörder / mit Schwerdten vnd mit Stangen / mich zu fahen.

Oc Jhesus suarede / oc sagde til hannem / I ere vdgangne / som til en Rossuere / met Suerd oc met stenger / at tage fat paa mig.

49. Jch bin täglich bey euch im Tempel gewesen / vnd habe gelehret / vnd jhr habt mich nicht gegriffen / Aber auff daß die Schrifft erfüllet werde.

Jeg haffuer verit daglige hoss eder i Templen / oc haffuer lært / oc i grebe mig icke / Men paa det Scrifften skal fuldkommis.

50. Vnd die Jünger verliessen jhn alle / vnd flohen.

Oc Disciplene forlade hannem alle / oc flyde.

51. Vnd es war ein Jüngling / der folgete jhm nach / der war mit Leinwath bekleidet auff der blossen haut / vnd die Jünglinge griffen jhn.

Oc der vaar en vng Karl / som fulde hannem effter / hand vaar kled met linklede paa sin bare hud / och de vnge Karle grebe hannem.

52. Er aber ließ den Leinwath faren / vnd flohe bloß von jhnen.

Men hand slap linkledet / oc flyde nøgen fra dem.

53. Vnd sie führeten Jesum zu dem Hohenpriester / Dahin zusammen kommen waren alle Hohepriester vnd Eltesten vnd Schrifftgelehrten.

Oc de førde Jhesum til den Ypperste Prest / der som alle de Ypperste Prester oc Eldste och Scrifftkloge vaare forsammlede.

Kapitola XIIII.

46. Tehdy oni wztáhli naň ruce / a yali gey.

Tedy sie naň rekámi swemi rzucili y poimáli go.

47. Geden pak z těch kteřijž tu okolo stáli / wytáhl Meč / a vdeřil Služebnika wřchnijho Kněze / y vťal gemu vcho.

A niektory z tych co stali dobywszy miecza / vderzyl slugę kśiążęciá ká plánskiego / y vciał mu vcho.

48. A odpowěděw Gežijss řekl gim: Yako k Lotru wyssli gste s Meči / a s dřijwijm / abysste mne yali.

Wszáko z Jezuß odpowiedziawszy rzekł im / Jákoby ná zboyce wyßliście z mieczmi y z kiymi poimáć mię.

49. Nakaždý den býwal gsem v wás vče w Chrámě / a neyali gste mne. Ale aby se naplnila Pijsma.

Ná káždymći dzień był v was w kośćiele vczac / á wždyśćie mie nie poimali / leczći sie tho dźieie aby sie wypełnily pismá.

50. Tehdi Včedlnijcy geho opustiwsse gey / wssyckni vtekli pryč.

A ták zostáwiwszy go wszyscy vćiekli.

51. Geden pak Mládenec ssel za nim / odijn gsa rauchem lněným po nahém těle / A oni lapili gey.

Ale niektory młodźieniaszek szedł zá nim obwináwszy sie prześćierádłem ná nágie ćiáło / y poimali go młodźiency.

52. On pak opustiw raucho lněne / vtekl náh od nich.

Ale on porzućiwszy prześćierádłonágo im vćiekł.

53. Y přiwedli Gežijsse k wrchnijmu Kněžy. Tehdy sessli se wssyckni Kněžij / y Starssij y Včitelé.

Tedy wiedli Jezusá do nawyższe go Káplána / a zeszly sie z nim wszytki Kśiążętá / káplánsciey starszy / y Doktorowie.

י ד

יד

ιδ.

54 שמעון דין מן רוחקא אתא הוא בתרה עדמא לגו דרתה דרב כהנא ויתב הוא עם משמשנא ושחן לוקבל נורא׃

54 וכיפה מרחוק בא אחריו עד־מחוץ לחצר כהן הגדול וישב עם המשרתים מתחמם אל־האש׃

54. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

E Pietro il seguitaua da lungi, infin dentro ne la corte del sommo Sacerdote, e stauasi à sedere insieme co i ministri, e scaldauasi al fuoco.

Pedro empero lo siguió de lexos hasta dentro del patio del Pontifice: y estaua sentado con los seruidores, y callentandose àl fuego,

Or Pierre le suiuoit de loin iusques dedans, en la cour du souuerain Sacrificateur: & estoit assis auec les seruiteurs, & se chauffoit au feu.

55 רבי כהנא דין וכלה כנשהון בעין הוו על ישוע סהדותא דנמיתוניהי ולא אשכחו׃

55 והכהנים וכל־העדה בקשו על־ישוע עדה למותתו ולא מצאו׃

55. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον.

Hor i principali Sacerdoti, e tutto il Consilio cercauano falsa testimonianza contra IESV, per farlo morire: e non la trouauano.

Y los principes de los Sacerdotes, y todo el concilio, buscauan àlgun testimonio contra Iesus, para entregarlo à la muerte: mas no hallauã.

Or les principaux Sacrificateurs & tout le consistoire cerchoyent tesmoignage contre Iesus pour le mettre à mort: & n'en trouuoyent point.

56 כד סגיאא גיר מסהדין עלוהי לא שוין הוי סהדותהון׃

56 ורבים ענו עד שקר עליו ועדותם לא היו משוות׃

56. Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.

Imperoche molti haueuano falsamente testimoniato contra di lui, e le testimonianze non erano conformi.

Porque muchos dezian falso testimonio contra el mas sus testimonio no concertauan.

Car plusieurs disoyent faux tesmoignage contre lui, mais les tesmoignages n'estoyent point conformes.

57 אנשין דין קמו עלוהי סהדא דשוקרא ואמרו׃

57 וקצתם יקומו ויענו עד שקר עליו לאמר׃

57. Καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες·

E leuandosi su certi, rendeuano contra di lui falso testimonio, dicendo.

Entonces leuantandose vnos, dieron contra el falso testimonio diziendo.

Alors quelques vns s' esleuerent, & porterent faux tesmoignage à l'encontre de lui, disans,

58 דחנן שמעניהי דאמר דאנא שרא היכלא הנא דעביד באידיא ולתלתא יומין בנא אנא אחרנא דלא עביד באידיא׃

58 כי אנחנו שמענו באמרו כי אני אהרוס את־ההיכל הזה המעשה ידים הוא ובשלשת ימים אבנה אחר אשר איננו מעשה ידים הוא׃

58. Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.

Noi l'habbiamo vdito dire, Io distruggerò questo tempio fatto à mano, & in tre giorni n'edificarò vn'altro che non sarà fatto à mano.

Nosotros le auemos oydo, que dezià, Yo derribaré este Templo. que es hecho de manos, y en tres dias edificaré otro hecho sin manos.

Nous l'auons ouï qu'il disoit, Ie desferai ce temple-ici qui est fait de main, & en trois iours i'en rebastirai vn autre qui ne sera point fait de main.

59 ואף לא הכנא שויא סהדותהון׃

59 וגם כן לא משוה עדותם׃

59. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

Ma ne ancor cosi le testimonianze loro erano conformi.

Mas ni aun ansi se concertaua el testimonio deellos.

Mais encor ainsi leurs tesmoignage n'estoyent point conformes.

60 וקם רב כהנא במציתא ושאלה לישוע ואמר לא מפנא אנת פתגמא מנא מסהדין עליך הלין׃

60 ויקם כהן הגדול בתוכם וישאל לישוע לאמר הלא תענה מאומה מה אלה מעידים עליך׃

60. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν, λέγων, Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

Allora leuandosi su nel mezo il principal Sacerdote, domandaua IESV, dicendo, Tu non rispondi niente? perche testificano costoro contra di te?

El Pontifice entonces, leuantandose en medio preguntó à Iesus, diziendo, No respondes algo? Que atestiguan estos contra ti?

Adonc le souuerain Sacrificateur se leuant au milieu, interrogua Iesus, disant, Ne respon-tu rien? qu'est-ce que tesmoignent ceux-ci à l'encôtre de toi?

CAP. XIIII.

54. Petrus autem à longè ſecutus eſt eum uſque intro in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.

And Peter followed him afarre of / euen into the hall of the hie Prieſt / and ſate with the ſeruantes / and warmed him ſelfe at the fire.

55 Summi verò ſacerdotes & omne concilium quærebant adverſus Ieſum teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

And the hie Prieſts / and all the Counſell ſought for witnes againſt Jeſus / to put him to death / but found none.

56. Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſus eum, & convenientia teſtimonia non erant.

For many bare falſe witnes againſt him: but their witnes agreed not together.

57. Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adverſus eum, dicentes.

Then there aroſe certaine / and bare falſe witnes againſt him / ſaying.

58. Quoniam nos audivimus eum dicentem, Ego diſſolvam templum hoc manufactum, & poſt triduum aliud non manufactum, ædificabo.

We heard him ſay / J will deſtroy this Temple made with handes / and within three dayes J will builde another / made without handes.

59. Et non erat conveniens teſtimonium illorum.

But their witnes yet agreed not together.

60. Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogavit Ieſum, dicens, Non reſpondes quicquam ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his?

Then the hie Prieſt ſtoode vp amonge them / and aſked Jeſus / ſaying / Aunſwereſt thou nothing? what is y matter that theſe beare witnes againſt thee?

Das XIIII. Capitel.

54. Petrus aber folgete jhm nach von fernen / biß hinein inn des Hohenprieſters Palaſt / vnd er war da / vnd ſaß bey den Knechten / vnd wärmete ſich bey dem Liecht.

Oc Peder fulde longt effter hannem / ind i den ypperſte Preſtis Sal / Oc hand vaar der / oc ſad hoſſ Tienerne / oc varmde ſig hoſſ liuſit.

55. Aber die Hohenprieſter / vnd der gantze Rath / ſuchten Zeugniß wider Jeſum / auff daß ſie jhn zum Todt brechten / vnd funden nichts.

Men de Ypperſte Preſter oc det gantſke Raad / ſøcte Vidniſbyrd mod Jheſum / at de kunde komme hannem til døde / Oc de funde inted.

56. Vil gaben Falſche Zeugniß wider jhn / aber jhr Zeugniß ſtimmete nicht überein.

Mange gaffue falſke Vidniſbyrd mod hannem Men deris Vidniſbyrd komme icke offuer it.

57. Vnd etliche ſtunden auff / vnd gaben falſche Zeugniß wider jn / vnd ſprachen:

Oc nogle ſtode op / oc gaffue falſke Vidniſbyrd mod hannem / oc ſagde.

58. Wir haben gehört / daß er ſaget: Jch wil den Tempel / der mit händen gemacht iſt / abbrechen vnd in dreyen Tagen einen andern bauen / der nicht mit händen gemacht ſey.

Vi haffue hørt at hand ſagde / Jeg vil nedbryde den Tempel / ſom er giort met hender / oc inden tre dage bygge en anden / ſom icke er giort met hender.

59. Aber jhr Zeugniß ſtimmete noch nicht überein.

Oc deris Vidniſbyrd komme icke end nu offuer it.

60. Vnd der Hoheprieſter ſtund auff vnter ſie / vnnd fragte Jeſum / vnnd ſprach: Antwortteſt du nichts zu dem / daß diſe wider dich zeugen.

Oc den Ypperſte Preſt ſtod op blant dem / oc ſpurde Jheſum at / oc ſagde / Suarer du inted til det / ſom diſſe vidne mod dig?

Kapitola XIIII.

54. Petr pak ſſel za nim zdaleka až do Sýně Knėze wrchnijho y ſedėl s Služebnijky / a hřijl ſe v ohně.

A Piotr zá nim ſzedł z dáleká / á z w dwor kśiążęcá kápłáńſkiego / y śiedział z ſłużebniki grzeiąc ſię v ogniá.

55. A naywyſſſý Knėžij / y wſſecko shromáždėnij / hledali proti Gežijſſowi ſwėdectwij / aby gey na ſmrt wydali / a nenalezli.

A ſzukáli kśiążęta kápłáńſkie y wſzytko z gromádzenie przeciw Jezuſowi świádectwá áby go ná śmierć zdáli / ále nie náleźli.

56. A mnozý křiwé ſwėdectwij mluwili proti nėmu / a ſwėdectwij gegich ne byla doſtatečná.

Abowiem wiele ich przeciw iemu mowili fálſzywe świádectwá / ále świádectwá ich zgodne nie były.

57. A nėkteřij powſtawſſe křiwé ſwėdectwij mluwili proti nėmu / řkauce:

Tedy niektorzy powſtawſzy fálſzywe świádectwo przeciw iemu wznośili / mowiąc.

58. My gſme ſlyſſeli tohoto / že řekl: Já zbořijm Chrám tento Rukau vdėlaný / a we třech dnech giný ne rukau vdėlaný poſtawijm.

My ſłyſzeliſmy gdy mowił / Já rozwalę Kośćioł ten ktory ieſt rękámi zbudowány / á w trzech dniach iny nie ręką vczyniony zbuduię.

59. A nebylo hodné gegich ſwėdectwij.

Lecz áni y ták świádectwo ich zgodne było.

60. Tehdy powſtaw wrchnij Knėz v proſtřed / otázal Gežijſſe / řka: neodpowijdáš ničehéhož k tėm wėcem / kteréž tito na tebe ſwėdčij?

A powſtawſzy w pośrzodek nawyżſzy kápłan pytał Jezuſá mowiąc / Nicże nie odpowiedaſz? Coż i przeciw tobie świádczą?

יד

61 הו דין ישוע שתיק הוא ומדם לא עניהי ותוב שאלה רב כהנא ואמר אנת הו משיחא ברה דמברכא:

Ma egli taceua, e non rispondeua cosa alcuna. Di nuouo il principal Sacerdote il domandaua e diceli, Sei tu Christo, il Figliuol di Dio benedetto?

62 הו דין ישוע אמר לה אנא אנא ותחזון לברה דאנשא דיתב מן ימינא דחילא ואתא על ענני שמיא:

IESV li disse, Io sono: e vederete il Figliuol de l'huomo sedere à la destra de la potentia di Dio, e venir ne le nuuole del cielo.

63 רב כהנא דין צרה כותינה ואמר מנא מכיל מתבעין לן סהדא:

Allora il principal Sacerdote stracciandosi i suoi vestimenti, dice, Che habbiamo noi piu bisogno di testimonij?

64 הא מן פומה שמעתון גודפא מנא מתחזא לכון הנון דין כלהון דנוהי דחיב הו מותא:

Voi hauete vdita la bastemmia, che ve ne pare? e tutti coloro il giudicorono esser degno di morte.

65 ושריו אנשין רקין ב בפרצופה ומחפין אפוהי ומקפחין לה ואמרין א אתנבא והחשא מחין הוו לה על פכוהי:

Et alcuni cominciorono à sputargli addosso, e velargli la faccia, e dargli de le guanciate, e dirgli, Indouina. Et i seruitori ancora li dauano de colpi con le lor verghe.

66 וכד שמעון לתחת בדרתא אתת חדא ע עלימתא דרב כהנא:

Hor mentre che Pietro era disotto ne la corte, venne vna de le serue del principal Sacerdote.

67 חזתה דשחין ותחרת בה ואמרא לה ואף אנת עם ישוע הוית נצריא:

Et hauendo veduto Pietro che si scaldaua, riguardando in lui, dice, Tu ancora eri con IESV Nazareno.

יד

61 והוא שתק ומאומה לא ענה עודנו שאל לו כהן הגדול ויאמר לו האתה המשיח בן־הקדוש ברוך הוא:

Mas el callaua, y nada respondió. El Pontifice le boluió à preguntar, y dizele Eres tu el Christo hijo del Bendito?

62 וישוע אמר אני הוה ויראו את־בן־האדם יושב לימין הגבורה ובא בענני השמים:

Y Iesus le dixo, Yo soy: y vereys àl Hijo del hombre assentado à la diestra de la Potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

63 וכהן הגדול קרע את־כתנתיו לאמר מה עוד נצטרך עדים:

Entonces el pontifice, rompiendo sus vestidos, dixo, Que mas tenemos necessidad de testigos?

64 שמעתם גדופות מה נראה לכם והמה כלם דנו אותו כי־משפט מות לו:

Oydo aueys la blasphemia: que os parece? Y ellos todos lo condenaron ser cul pado de muerte:

65 ויחלו אנשים לרוק בפניו ויכסו את פניו ויכוהו באגרף לאמר אליו הנבא והעבדים שלחו את־ידיהם באפו:

Y algunós començaron à escupir en el, y cubrir su rostro y à darle bofetadas, y dezirle, Propheriza. y los seruidores lo herian de bofetadas.

66 וכאשר היה כיפה בחצר למטה באה אחת מן אמהות כהן הגדול:

Y estando Pedro en el palacio abaxo, vino vna de las criadas del Pontifice:

67 ותרא את כיפה מתחמם באש ותביטהו לאמר ואתה עם ישוע הנצרי היית:

Y como vido à Pedro que se callentaua, mirandolo, dize, Y tu con Iesus el Nazareno eras.

ιδ.

61. Ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ.

Mais il se teut, & ne respondit rien. Derechef le souuerain Sacrificateur l'interrogua, & lui dit, Es tu le Christ le Fils de Dieu benit?

62 Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ,

Et Iesus lui dit, Ie le suis? & vous verrez le Fils de l'homme assis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant és nuees du ciel.

63. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;

Lors le souuerain Sacrificateur deschira ses vestimens, & dit, Qu'auons-nous encor à faire de tesmoins?

64. Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου.

Vous auez ouï le blaspheme: que vous en semble? Adonc eux tous le cōdamnerent comme estant coulpable de mort.

65. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.

Et quelques vns se prindrent à cracher contre lui, & à lui couurir la face, & a lui bailler des beuffes: & lui disoyent, Prophetize-nous. Et les sergeans lui bailloyent des coups de leurs verges,

66. Καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως.

Or comme Pierre estoit en bas en la cour, vne des chambrieres du souuerain Sacrificateur vint.

67. Καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

Et quand elle eut apperceu Pierre qui se chauffoit, elle le regarda en face, & dit, Et toi, tu estois auec Iesus le Nazarien.

CAP. XIIII.

61. Ille autem tacebat, & nihil reſpōdit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

But he helde his peace / and anſwered nothing. Againe the hie Prieſt aſ⸗ him/ and ſaid vnto him/ Art thou Chriſt the Sonne of the Bleſſed?

62. Ieſus autem dixit illi, Ego ſum: & videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli.

And Jeſus ſaid / I am he / and ye ſhall ſee the Sonne of man ſit a the right hand of the power of God / and come in the cloudes of heauen.

63. Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait, Quid adhuc deſideramus teſtes?

Then the hie Prieſt rent his clothes and ſaid / what haue wee any more neede of witneſſes?

64. Audiſtis blaſphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eũ eſſe reum mortis.

Yee haue heard the bleſphemie: what thinke ye? And they all condemned him to be worthy of death.

65. Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei, Propheriza, & miniſtri alapis eum cædebant.

And ſome beganne to ſpit at him/ and to couer his face / and to beate him with fyſtes / and to ſay vnto him / Propheſie. And the ſergeants ſmote him with their roddes.

66. Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis.

And as Peter was beneath in the hall/ there came one of the maides of the hie Prieſt.

67. Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait, Et tu cum Ieſu Nazareno eras.

And when ſhe ſaw Peter warming him ſelfe/ ſhe looked on him/ & ſaid/ Thou waſt alſo with Jeſus of Nazaret.

Das XIIII. Capitel.

61. Er aber ſchweig ſtille / vnd antwortet nichts. Da fragete jhn der Hoheprieſter abermal/ vnd ſprach zu jhm: Biſt du Chriſtus der Son des Hochgelobten?

Men Jheſus tagde ſtille/ oc ſuarede inted. Da ſpurde den Ypperſte Preſt hannem atter at / ac ſagde til hannem Eſt du Chriſtus den Velſignedis Søn?

62. Jeſus aber ſprach: Jch bins/ vnd jhr werdet ſehen des Menſchen Sohn ſitzen zur Rechten Hand der Krafft/ vnd kommen mit des Himmels wolcken.

Jheſus ſagde/ Jeg er/ Oc i ſkulle ſee Menniſkens Søn ſide hoſſ Kraffteus høyere Haand/ oc komme met Himmelens ſkyer.

63. Da zerreiß der Hoheprieſter ſeinen Rock / vnd ſprach: was dörffen wir weiter Zeugen?

Da ſonder reff den Ypperſte Preſt ſin Kiortel/ oc ſagde/ Huad haffue wi ydermere Vidniſbyrd behoff

64. Jhr habt gehört die Gotteslåſterung/ was düncket euch? Sie aber verdampten jn alle/ daß er des Todtes ſchuldig were.

J haffue hørt Guds beſpaattelſe. Huad tøckis eder? Da fordømde de hannem alle / at hand vaar ſkyldig at dø.

65. Da fiengen an etliche jhn zu verſpeyen / vnd verdeckten ſein Angeſicht/ vnd mit Fäuſten ſchlagen/ vnd zu jhm ſagen: Weiſſage vns / Vnd die Knechte ſchlugen jhn ins Angeſichte.

Da begynte nogle at beſpotte hannem / oc ſkiule hans Anſict / oc ſla hannem met knytte neffue/ oc ſige til hannem/ Spaa oſſ / Oc Tienerne ſloge hannem i Anſictet.

66. Vnd Petrus war darniden im Pallaſt/ da kam des Hohenprieſters Mägde eine.

Oc Peder vaar der nedre i Salen/ Da kom en aff den ypperſte Predis Piger.

67. Vnnd da ſie ſahe Petrum ſich wärmen / ſchauet ſie jhn an/ vnnd ſprach: Vnd du wareſt auch mit Jeſu von Nazareth.

Oc der hun ſaa Peder verme ſig / da ſtirrede hun paa hannem / oc ſagde / Oc du haffuer och ſaa veret met Jheſu aff Nazareth.

Kapitola XIIII.

61. Ale on mlčal/ a nic neodpowěděl. Tehdy opět Wrchnij Kněz otázal ho/ a řekl gemu: Tyli gſy Kryſtus Syn Boha požehnanéhoř

Ale on milczał á nic nie odpowiedział. Potym go pytał náwyżſzy Kápłan/ y rzekł mu/ A tyżeś ieſt on Kryſtus Syn Błogoſłáwionego.

62. A Gežijš řekl gemu/ Ját gſem: a vzřijte Syna člowěka an ſedij na Prawicy mocy Božij/ a an přicházy s Oblaky Nebeſkými.

A Jezus rzekł/ Jam ieſt/ y vyzrycie Syná człowieczego ſiedzácego ná práwicy mocy Bożey/ y przychodzacego z obloki niebieſkimi.

63. Tehdy wrchnij Kněz roztrhw raucho ſwé/ řekl: Y co geſſtě potřebugem ſwědkůw?

Rozdárſzy tedy Kápłan nawyżſzy ſwe ſzáty/ rzekł/ Coż nam ieſzcze potrzebá świádectwa?

64. Slyſſeli gſte rauhánij/ co ſe wám zdáč Oni pak wſſyckni potupili gey/ že geſt hoden ſmrti.

Słyſzeliście bluznierſtwo/ coż ſie wam zdá? A oni wſzyſcy ſkazali przeciw iemu/ że geſt winien śmierci.

65. Y počali někteřij naň plwati/ a twář geho zakrýwati/ a polićkowati/ a řijkati gemu: Hadey nám. A Služebnijcy polićky gemu dáwali.

Y poczęli nań niektorzy plwáć y zákrywać oblicze ie/ á dawáiac mu policzki/ mowili mu/ Zgaday że. Służebnicy też bili go kiymi.

66. A když byl Petr w Sýni dole přiſſla gedna děwka wrchnijho Kněze:

A gdy Piotr był w dworze ná dole/ przyſzłá iedná z ſłużebnic nawyżſzego Kápłana.

67. A když vzřela Petra an ſe hřege/ popatřiwſſy naň/ řekla: Y ty s Gežijſſem Nazarethſkým byl gſy.

Y vyzrawſzy Piotrá á on ſie grzeie/ pátrzac náń mowiłá/ Y tyś był z Jezuſem Názárenſkim.

יד | יד | ιδ.

68 הו דין כפר ואמר לא ידע אנא מנא אמרא אנתי ונפק לבר לאסטוא וקרא תרנגלא:

Ma egli negò, dicendo, Io no'l conosco, ne so quel che tu dici. Poi uscì fuore ne l'antiporto, e il gallo cantò.

68 והוא כחש לאמר לא ידעתי ואינני מבין מה תאמרי ויצא אל מחוץ לחצר ותרנגל קרא:

Mas el negó diziendo, No lo conozco, ni se loque te dizes. Y saliose fuera à la entrada: y canto el gallo.

68. Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, Οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον. καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

Mais il le nia, disant, Ie ne le cognoi point, & ne sai que tu dis: & il sortit dehors au portail, & le coq chanta.

69 וחזתה תוב עלימתא הי ושרית דתאמר לאילין דקימין דאף הנא מנהון הו:

E la seruente hauendolo di nuouo veduto, comminciò à dire à quei che erano iui, Costui è di quelli.

69 וכאשר ראתה אותו עוד האמה החלה לאמר לקמים כי זה מאלה הוא:

Y la criada viendolo otra vez, començó à dezir à losque estauan alli, Este es deellos.

69. Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστι.

Et quand la chambriere l'eut veu derechef, elle se print à dire à ceux qui estoyent là presens, Cestui-ci est de ceux-la.

70 הו דין תוב כפר ובתר קליל תוב אילין דקימין אמרו לכאפא שרירית מנהון אנת אף גיר גלילא אנת וממללך דמא:

Ma egli negò di nuouo, e poco di poi quelli che erano lì, di nuouo dissero à Pietro, Veramente tu sei di quelli: perche tu sei Galileo, e la tua fauella s'assimiglia.

70 והוא עוד כחש ואחר מעט עוד אמרו לכיפה הקמים באמת מאלה את כי גלילי את ולשונך שוה:

Mas el negó otra vez. Y poco despues otra vez losque estauan alli, dixeron à Pedro, Verdaderamente eres deellos; porque eres Galileo, y tu habla es semejante.

70. Ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

Mais il le nia derechef. Et derechef vn peu apres, ceux qui estoyent, là presens, dirent à Pierre, Vrayement tu es de ceux-la: car tu es Galileen, & ton langage s'y rapporte.

71 הו דין שרי הוא מחרם ומומא הוא דלא ידע אנא לה לגברא הנא דאמרין אנתון:

Allora egli cominciò à maladire, e giurare, dicendo, Io non conosco quest' huomo che voi dite.

71 והוא החל לאלות נפשו ולהשבע כי לא ידעתי את אנוש הזה אשר אומרים אתם:

Y el començó à anathematizarse y jurar, No conozco à este hombre que dezis.

71. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

Lors il print à se maudire, & à iurer, disant, Ie ne cognoi point cest homme-la que vous dites.

72 ובה בשעתא קרא תרנגלא דתרתין זבנין ואתדכר שמעון מלתא דישוע דאמר הוא לה דקדם דנקרא תרנגלא תרתין זבנין תלת תכפור בי ושרי דנבכא:

E di nuouo il gallo cantò: onde Pietro si ricordò de la parola che IESV gli haueua detta, Prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte: & essendosi gettato fuora, pianse.

72 ויקרא תרנגל שנית ויזכר כיפה לדבר אשר אמר לו ישוע בל לפני קרא תרנגול שנית תכחשני שלש פעמים ויחל לבכות:

Y luego cantò el gallo: y Pedro se acordó de las palabras que Iesus le auia dicho, Antes que el gallo cante dos vezes, me negarás tres vezes. y començó à llorar.

72. Καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς· καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

Et le coq chanta pour la seconde fois: & Pierre se resouuint de la parole que Iesus lui auoit dite, Deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois. Et s'estant ietté hors, il pleura.

טו | טו | ΚΕΦΑΛ. ιέ.

1 ומחדא בצפרא עבדו מלכא רבי כהנא עם קשישא ועם ספרא ועם כלה כנושתא ואסרוהי לישוע ואובלוהי ואשלמוהי לפילטוס הגמונא:

Subbito poi la mattina i principali Sacerdoti co i Vecchij, e gli Scribi, e tutt' il Concistoro fecer consiglio: & hauendo legato IESV, il condussero, e dettelo ne le mane à Pilato.

1 ובמהרה בבקר ויועצו ונוסדו יחד הכהנים עם הזקנים והסופרים וכל העדה ויאסרו את ישוע ויוליכוהו ויסגירוהו בידי פילטוס:

Y luego por la mannana, hecho consejo, los Summos Sacerdotes con los Ancianos, y con los Escribas, y con todo el concilio, truxeron à Iesus atado, y entregaronlo à Pilato.

Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ.

Et incontinent au matin les principaux Sacrificateurs auec les Anciens & les Scribes, & tout le consistoire, ayans tenu conseil, alerent Iesus, & l'emmenerent, & le liurerent à Pilate.

CAP XIIII.

68. At ille negavit, dicens. Neque scio, neq; novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium: & gallus cantavit,

But he denied it / saying / I knowe him not/neither wot I what thou sayest. Then he went out into the porche / and the cocke crewe.

69. Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus, Quia hic ex illis est.

Then a maid saw him againe / and began to say to them that stoode by/ this is one of them.

70. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

But he denied it againe: and anon after/ they that stoode by/said againe to Peter/ Surely thou art one of them: for thou art of Galile / and thy speach is like.

71. Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum, quē dicitis,

And he beganne to curse / and sweare / saying / I knowe not this man of whome ye speake.

72. Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus, Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

Then the seconde time the cocke crewe / and Peter remembred the worde that Jesus had sayde unto him / Before the cocke crowe twise/thou shalt deny mee trise/and waying that with him selfe/ he wept.

CAP. XV.

ET confestim manè consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & Scribis & universo consilio, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato.

And anon in the dawning/ the high Priestes helde a counsell with the Elders/ and the Scribes / and the whole Counsell/and bound Jesus/and led him away/ and delivered him to Pilate.

Das XIIII. Capitel.

68. Er leugnet aber vnd sprach: Ich kenne jhn nicht/ weiß auch nicht was du sagest. Vnd er gieng hinauß in den Vorhof / vnd der Han krehet.

Da neetede hand/ oc sagde / Jeg kender hannem icke / ieg ved oc icke huad du siger. Oc hand gick vd i Forgaarden/oc Hanen goel.

69. Vnd die Magd sahe jhn / vnd hub abermal an zu sagen denen / die da bey stunden: Dieser ist der einer.

Oc Pigen saa hannem / oc begynte atter at sige til dem/ som der stode hoss/ Denne er en aff dem.

70. Vnd er leugnet abermal. Vnd nach einer kleinen weile sprachen abermal zu Petro / die dabey stunden: Warlich du bist der einer / denn du bist ein Galileer / vnnd deine Sprach lautet gleich also.

Oc hand neetede atter. Oc en liden stund der effter/ sagde de atter til Peder/ som der stode hoss/ Sandelige du est en aff dem/ Thi du est en Galileer/ oc dit Maal lyder lige saa.

71. Er aber fieng an sich zuverfluchen vnd schweren: Ich kenne des Menschen nicht/ von dem jhr saget.

Da begynte hand at forbande sig oc suere/ Jeg kender det Mennisfe ike/ der i tale om.

72. Vnd der Han krehet zum andernmal. Da gedachte Petrus an das wort / das Jesus zu jhm sagte: Ehe der Hane zweymal krehet / wirst du mich dreymal verläugnen. Vnd er hub an zu weinen.

Oc Hanen goel anden gong / Da tencte Peder paa det ord / som Jhesus sagde til hannem / For end Hanen gal tho gonge/ skalt du forsuere mig tre gonge. Oc hand begynte at græde.

Das XV. Capitel.

Vnd bald am morgen/ hielten die Hohenpriester einen Rath mit den Eltesten vnd Schrifftgelehrten / dazu der gantze Rath/ vnd bunden Jesum/ vnd führeten jhn hin / vnd überantwortteten jn Pilato.

DE strax morgenen / hulde de Ypperste Prester it Raad met de Eldste och Scriftkloge / der til det gantske Raad / Oc de bunde Jesum/ oc førde hannem bort/ oc antuordede Pilato hannem.

Kapitola XIIII.

68. A on zapřel / řka: Aniž wijm / ani rozumijm co prawijš. Y wyšel wen před síň / a Kohaut zazpijwal.

Ale on záprzal / mowiac / Nie znam go / áni wiem co ty mowiß / y wyßedl precz do sieni / á kur zápial.

69. A opět když gey vzřela Děwka / počala prawiti těm kteříž tu okolo stáli Že tento z nich gest.

Tedy służebnicá ktora ijo zásie widziala / poczelá mowic tym ktorzy stali / A ten ci iest z onych.

70. A on opět zapřel: A po malé chwijli opět ti kteříž tu stáli / řekli Petrowi: Gistě z nich gsy / neb y Galilegský gsy. (Nebo řeč twá známa tebe činij.)

A on zásie záprzal: A pothym záś máluczko ktorzy tam stali / rzekli Piotrowi Wiereś y ty z onych / boś y Galileyczk / y mowá twa iest podobna.

71. A on počal se kléti a přisahati / že neznám člowěka toho o němž wy prawijte.

Thedy sie poczal klać y przysiegać mowiac / Nie znam tego człowieká tego o ktorym powiedacie.

72. A hned opět Kohaut zazpijwal. Y rozpomenul se Petr na Slowo / kteréž byl řekl gemu Gežijš / Prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá / třikrát mne zapřijš. Y počal plakati.

Tedy powtore kur zápial / y wspomnial Piotr słowá ktore mu mowil Jezus / ze pierwey niż kur dwa kroć zápoie / trzy kroć sie mnie záprzyß / á zámysliwßy sie plakal.

Kapitola XV.

TEhdy hned ráno Radu včinijwše wrchnij Kněžij s Staršijmi a s Zákonijky / y se wšijm shromážděnijm / swázawše Gežijše wedli gey / a dali Pilátowi.

TEdy wnet ráníuczko zßedßy sie do rády nawyßy Kápláni z starßymi y z Doktory / y ze wßytkim zgromádzeniem / przywiedli Jezusá zwiazánego / y podáli go Pilatowi.

טו

2 ושאלה פילטוס אנת
הו מלכא דיהודיא הו
דין ענא ואמר לה אנת
אמרת:

E Pilato il domandò, Sei tu il Re de Giudei? Et egli rispondendo, disse: Tu lo dici.

3 ואכלין הוו קרצוהי
רבי כהנא בסגיאתא:

E i principali Sacerdoti l'accusauano di molte cose.

4 הו דין פילטוס תוב
שאלה ואמר לה לא
מפנא אנת פתגמא חזי
כמא מסהדין עליך:

Onde Pilato il domandò di nuouo, dicendo, Tu non rispondi niente? Vedi quante cose testificano contra di te?

5 הו דין ישוע מדם
פתגמא לא יהב איכנא
דנתדמר פילטוס:

Ma IESV non rispose piu cosa alcuna: in modo che Pilato si marauigliaua.

6 מעד הוא דין בכל
עאדא למשרא להון א
אסירא חד אינא דשאלין:

Hor il dì de la festa solena lassar loro vn prigione, qualunque essi hauessero domandato.

7 ואית הוא חד דמתקרא
בר־אבא דאסיר הוא עם
עבדי אסטסין הנון ד
דקטלא באסטסין עבדו:

Et erauene vno chiamato Barraba, il quale era imprigione co i seditiosi, che haueuan fatto vn'homicidio per seditione.

8 וקעו עמא ושריו ל
למשאל איך דמעד הוא
עבד להון:

E la turba gridando, cominciò à domandar ch'ei facesse secondo che sempre haueua fatto loro.

9 הו דין פילטוס ענא
ואמר להון צבין אנתון
אשרא לכון מלכא ד
דיהודיא:

Onde Pilato rispose loro, dicendo, Volete voi ch'io vi lassi il Re de Giudei?

10 ידע הוא גיר פילטוס
דמן חסמא אשלמוהי
רבי כהנא:

Percioch'egli sapeua bene che i principali Sacerdoti gliel'haueuan dato per inuidia.

טו

2 וישאל לו פילטוס האתה הוה
מלך היהודים והוא ענה ויאמר
לו אתה אומר:

Y preguntóle Pilato, Eres tu el Rey de los Iudios? respondiendo el, dixole, Tu lo dizes.

3 ויריבו אותו הכהנים הרבה
מאד:

Y accusauanlo los principes de los Sacerdotes mucho.

4 ופילטוס שב ושאל לו
לאמר הלא תענה דבר ראה
כמה עדות יענו עליך:

Y preguntóle otra vez Pilato, diziendo, No respondes algo? Mira quan muchas cosas atestiguan contra ti.

5 ועודנו ישוע לא דבר אחד
ענה כן אשר תמה פילטוס:

Mas Iesus ni aun con esso respondió, que Pilato se marauillaua.

6 וביום החג הפטיר להם אחד
מאסירים את אשר שאלו:

Empero en el dia de la Fiesta les soltaua vn preso qualquiera que pidiessen.

7 ויהי איש ושמו בר־אבא את
המלינים אסור אשר במלונה
עשו הרג:

Y auia vno que se llamaua Barabbas preso con sus companneros de la rebuelta, que en vna rebuelta auian hecho muerte.

8 ויזעק העם ויחל לשאול
כאשר תמיד עשה להם:

Y la multitud, dando bozes, començó à pedir como siempre les auia hecho.

9 ופילטוס ענה להם לאמר
אם תרצו אפטר לכם את
מלך היהודים:

Y Pilato les respondió, diziendo, Quereys que os suelte al Rey de los Iudios?

10 כי ידע כי בשנאה מסרו
אותו הכהנים:

Porque conocia que por embidia lo auian entregado los Principes de los Sacerdotes.

ιε΄.

2. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέγεις.

Et Pilate l'interrogua, disant, Es-tu le Roy de Iuifs. Iesus respondant lui dit, Tu le dis.

3. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· (αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.)

Et les principaux Sacrificateurs l'accusoyent de plusieurs choses: mais lui ne respondoit rien.

4. Ὁ δὲ πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.

Pilate donc l'interrogua derechef, disant, Ne respon-tu rien? voila combien de choses ils tesmoignent contre toi.

5. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον.

Mais Iesus ne respondit rien non plus: tellement que Pilate s'en esmerueilloit.

6. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὅνπερ ᾐτοῦντο.

Or leur relaschoit-il à la feste vn prisonnier, qui que ce fust qu'ils demandassent.

7. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

Et y en auoit vn dit Barrabbas, lequel estoit prisonnier auec ses complices de sedition, lesquels auoyent commis meurtre en la sedition.

8. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

Et le peuple s'escriant tout haut, se print à demãder qu'il fist comme il leur auoit tousiours fait.

9. Ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

Pilate donc leur respondit, disant, Voulez-vous que ie vous relasche le Roy des Iuifs?

10. Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

Car il sauoit bien que les principaux Sacrificateurs l'auoyent liuré par enuie.

CAP. XV.

2. Et interrogavit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens ait illi, Tu dicis.

Then Pilate asked him / Art thou the king of the Jewes? And he answered / and said vnto him / Thou saiest it.

3. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. (*Ipse vero nihil respondit.*)

And the hie Priestes accused him of many thinges.

4. Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens, Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant.

Wherefore Pilate asked him againe / saying / Answerest thou nothing? beholde howe many thinges they witnesse against thee.

5. Iesus autem amplius nihil respondit: ita ut miraretur Pilatus.

But Jesus answered no more at all, so that Pilate marueiled.

6. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcunque petiissent.

Now at the feast Pilate did deliuer a prisoner vnto them / whomsoeuer they would desire.

7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidiū.

Then there was one named Barabbas / which was bound with his fellowes / that had made insurrection / who in the insurrection had cōmitted murde.

8. Et cùm ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.

And the people cryed aloud / an began to desire that he would do as he had euer done vnto them.

9. Pilatus autem respondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

Then Pilate answered them / and saide / Will yee that I let loose vnto you the king of the Jewes?

10. Sciebat enim quòd per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes.

For he knew that the hie Priestes had deliuered him of enuie.

Das XV. Capitel.

2. Vnd Pilatus fraget jhn: Bist du ein König der Jüden? Er antworttet aber / vnd sprach zu jhm: Du sagests.

Oc Pilatus spurde hannem ath / Est du Jødernis Konge. Hand suarede / oc sagde til hannem / Du siger det.

3. Vnd die Hohenpriester beschuldigeten jn hart.

Oc de ypperste Prester klagede hart paa hannem.

4. Pilatus aber fragte jn abermal / vnd sprach: Antworttest du nichts? Sihe / wie hart sie dich verklagen.

Da spurde Pilatus hannem ätter at / oc sagde / Suarer du inted? See / huor hart de beklage dig.

5. Jesus aber antworttet nichts mehr / also / daß sich auch Pilatus verwunderte.

Men Jhesus suarede inted mere / saa / at Pilatus oc forundrede sig.

6. Er pflegte aber jhnen auff das Osterfest einen gefangenen loß zu geben / welchen sie begerten.

Oc hand pleyde at giffue dem en fange loss paa Paaske høytiden / huilcken de begærede.

7. Es war aber einer / genant Barrabas / gefangen mit den auffrhürischen / die im auffrhur einen Mord begangen hatten.

Da vaar der en / som hed Barrabas fangen / met de Oprøriske / som haffde giort it Mord vdi it opror.

8. Vnd das Volck gieng hinauff / vnd bat / daß er thet / wie er pfleget.

Oc Folcket gick op / oc bad / at hand vild gøre / som hand pleyde.

9. Pilatus aber antworttet jhnen: Wolt jhr / daß ich euch den König der Jüden loß gebe?

Oc Pilatus suarede dem / Ville i / at ieg skal giffue eder Jødernis Konge?

10 Denn er wusste / daß jhn die Hohenpriester auß neid überantworttet hatten.

Thi hand viste / at de ypperste Prester haffde antvordet hannem hen aff had.

Kapitola XV.

2. Y otázal ho Pilát: Tyli gsy Král Židowský? A on odpowěděw / řekl gemu: Ty prawijš.

Y pytal go Pilat / Tyżeś iest on Krol żydowski? A on mu odpowiedziawszy rzekł / Ty powiedasz.

3. Y žalowali na něho wrchnij Kněžij mnohé wěcy.

Skárżyli nań tedy wielce Kśiążętá Kápláńskie.

4. Tehdy Pilát otázal ho opět / řka: Což ničehož neodpowijdáš? widijš kterak mnohé wěcy na tebe žalugij.

Ale go pil..t powtore spytal mowiąc / Nicżeś nie odpowiedasz? oto iáko wiele świádczą przeciwko tobie.

5. A Gežijš nic wijce neodpowěděl / tak že se podiwil Pilát.

A Jezus przedśię nic nie odpowiedział / ták iż się Pilat dziwowal.

6. Na den pak slawný / měl obyčeg gim propuštiti gednoho z wěžňůw / za kterého žby prosyli.

Ale w święto wypuszczał im więźniá iednego ktoregoby żądali.

7 Y byl kterýž slaul Barrabáš / genž s swarliwými byl w wězenij / kterýž w swadě včinil byl wraždu.

Y był niektory co go nazywano Bárábasz w więzieniu / z tymi co z nim rostyrk vczynili / á w tym żerostyrku me zobóystwa się byli dopuścili.

8. A když wzhůru wessel Zástup / počal prosyti aby včinil yakož gim wždy činijwal.

Tedy pospolstwo záwoláwszy poczęli prośić o to iáko im záwżdy czynil.

9. Tehdy Pilát odpowěděl gim / řka: Chceteli propustijm wám Krále Židowského?

Y odpowiedziáwszy Pilat rzekł im / Chcecież puszczę wam Królá onego Żydowskiego?

10. Neb gest dobře wěděl / že gsau z záwisti byli wydali gey wrchnij Kněžij.

Abowiem wiedział iż przez zazdrość wydáli go Kśiążętá Kápláńskie.

טו

11 רבי כהנא דין יתיראית חבטו לכנשא דלבר אבא נשרא להון:

E i principali Sacerdoti sollevaron la turba a domandare che piu tosto lasciasse lor Barraba.

12 הו דין פילטוס אמר להון מנא הכיל צבין אנתון אעבד להנא דקרא אנתון מלכא דיהודיא:

Ma Pilato di nuouo rispondendo, disse loro, Che volete dunque ch'io facci di colui che voi chiamate, Re de Giudei?

13 הנון דין תוב קעו זקופיהי:

Et essi di nuouo gridorono, Crocifiggilo.

14 הו דין פילטוס אמר להון מנא גיר דביש עבד והנון יתיראית קעין הוו זקופיהי:

E Pilato diceua loro, Ma che male ha egli fatto? Et essi tanto piu forte gridorono, Crocifiggilo.

15 פילטוס דין צבא דנעבד צבינא לכנשא נשרא להון לבר אבא ואשלם להון לישוע כד מנגד דנזדקף:

Onde Pilato volendo contentar la turba, lassò loro Barraba: & hauendo flagellato IESV, lo dette che fusse crucifisso.

16 אסטרטיוטא דין אובלוהי לגו דרתא דאיתיה פרטורין וקרו לכלה אספיר:

Allora i soldati lo menaron dentro ne la corte, che è il Pretorio, e chiamano tutta la compagnia.

17 ואלבשוהי ארגונא וגדלו סמו לה כלילא דכובא:

E vestenlo di porpora, e pongonli intorno al capo vna corona di spine, ch'essi haueuano tessuta.

18 ושריו למשאל בשלמה שלם מלכא דיהודיא:

Poi cominciorono à salutarlo, dicendo, Iddio ti salui, Re de Giudei.

19 ומחין הוו לה על רישה בקניא ורקין הוו באפוהי וברכין הוו על בורכיהון וסגדין לה:

E percoteuangli il capo con vna canna, e sputauangli addosso, & inginocchiandosi, gli faceuano riuerentia.

טו

11 והכהנים פתו את העם יותר לפטר להם את בר אבא:

Mas los Principes de los Sacerdotes incitarō à la multitud, que les soltasse antes à Barabbas.

12 ופילטוס ענה ועוד אמר אליהם ומה תרצו לעשות לאשר אומרים אתם כי מלך היהודים:

Y respondiendo Pilato, dizeles otra vez, Que pues quereys que haga del que llamays Rey de los Iudios?

13 והמה שבו וזעקו הוקיעהו:

Y ellos boluieron à dar bozes, Crucificalo.

14 ופילטוס אמר להם ומה רעה עשה והמה על יותר צעקו הוקיעהו:

Mas Pilato les dezia pues que mal ha hecho? y ellos dauan mas bozes, Crucificalo.

15 ופילטוס רוצה לעשות לעם כרצונם ויפטר את בר אבא ויתן את ישוע ליסר בשוטים ולהוקע:

Y Pilato, queriendo satisfazer al pueblo, solto les à Barabbas, y entregó à Iesus açotado para que fuesse crucificado.

16 והרצים הוליכו אותו בחצר והוא בית דין ויזעיקו את כל החבל:

Entonces los soldados lo lleuaron dentro del patio, es à saber, àl audiencia: y conuocan toda la quadrilla.

17 ותעדוהו מעיל השני ויסבבו עטרת הסירים וישימו עליו:

Y vistenlo de purpura, y ponenle vna corona texida de espinas.

18 ויחלו לשאול לשלומו לאמר שלום לך מלך היהודים:

Y començaron à saludarle, Ayas gozo Rey de los Iudios.

19 ויכו את ראשו בקנה וירקו בו ויכרעו על ברכיהם וישתחוו לו:

Y herianle su cabeça con vna canna, Y escupian en el, y adorauanlo hincadas las rodillas.

ιε´.

11. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

Mais les principaux Sacrificateurs esmeurent le peuple, afin qu'il leur relaschast plustost Barrabbas.

12. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων.

Et Pilate respondant leur dit, derechef, Que voulez-vous donc que ie face à celui que vous appelez Roy des Iuifs?

13. Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Et derechef ils s'escrirent, disans, Crucifie-le.

14. Ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Adonc Pilate leur dit, Mais quel mal a-il fait? Et ils s'escrierent tant plus fort, Crucifie-le.

15. Ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Pilate donc voulant contenter le peuple, leur relascha Barrabbas, & apres auoit fait fouetter Iesus, le liura, afin qu'il fust crucifié.

16. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν.

Adonc les gendarmes l'emmenerent dedans la cour qui est le pretoire: & appelerent toute la bande.

17. Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

Et le vestirent d'vne robbe de pourpre, & lui mirent à l'entouder la teste vne couronne d'espines qu'ils auoyent pliee.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et se prindrent à le saluer, en disant, Bien te soit, Roy des Iuifs.

19. Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

Et lui frapoyent la teste auec vn roseau, & crachoyent contre lui: & se mettans à genoux, lui faisoyent la reuerence.

CAP. XV.

11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

But the hie Priestes had moued the people to desire that he would rather deliuer Barabbas vnto them.

12. Pilatus autem iterum respondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum?

And Pilate answered, & said againe vnto them / What will ye then that I do with him / whome ye call the King of the Jewes?

13. At illi iterum clamaverunt, Crucifige eum.

And they cryed againe / Crucifie him.

14. Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt, Crucifige eum.

Then Pilate said vnto them / But what euill hath he done? And they cryed the more feruently / Crucifie him.

15. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum ut crucifigeretur.

So Pilate willing to content the people, loosed them Barabbas / and deliuered Jesus when he had scourged him, that he might be crucified.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & cōvocant totam cohortem.

Then the souldiers led him away into the hall, which is the cōmon hall / and called together the whole bande.

17. Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam.

And clad him with purple / and platted a crowne of thornes / and put it about his head.

18. Et cœperunt salutare eum, Ave rex Iudæorum.

And began to salute him / saying / Haile / King of the Jewes.

19. Et percutiebant caput eius arundine: & conspuebant eum, & ponētes genua, adorabant eum.

And they smote him on the head with a reede / and spat vpon him / and bowed the knees / and did him reuerence

Das XV. Capitel.

11. Aber die Hohenpriester reitzeten das Volck / daß er jnen vil lieber den Barrabam loß gebe.

Men de ypperste Prester skyndede folcket til / At hand skulde meget heller giffue dem Barrabam loß.

12. Pilatus aber antworttet widerumb / vnd sprach zu jnen: Was wolt jhr denn / daß ich thue dem / den jhr schuldiget / Er sey ein König der Jüden?

Da suarede Pilatus igen / och sagde til dem / Huad ville i da / at ieg skal gøre / den / der i skylde / At hand er Jødernis Konge.

13. Sie schryen abermal: Creutzige jhn.

De skrege atter / kaarsfest hannem.

14. Pilatus aber sprach zu jhnen: Was hat er übels gethan? Aber sie schryen noch vil mehr: Creutzige jhn.

Da sagde Pilatus til dem / Huad ont haffuer hand giort? Men de skrege end meget mere / Kaarsfest hannem.

15. Pilatus aber gedachte dem Volck genug zu thun / vnd gab jnen Barrabam loß / vnd überantworttet jhnen Jesum / daß er gegeisselt vnd gecreutziget würde.

Da tenete Pilatus at gøre Folcket fyllest / och hand gaff dem Barrabam loß / Oc antuordede dem Jesum hen / at hand skulde hudstrygis oc kaarsfestis.

16. Die Kriegßknecht aber führeten jn hinein in das Richthauß / vnd rieffen zusammen die gantze Schar.

Da førde Stridzmendene hannem ind i Domhusit / oc kallede den gantske Skare tilsammen.

17. Vnd zogen jhm ein Purpur an / vnd flochten eine dörne Krone / vnd satzten sie jhm auff.

Oc førde hannem i it Purpur / och flettede en torne Krune / och sette hende paa hannem.

18. Vnd fiengen an jhn zu grüssen: Gegrüsset seyst du der Jüden König.

Oc begynde at hilse hannem / Hil vere du Jøde Konge.

19. Vnd schlugen jhm das Haupt mit dem Rohr / vnd verspeyeten jhn / vnd fielen auff die knie / vnnd beteten jhn an.

Oc de sloge hans Hoffuit met Røret / oc bespøtte hannem / oc fulde paa Knæ / oc tilbade hannem.

Kapitola XV.

11. Ale Biskupowé ponukli Zástupu / aby gim raděgij propustil Barrabasse.

Lecz Ksiażeta kápláńskie podusczáli pospolstwo izby im rádszey Barabaszá puścił.

12. A Pilát opět odpowěděw / řekl gim: Což tehdy chcete ač včinjm Králi Židowskému?

A odpowiedziawszy Pilat rzekł im powtore / Coż wżdy chcecie ábych vczynił temu ktorego powiedácie krolem Żydowskim?

13. A oni opět zwolali: Vkřižug gey.

Thedy oni záśie wolali / Vkrzyżuy go.

14. A Pilát prawil gim: Y což gest zlého včinil? Oni pak wjce wolali / Vkřižug ho.

I mowił do nich Pilat / I coż wżdy złego vczynił? Ale oni thym wiecey wolali / Vkrzyżuyże go.

15. Tehdy Pilát chtě Lidu dosti včiniti / pustil gim Barrabásse / a dal gim Gežjsse vbyčowaného / aby byl vkřižowán.

A ták Piłat chcac pospolstwu dosyć vczynić / puścił / im Barábászá / á Jezusá vbiczowanego podał áby był vkrzyżowan.

16. Žoldněři pak vwedli gey wnitř do Sjně domu Radného / a swolali wssecku zběř:

I wwiodszy go żołnierze do dworá / to iest do ratuszá / przyzwali wszytkiey roty.

17. Y oblekli gey w Sſarlat / a wložili naň Korunu spletsse z trnij.

A oblokszy go wszárlat / włożyli nan korone vpleciona z ciernia.

18. Y počali ho pozdrawowati / řkauce: Zdráw Králi Židowský.

I poczeli go witać mowiac / Witayże Krolu Żydowski.

19. A bili hlawu geho třtinau / a plwali na něho / a klekagjce na kolenau / klaněli se gemu.

A tłukli glowe iego trzcina / y plwáli nań / á náchylaiac kolan / kłániáli sie iemu.

טו

20 וכד בזחו בה אשלחוהי ארגונא ואלבשוהי מאנוהי ואפקוהי דנזקפוניהי :

E poi che l'hebbero coſi ſchernito, lo ſpogliorono de la porpora, e veſtironlo de ſuoi proprij veſtimenti, e menoronlo fuore per crocifiggerlo.

21 ושחרו חד דעבר הוא שמעון קורינײא דאתא הוא מן קריתא אבוהי דאלכסנדרוס ודרופוס דנשקול זקיפה :

E sforzorono vn certo Simone Cireneo che paſſaua (venendo egli da la villa) padre d'Aleſſandro e di Rufo, à portar la croce d'eſſo IESV.

22 ואיתיוהי לגגולתא דוכתא דמתפשקא קרקפתא :

E conduconlo al luogo di Golgota, che s'interpreta, luogo di cranio.

23 ויהבו לה למשתא חמרא דחליט בה מורא הו דין לא נסב :

E dettergli bere del vino meſcolato con mirra: ma egli non ne preſe.

24 וכד זקפוהי פלגו מאנוהי וארמיו עליהון פסא מנו מנא נסב :

Poi ch'eſſi l'hebber crocifiſſo, ſpartirono i ſuoi veſtimẽti, gettando ſopra eſſi la ſorte, per ſapere quel che ciaſcuno ſi haueſſe à pigliare.

25 אית הוא דין שעא תלת כד זקפוהי :

Et era l'hora terza quando il crocifiſſero.

26 וכתיבא הות עלתא דמותה בכתבא הנו מלכא דיהודיא :

Et il titolo del ſuo delitto era ſcritto coſi IL RE DE GIVDEI.

27 וזקפו עמה תרין לסטיא חד מן ימינה וחד מן סמלה :

Crocifiſſero ancora con eſſolui due ladroni, vno da la deſtra ſua, e l'altro da la ſua ſiniſtra.

טו

20 וכאשר הלעיגו לו הפשיטוהו את־מעיל השני וילבישו אותו את־בגדיו ויוציאוהו להוקיע אותו :

Y deſque lo ouieron eſcárnecido, deſnudaronle la ropa de purpura, y viſtieronle ſus proprios veſtidos, y ſacanlo para crucificarlo.

21 ויגישו אחד מהעוברים ושמו שמעון הקירני אשר בא מן השדה והוא אבי אלכסנדרוס ורופוס לשאת את־צליבו :

Y cárgaron à vno que paſſaua, (Simon Cyreneo padre de Alexandro y de Rufo, que venia del campo.) para que lleuaſſe ſu cruz.

23 ויוליכוהו אל־גלגלתא מקום והו מתרגם מקום גלגלת :

Y lleuanlo ál lugar de Golgathá, que declarado quiere dezir, lugar de la Calauera.

23 ויתנו לו לשתות יין עם מר ולא לקח :

Y dieronle à beuer vino myrrhado: mas el no lo tomó.

24 וכאשר הוקיעוהו חלקו את־בגדיו ויפילו גורל עליהם מי מה ישא :

Y deſque lo vuieron crucificado, repartieron ſus veſtidos echando ſuertes ſóbre ellos, que lleuaria cada vno.

25 ותהי שעה השלישית ויוקיעוהו :

Y era la hora de las tres quando lo crucificarõ.

26 ויהי דינו נכתב זה הוא מלך היהודים :

Y el titulo eſcriptó de ſu cauſa era, EL REY DE LOS IVDIOS.

27 ועמו הוקיעו שני פריצים אחד מימינו ואחד משמאלו :

Y crucificaron con el dos ladrones, vno à la man derecha, y otro à la man yzquierda.

ιε'.

20. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

Puis apres quand ils ſe furent mocqués de lui, ils le deſueſtirent de la robbe de pourpre, & le reueſtirent de ſes veſtemens, l'emmenerent dehors pour le crucifier.

21. Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et contraignirent vn certain paſſant, nomme Simon Cyrenien, (lequel venoit des champs, qui eſtoit pere d'Alexandre & de Rufus de porter la croix d'icelui.

22. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.

Et puis le menerent en la place de Golgotha, qui vaut autant á dire que la place du teſt.

23. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.

Puis lui donnerent á boire du vin mixtionné auec de la myrrhe: mais il ne le print point.

24. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.

Et quand ils l'eurent crucifié ils departirent ſes veſtiments, en iettant le ſort ſur iceux, pour ſauoir ce que chacun en emporteroit.

25. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Or eſtoit-il trois heures quand ils le crucifierent.

26. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et le dicton de ſa condamnation portoit en eſcrit, LE ROY DES IVIFS.

27. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.

Ils crucifierent auſſi auec lui deux brigands: l'vn à ſa main droite, & l'autre à ſa gauche.

CAP. XV.

20. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum ut crucifigerent eum.

And when they had mocked him / they tooke the purple of him / and put his owne clothes on him / and led him out to crucifie him.

21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem eius.

And they compelled one that passed by / called Simon of Cyrene (which came out of they coũtrey / and was father of Alexander and Rufus) to beare his crosse.

22. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum, Calvariæ locus.

And they brought him to a place named Golgotha / which is by interpretation / the place of dead mens skulles.

23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

And they gaue him to drinke wine mingled with myrrhe: but he receiued it not.

24. Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.

And when they had crucified him / they parted his garments / casting lots for them / what euery man should haue.

25. Erat autem hora tertia; & crucifixerunt eum.

And it was the third houre / when they crucified him.

26. Et erat titulus causæ eius inscriptus, Rex Iudæorum.

And the title of his cause was written aboue / The King of the Jewes.

27. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à sinistris eius.

Then crucified also w him two thieues / the one on the right hand / and the other on his left.

Das XV. Capitel.

20. Vnd da sie jhn verspottet hatten / zogen sie jm die Purpur auß / vnd zogen jhm seine eigne Kleider an / vnd führeten jn auß / daß sie jhn creutzigten.

Oc der de haffde bespaattet hannem / da førde de hannem aff Purpuret / oc førde hannem i sine egne Kleder / oc de førde hañem vd / at de skulde kaarsffeste hannem.

21. Vnd zwungen einen / der fürüber gieng / mit namen Simon von Cirene / der vom Felde kam / (der ein Vater war Alexandri vnd Ruffi) daß er jhm das Creutz trüge.

Och der gick en frem / hed Simon aff Cirene / som kom aff marcken (huilcken der vaar Alexandri oc Ruffi fader) hannem tuingde de til / at hand bar hannem Kaarsset.

22. Vnd sie brachten jhn an die stet Golgatha / das ist verdolmetschet / Schedelstet.

Oc de førde hannem til den sted Golgatha / det er vdsagt / Hoffuitpande sted.

23. Vnd sie gaben jhm Myrrhen jm Wein zu trincken / vnd er nams nicht zu sich.

Och de gaffue hannem Mirrha at dricke i Vin / oc hand tog det icke til sig.

24. Vnd da sie jhn gecreutziget hatten / theileten sie seine Kleider / vnd worffen das Loß darumb / welcher was überkeme.

Oc der de haffde Kaarsffest hannem / skiffte de hans Kleder / oc kaste Laad der om / huad huer skulde haffue.

25. Vnd es war vmb die dritte stunde da sie jhn creutzigten.

Oc det vaar ved den tredie stund / der kaarsffeste hannem.

26 Vnd es war oben über jn geschrieben / was man jhm schuld gab / nemlich / Ein König der Jüden.

Och der vaar screffuit offuen offuer hannem / huad skyld mand gaff hannem / som vaar / Jødernis Konge.

27. Vnd sie creutzigeten mit jhm zween Mörder / einen zu seiner rechten / vnd einen zu seiner lincken.

Oc de kaarsffeste tho Røffuere met hannem / en hoss hans høyre / oc en hoss den venstre haand.

Kapitola XV.

20. A když gemu se naposmijwali / swlekli s něho Ssarlat / á oblekli gey w Raucho geho / a wedli gey aby ho vkřižowali.

A gdy go nágrawali / zwlekli go z ssárlatu / y oblekli w ssáty własne / á wywiedli gi áby go vkrzyzowáli.

21. Tehdy přinutili někakého kterýž tudy mimo něssel / Ssimona Cyrenenského / kterýž ssel ze Wsy Otce Alexandrowa a Ruffowa / aby wzal Křjž geho.

Tedy przymusili niektorego mimo idącego Symoná Cyrenczyká (ktory ssedł z pola) ojcá Alexándrowe⁰ y Rufsego) áby wziął krzyż ie⁰.

22. Y wedli gey až na mjsto Golgotha / kteréž se wykládá Poprawné.

Y przywiedli go ná mieysce Golgotá / co sie wykłádá / Mieysce trupich głow.

23. Y dáwali gemu pjti Wjno s Mirhau / a nepřijal ho.

Y podáli mu ku piciu wino z mirrą / Ale go on nie przyiął.

24. A ty kteřjž vkřižowali gey rozdělili raucho geho / mecýce oně Los / kdoby co wzal.

A gdy go vkrzyżowáli / podzielili ssáty iego / miecąc o nie los co ktho miał wziąć.

25. A byla hodina třetij: Y vkřižowali gey.

A byłá trzecia godziná gdy go vkrzyżowáli.

26. A byl nápis winy geho napsán: Král Židowský.

Był też y napis występku iego nápisány / Tenci iest Krol on żydowski.

27. Vkřižowali také s nim dwa Lotry / gednoho na Prawicy a druhého na Lewicy geho.

Vkrzyżowali też przy nim dwá zboyce / iednego po práwey á drugiego po lewey stronie iego.

ט ו

28 ונשלם כתבא דאמר דעם עולא אתחשב :

E così fu adempiuta la Scrittura, che dice, Et è stato posto nel numero de gl'iniqui.

29 ואף אילין דין דעברין הוו מגדפין הוו עלוהי ומנידין רישיהון ואמרין און שרא היכלא ובנא לה לתלתא יומין :

Quelli ancora che passauano gli diceuano oltraggio, scotendo la testa, e dicendo, Hei, tu che destruggi il tempio de Dio & in tre giorni lo riedifiche.

30 פצא נפשך וחות מן זקיפא :

Saluate stesso, e scendi de la croce.

31 והכנא אף רבי כהנא מחכין הוו חד עם חד ספרא ואמרין אחרנא אחי נפשה לא משכח למחיו :

Similimente ancora i principali Sacerdoti facendosene beffe tra loro insieme con gli Scribi, diceuano, Egli ha saluato gli altri, e non può saluar se medesimo.

32 משיחא מלכה דיסריל נחות השא מן זקיפא דנחזא ונהימן בה ואף הנון דין דזקיפין הוו עמה מחסדין הוו לה :

Che Christo il Re d'Israel discenda hor de la croce, accioche noi veggiamo, e crediamo. Quelli ancora che eran crocifissi con esso lui, l'ingiuriauano.

33 וכד הוי שית שעין הוא חשוכא על כלה ארעא עד משא לשעא תשע :

Venuta poi l'hora sesta, furon fatte le tenebre sopra tutta la terra insin a l'hora nona.

34 ובתשע שעין קעא ישוע בקלא רמא ואמר איל איל למנא שבקתני דאיתיה אלהי אלהי למנא שבקתני :

Et à l'hora nona IESV gridò ad alta voce, dicendo, Eloi, Eloi, lamma sabachthani, che vuol dire, Iddio mio, Iddio mio, perche m'hai tu abandonato?

טו

28 וימלא הכתב אשר אמר ואת־פשעים נמנה :

Y cumpliose la Escriptura que dize, Y con los iniquos fue contado.

29 והעוברים גדפוהו מניעים ראשיהם ולאמר האח ההרס את־היכל ובשלשת ימים בונה :

Y losque passauan, lo denostauan meneando sus cabeças, y diziendo, Vah, que derribas el Templo de Dios, y en três dias lo edificas:

30 הושיע לנפשך ורדת מן־הצלב :

Saluate à ti mismo, y deciende de la cruz.

31 ולכה גם הכהנים ילעיגו איש אל־רעהו עם הספרים לאמר לאחרים הושיע ולנפשו לא יוכל להושיע :

Y desta manera tambien los Principes de los Sacerdotes escarneciendo, dezian vnos à otros con los Escribas, a otros saluo, à si mismo no puede saluar.

32 המשיח המלך ישראל ירד נא עתה מן הצלב ונראה ונאמין וגם התלויים עמו גדפוהו :

El Christo, Rey de Israel descienda aora de la cruz, paraque veamos y creamos. Tambien losque estauan crucificados con ello denostauan.

33 וכאשר היתה שעה הששית היה חשך על־כל־הארץ עד־שעה התשיעית :

Y quando vino la hora de las seys, fueron hechas tinieblas sobre toda la tierra hasta la hora de las nueue.

34 ובשעה התשיעית צעק ישוע בקול גדול לאמר אלוהי אלוהי למה סבקתני והו מתרגם אלי אלי למה עזבתני :

Y à la hora de las nueue exclamó Iesus à gran boz, diziendo, Eloi, Eloi lamma sabachthani? que declarado, quiere dezir, Dios mio, Dios mio, porque me has desamparado?

ιε'.

28. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.

Ainsi fut accomplie l'Escriture, qui dit, Et il a esté mis au rang des mal-faiteurs.

29. Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες· οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν.

Et ceux qui passoyent pres de là lui disoyent outrages hochans leurs testes, & disans, He toi, qui desfais le temple, & en trois iours rebastis.

30. Σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

Sauue-toi toi-mesme, & descen de la croix.

31. Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι.

Semblablement aussi les principaux Sacrificateurs mesmes se mocquans, auec les Scribes, disoyent les vns aux autres, Il a sauué les autres, il ne se peut sauuer soi-mesme.

32. Ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν, καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

Que le Christ, le Roy d'Israel descende maintenant de la croix, afin que nous le voyons, & & croyons. Et ceux aussi qui estoyent crucifiés auec lui, lui disoyent outrages.

33 Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Mais quand il fut six heures, tenebres furent faites sur tout le païs iusques à neuf heures.

34. Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· ἐλωῒ ἐλωῒ, λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;

Et à neuf heures Iesus cria à haute voix, disant, Eloi, Eloi, lamma sabachthani? qui vaut autant à dire que, Mon Dieu, Mon Dieu pourquoi m'as-tu abandonné?

CAP. XV.

28. Et impleta est scriptura, quæ dicit, Et cum iniquis reputatus est.

Thus the Scripture was fulfilled/ which said/And hee was counted amōg the wicked.

29. Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah qui destruis templum, & in tribus diebus reædificas.

And they that went by / railed on him/wagging their heades/and saying/ Hey thou that destroyest the Temple / and buildest it in three dayes.

30. Salvum fac temetipsum, descendens de cruce.

Saue thyselfe / and come downe from the crosse.

31. Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.

Likewise also euen the hie Priestes mocking/ saide among them selues with the Scribes/ He saued other men / him selfe he cannot saue.

32. Christus rex Israël descendat nunc de cruce: ut videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

Let Christ the King of Israel nowe come downe from the crosse / that we may see & beleeue. They also that were crucified with him/reuiled him.

33. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.

Nowe when the sixt houre was come/ darkenesse arose ouer all the lande vntill the ninth houre.

34. Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens, Eloi, Eloi, lammasabacthani? quod est interpretatũ, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

And at the ninth houre Jesus cryed with a loud voyce / saying / Eloi Eloi / lamma-sabachthani ? which is by interpretation/ My God/ My God/ why hast thou forsaken me?

Das XV. Capitel.

28. Da ward die Schrifft erfüllet/ die da sagt: Er ist vnter die übelthäter gerechnet.

Da bleff Scrifften fuldkommen som siger/ Hand er regnet blant Misdedere.

29. Vnd die fürüber giengen/ lästerten jhn/ vnd schüttelten jhre Häupter/ vnd sprachen: Pfui dich/ wie fein zubrichst du den Tempel/ vnd bauest jhn in dreyen tagen.

Oc de der ginge frem/ bespaattede hannem/ oc ryste deris Hoffuit/ oc sagde/ Fui dig huor deylige nedbryder du Templen / oc bygger den i tre dage.

30. Hilff dir nun selber / vnd steige herab vom Creutze.

Hielp dig nu selff/ oc stig hid ned aff kaarsset.

31. Desselbigen gleichen die Hohenpriester verspotteten jhn vntereinander/ sampt den Schrifftgelehrten vnd sprachen: Er hat andern geholffen/ vnd kan jhm selber nicht helffen.

Lige saa bespaattede de ypperste Prester hannem blant huer andre / met Scrifftklogene/ oc sagde/ hand haffuer hulpet andre/ oc kand icke hielpe sig selff.

32. Jst er Christus / vnd König im Jsrael/ so steige er nun vom Creutz/ daß wir sehen vnd glauben. Vnd die mit jhm gecreutziget waren/ schmäheten jhn auch.

Er hand Christus / oc Konge i Jsrael / da stige sig nu ned off kaarsset / at wi kunde see oc tro. Oc de som vaare Kaarsfeste met hannem / forhaanede hannem oc saa.

33. Vnd nach der sechsten stunde/ ward ein Finsternuß über das gantze Land / biß vmb die neundte stunde.

Oc effter den siette time bleff it Mörck offuer det gantske Land / indtil ved den niende time.

34. Vnd vmb die neundte stunde rieff Jesus laut/ vñ sprach: Eli/ Eli/ lama asabthani? Das ist verdolmetschet: Mein Gott/ mein Gott/ warum hast du mich verlassen?

Oc ved den niende time/ robte Jhesus höyt / och sagde / Eli/ Eli/ lama asabthani? Det er vdlagt/ Min Gud/ min Gud/ huor faare haffuer du forlat mig?

Kapitola XV.

28. Y naplněno gest Pijsmo kteréž dij: A s hřijssnými počten gest.

Wypełniło sie tedy pismo ktore mowi/ A z złośniki iest policzon.

29. A chodijce mimo něho/ rauhali se gemu / hýbagijce hlawami swými / a řijkagijce: Ha há/ kterýž russýs Chrám Božij a we třech dnech gey zase wzdělávás.

Ci też ktorzy tám mimo chodźili/ sromocili go/ chwiejąc głowámi swemi/ á mowiąc/ A tyżeś to co rozwalasz Kośćioł/ y we trzech dniach gi zbudujesz?

30. Pomoz sobě samému/ a sstup s Křijže.

Wybaw że sie sam/ á zstąp z krzyżá:

31. Též y wrchnij Kněžij posmijwagijce se s Zákonijky/ geden k druhému prawili: Ginýmť gest spomáhal/ sam sobě spomoci nemůže.

Tákże też y Xiążętá Kápłáńskie nagrawáiąc go/ mowili iedni do drugich z Doktory/ Jne záchował/ á sámego siebie záchowáć nie może.

32. Krystus Král Izrahelský/ nechť nynij sstaupij s Křijže/ ať vzřijme a vwěřijme. A ti kteřijž s nim vkřižowáni byli/ vtrhali gemu.

Niechże teraz Krystus on Krol Izraelski zstąpi z krzyżá/ ábyśmy vyźreli y vwierzyli/ Ci też co z nim byli vkrzyżowáni/ sromocili go.

33. A když byla hodina ssestá/ staly se tmy po wssý zemi/ až do hodiny dewáté.

A gdy przychodźiłá godźiná szósta/ stały sie ciemności po wszystkiey ziemi áż do dźiewiątey godźiny.

34. A w hodinu dewátau/ zwolal Gežijš hlasem welikým/ řka: Eloy/ Eloy/ Lamazabachtány? genž se wyklá-dá/ Bože můg/ Bože můg/ y co gsy mne opustil?

Tedy dźiewiątey godźiny krzyczał Jezus głosem wielkim/ mowiąc/ Eloi/ Eloi/ lámmá sábachtháni? co sie wykłáda/ Boże moy/ Boże moy/ czemuś mię opuśćił?

טו

35 וְאֶנָשִׁין דְּשָׁמְעוּ מֶן ה
הָנוֹן דְּקָיְמִין אָמְרִין הְוַו
לְאֵלִיָּא קָרֵא ׃

Et alcuni di quelli che erano li presenti, hauendo udito, diceuano, Ecco, egli chiama Elia.

36 רְהַט דֵּין חַד וְמַלְיֵהּ
אֶסְפּוּגָא חַלָּא וְאֶסַר ב
בְּקַנְיָא דְּנַשְׁקְיוּהִי וְאָמְרִי
שְׁבוֹקוּ נֶחֱזֵא אֶן אָתֵא
אֵלִיָּא מַחֵת לֵהּ ׃

Et uno corse, & empiè una spunga d'aceto, e postala sopra una canna gli dette bere, dicendo, Lassate, uediamo se Elia viene a leuarlo.

37 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְעָא
בְּקָלָא רָמָא וַשְׁלֶם ׃

E Iesv mandando fuore una gran voce, spirò.

38 וְאַפֵּא תַרְעָא דְּהַיְכְּלָא
אֶצְטְרִי לְתַרְתֵּין מֶן לְעֶל עְדַ־
מָא לְתַחְת ׃

Allora il velo del tempio si diuise in due parti, da l'alto insin al basso.

39 כַּד חְזָא דֵּין קֶנְטְרוּנָא
הוּ דְּקָאֵם הְוָא לְוָתֵהּ
דְּהָכַנָּא קְעָא וַשְׁלֶם אֶמַר
שָׁרִירָאִית הָנָא גַּבְרָא בְּרֵהּ
הְוָא דְּאַלָהָא ׃

Et il Centurione, che staua iui à l'incontro di lui, hauendo veduto che così gridando era spirato, disse, Veramente quest' huomo era figliuol di Dio.

40 אִית הְוַי דֵּין נְשֵׁא מֶן
רוּחְקָא דְּחָזְיָן הְוַי מַרְיָם
מַגְדְּלַיְתָא וּמַרְיָם אֶמֵּהּ
דְּיַעְקוֹב זְעוּרָא וְדְיוֹסֵא
וְשָׁלוֹם ׃

Eranui ancor de le donne, che riguardauano da lungi, tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo piccolo, & di Iose, e di Salome.

41 הָנֵין דְּכַד הוּ בַּגְלִילָא
נָקְפָן הְוַי לֵהּ וְמְשַׁמְשָׁן לֵהּ
וְאַחְרָנְיָתָא סַגִּיאָתָא ד
דַּסְלֵקִי הְוַי עַמֵּהּ
לְאוּרְשְׁלֶם ׃

Lequali, ancor quando egli era in Galilea, l'haueuan seguitato, e ministratoli: e molte altre, lequali erano salite insieme con esso lui in Ierusalem.

42 וְכַד הְוָא רַמְשָׁא ד
דְּעְרוּבְתָּא דְּאִיתֵיהּ קְדָם
שַׁבְּתָא ׃

Et essendo già venuta la sera (percioche era il dì de la preparatione, che è dauanti il Sabbato.)

טו

35 וְקִצָּתָם הָעוֹמְדִים שָׁם
כְּשָׁמְעָם אָמְרוּ הִנֵּה קוֹרֵא
לְאֵלִיָּהוּ ׃

Y oyendolo vnos de los que estauan alli, dezian, He aqui à Elias llama.

36 וַיָּרָץ אֶחָד וַיְמַלֵּא אֶת סְפוֹג
בְּחֹמֶץ וַיָּשֶׂם עַל הַקָּנֶה וַיַּשְׁקֵהוּ
לֵאמֹר הַרְפּוּ נִרְאֶה אִם יָבוֹא
אֵלִיָּהוּ וְיוֹרִידֵהוּ ׃

Y corrio vno, y hinchiendo de vinagre vna espongia, y poniendola en vna canna, diole de beuer, diziendo, Dexad, veamos si vendrá Elias à quitarlo.

37 וְיֵשׁוּעַ קָרָא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּגְוַע ׃

Mas Iesus, dando vna grande boz, espiró.

38 וּפָרֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה
לִשְׁנַיִם מִמַּעַל עַד־לְמַטָּה ׃

Entonces el velo del templo se partió en dos de alto àbaxo.

39 וַיַּרְא הַשַּׂר עַל־מֵאָה אֲשֶׁר
עָמַד לְנֶגְדּוֹ כִּי כָּכָה קָרָא וַיִּגְוַע
וַיֹּאמֶר בֶּאֱמֶת הָאִישׁ הַזֶּה בֶּן־
אֱלֹהִים הָיָה ׃

Y el Centurion, que estaua delante deel, viendo que auia espirado ansi clamando, dixo, Verdaderamente este hombre era hijo de Dios.

40 וְהָיְתָה גַּם נָשִׁים מֵרָחוֹק
רוֹאוֹת אֲשֶׁר בָּהֶן הָיְתָה מִרְיָם
הַמִּגְדָּלִית וּמִרְיָם אֵם־יַעֲקֹב
הַקָּטֹן וְיוֹסֵה וּשְׁלוֹמִית ׃

Y tambien estauan algunas mugeres mirando de lexos. entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo el menor, y la madre de Ioses, y Salome.

41 אֲשֶׁר גַּם כַּאֲשֶׁר הָיָה בַּגָּלִילָה
הָלְכוּ אַחֲרָיו וְהִשְׁרַתְנָה אוֹתוֹ
וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת וְעָלוּ עִמּוֹ
יְרוּשָׁלַיְמָה ׃

Las quales, estando aun el en Galilea, lo auian seguido, y le seruian: y otras muchas que juntamente con el auian subido à Ierusalem.

42 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב וְנַעֲשָׂה בָּעֶרֶב
יוֹם בִּהְיוֹת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ
הַמַּקְדִּימָה אֶת־הַשַּׁבָּת ׃

Y quando fue la tarde, porque era la Preparacion, es à saber, la Vispera del Sabbado.

ιε.

35. Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον· ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ.

Et quelques vns de ceux qui estoyent là presens, ayans ouï cela, disoyent, Voici, il appele Elie.

36. Δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.

Et quelcun accourut, & emplit vne esponge de vinaigre, & la mit à l'entour d'vn roseau, & lui en bailla à boire, disant, Laissez, voyons si Elie viendra pour l'oster.

37. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

Et Iesus apres auoir iette vn grand cri, rendit l'esprit.

38. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

Et le voile du temple se fendit en deux depuis le haut ius qu'au bas.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

Et le Centenier qui estoit là vis à vis de lui voyant qu'il auoit rendu l'esprit, en criant ainsi, dit, Veritablement cest homme estoit Fils de Dieu.

40. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη.

Il y auoit aussi des femmes qui regardoyent de loin: entre lesquelles estoit Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques le petit & de Ioses, & Salomé.

41. Αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.

Lesquelles dés lors mesme qu'il estoit en Galilee, l'auoyent suiui, & lui auoyẽt subuenu: & plusieurs autres lesquelles estoyent montees ensemble auec lui en Ierusalem.

42. Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον.

Et le soir estant ia venu (d'autant que c'estoit le iour de la Preparation, qui est deuant le Sabbat)

CAP. XV.

35. Et quidam de circumstantibus audientes dicebāt, Ecce, Eliam vocat.

And some of them that stoode by / when they heard it / said / Beholde / he calleth Elias.

36. Currens autem unus, & implens spongiam acceto, circumponensque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

And one ran / and filled a sponge full of vineger / and put it on a reede / and gave him to drinke / saying / Let him alone: let vs see if Elias will come and take him downe.

37. Iesus autem emissa voce magna expiravit.

And Jesus cryed with a loude voyce / and gaue vp the ghost.

38. Et velum templi scissum est in duo, à summo usque deorsum.

And the vaile of the Temple was rent in twaine / from the top to the bottome.

39. Videns autem Centurio qui ex adverso stabat, quia sic exclamans expirasset: ait, Verè hic homo filius Dei erat.

Nowe when the Centurion / which stood ouer against him / sawe that he thus crying gaue vp the ghost / he said / Truely this man was the Sonne of God.

40. Erant autem & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salóme.

There were also women / which beheld e afarre of / among whome was Marie Magdalene / and Marie (the mother of James the lesse / and of Joses) and Salome.

41. Et cùm esset in Galilęa, sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ quæ simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

Which also when he was in Galile / followed him / and ministred vnto him / and many other women which came vp with him vnto Jerusalem.

42. Et cùm iam serò esset factū: (quia erat Parasceue, quod est ante sabbathum.)

And now when night was come (because it was the day of the preparation / that is before the Sabbaty.)

Das XV. Capitel.

35. Vnd etliche / die dabey stunden / da sie das höreten / sprachen sie: Sihe / er ruffet dem Elias.

Oc nogle som stode der hoss / der de det hørde / sagde de / See / hand kalder at Elias.

38. Da lieff einer / vnd füllet einen Schwamm mit Essig / vnd stecket jn auff ein Rohr / vnd trencket jhn / vnd sprach: Halt / lasset sehen / ob Elias komme / vnd jn herab neme.

Da løb en / oc fylede en Suomp met Edicke / oc stack hannem paa it Røer / oc gaff hannem dricke / oc sagde / Holt / lader see / Om Elias kommer / oc tager hannem ned.

37. Aber Jesus schrey laut vnd verschied.

Men Jhesus robte høyt / och vdgaff sin Aand.

38. Vnd der Fürhang im Tempel zureiß in zwey stück / von oben an biß vnten auß.

Oc Forhenget i Templen reffnede i thu stycke / fra det offuerste / til det nederste.

39. Der Hauptman aber / der dabey stund gegen jhm über / vnd sahe / daß er mit solchem Geschrey verschied / sprach er: Warlich diser Mensch ist Gottes Sohn gewesen.

Oc Hoffuitsmanden som stod der hoss tuert offuer fra hannem / oc saa / at hand vdgaff Aanden met saa dant rob / da sagde hand / Sandelige vaar dette Menniske Guds Søn.

40. Vnd es waren auch Weiber da / die von ferne solchs schaueten / vnter welchen war Maria Magdalena / vnd Maria des kleinen Jacobs vnd Joses Mutter / vnd Salome.

Oc der vaare och saa Quinder / som longt fra saae saadant. Blant huilcke vaar Maria Magdalena / oc Maria den lille Jacobs oc Joses Moder / oc Salome.

41. Die jm auch nachgefolget / da er in Galilea war / vnd gedienet hatten / vnd vil andere / die mit jhm hinauff gen Jerusalem gegangen waren.

De som oc haffde effter fulde tiene hannem / der hand vaar i Galilea / oc mange andre / som vaare gangne op til Jerusalem met hannem.

42. Vnnd am Abend / dieweil es der Rüsttag war / welcher ist der Vorsabbath.

Oc om afftenen / efftersi at det vaar beredelsis dagen / huilcken der er faar sabbathen.

Kapitola XV.

35. A někteřij z okolo stogijcých slyssijce to / prawili: Hle / Eliásse wolá.

A niektorzy z tych co tám stali / mowili / Oto wola Eliaszá.

35. A Běžaw geden naplnil Haubu Woctem / a wložiw na Třest / dáwal gemu pijti / řka: Ponechte / vzřijme přijgdeli Eliáss / a zsložilli ho.

Zátym przybieżawszy niektory nápelnil gębkę octhu / y włożywszy ná trzcinę dał mu pić / mowiąc / Niechay ćież vyzremy ieśli przyydzie Eliasz á zdeymie go.

37. Gežijs pak zwolaw hlasem welikym / pustil Dussy.

Tedy Jezus wołáiąc głosem wielkim / wypuścił duchá.

38. A Opona Chrámu roztrhla se na dwě / od wrchu až dolůw.

Rozpádła się oponá kośćielna od wierzchu aż do dołu.

39. Tehdy wida Centuryo kterýž naproti stál / že by tak wolage wypustil dussy / řekl: Zagisté Člowěk tento / Syn Božij byl.

Co gdy widział setnik ktory sthał przeciwko iemu / iż thak z wołániem wypuszczał duchá rzekł / Záprawdę człowiek ten był Syn Boży.

40. Byly pak tu y Ženy zdaleka dijwagijce se / mezy nimiž to byla Marya Magdaléna / a Marya Jákuba mensslyho / a Jozessowa Mátě / a Salomě.

Byly theż y niewiásty pátrząiąc z daleká / miedzy ktorymi byłá Márya Mágdalená / y Márya Jákubá / mnieyszego / y Jozego mátká / y Salome.

41. Nebo když byl w Galilei chodily za nim / a posluhowaly gemu: y giné mnohé / kteréž byly s nim přissly do Geruzaléma.

Ktore też gdy był w Gáliley / przyszły były zá nim á służyły mu / y wiele inych / ktore były z nim / zstąpili do Jeruzálem.

42. A když giž byl wečer (že byl weliký Pátek kterýž gest před Sobothau.)

A gdy iuż był wieczor / (ábowiem był dźień przygotowánia / to iest / dźień przed Szábbátem.)

טו

43 אתא יוסף הו דמן
רמתא מיקרא בולוטא
אינש דאף הו מסכא
הוא למלכותא דאלהא
ואמרח ועל לות פילטוס
נשאל פגרה דישוע:

Venne Iosef da Arimatea, vn'honorato consigliero, il quale aspettaua ancor egli il regno di Dio: e prese ardir d'entrare à Pilato, e domandogli il corpo di IESV.

44 פילטוס דין תמה ד
דאן מן כדהמית ונקרא
לקנטרונא ושאלה דאן
מן קדם עדנא מית:

E Pilato si marauigliò ch'ei fusse gia morto: e chiamato à se il Centurione, il domandò s'era lungo tempo ch'ei fosse morto.

45 וכד ילף יהב פגרה
ליוסף:

E saputo ch'ei l'hebbe dal Centurione, donò il corpo à Iosef.

46 ויזבן יוסף כתנא
ואחתה וכרכה בה וסמה
בקברא דנקיר הוא ב
בשועא ועגל כאפא על
תרעה דקברא:

Il quale hauea comprato vn lenzuolo, e leuato ch'egli hebbe esso IESV de la croce, l'inuolse nel lenzuolo, e poselo in vn monumento, che era intagliato in vna pietra: e volto vn sasso à l'vscio del monumento.

47 מרים דין מגדליתא
ומרים הי דיוסא חזי
איכא דאתתסים:

E Maria Maddalena, e Maria madre di Iose, stauano à vedere doue sarebbe posto.

יו

1 וכד עברת שבתא
מרים מגדליתא ומרים
דיעקוב ושלום ובני ה
הרומא דיאתין
ומשחניהי:

Passato che fu il sabbato, Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo, e Salome, comprarono de gli vnguenti odoriferi, per venir ad vngerlo.

2 בשפרא דין בחד ב
בשבא אתי לבית קבורא
כד דנח שמשא:

E la mattina del primo giorno del Sabbato ben per tempo, vengono al monumento essendo gia leuato il sole.

טו

43 בא יוסף מן־הרמתים נכבד
יועץ והוא מיחל את־מלכות
אלהים אשר מלאו לבו לבוא
אל־פילטוס ולשאול את גויה
ישוע:

Ioseph de Arimathea Senador noble, que tambien el esperaua el Reyno de Dios, vino y osadamente entró à Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus.

44 ויתמה פילטוס אם עת מת
ויקרא לשר מאה וישאל לו אם
מקדם מת:

Y Pilato se marauilló, si ya fuesse muerto: y haziendo venir àl Centurion, preguntole, si era ya muertto.

45 וידע משר מאה ויתן את־
גויה ליוסף:

Y entendido del Centurion, dió el cuerpo à Ioseph.

46 ויקן סדין ויורידהו ויעטף
אותו בסדין וישם אותו בקבר
אשר חצוב מסלע ויגל אבן
על־פתח הקבר:

El qual compró vna sauana, y quitado emboluiólo en la sauana: y pusolo en vn sepulchro que era cortado de piedra: y reboluió la piedra à la puerta del sepulchro.

47 ומרים המגדלנית ומרים
ליוסה ראו איו מושם:

Y Maria Magdalena, y Maria madre de Ioses mirauan donde era puesto.

יו

1 וכאשר עברה השבת או
מרים המגדלנית ומרים ליעקב
ושלומית קנו בשם ושמן יקר
לבוא ולסוך אותו:

Y como passo el Sabbado, Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y Salome, compraron drogas aromaticas, para venir à vngirlo.

2 ומשכים בבקר באחת
השבתות באו אל־הקבר כזרוח
השמש:

Y muy de mannana, el primero de los Sabbados, vienen àl sepulchro, ya salido el Sol.

ιε'.

43. Ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Ioseph de Arimathee, conseiller honorable (lequel aussi estoit attendant le regne de Dieu) ayant prins hardiesse s'en vint vers Pilate, & lui demanda le corps de Iesus.

44. Ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

Et Pilate s'esmerueilla, s'il estoit desia mort: puis ayant appelé le Centenier, il l'interrogua, s'il y auoit long temps qu'il estoit mort.

45. Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

Ce qu'ayant cognu du Centenier, il donna le corps à Ioseph.

46. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

Et icelui ayant acheté vn linceul, le descendit de la croix, & l'enueloppa du linceul, & le mit dedans vn sepulcre qui estoit taillé en vn roc, puis roula vne pierre à l'huis du sepulcre.

47. Ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

Et Marie Magdaleine & Marie mere de Ioses regardoyent où on le mettoit.

ΚΕΦΑΛ ις'.

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰακώβου καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.

Or le Sabbat estant passé, Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques, & Salomé acheterent des onguens aromatiques, pour le venir embaumer.

2. Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.

Parquoi fort matin, le premier iour de la semaine, elles arriuerent au sepulcre, le soleil estant leué.

CAP. XV.

43. Vênit Ioseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnũ Dei: & audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.

Joseph of Arimathea, an honourable Counsellour, which also looked for the kingdome of God, came, and went in boldely vnto Pilate, and asked the bodie of Jesus.

44. Pilatus autem mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogavit eum si iam mortuus esset.

And Pilate marueiled, if he were already dead, and called vnto him the Centurion, and asked of him whether hee had bene any while dead.

45. Et cùm cognovisset à centurione, donavit corpus Ioseph.

And when he knew the trueth of the Centurion, he gaue the bodie to Joseph.

46. Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindoni, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & advolvit lapidẽ ad ostium monumenti.

Who bought a linnen cloth, and tooke him downe, and wrapped him in the linnẽ cloth, and layed him in a tõbe that was hewen out of a rocke, and rolled a stone vnto the doore of the sepulchre.

47. Maria autem Magdaléne & Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

And Marie Magdalene, and Marie Joses mother beheld where he should be layed.

CAP. XVI.

ET cùm transisset sabbathum, Maria Magdaléne, & Maria Iacobi, & Salóme emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum

And when the Sabbath day was past, Marie Magdalene, and Marie the mother of James, and Salome, bought sweete oyntments that they might come, and embaulme him.

2. Et valde manè una sabbathorum, veniunt ad monumentum: orto iam Sole.

Therefore earely in the morning, the first day of the weeke, they came vnto the sepulchre, when the sunne was yet rising.

Das XV. Capitel.

43. Kam Joseph von Arimathia / ein erbarer rathsherr / welcher auch auff das Reich Gottes wartet / der wagts / vnd gieng hinein zu Pilato / vnd bat jhn vmb den Leichnam Jesu.

Da kam Joseph aff Arimathia / en erlig Raadmand / huilcken som oc ventede Guds rige. Hand driftede sig til / oc gick ind til Pilatum / oc bad om Jhesu Legeme.

44. Pilatus aber verwunderte sich / daß er schon todt war. Vnd rieff dem Hauptman / vnd fraget jhn / ob er lengst gestorben were?

Da forundrede Pilatus sig / at hand vaar allerede død. Oc hand kallede Hoffuitzmanden / oc spurde hannem at om hand haffde verit lenge død?

45. Vnd als ers erkündet von dem Hauptman / gab er Joseph den Leichnam.

Oc der hand formerckte det aff Hoffuitzmanden / da gaff hand Joseph Legemet.

46. Vnd er kauffte ein Linwad / vnd nam jhn ab / vnd wickelt jn in die Linwad / vnd legte jhn in ein Grab / das war in einen Felsen gehauen / vnd weltzet einen Stein für des Grabes thür.

Oc hand købte it Linklede / oc tog hannem ned / oc suøbte hannem i Linkledet / och lagde hannem i et Graff / som vaar vdhuggen i en Sten / Oc hand veltet en Sten faar dørren paa graffuen.

47. Aber Maria Magdalena / vnd Maria Joses schaueten zu / wo er hin gelegt war.

Men Maria Magdalena / oc Maria Joses saae til huor hand bleff lagd.

Das XVI. Capitel.

Vnd da der Sabbath vergangen war / kauffte Maria Magdalena / vnd Maria Jacobi vnd Salome Specerey / auff daß sie kemen / vnd salbeten jhn.

DE der Sabbathen vaar forgongen / da købte Maria Magdalena / oc Maria Jacobi oc Salome dyrebar smørilse / at de skulde komme / oc salue hannem.

2. Vnd sie kamen zum Grabe an einem Sabbather sehr frűe / da die Sonne auffgieng.

Oc de komme til Graffuen paa en aff Sabbatherne meget aarle / der Soel opgick.

Kapitola XV.

43. Přissel Jozeff od Arymathye znamenitý Dēsátnijk / kterýž y on očekáwal Králowstwij Božijho. A směle wssed k Pilátowi / prosyl ho za tělo Gežijssowo.

Przyszedszy Jozef ktory był z Arymátyey / vczciwy Senator / ktory też oczekawał Krolestwá Bożego / śmiele szedł do Piłatá / y prosił o ciáło Jezusowe.

44. A Pilát podiwil se / gižli by vmřel. A powolaw Centuryona / otázal ho gižli gest vmřel.

Thedy sie Piłát dziwował ieśliby iuż vmárł / á wezwawszy Setniká / pytał go dawnoli vmárł.

45. A když zwěděl od Centuryona / dal Tělo Jozeffowi.

A dowiedziawszy sie od setniká / darował ciáło Jozefowi.

46. Tehdy Jozeff kaupiw plátna / a ssložiw ho / obwinul w plátno / y položil do hrobu kterýž byl wytesán z skály / a přiwalil kámen ke dweřuom hrobowým.

Ten kupiwszy prześcieradło / y zdiąwszy go / vwinął w prześcieradło / y położył w grobie ktory był wykopan w opoce / y zátoczył kámień do drzwi grobowych.

47. Ale Maryá Magdaléna / a Maryá Jozeffowa diwaly se kdeby gey kladli.

Tedy Márya Mágdálená / y Márya mátká Jozego / pátrzyły kędy go położono.

Kapitola XVI.

A Když pominula Sobotha / Marya Magdaléna / a Marya Jakubowa / a Salomeowa / nakaupily wonných mastij / aby přijdauce pomazaly Gežijsse.

A Gdy minał Szábáth / Márya Mágdáléná y Márya Jakubowá mátká / y Salome / nákupiły máści / áby przyszedszy namazáły go /

2. A welmi ráno prwnij den po Sobotě přissly k hrobu / an giž Slunce wzesslo.

A ták pierwszego dniá po świecie przyszły do grobu gdy wzeszło słońce.

יו

3 ואמרין הוי בנפשהין מן הו דין עגל לן כאפא מן תרעא דבית קבורא:

E diceuano tra loro, Chi ci riuolterà il sasso da l'vscio del monumento?

4 וחרי הוי דמעגלא הי כאפא רבא הות גיר טבו:

E riguardando, veggono che il sasso era riuoltato, conciosia che era molto grande.

5 ועלין לבית קבורא וחזי עלימא דיתב מן ימינא ועטיף אסטלא חורתא ותמהי:

Et entrate nel monumento, viddero vngiouene a sedere da la man destra, vestito d'vna gran vesta bianca: e spauentoronsi.

6 הו דין אמר להין לא תדחלן לישוע נצריא בעין אנתין הו דאזדקף קם לא הוא תנו הא דוכתא איכא דסים הוא:

Ma egli disse loro, Non vi spauentate: voi cercate IESV Nazareno, che è stato crocifisso: egli è risuscitato, non è qui: ecco il luogo doue l'haueuan posto.

7 אלא זלין אמרין לתלמידוהי ולכאפא דהא קדם לכון לגלילא תמן תחזונהי איכנא דאמר לכון:

Però andate, dite à i suoi discepoli, & à Pietro, ch'egli v'andarà innanzi in Galilea, iui lo vedrete là, si come egli vi disse.

8 וכד שמעי ערקי ונפקי מן קברא אחיד הוא להין גיר תהרא ורתיתא ולאנש מדם לא אמרין דחילן הוי גיר:

Et elle vscite ben presto fuore, fuggirono dal monumento: percioche tremore e stupore l'haueua occupate: e non dissero niente ad alcuno, percioch'elle temeuano.

9 בשפרא דין בחד בשבא קם ואתחזי לוקדם למרים מגדליתא הי דשבעא שאדין אפק הוא מנה:

Risuscitato che fu IESV la mattina, nel primo giorno del sabbato, apparue primamente à Maria Maddalena, de la quale haueua scacciati sette demonij.

יו

3 ותאמרנה אשה אל־אחותה מי־יגל לנו את־האבן מפתח הקבר:

Y dezian entresi, Quien nos rebolverá la piedra de la puerta del sepulchro?

4 והביטו ויראו כי נגלה האבן כי גדולה מאד היא:

Y como miraron, veen la piedra rebuelta, porque era grande.

5 ובואן אל־הקבר ראו עלם יושב לימין מכסה בבגד לבן ונבעתו:

Y entradas enel sepulchro, vieron vn mancebo sentado à la mano derecha cubierto de vna ropa luenga blanca: y espantaronse.

6 והוא אמר להן אל תבעתו מבקשות אתן את־ישוע הנצרי אשר התלוהו קם הוא ואיננו פה הנה המקום אשר שמוהו שמה:

Mas el les dize-No ayays miedo: buscays à Iesus Nazareno, crucificado; resuscitado es no esta aqui: he aqui el lugar donde lo pusieron.

7 אבל לכנה ואמרנה לתלמידיו ולכיפה כי־הוא מקדים אתכם בגלילה שם תראוהו כאשר אמר לכם:

Mas id, dezid à sus Discipulos, y à Pedro, que el vá delante de vosotros à Galilea: alli lo vereys, como os dixo.

8 ותצאנה במהרה ותברחנה מן הקבר כי באה עליהן בעתה וחרדה ולאיש לא אמרו דבר כי יראו:

Y ellas se fueron huyendo prestamente del sepulchro: porque las auia tomado temblor y espanto: ni dezian nada à nadie: porque auian miedo.

9 וכאשר קם ישוע בבקר באחד בשבת נראה בראשונה למרים המגדלנית אשר ממנה הוציא שבעה שדים:

Mas como Iesus resuscitó por la mannana el primer dia de los Sabbados, primeramente appareció à Maria Magdalena, de la qual auia echado siete demonios.

ις.

3. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;

Et disoyent entre elles, Qui nous roulera la pierre arriere de l'huis du sepulcre?

4. Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.

Et ayans regardé, elles virent que la pierre estoit roulee: car elle estoit fort grande.

5. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

Puis estans entrees dedans le sepulcre, elles virent vn ieune homme assis à main droite, vestu d'vne robbe blanche: dont elles s'espouuanterent.

6. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον. ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.

Mais il leur dit, Ne vous espouuantez point: vous cerchez Iesus le Nazarien qui a esté crucifié: il est ressuscité, il n'est point ici: voici le lieu où on l'auoit mis.

7. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

Mais allez, dites à ses disciples, & à Pierre, qu'il s'en va deuant vous en Galilee: la vous le verrez, comme il vous a dit.

8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις. καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Et elles soudain partans de là s'enfuirent arriere du sepulcre: car tremblement & frayeur les auoit saisies: & n'en dirent rien à personne: car elles auoyent peur.

9. Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.

Or Iesus estant ressuscité, le matin au premier iour de le semaine, s'apparut premierement à Marie Magdeleine, de laquelle il auoit ietté hors sept diables.

CAP. XVI.

3. Et dicebant ad invicem, Quis revolvet nobis lapidē ab ostio monumenti?

And they saide one to another/ Who shall rolle vs away the stone from the doore of the sepulchre?

4. Et respicientes viderunt revolatum lapidem. Erat quippe magnus valde.

And when they looked / they sawe that the stone was rolled away (for it was a very great one.)

5. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuvenem sedētem in dextris, coopertum stola candida: & obstupuerunt.

So they went into the sepulchre/ and saw a young man sitting at the right side/ clothed in a long white robe: and they were afraid.

6. Qui dicit illis, Nolite expavescere? Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum.

But he said vnto them / Be not afraid: ye seeke Jesus of Nazaret/ which hath bene crucified: he is risen: he is not here: behold the place / where they put him.

7. Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

But go your way / and tell his disciples/ & Peter / that he will go before you into Galile: there shall ye see him / as he said vnto you.

8. At illæ exeuntes, fugerūt de monumento, invaserat enim eas tremor & pavor: & nemini quicquam dixerunt, timebant enim.

And they went out quickely/ and fled from the sepulchre: for they trembled / and were amased: neither said they any thing to any man: for they were afraid.

9. Surgens autē Iesus manè, prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia.

And when Jesus was risen againe/ in the morowe (which was the first day of the weeke) hee appeared first to Marie Magdalene / out of whome he had cast seuen deuils.

Das XVI. Capitel.

3. Vnd sie sprachen vntereinander: Wer waltzet vns den Stein von des Grabes thür?

Oc de sagde til huer andre/ Huo skal velte oss stenen fra dørren paa Graffuen?

4. Vnd sie sahen dahin / vnd wurden gewar / daß der Stein abgewelzet war/ denn er war sehr groß.

Oc de saae der hen / oc bleffue var/ at Stenen vaar affuelt/ Thi hand vaar meget stor.

5. Vnd sie giengen hinein in das Grab/ vnd sahen einen Jüngling zur rechten Hand sitzen / der hatte ein lang weiß kleid an/ vnd sie entsatzten sich.

Oc de ginge ind i graffuen / och saae en dreng side ved den høyre haand / hand haffde it longt huit Klede paa/ oc de bleffue forferdede.

6. Er aber sprach zu jhnen: Entsetzet euch nicht. Ihr suchet Jesum von Nazareth den gecreutzigten / er ist aufferstanden vnd ist nicht hie/ Sihe da die stete/ da sie jhn hin legten.

Da sagde hand til dem/ Forferdis icke. I lede effter Jhesum aff Nazareth den kaarsfeste / Hand er opstanden/ oc er icke her/ See der/ den Sted/ som de lagde hannem.

7. Gehet aber hin / vnd sagets seinen Jüngern / vnd Petro / daß er für euch hingehen wird inn Galilea / da werdet jhr jhn sehen / wie er euch gesagt hat.

Saa gaar bort / oc siger hans Disciple det / oc Peder / At hand skal gaa hen faar eder til Galileam/ Der skullet see hannem / som hand haffuer sagd eder.

8. Vnd sie giengen schnell herauß/ vnd flohen von dem Grabe/ denn es war sie zittern vnnd entsetzen ankommen / vnd sagten niemand nichts/ denn sie forchten sich.

Oc de ginge hasteligé vd / oc flyde fra Graffuen/ Thi der vaar kommen beffuelse oc forferdelse paa dem/ Oc de sagde ingen inted / Thi de fræctede sig.

9. Jesus aber / da er aufferstanden war / frü am ersten tag der Sabbather / erschein er am ersten der Maria Magdalene / von welcher er sieben Teuffel außgetrieben hatte.

Men Jhesus/ der hand vaar opstanden/ aarle den første dag paa Sabbatherne / do obenbaredis hand først Maria Magdalene / aff huilcken hand haffde dreffuid siu Dieffle.

Kapitola XVI.

3. Y prawily wespolek: Kdo nám odwalij kámen od dweřij Hrobowých?

Y mowiły miedzy soba / Ktoż odwali nam kamień od drzwi grobowych?

4. A wzhlédsse/ vzřely odwalený kámen/ byl zagisté weliký welmi.

(A gdy poyzrały/ obaczyły kamień odwalony) abowiem był bardzo wielki.

5. A wssedsse do Hrobu/ vzřely Mládence an sedij na Prawicy / oděného rauchem bijlým/ y vlekly se.

Wszedszy thedy w grob/ vyzrały młodzieniaszká siedzącego po prawey stronie/ vbránego w szaty białe/ y lękły sie.

6. Kterýžto řekl gim: Nebogte se/ Gežijsse hledáte Nazaretského vkřižowaného: wstal gest/ neniť tuto/ hle mijsto kde sto byli gey položili.

Ale on rzekł do nich: Nie lękayćie sie / Iezusá onego szukacie Nazarańskiego / ktory był vkrzyżowany/ wzbudzon iest/ nie máß go tu/ oto mieysce gdzie go było położono.

7. Ale gděte a powězte Včedlnijkuom geho y Petrowi že wás předegde do Galilee. Tam gey vzřijte/ yakož gest powěděl wám.

A tak idźcie á powiedzcie to zwolennikom iego / y Piotrowi / iż was vprzedźi do Galileey/ tám go oglądacie / iako wám powiedźiał.

8. A ony wyssedsse rychle od hrobu vtekly/ neb byl přissel na ně strach a hruoza: a žádnému ničehož neprawily / neb se báły.

Thedy wnet odszedszy / vćiekły od grobu / abowiem ze drżeniem zdumiały sie/ á nikomu nic nie powiedały/ bo sie bały.

9. Wstaw pak Gežijs z mrtwých ráno w Neděli/ vkázal se nayprw Marygi Magdalené / z nijžto byl wywrhl sedm ďábluow.

A tak gdy wstał Iezus ráníuczko pierwszego dni po szwiecie / vkazał sie Maryey Magdalenie / z ktorey był wyrzucił siedmioro dyabelstwá.

יו

10 והי אזלת סברת להנון דעמה הוו דאבילין הוו ובכין:

Ella poi andò, e riferillo à quelli che erano stati con esso lui, iquali stauano addolorati, e piangeuano.

11 והנון כד שמעו דאמרן דחי ואתחזי להין לא הימנו אנין:

E vdendo essi ch'ei viueua, e ch'egli era stato veduto da lei, non lo credettero.

12 בתר הלין אתחזי לתרין מנהון בדמותא אחרתא כד מהלכין ואזלין לקריתא:

Doppo queste apparue in vnaltra forma à due di loro che erano in cammino per andare in villa.

13 והנון אזלו אמרו לשרכא אף לא להנון הימנו:

Et essi andarono, e riferironlo à gli altri: ma ne anco à loro credettero.

14 אחריתא דין אתחזי לתרעסר כד סמיכין ונחסד לזעירות הימנותהון ולקשיות לבהון דלהנון דחזוהי דקם לא הימנו:

Finalmente apparue à gli vndici mentre ch'essi erano à tauola, e rimprouerò loro la loro incredulità, e durezza di cuore: percioche nō haueuan creduto à quelli che l'haueuan veduto risuscitato.

15 ואמר להון זלו לעלמא כלה ואכרזו סברתי בכלה בריתא:

Poi disse loro, Andate per tutto il mondo, e predicate l'Euangelio ad ogni creatura.

16 אינא דמהימן ועמד חיא ואינא דלא מהימן מתחיב:

Chi crederà, & sarà battezzato, sarà saluo: e chi non crederà, sarà condannato.

17 אתותא דין לאילין דמהימנין הלין נקפן בשמי שאדא נפקון ובלשנא חדתא נמללון:

E questi segni seguitaranno coloro che crederanno: cioè, Nel nome mio scacciaranno i demonij: parlaranno nuoui linguaggi.

יו

10 היא הלכה ותגד לאשר היו עמו אבלים ובכים:

Y endo ella, hizolo saber à losque auian estado con el, que estauan tristes y llorando.

11 וכאשר שמעו המה כי חי הוא וכי נראה מהנה לא האמינו:

Y ellos como oyeron que biuia, y que auia sido visto deella, no lo creyeron.

12 ואחרי כן כאשר שנים מהם מהלכים והולכים אל השדה נראה להם בדמות אחרת:

Mas despues appareció en otra forma à dos deellos que yuan camino, yendo àl aldea.

13 והמה הלכו ויגידו לאחרים וגם לאלה לא האמינו:

Y ellos fueron, y hizieronlo saber à los otros y ni aun à ellos creyeron.

14 ובאחרית כאשר ישבו עשתי עשרה האלה במסבה נראה להם ויגער את בגדם ואת מגנת לבם כי לאלה אשר ראו אתו כי קם הוא לא האמינו:

Finalmente se appareció à los Onze, estando sentados à la mesa: y çahirióles su incredulidad, y la dureza de coraçon, que no ouiessen creydo à losque lo auian visto resuscitado.

15 ויאמר להם לכו אל כל העולם וקראו את הבשורה לכל בריאה:

Y dixoles, Id por todo el mundo, predicad el Euangelio à toda criatura.

16 המאמין ונטבל יושע ואשר איננו מאמין ישפט:

Elque creyere, y fuere baptizado, será saluo: mas elque no creyere, será condenado.

17 ואותות אשר יעשו המאמינים אלה הן בשמי יוציאו שדים בלשונות חדשות ידברו:

Y estas señales seguirán à losque creyeren: Por mi Nombre echarán fuera demonios: Hablarán nueuas lenguas:

ις΄.

10. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

Et elle s'en alla, & l'annonça à ceux qui auoyent esté auec lui: lesquels menoyent dueil & pleuroyent.

11. Κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Iceux ayans entendu qu'il viuoit, & qu'elle l'auoit veu, ne le creurent point.

12. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.

Puis apres ces choses, il se monstra en autre forme à deux d'entre eux, qui estoyent en chemin pour aller aux champs.

13. Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

Et ceux-là estans retournés l'annoncerent aux autres, mais ils ne les creurent non plus.

14. Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.

Finalement il se monstra aux onze, estans ensemble assis, & leur reprocha leur incredulité & dureté de cœur: d'autant qu'ils n'auoyent point creu ceux qui l'auoyent veu ressuscité.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

Et il leur dit, Allez-vous-en par tout le monde, & preschez l'Euangile à toute creature.

16. Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

Qui aura creu & aura esté baptizé, sera sauué: mais qui n'aura point creu, sera condamné.

17. Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι. γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς.

Et ce sont ici les signes qui accompagneront ceux qui auront creu, ils ietteront hors les diables par mon Nom: ils parleront nouueaux langages.

CAP. XVI.

10. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus.

And shee went and tolde them that had bene with him which mourned and wept.

11 Et illi audientes quia viveret, & visus esset ab ea: non crediderunt.

And when they heard that he was aliue, and had appeared to her, they beleeued it not.

12. Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effige, euntibus in villam.

After that, he appeared vnto two of them in another forme, as they walked & went into the countrey.

13. Et illi euntes nuntiaverunt cæteris: nec illis crediderunt.

And they went and told it to the remnant, but they beleeued them not.

14. Novissimè autẽ recumbentibus illis undecim apparuit: & exprobravit incredulitatẽ eorum & duritiem cordis, quia iis qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

Finally, he appeared vnto the eleuẽ as they sate together, and reproued them of their vnbeliefe and hardnes of heart, because they beleeued not them which had seene him, being risen vp againe.

15 Et dixit eis, Euntes in mundum universum, prędicate Evangelium omni creaturæ.

And he said vnto them, Goe ye into all the world, and preach the Gospell to euery creature.

16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

He that shall beleeue and bee baptized, shalbe saued: but he that will not beleeue, shalbe damned.

17. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eiicient, Linguis loquentur novis.

And these tokens shall followe them that beleeue, In my Name they shall cast out deuils, and shall speake with newe tongues.

Das XVI. Capitel.

10. Vnd sie gienge hin / vnd verkündigets denen / die mit jm gewesen waren die da leide trugen vnd weineten.

Oc hun gick bord / oc kundgiorde dem det som haffde verit met hannem / som sørgede oc græde.

11. Vnd dieselbigen / da sie höreten / daß er lebete / vnd were jhr erschienen / glaubten sie nicht.

Och de samme / der de hørde / at hand leffde / oc vaar hende obenbaret / da trode de icke.

12. Darnach / da zween auß jhnen wandelten / offenbaret er sich vnter einer andern gestalt / da sie auff das Feld giengen.

Der effter / der tho aff dem vandrede / da obenbarede hand sig i en anden skickelse der de ginge paa Marcken

13. Vnd dieselbigen giengen auch hin vnnd verkündigeten das den andern / den glaubeten sie auch nicht.

Oc de samme ginge oc bort / oc forkyndede de andre det / dem trode de oc icke.

14. Zuletzt / da die eilffe zu Tische sassen / offenbaret er sich / vnd schalt jhres Hertzen härtigkeit / daß sie nicht glaubt hatten denen / die jhn gesehen hatten aufferstanden.

Paa det sidste / der de Elleffue sade til Bords / obenbarede hand sig / oc straffede deris vantro / oc deris hiertis haardhed / At de haffde icke troet dem / som haffde seet hannem opstanden.

15. Vnd sprach zu jnen: Gehet hin in alle Welt / vnd prediget das Euangelium allen Creaturen.

Oc hand sagde til dem / Gaar bort i al Verden oc prediker Euangelium faar alle Creature.

16. Wer da glaubt vnnd getaufft wirdt / der wirdt selig werden / Wer aber nicht glaubet / der wirdt verdampt werden.

Huo som tror / oc bliffuer døbt / hand skal bliffue salig / Men huo som icke tror / hand skal bliffue fordømt.

17. Die Zeichen aber / die da folgen werden / denen / die da glauben / sind die: Jn meinem Namen werden sie Teuffel außtreiben / mit neuen Zungen reden.

Oc de Tegen / som skulle følge dem / der tro / ere disse / I mit Naffn skulle de vddriffue Dieffle. Tale met ny Tunger.

Kapitola XVI.

10. Ona pak ssedssy zwěstowala těm kteřjž s nim bywali kwílícým a plačícým.

A oná ßedßy / opowiedziáłá thym ktorzy przy nim bywali / á oni narzekáli y plakáli.

11. A oni slyssawsse žeby žiw byl a widijn od nij / newěřili.

A gdy oni vsłyßeli iż gest żyw / á iż iest wydźian od niey / nie wierzyli.

12. Potom pak dwěma z nich gdaucým vkázal se w gine spusobě / když ssli do Wsy:

Potym thez dwiemá z nich przechadzáiącym ſię / vkazał ſię w inym kßtałcie gdy ßli do niektorego miásteczká.

13. A oni ssedsse powěděli giným / aniž gsau gim wěřili.

A oni thez ßedßy opowiedzieli drugiem / ktorzy rez im nie vwierzyli.

14. Naposledy pak / když sedělo za stolem Gedenácte / vkázal se gim Gežijs / a trestal nedowěru gich a twrdost Srdce / že těm kteřij gey widěli z mrtwých wstalého / newěřili.

Ná ostátek onym iedennáście społu śiedzącym vkazał ſię / y wyrzucał im ná oczy niedowiárſtwo ich y zátwárdzenie ſercá / iż tym ktorzy go widzieli wzbudzonego / nie wierzyli.

15. Y řekl gim: Gdauce po wssem Swětě / kažte Ewangelium wssemu Stwořenj.

Rzekł im / Wyßedßy ná wßytek świát opowiedáycie Ewángeliá wßemu ſtworzeniu.

16. Kdož vwěřij a pokřtij se / Spasen bude: kdož pak neuwěřij / bude zatracen.

Kto ć vwierzy á okrzcí ſię / zbáwion będźie / ále kto nie vwierzy / będźie potępion.

17. Znamenij pak ty kteřijž vwěřij tato mijti budau / We gměnu měm ďábly budau wymijtati. Jazyky nowými mluwiti.

A tyć známioná záthymi poydą ktorzy vwierzą / przez imię moie dyabelſtwá wyrzucáć będą / nowemi ięzyki mowić będą.

יו

18 וחויתא ישקלון ואן סמא דמותא ישתון לא יהר אנון ואידיהון יסימון על כריהא ונתחלמון:

Toranno via i ſerpenti: e ſe beueranno alcuna coſa mortifera, non nocera loro: porranno le mani ſopra gli ammalati, e guariranno.

19 ישוע דין מרן מן בתר דמלל עמהון לשמיא סלק ויתב מן ימינא דאלהא:

Hor il Signor IESV poi ch'egli hebbe parlato loro, fu eleuato in alto nel cielo, e ſedè à la deſtra di Dio.

20 הנון דין נפקו ואכרזו בכל דוכא ומרן מעדר הוא להון ומשר מלהון באתותא דעבדין הוו:

E quelli ſi partirono, e predicorono per tutto, operando il Signor con eſſi, e confermando la parola co i ſegni che ſeguiuano appreſſo.

שלם אונגליון קדישא סברתא דמרקוס דמלל וסבר רהומאית ברהומא:

יו

18 נחשים ישאו ואם אסון מה ישתו בלי נזק יהיה על־נחלים ישימו את ידים וייטבו:

Quitarán ſerpientes: Y ſi beuieren coſa mortifera, no les dannarà: Sobre los enfermos pondran ſus manos, y ſanaràn.

19 ואדנינו ישוע כאשר דבר אליהם לקח אל־השמים וישב לימין אלהים:

Y el Sennor, deſque les vuo hablado, fue recebido arriba al cielo, y aſſentoſe à la dieſtra de Dios.

20 והמה יצאו ויבשרו בכל הארץ ויהוה החזיק וידבר עמים תחתיו באותות הבאות אמן:

Y ellos, ſaliendo, predicaron en todas partes, obrando con ellos el Sennor, y confirmando la Palabra con las ſennales que ſe ſeguian.

נשלמה בשרה קדושה כפי מרקוס המבשר:

ιϛ'.

18. Ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει. ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.

Ils chaſſeront les ſerpens. Et quand ils auront beu quelque choſe mortelle, elle ne leur nuira nullement. Ils impoſeront les mains ſur les malades, & ils ſe porteront bien.

19. Ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

Or le Seigneur Ieſus apres auoir parlé à eux, fut eſleué en haut au ciel: & s'aſſit à la dextre de Dieu.

20. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων, ἀμήν.

Eux auſsi eſtans partis preſcherent par tout, le Seigneur ouurant auec eux, & confermant la parole par les ſignes qui s'en enſuiuoyent.

Τέλος τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

CAP. XVI.

18. Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ęgros manus imponent: & bene habebunt.

And shall take away serpents/ & if they shall drinke any deadly thing/ it shall not hurt them: they shall lay their handes on the sicke/ and they shall recouer.

19. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.

So after the Lord had spoken vnto them/ he was receiued into heauen/ and sate at the right hand of God.

20. Illi autem profecti prędicaverunt ubique: Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

And they went forth/ and preached euery where. And the Lord wrought with them/and cōfirmed the word with signes that followed/Amen.

FINIS.

Das XVI. Capitel.

18. Schlangen vertreiben. Vnd so sie etwas tödlichs trincken/ wirds jhnen nicht schaden. Auff die Krancken werden sie die Hände legen/ so wirdts besser mit jnen werden.

Fordriffue Hugorme. Oc der som de dricke nogen forgiffte/ da skal det icke skade dem. Paa de Siuge skulle de legge deris Hender/ saa skal det bliffue bedre met dem.

19. Vnd der HERR/ nach dem er mit jhnen geredt hatte/ ward er auffgehaben gen Himmel/ vnd sitzet zur rechten Hand Gottes.

Oc HERREN/ effter at hand haffde talet met dem/ bleff hand optagen til Himmelen/ Oc sider hoss Guds høyre haand.

20. Sie aber giengen auß/ vnd predigten an allen örtern/ Vnnd der HERR wirckte mit jhnen/ vnd bekräfftiget das Wort/ durch mitfolgende Zeichen.

Oc de ginge vd/ oc predickede alle stede/ Oc HERREN arbeydede met dem/ oc stadfeste Ordet/ ved metfølgende Tegen.

Ende des Euangelions S. Marcus.

Kapitola XVI.

18. Hady bráti. A budauli co gedowatcho pijti/ neoſſkodijt gim. Na nemocné ruce wzkládati budau a dobře se mijti budau.

Węże będą bráć/ y choćby co śmiertelnego pili/ żadnym sposobem im nie zászkodźi/ á recená niemocnych położą y będą zdrowi.

19. A když zagisté Pán Gežjš s gim odmluwil/ wzat gest do Nebe: a sedij na Prawicy Božij:

A ták Pan gdy do nich mowił/ wźięty jest wzgorę do niebá/ y siadł ná práwicy Bożey.

20. A onj ſſedſſe kázali wſſudy/ a PAN gim pomáhal/ a řeči gegich potwrzowal/ činěnijm diwůw.

Oni tez wyszedszy przepowiedáli wszędy gdźie Pan społu z nimi spráwował/ y vtwierdźił słowo przez znáki ktore się dźiały.

Skonáwá se Ewangelium/ popsané od Swatého Marka Ewangelisty.